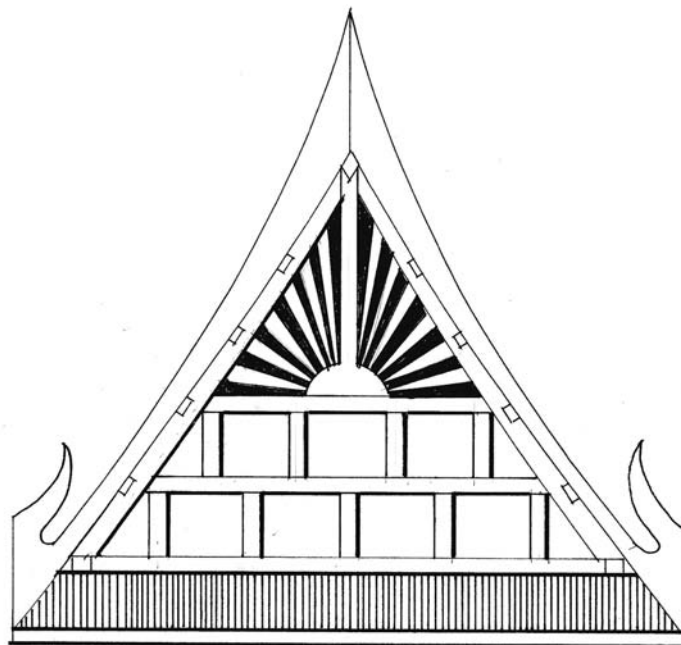




โครงการจัดทำองค์ความรู้
ด้านการสำรวจสถาปัตยกรรมเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน
(อาคารเรือนทรงไทย)



โดย
กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน
สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

คำนำ

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีหน้าที่หลักในการดูแล ค้นหา และสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ ได้มีนโยบายในการจัดทำองค์ความรู้ โดยมอบหมายให้ หน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากรไปดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์จะรวบรวมองค์ความรู้ที่ กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยให้เป็นสมบัติกลางที่ทุกคนสามารถจะเข้าถึง องค์ความรู้เหล่านี้ได้

สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการตามโครงการจัดการ ความรู้ด้านการสำรวจสถาปัตยกรรมเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน (อาคารเรือนทรงไทย) ประจำปีงบประมาณ 2553 จำนวนเงินงบประมาณ 72,000.- บาท (เจ็ดหมื่นสองพันบาทถ้วน) เสนอโครงการโดย นายฤทธิเดช ทองจันทร์ นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ รับผิดชอบ โครงการโดยกลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำรวจและเรียบเรียงโดย นายเพชรวิทย์ เข็มมณาค ข้าราชการบำนาญกรมศิลปากร

บัดนี้ องค์ความรู้ด้านการสำรวจสถาปัตยกรรมเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน (อาคาร เรือนทรงไทย) ได้ดำเนินการจัดทำต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว และหวังว่าองค์ความรู้เล่มนี้คง นำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

30 สิงหาคม 2553

สารบัญ

คำนำ	
บทนำ	1
- ความรู้แบบชัดแจ้ง	1
- ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน	1
บทที่ 1 พัฒนาการทางสังคม	3
- ทวารวดี	3
- ลพบุรี	3
- อุทอง	3
- อโยธยา	3
- รัตนโกสินทร์	3
- เรือนเครื่องผูก	5
- เรือนเครื่องสับ	6
- เรือนปั้นหยา	7
- เรือนมะนิลา	7
- เรือนขนมปังจิง	8
บทที่ 2 ขอบเขตการศึกษาและคำจำกัดความของคำว่าเรือนในความหมายต่าง ๆ	11
- ขอบเขตการศึกษา	11
- เรือนในความหมายต่าง ๆ	17
บทที่ 3 ข้อกำหนดของเรือนไทย	25
- ข้อกำหนดต่าง ๆ	25
- เรือนไทยแบ่งโครงสร้างหลักออกเป็น 3 ส่วน	31
บทที่ 4 ประเภทของเรือนไทยและภูมิอากาศ	33
- เรือนครอบครัวเดี่ยว	33
- เรือนหมู่	34
- ภูมิอากาศ	38
บทที่ 5 ข้อดี ข้อเสีย ของเรือนไทย คติความเชื่อ	39
- ข้อดี	39
- ข้อเสีย	39
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างเรือน	40
บทที่ 6 องค์ประกอบของเรือนไทย	46

บทที่ 7 บ้านเรือนสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น	70
- สมัยอยุธยา	70
- สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	75
บทที่ 8 ตำราปลูกเรือน	78
- ความเชื่อในการปลูกเรือน	79
- วันปลูกเรือน	79
- ปลูกเรือนตามเดือน	79
- คูพื้นที่สูงต่ำ	80
- วิธีขุดหลุมและโกยดิน	80
- วิธีสมมุติชื่อคนขุดหลุม	80
- ประเพณียกเสาเอก	81
- วันที่นาคหันศีรษะ	83
- เดือน-ทิศที่นาคหันศีรษะ	83
- ขุดหลุมถูกหัวนาค	83
- พิธีบูชาพญานาค	83
- ขุดหลุมได้ของ	84
- วิธีโปรยของตามเดือน	84
- วิธีวัดเสาเอก	84
- วิธีคูลักษณะเสา	84
- คูลักษณะดาเสา	85
- ยาปิดตาเสา	86
- วิธีเจาะเสาเรือน	86
- วิธีวัดชื่อเสา	87
- คูลักษณะปลายเสาเอน	87
- เดือนที่ตัดไม้	87
- สูตรทำตัวไม้หรือสัดส่วนที่เป็นมงคล	87
- คูลักษณะคนให้ของในเวลาปลูกเรือน	88
- วิธีพาดบันไดและขึ้นเรือนครั้งแรก	88
- วันขึ้นเรือนใหม่	89
- ทิศขึ้นเรือนใหม่	89
- พิธีฝังอาถรรพ์	89
- ต้นไม้ที่ห้ามปลูกในบ้าน	89

- ทิศที่ปลูกต้นไม้มงคล	90
- ถือเสียงเป็นฤกษ์ในวันปลูกเรือน	90
- วันล้างเรือน	90
- วันปลูกต้นไม้	91
- ยันต์	91
- ทิศ	93
- มาตรการ	93
- ขั้นตอนการก่อสร้างเรือนไทย	94
บทที่ 9 การสำรวจภาคสนาม	98
- การสำรวจภาคสนามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา	99
- การสำรวจภาคสนามลุ่มแม่น้ำน้อย	214
- การสำรวจภาคสนามลุ่มแม่น้ำลพบุรี	320
- การสำรวจภาคสนามลุ่มแม่น้ำป่าสัก	348
- การสำรวจภาคสนามลุ่มแม่น้ำนครนายก	364
บทที่ 10 การวิเคราะห์ข้อมูล	381
- แม่น้ำเจ้าพระยา	406
- แม่น้ำน้อย	418
- แม่น้ำลพบุรี	428
- แม่น้ำป่าสัก	433
- แม่น้ำนครนายก	437
บทที่ 11 สรุป	448
บทที่ 12 ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล	453
บรรณานุกรม	468
ภาคผนวก ข่างและหมู่บ้านที่ปรุงเรือนไทย	470

บทนำ

ความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

เป็นความรู้ที่เห็นได้ อ่านได้ คั่นคว้าได้ เพราะมีคำรับตำราเขียนอธิบายบอกไว้ เช่น หนังสือ

- บ้านไทยภาคกลาง ของศาสตราจารย์ นอ. สมภพ ภิรมย์ ร.น. ราชบัณฑิต
- สถาปัตยกรรมไทยของกรมศิลปากร
- เรือนเครื่องผูกของ รองศาสตราจารย์ เสมอ พิลากย์
- เรือนไทยภาคกลางฉบับราชบัณฑิต
- เครื่องบนและงานประดับของสถาปัตยกรรมไทยของ รองศาสตราจารย์ สมใจ นิ่มเล็ก
- เครื่องประคุดกระเบื้อง กานู ของ รองศาสตราจารย์ สมใจ นิ่มเล็ก

ฯลฯ

ข้อเขียนในหนังสือดังกล่าว ล้วนเป็นข้อมูลหลักฐานที่ท่านทั้งหลายได้ศึกษาค้นคว้า เอาไว้ ประมวลกลั่นกรอง วิเคราะห์ แล้วเขียนเผยแพร่ให้ทุกคนเข้าถึงความรู้เหล่านั้นได้

องค์ความรู้อีกประเภทหนึ่งต้องแสวงหา และเข้าถึงความรู้เหล่านั้น ซึ่งยังเหลืออยู่ตาม สถานที่ต่าง ๆ ว่าเรือนไทยยังคงมี มีที่ไหน อย่างไร แบบไหนที่ดับสูญไปแล้ว หรือยังอยู่ หรือ ถูกประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการครองชีวิตตามสมัยปัจจุบัน เราต้องออกไปศึกษาเก็บข้อมูลใน สถานที่จริงของหลักฐาน แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ความรู้เหล่านั้นให้ชัดแจ้งต่อไป ซึ่งเป็นความ ประสงค์ของสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา จึงได้ตั้งโครงการนี้ขึ้น เพื่อใช้เป็นคู่มือในการดูแลรักษามรดกของชาติต่อไป

ความรู้ที่ยังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)

แบบเรือนไทยไม่ได้สร้างขึ้นมาชั่วข้ามปี แต่เป็นการสะสมองค์ความรู้ต่าง ๆ จาก บรรพบุรุษรุ่นแล้วรุ่นเล่า ลองผิดลองถูกมากี่มาก จนกลายมาเป็นเรือนไทยที่เราเห็น และใน อนาคตลูกหลานเราอาจจะไม่ได้เห็น เพราะขาดองค์ความรู้ที่จะสร้าง การสร้างบ้านสักหลัง สำหรับคนชั้นกลางสมัยนี้ ไม่มีใครนึกถึงบ้านเรือนไทย บ้านจัดสรรก็ไม่มีทรงไทย เพราะราคา แพงมาก ไม้อันเป็นวัสดุหลักของการสร้างบ้านหายาก มีก็ราคาแพง คนที่จะสร้างบ้านเรือนไทย ได้ จะต้องเป็นผู้มีฐานะดี

เมื่อความต้องการมีน้อย ช่างผู้สร้างเรือนไทยก็เหลือน้อยลงไปด้วยเช่นกัน จะหาเด็ก หนุ่ม ๆ มาเป็นช่างสร้างบ้านแบบสมัยก่อนนั้นหายากมาก ที่มีอยู่ขณะนี้ก็อายุมาก ๆ กันทั้งนั้น เมื่อไม่มีการสืบทอดฝีมือช่าง อนาคตบ้านทรงไทยเห็นทีจะลำบาก

ช่างแต่ละกลุ่มแต่ละท้องถิ่นก็มีเทคนิควิธีไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นช่างหลวงสามารถที่จะเขียนบอกเล่าประสบการณ์ ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ แต่ช่างพื้นบ้าน ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวเขาเหมือนทรัพย์อยู่ในดิน จำเป็นจะต้องขุดค้นหาเอง จะให้เขาเขียนอธิบายวิธีสร้างบ้านสร้างเรือนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นเรื่องยากมาก ยากกว่าการสร้างบ้านเสียอีก ช่างโบราณบางคนไม่รู้หนังสือก็มี อาศัยความชำนาญเอา

การจะได้ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวเขา จึงต้องมีการสัมภาษณ์ตั้งคำถาม เพื่อให้เขาถ่ายทอดเป็นคำพูดออกมาแล้วเราจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน นำมาเผยแพร่ให้เป็นองค์ความรู้ มิให้สูญหายไป

บทที่ 1

พัฒนาการทางสังคม

อาคารเรือนทรงไทย ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน กุฏิ พระสงฆ์ ที่ตั้งอยู่ริมน้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำนครนายก ที่อยู่ในเขตความปกครองของสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา อันมี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครนายก

สังคมมนุษย์จะขาดน้ำไม่ได้ การตั้งถิ่นฐานที่ดี การทำมาหากินที่ดี ต้องพึ่งพาน้ำทั้งนั้น และยังใช้เป็นเส้นทางคมนาคมอีกทางหนึ่งด้วย ยิ่งที่ราบลุ่มภาคกลาง ฤดูน้ำหลากจะกลายเป็น ทะเลน้ำจืด ต้องพึ่งพาเรือเดินทางไปมาหาสู่กันเพียงอย่างเดียว

สายน้ำจึงเป็นแหล่งวัฒนธรรม บ่อเกิดวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้าหากัน เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวในอดีตของมนุษยชาติด้วย

ลุ่มแม่น้ำภาคกลางมีพัฒนาการทางสังคมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ บริเวณต้น แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำน้อย และแม่น้ำเจ้าพระยา

เมื่อมนุษย์มีพัฒนาการทางสังคมมากขึ้น ก็สามารถขยายพื้นที่ต่ำลงมาตามสายน้ำ เกิด ชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ เช่น

ทวารวดี ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท สระบุรี นครนายก สุพรรณบุรี อ่างทอง

ลพบุรี ในเขตจังหวัดลพบุรี สุพรรณบุรี สระบุรี

อู่ทอง ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี อยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง

อยุธยา ในเขตที่ราบลุ่มภาคกลางทั้งหมด

สำหรับอยุธยาเป็นอาณาจักรที่อยู่ตรงกลางที่ราบลุ่มภาคกลางหรือที่เรียกกันว่า “ที่ราบ ลุ่มเจ้าพระยา” มีความสามารถจัดการกับพื้นที่ที่เต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง และเป็นที่รวมของ แม่น้ำหลายสาย เมื่ออาณาจักรอยุธยาล่มสลาย ก็เกิดเมืองใหม่ต่ำลงไปทางใต้คือ กรุง รัตนโกสินทร์

การย้ายที่ตั้งของเมืองหลวงมิได้หมายความว่า ชุมชนตามลุ่มแม่น้ำทั้ง 5 สาย จะย้าย ตามไปด้วยทั้งหมด คงมีบางส่วนเท่านั้นที่ต้องไปเป็นประชากรของเมืองใหม่ ส่วนที่เดิมก็คงอยู่ อาศัยติดต่อกันเรื่อยมา จะมีการอพยพเข้าหรืออพยพออกไปก็มีบ้างเป็นธรรมดา

เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว การทำมาค้าขายกับโลกภายนอกก็เดินทางไปตามเดิมเหมือน ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น สินค้าและวัฒนธรรมจากตะวันตกเพิ่มมากขึ้นมาก เป็นลำดับ มาชัดเจนมากก็คือสมัยรัชกาลที่ 3-4 อาคารทรงไทยแต่เดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปร่างไป บ้าง และมีอาคารทรงใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นแบบจีน แบบยุโรป จึงเห็นเรือนไทยแบบ ถูกผสมพัฒนาต่อมาจนถึงปัจจุบัน เพราะวัสดุใหม่ ๆ เข้ามา เช่น ปูนซีเมนต์ สังกะสีมุงหลังคา

ทำให้โครงสร้างของบ้านเรือนบางหลังเปลี่ยนไป เช่น แต่เดิมเคยมุงหลังคาบ้านทรงไทยด้วยกระเบื้องเคลือบดินเผา ก็เปลี่ยนมาเป็นกระเบื้องซีเมนต์ และสังกะสี



หลังคากระเบื้องดินเผา



หลังคาสังกะสี

เมื่อใช้ถังกะสิมุงหลังคาก็ต้องถอดกระแนงออก เพราะใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว ทำให้ประหยัดไม้ และน้ำหนักหลังคาลดลง อย่างนี้เป็นต้น

เรือนประเภทต่าง

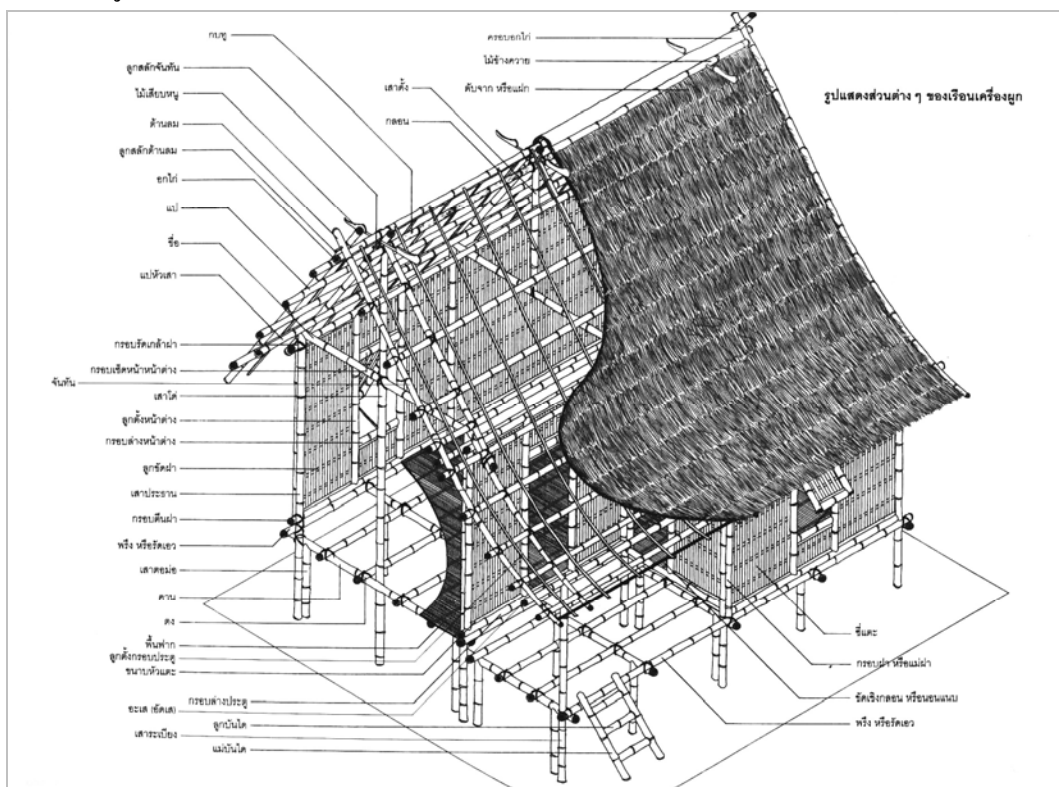
บ้านเรือนคือที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์ดัดแปลงจากธรรมชาติ เช่น ถ้า เพิง
ผา ในสังคมของยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนต้น และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามประโยชน์ใช้สอย
ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม สังคมไทยภาคกลางตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ราบลุ่ม
น้ำท่วมถึง มีอาชีพทางการเกษตรมาช้านาน บ้านเรือนจึงต้องปลูกให้เข้ากับธรรมชาติและวิถี
ชีวิต

บ้านเรือนไทยภาคกลางจึงเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ได้ถุนสูงโปร่ง เพื่อให้พื้น
พ้นจากน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ในฤดูแล้งได้ถุนทำประโยชน์ต่าง ๆ ทำเป็นคอกสัตว์เลี้ยง ทอผ้า
ปั่นหม้อ พักผ่อน เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ลักษณะของเรือนไทยอีกอย่างหนึ่งคือ หลังคาทรงจั่ว
มีปั้นลม เห็นแบบนี้เข้าใจได้เลยว่า เป็นเรือนไทย โดยที่ยังไม่ต้องเข้าไปดูรายละเอียดก็ได้

บ้านทรงไทยในลักษณะดังกล่าวมีเอกลักษณ์ เห็นได้ชัดเจนก็คือป้านลม มีมาแล้วตั้งแต่สมัยใด ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป

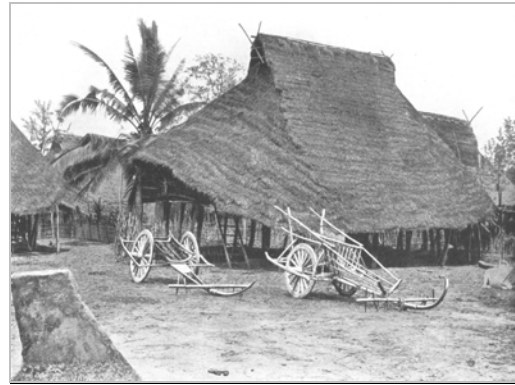
บ้านเรือนพัฒนาการไปตามสังคมมนุษย์ มุ่งเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม
ด้วย มีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น

เรือนเครื่องผูก เป็นเรือนที่ปลูกสร้างขึ้นแบบง่าย ๆ วัสดุส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่ใช้หาวย และตอกผูกมัดส่วนต่าง ๆ ของตัวเรือนไว้





เรือนเครื่องผูกของชาวไทยภาคกลาง

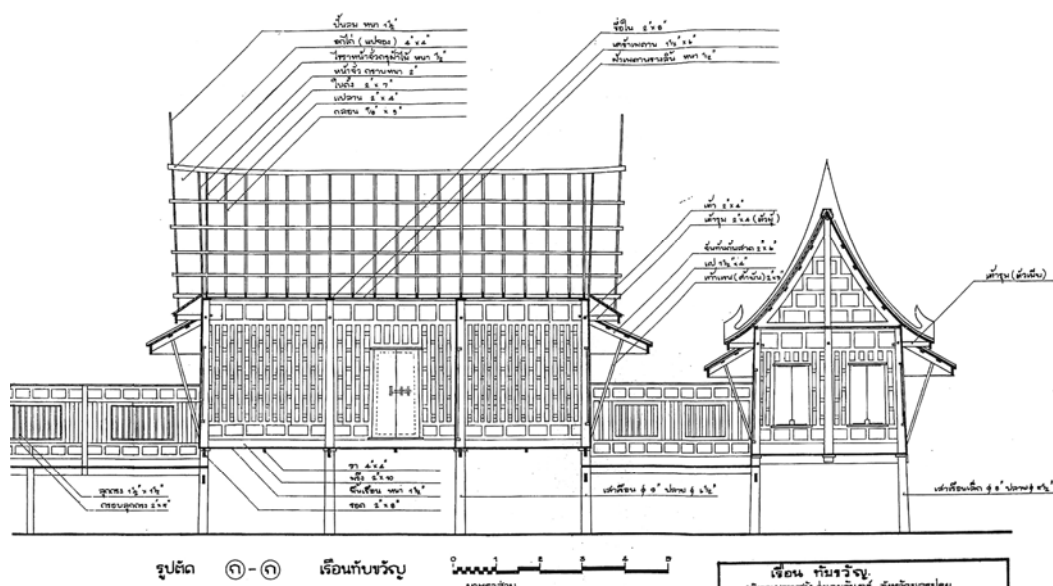


เรือนเครื่องผูกของชาวไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง)

บนและล่าง : จากหนังสือเรือนเครื่องผูก ของ ร.ศ. เสนอ นิลเดช

หลังคามุงด้วยหญ้าหรือใบไม้ เป็นเรือนแบบสากลนิยมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น ในอีสานและภาคเหนือจะใช้ใบไม้และหญ้ามุงหลังคา ซึ่งอาจเป็นที่มาของชื่อหญ้าที่เอามามุงหลังคา เลยเรียกว่า “หญ้ามุง” ก็เป็นไปได้ (เสถียร โกเศศ : ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตปลูกเรือน) ภาคใต้ชายฝั่งทะเลมีจากก็ใช้จาก ภาคกลางมีหญ้ามุงมากก็ใช้หญ้ามุงเป็นต้น

เรือนเครื่องสับ เป็นเรือนไม้จริงแบบเรือนไทย ใช้ไม้จากต้นไม้อื่นต้นขนาดใหญ่มาแปรรูปเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือน เครื่องมือส่วนใหญ่ใช้มีดและขวาน จึงเรียกว่าเรือนเครื่องสับ ไม่ต้องไสไม้ ดังเดิมอาจจะไม่มีกบไสไม้หรือจะใช้ไม่ได้ก็เฉพาะเรือนเจ้า ส่วนราษฎรทั่วไปทำไม่ได้ และอาจมีเหตุผลอื่น ๆ อีก เช่น เสากก็ใช้ขวานถากผู้มีฝีมือจะถากได้เรียบ จะเป็นเสากลม เสาหลายเหลี่ยม หรือเสาสี่เหลี่ยม เลื่อยออกมาเป็นแผ่น มีการจัดการถากก็จะเรียบ เช่นเดียวกับไม้พื้น เมื่อทำเช่นนี้ก็เรียบพอแล้ว



รูปตัด ๑-๑

เรือนกับขวัญ

มาตราส่วน

เรือน บ้านขวัญ			
บริเวณเกษตรฯ ตำบลอินทร์ จ.สุพรรณบุรี			
แบบนี้เป็นแบบดั้งเดิม มีไม้ในคาน			
ในคานส่วนมากจะสับจากไม้ตะเคียนที่ปลูกเอง			
ขนาด - กว้าง	ชนิดไม้	ชนิดไม้	5
วัสดุ	ปูนซีเมนต์	เหล็ก	5
สถาปนิก	วิจิตร วิจิตร		

เรือนเครื่องสับมีหลักฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจากเอกสารบันทึกของชาวต่างชาติ และ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น

เรือนทรงปั้นหยา เป็นอาคารทรงยุโรปแรก ๆ ที่เข้ามาสู่เมืองไทยประมาณรัชกาลที่ 4-5 กรุงรัตนโกสินทร์ นิยมสร้างด้วยไม้ มีทั้งชั้นเดียวและสองชั้น มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง ซีเมนต์ ทรงหลังคายกเป็นสันสูง มีชายคาคลุมทั้ง 4 ด้าน เป็นทั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยทั่วไป สถานที่ราชการวังของเจ้านายชั้นสูง ภูมิพระสงฆ์ ศาลาทำน้ำ ศาลาการเปรียญ ฯลฯ



เรือนปั้นหยาดำบลคลองตะเคียน พระนครศรีอยุธยา

เรือนมะนิลา เป็นเรือนแบบของตะวันตกเช่นเดียวกัน สร้างด้วยไม้ มีทั้งชั้นเดียวและสองชั้น แพร่เข้ามาสู่เมืองมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ แล้วเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทย จาก เวียดนาม ลาว เข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นทั้งบ้านเรือนทั่ว ๆ ไป สถานที่ราชการ วังของเจ้านายชั้นสูง ภูมิพระสงฆ์ เป็นต้น ทรงหลังคาล้ายเรือนปั้นหยา แต่มีจั่วเปิดหนึ่งด้านหรือมากกว่านั้น



เรือนมะนิลา วัดชม อำเภอบางปะอิน

เรือนขนมปังขิง นิยมสร้างด้วยไม้ และเครื่องตีกลึงไม้ มีทั้งเป็นห้องแถว ชั้นเดียว และสองชั้น อาคารบ้านเรือนสถานที่ราชการมีทั้งสองชั้นและชั้นเดียว รูปทรงเช่นเดียวกับเรือนปั้นหยา และเรือนมะนิลาผสมกัน มีการฉลุไม้เป็นลวดลายประดับตามส่วนต่าง ๆ ของอาคาร เป็นที่นิยมกันมากมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5-6 กรุงรัตนโกสินทร์





ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี



พลับพลาที่ประทับสถานีรถไฟบางปะอิน



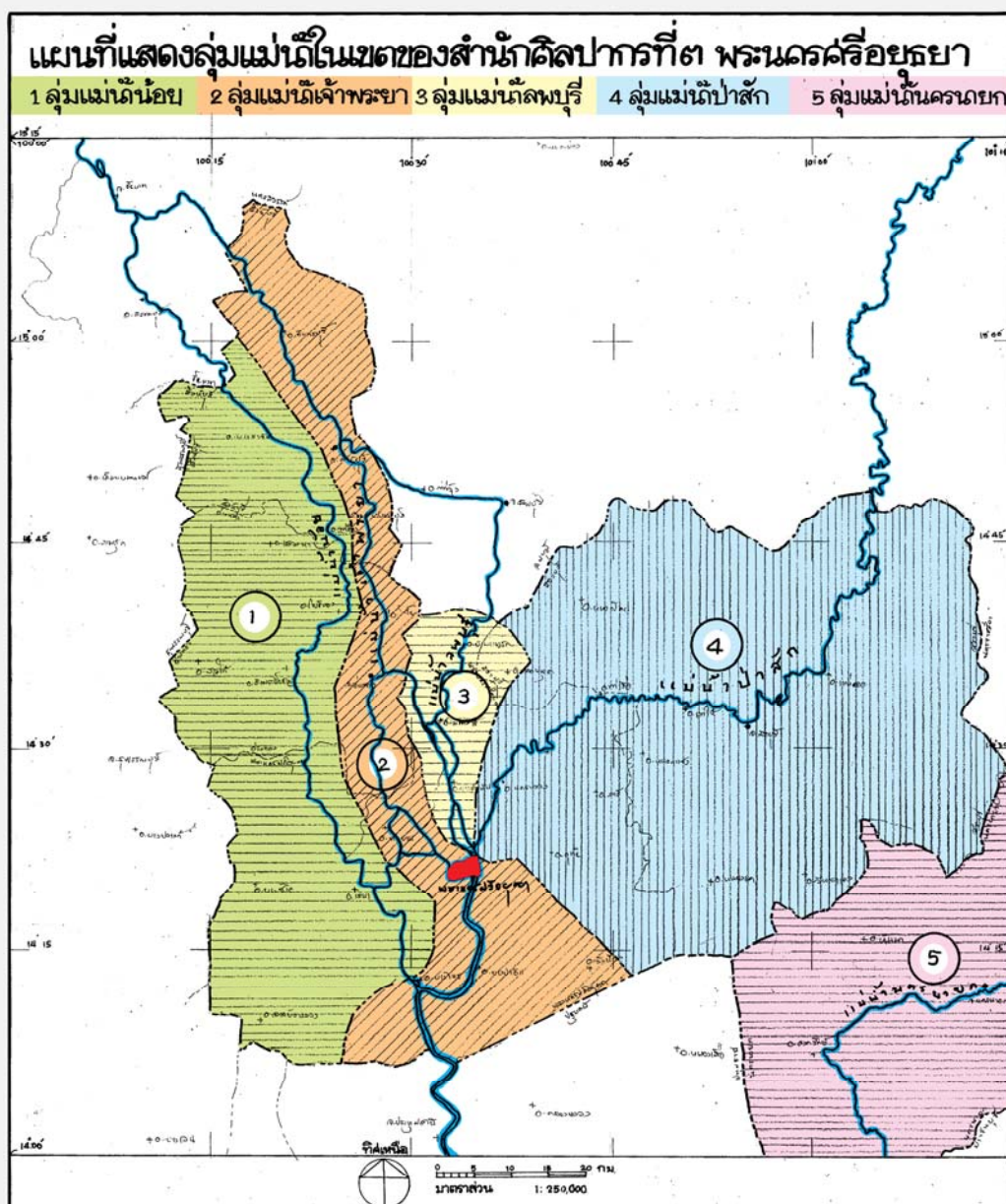
พลับพลาที่ประทับสถานีรถไฟบางปะอิน

บทที่ 2

ขอบเขตการศึกษาและคำจำกัดความของคำว่าเรือนในความหมายต่าง ๆ

ขอบเขตการศึกษา

เรือนทรงไทยรวมภูมิพระด้วย ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ 5 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำนครนายก ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา









แผนที่โบราณสถานในเขตจังหวัดสิงห์บุรี





เรือนในความหมายต่าง ๆ

เรือนไทย สิ่งปลูกสร้างสำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย และประโยชน์ใช้สอยอย่างอื่น มีคำนำหน้าว่าเรือนเหมือนกัน มีหลายรูปแบบ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวถึงเรือนชนิดต่าง ๆ และให้คำนิยามไว้ดังนี้

เรือน เป็นคำนามหมายถึงสิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้น และกั้นฝา มีหลังคาคลุม สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย

เรือนแก้ว สิ่งที่ทำเป็นกรอบล้อมตามรูปนอกของพระพุทธรูป

เรือนจำ ที่ขังนักโทษ

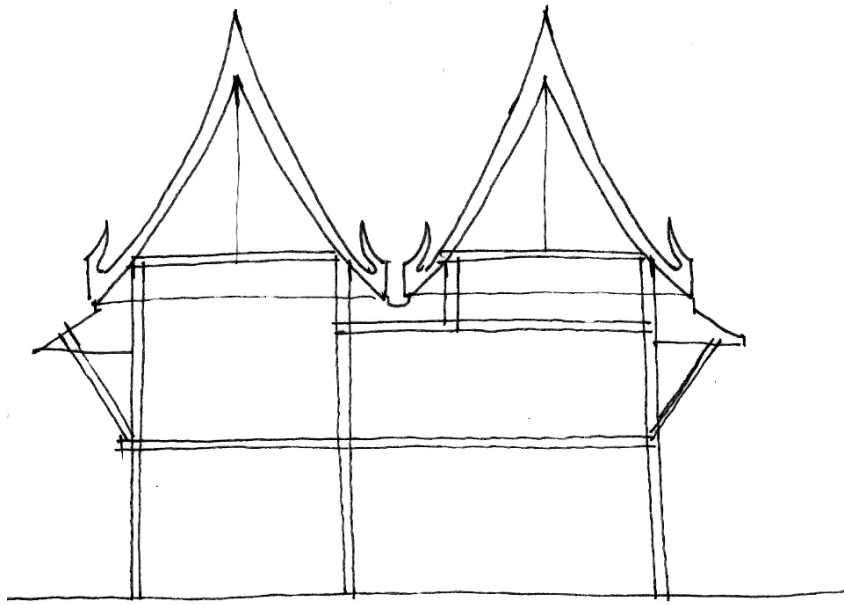
เรือนตะเกียง กระโจมไฟ

เรือนธาตุ ส่วนสำคัญของสถูป หรือพระปรางค์ ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ภายใน
ครรรธาตุหรือธาตุครรร

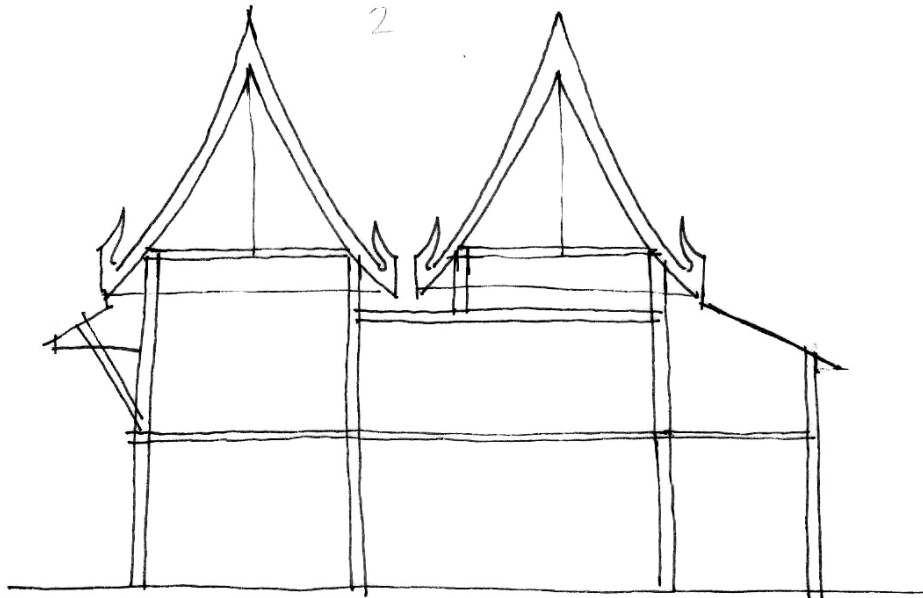
เรือนเบี้ย ทาสที่เป็นลูกของทาสน้ำเงินเรียกว่า ธาตุเรือนเบี้ย

เรือนฝากระดาน เรือนเครื่องสับ

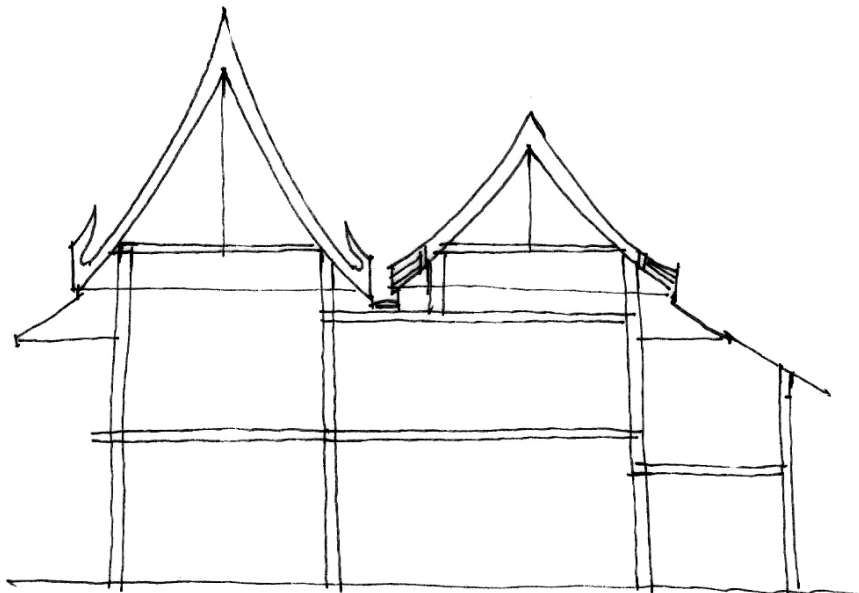
เรือนแฝด เรือนทรงไทยซึ่งปลูกให้ตัวเรือน 2 หลัง มีชายคาเชื่อมต่อกันในทางด้านริ
โดยมีขนาดกว้าง ยาว และสูงเท่ากัน และแต่ละหลังมีจั่วและพื้นสูงเสมอกัน



2



2.1



เรือนแพ เรือนที่เคยตั้งอยู่บนแพในน้ำแล้วยกขึ้นมาปลูกบนบก



ภาพจากหนังสือ The Country and people of Siam, KARL DOHRING

เรือนไฟ กระจุกตะเกียงหรือโคม ขนาดของไฟในตะเกียงหรือโคม คร่าวสำหรับปรุงอาหาร โรงพิธีสำหรับบูชาไฟ ประภาคาร

เรือนยอด อาคารที่มีหลังคาทรงสูง มีหลายแบบ คือทรงยอดมณฑป ทรงยอดปราสาท ทรงยอดปราสาท ทรงยอดมงกุฎ และทรงยอดเจดีย์ (ใช้แก่อาคารที่ใช้ในกิจเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และศาสนา)

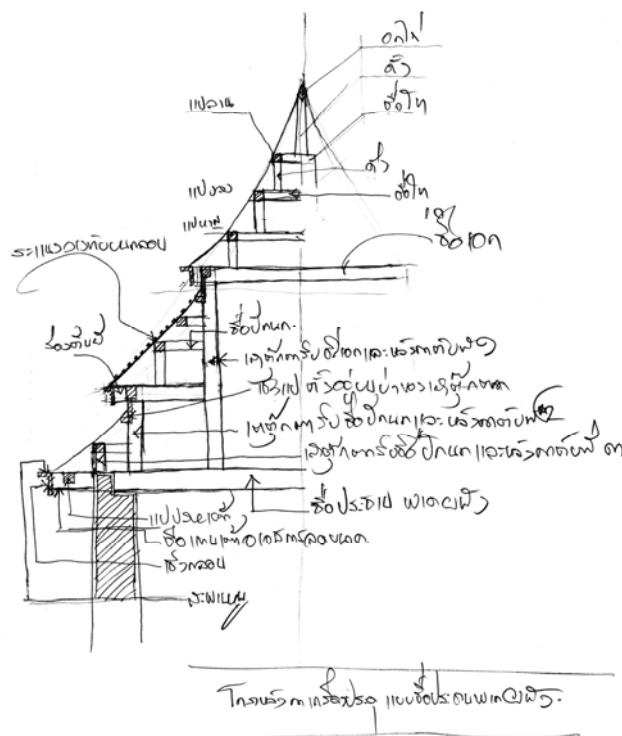


พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพย์อาสน์

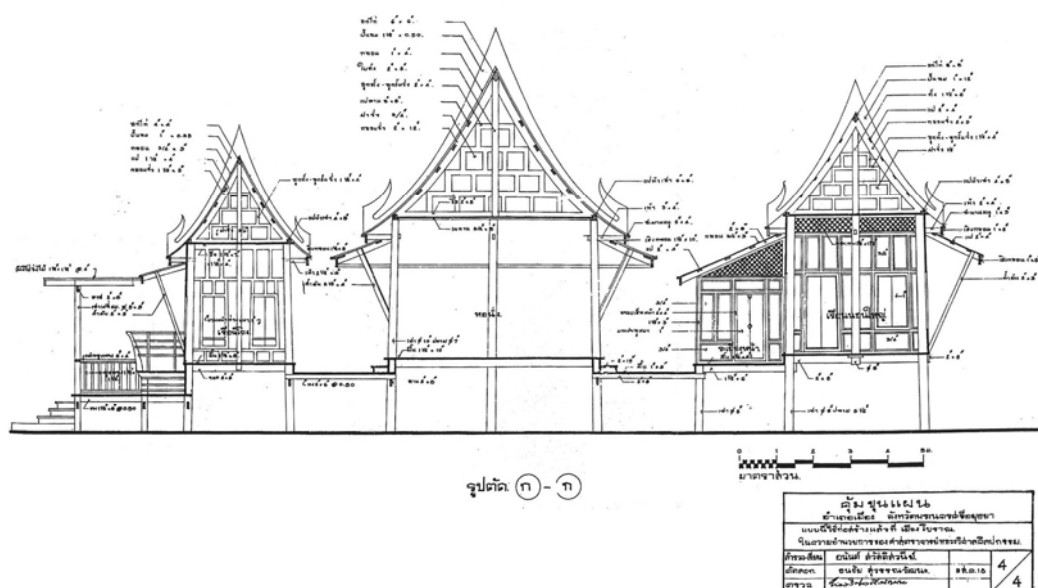
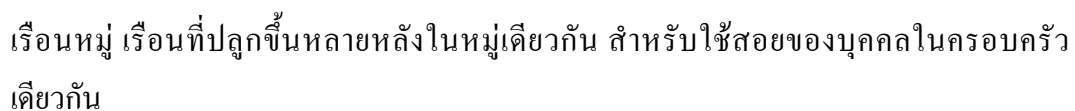


พจนานุกรมศัพท์สถาปัตยกรรมและศิลปะเกี่ยวเนื่องของศาสตราจารย์โชติ กัลยาณมิตร
เรือนเพิ่มเติมจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานไว้ดังนี้

เรือนเครื่องประดู่ เรือนไทยที่สร้างด้วยไม้จริง ตั้งแต่ตัวเรือนตลอดจนถึงโครงหลังคา เรียกตามภาษาช่างสมัยก่อนว่า “เรือนเครื่องประดู่” การแปรรูปไม้ในสมัยก่อนไม่มีอุปกรณ์การเลื่อยดังเช่นทุกวันนี้ แต่จะใช้ฝั้งหรือขวานตาก ถากหรือสับท่อนไม้ให้ได้รูปตามที่ต้องการ โดยอาศัยวิธีการแปรรูปไม้ดังนี้ เรือนเครื่องประดู่หรือเรือนเครื่องไม้จริงจึงได้ชื่อว่า “เรือนสับ” อีกชื่อหนึ่งด้วย



เรือนสับ เรือนไทยที่สร้างด้วยไม้จริง ตั้งแต่ตัวเรือนตลอดจนถึงหลังคา ไม้ที่ใช้ในการ
ปลูกตัวเรือนทั้งหมดได้จากการแปรรูปไม้ดังนี้ เรือนไม้จริงจึงได้ชื่อว่า “เรือนสับ” ในภาษาช่าง



ยังมีอาคารอีกประเภทหนึ่งลักษณะรูปทรงใกล้เคียงกับเรือนต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แต่มักจะเป็นสิ่งก่อสร้างเฉพาะอย่าง ได้แก่

โรง สิ่งปลูกสร้างทำด้วยไม้ พื้นติดดิน ทำอย่างหยาบ ๆ ให้เป็นที่เก็บของเครื่องใช้ เช่น โรงนาใช้เก็บของเกี่ยวกับเครื่องมือทำนา โรงเรียนสำหรับเป็นอาคารที่ใช้เรียนหนังสือ โรงสี สำหรับสีข้าว โรงแรมที่พักคนเดินทาง เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงเรือนจะต้องมีคำว่าบ้านเป็นคู่แฝดกันเสมอ ๆ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ดังนี้

บ้าน ที่อยู่อาศัย เลขบ้าน เจ้าบ้าน สิ่งปลูกสร้างสำหรับที่อยู่อาศัย เช่น บ้านพักตากอากาศ บ้านเช่า บริเวณเรือนที่ตั้งอยู่ เช่น เขตบ้าน หมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ถิ่นที่มนุษย์อยู่เช่น สร้างบ้านแปงเมือง



บ้านเรือน บ้านที่อยู่อาศัยมักจะกล่าวควบคู่กันไปเสมอ บางครั้งให้ความหมายว่าบ้าน คือเรือนว่า เรือนคือบ้าน มีบทเพลงไทยลูกทุ่งกล่าวถึงบ้านไว้อย่างน่าฟังว่า

บ้านน้อยหลังนี้สุขขีเสียดัง

แอบมองน้องทางหน้าต่าง

ตั้งแต่เช้าจรดเย็น

แหวกม่านมองดู

หัดหนูเหลือจะล้าเถิด

เกี่ยวก็เกี่ยวไม่เป็น

ได้แก่แอบมองน้องอยู่ทุกวัน

หรือจะเป็นบทเพลงลูกกรุงร่วมสมัย ก็กล่าวถึงบ้านไว้เช่นกัน

บ้านคือวิมานของคน

ถึงแม้ยากจน

ก็ต้องสู้ทนคืนวันรันทมา

ทั้งสองบทเพลงกล่าวถึงบ้าน ในความหมายของเรือน

หนังสือบ้านไทยภาคกลาง ของศาสตราจารย์ น.อ. สมภพ ภิรมย์ ร.น. กล่าวว่า นอกจาก จะมีความหมายในทางนามธรรมแล้ว ยังเน้นหนักในทางรูปธรรม ของเรือนไทยภาคกลาง ซึ่งมี ลักษณะดังนี้

“สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ หลังคาทรงสูง มุงจากหรือกระเบื้องฟาปะกน ถอด ประกอบได้ (Prefabrication) เป็นเรือนชั้นเดียวได้ถุนสูง จะเป็นเรือนเดี่ยวหรือหมู่เรือนที่ เชื่อมต่อบ้านด้วยชาน นิยมสร้างทั่วไปในภาคกลาง โดยเฉพาะริมน้ำลำคลอง



หมู่บ้านลาดชิด อำเภอดักไผ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

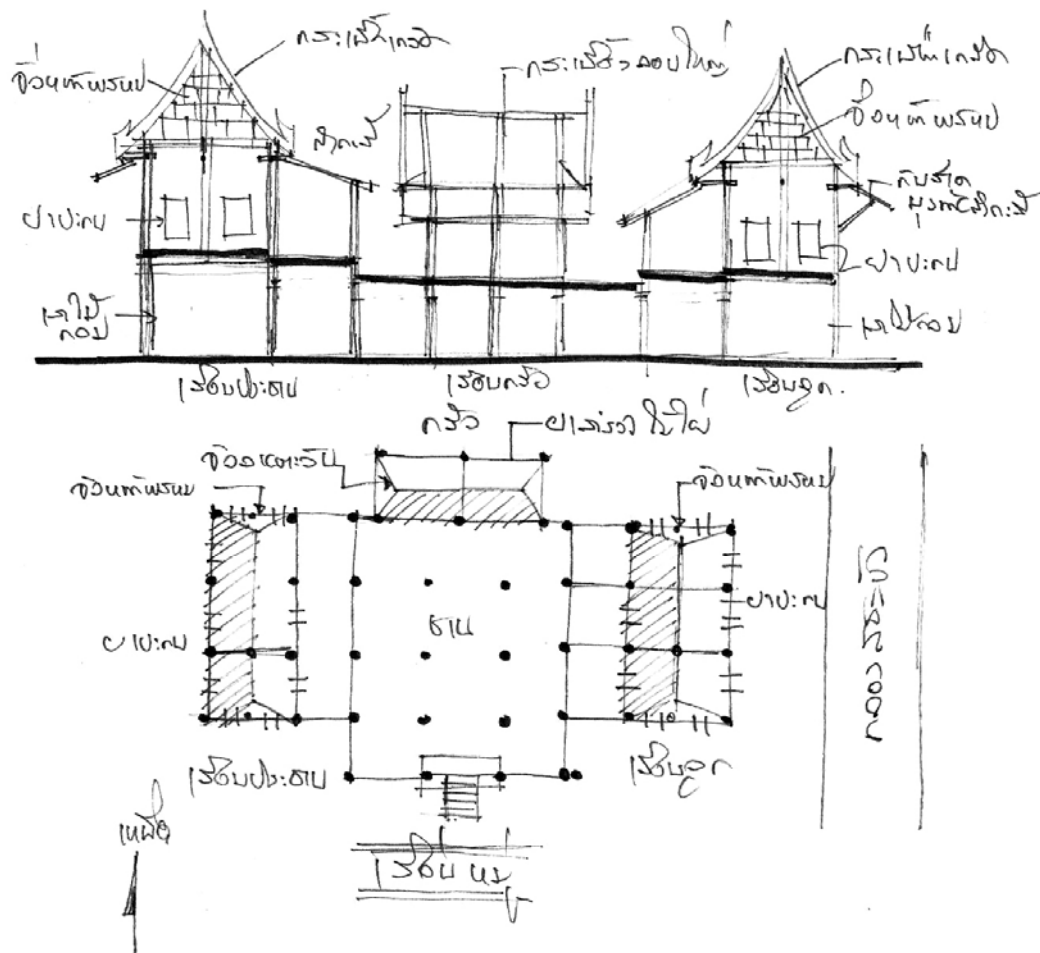
เพราะในสมัยโบราณการคมนาคมใช้น้ำลำคลองเป็นหลัก กล่าวกันว่า แม่น้ำสายหนึ่งชานเรือนมีลักษณะไปอย่างหนึ่ง ผิดแผกไปจากน้ำอีกสายหนึ่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายไม่อาจหาภาพมาแสดงได้ ทั้งนี้จำกัดเฉพาะภาคเหนือนับแต่สุโขทัยลงมาจนถึงนครศรีธรรมราช การก่อสร้างบ้านไทยโดยอิทธิพลของภาคกลาง คาดว่าตั้งแต่สมัยอยุธยาประมาณ พ.ศ. 1800 ถึงปลายรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2460”

วัตถุประสงค์หนึ่งของการศึกษาเรือนไทยครั้งนี้ กำหนดหัวข้อไว้ว่าจะต้องดำเนินการเปรียบเทียบ “บ้านเรือนไทย” ในลุ่มแม่น้ำทั้ง 5 สาย ไว้ด้วย

บทที่ 3

ข้อกำหนดของเรือนไทย

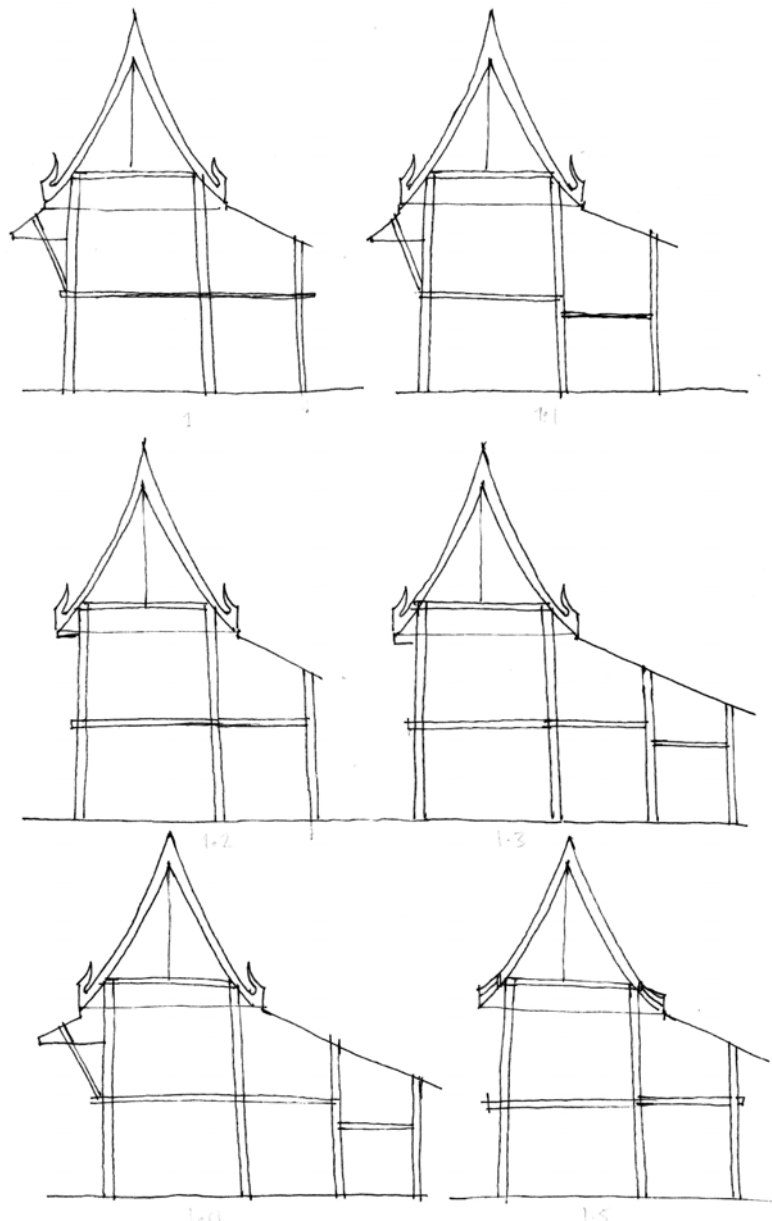
ข้อกำหนดของเรือนไทยภาคกลางหรือลักษณะเฉพาะ ที่ยึดถือกันมาแต่ครั้งโบราณ คือ ตรงระดับพื้นจะกว้างและใหญ่แล้วเรียวเล็กขึ้นไปยังแปหัวเสาหรือปลายช่อ กล่าวคือ “เอวใหญ่ ออกเล็ก” มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ถัดหลังกำแพงคอก ไม่ต่อเติมเป็นมุขหรื้น หากจะต้องการพื้นที่ใช้สอยมากขึ้น ก็เพิ่มจำนวนเรือนให้มากขึ้น แต่ละหลังมีอิสระในการพักอาศัย เรือนแต่ละหลังเชื่อมต่อด้วยชาน เช่น แยกบุตรธิดาออกไปต่างหากหรือแยกเรือนครัวไว้อีก หลังหนึ่ง เพราะครัวมีหน้าที่ใช้สอยเฉพาะอีกประการหนึ่ง (ศาสตราจารย์ น.อ. สมภพ ภิรมย์ ร.น. : บ้านเรือนไทยภาคกลาง)



อ.บ. 11 อ.บ.ท. 1 หรือ 2 เรือนกลาง
20 น. 2 ต. 1.000 ตารางวา
อ.บ.ท. 1 หรือ 2 ต. 1.000 ตารางวา

แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่า สมัยเมื่อประมาณเกือบร้อยปีมาแล้ว หรือจะอยู่ในช่วงของรัชกาลที่ 6-7 ได้ข้อมูลว่ามีการต่อพาไลออกจากด้านสกัดแต่พื้นลดระดับลง ส่วนเรือนครัวหรือเรือนไฟไม่นิยมสร้างติดกับเรือนแม่ เพราะจะถูกควันไฟรบกวนได้

ส่วนหลังคานั้นจะต้องเป็นหลังคาทรงสูง หรือทรงจั่ว ทำให้อากาศร้อน ซึ่งเบาลอยตัว อยู่ใต้หลังคาส่วนบน อากาศเย็นก็จะลอยต่ำลงมาถึงห้องเรือน ซึ่งทำให้ช่วยระบายความร้อนได้ดี ประโยชน์ของหลังคาทรงสูงอีกประการหนึ่งคือ ฝนจะไม่รั่ว เพราะระบายน้ำได้เร็ว บ้านทรงไทยหลังคาทรงสูงนี้นิยมมุงด้วยหญ้า จาก และกระเบื้องเกล็ดดินเผา ถ้าหลังคาเตลาดจะทำให้ระบายน้ำได้ช้า อาจเกิดฝนรั่วลงพื้นเรือนได้ วัสดุมุงหลังคาดังกล่าวหาและผลิตเองได้ในท้องถิ่น มีส่วนบังคับให้ต้องทำหลังคาทรงสูง เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศของประเทศไทย ที่เป็นเขตรมรสุม



ต้องมีชายคาปีกนกและไชรา ซึ่งป้องกันแดดกล้าและฝนสาดได้ดี หากมองในแง่ของความงาม ก็เป็นความงามที่ลงตัว

บ้านเรือนไทยถ้าเป็นเรือนเดี่ยว ต้องมีระเบียบต่อออกมาจากด้านยาว มีทั้งพื้นเสมอกับเรือนแม่ และลดระดับลง เชื่อมต่อกับชานได้

ชานเรือนเดียวจะอยู่ถัดจากระเบียงออกไป เป็นพื้นที่โล่งไม่มีหลังคา พื้นระดับต่ำกว่านี้มีระเบียง เป็นที่พักผ่อนนั่งเล่น นอนเล่นยามหัวค่ำ เพราะถ้าอยู่ในตัวเรือนได้หลังคา กำลังคลายความร้อนจะร้อน

คนโบราณใช้นอนดูดาวบนท้องฟ้า สอนลูกหลานเกี่ยวกับดาราศาสตร์ ข้างขึ้นข้างแรม ฤดูกาลต่าง ๆ มีนิทานเล่าเรื่องของดวงดาวต่าง ๆ ด้วย ถ้าเป็นเรือนหมูกีจะมีชานเล่น ถึงกันทุกหลัง

ส่วนกันสาดบางหลังก็มีบางหลังก็ไม่มีแต่ส่วนมากจะมีกันสาดโดยใช้เท้าแขน ซึ่งเป็นไม้และเหล็กเส้น การใช้เท้าแขนด้วยเหล็กเส้น ทำขึ้นในเชิงสัญลักษณ์เพื่อความสวยงาม แต่จะใช้เท้าเพื่อรับน้ำหนักกันสาดไม่ได้ และมูลเหตุที่บ้านเรือนไทยจะต้องมีได้สูง แต่จะต้องสูงไม่เกินเดียนบนหรือความสูงของฝา ถ้าสูงมากไปก็จะดูโครงไม่งาม ต่ำมากไปก็ศีรษะชน รอดชนอะไรได้จะต้องสูงเลยศีรษะจึงจะดูงาม ใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และพักผ่อนได้ บ้านริมน้ำบางหลัง ฤดูน้ำท่วมได้ถุนบ้านใช้เป็นที่พักเรือได้ด้วย

ลักษณะเฉพาะของเรือนไทยอีกประการหนึ่งคือ เป็นเรือนสำเร็จรูป สร้างเป็นส่วน ๆ นำมาประกอบเข้าด้วยกัน ส่วนใหญ่จะสร้างได้เร็วในวันเดียว ใช้ไม้สักล้วนปรุแต่ได้งาม คงทนป้องกันปลวก และสวยงาม จะใช้ไม้เนื้อแข็งได้ก็เฉพาะเสาและรอด การเลือกไม้ต้องมีข้อห้ามบางประการ เช่น เป็ดใช้ได้ ไก่ตอดได้ สลัดกรอดหมูสี ซึ่งจะกล่าวในบทของข้อห้ามต่าง ๆ





โรงงานบ้านช่างฉรงค์ หงษ์นาค ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เรือนไทยโบราณไม่นิยมสร้าง “ส้วม” บนเรือน แต่จะไปสร้างข้างล่างและไม่ติดกับตัวเรือน บ้านไหนไม่มีส้วมก็ออกกลางแจ้ง จนกลายมาเป็นศัพท์เฉพาะว่า “ออกทุ่ง” “ไปทุ่ง” ซึ่งหมายถึง “ไปห้องน้ำ” ในปัจจุบันนั่นเอง

เรือนไทยโบราณไม่ใช่ตะปูแต่ใช้วิธีการเข้าเดือยและลูกสลัก ต่อมาภายหลังใช้ตะปูโลหะ

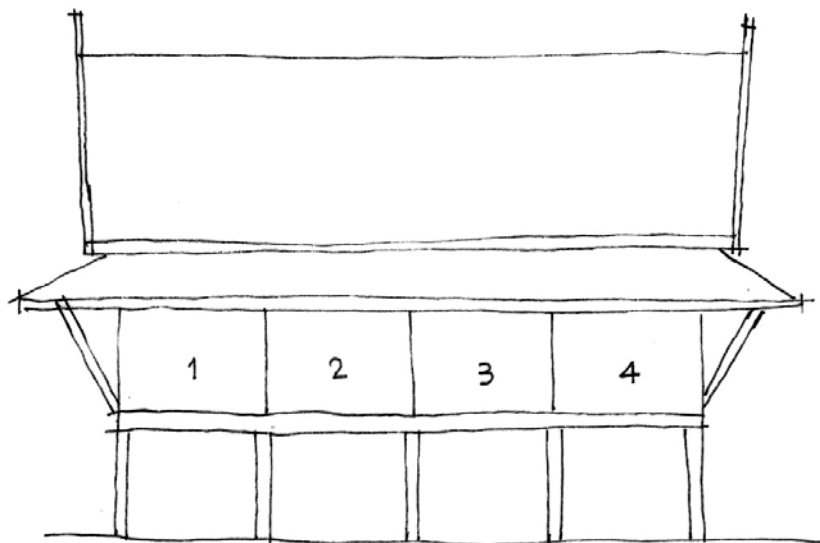
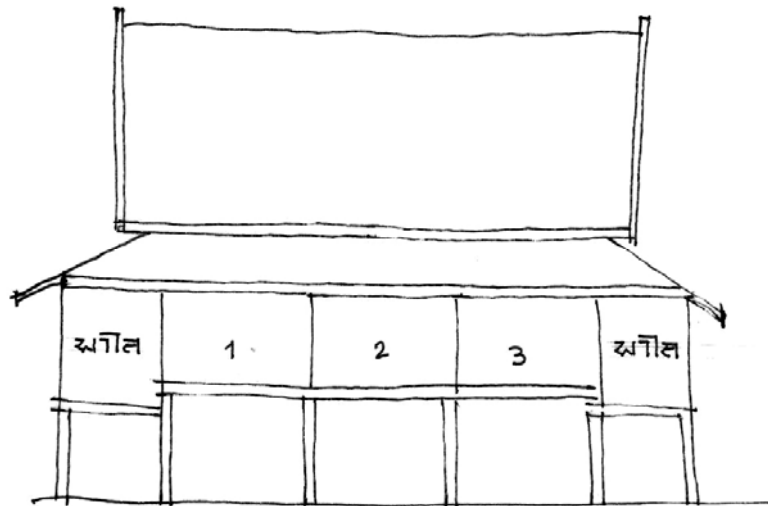
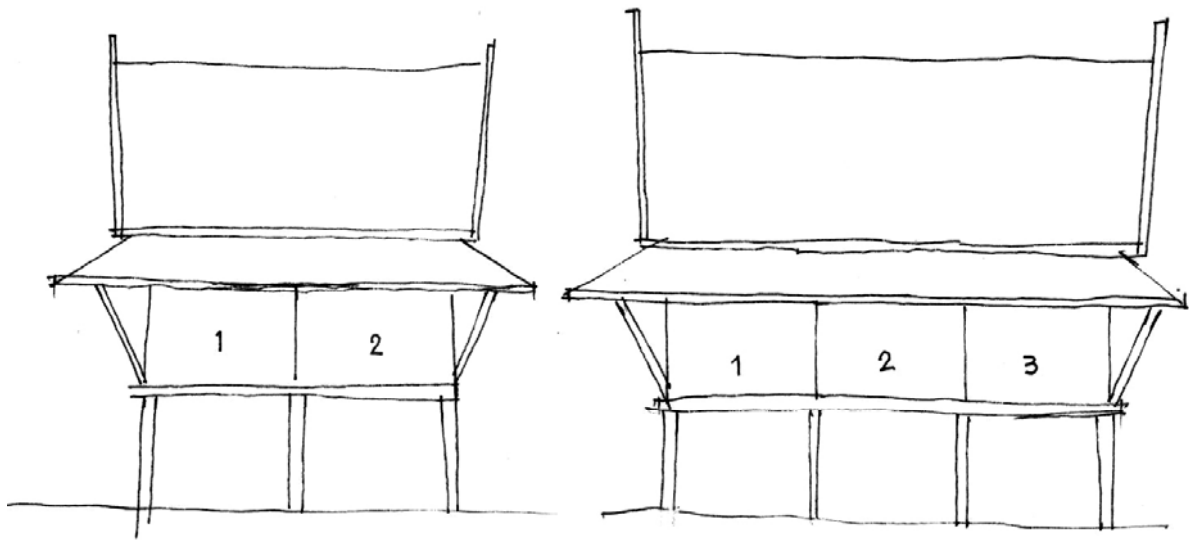
เรือนไทยโบราณปลูกเรือนชั้นเดียว ไม่นิยมสองชั้น เพราะจะมีคนค้าหัวอยู่ข้างบน ปัจจุบันความเข้มงวดเหล่านี้เปลี่ยนไป ไม่ถืงจึงเกิดเป็นสองชั้น ชั้นบนกลายเป็นที่เก็บของไป

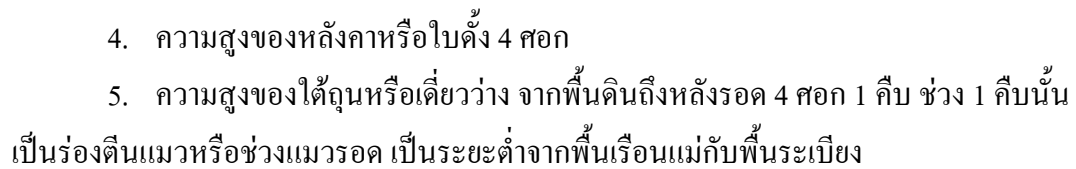
เรือนไทยโบราณตามตำราห้ามปลูกวางตะวันคือด้านยาวห้ามหันไปทางทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก แต่มีบางท้องถิ่นปลูกเรือนหันหน้าลงน้ำ เรือนหมู่บางแห่งหันหน้าลงแม่น้ำก็มี

เรือนไทยโบราณไม่นิยมตีฝ้าในห้องเรือน แต่มีฝ้านอกหรือไชรา เพื่อกันฝนสาดเข้าในเรือน

สัดส่วนของเรือนไทยเท่าที่ยึดถือกันมาครั้งโบราณ แต่ก็ไม่แน่นอนนัก ยึดถือกันว่าเป็นแบบมาตราส่วน ดังนี้

1. มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า
2. ความกว้างของด้านสกัด 6 สอก ระเบียบอีก 4 สอก
3. ความยาวรวม 15 สอก แบ่งเป็นห้อง 3 ห้อง ๆ ละ 5 สอก ส่วนเรือน 5 ห้อง มักไม่ค่อยพบ จะมีก็แต่บ้านเจ้าบ้านนาย และกษัตริย์สงฆ์



[illegible]

।सिंह।संग

- เครื่องล่าง จากพื้นดินถึงหลังรอด
- เครื่องบน จากหลังรอดถึงช่อ
- เครื่องบน ตั้งแต่เหนือช่อขึ้นไปจนสุดหลังคา

(ราชบัณฑิตยสถาน ศิลปกรรมไทย พระพุทธปฏิมา พระบรมมหาราชวัง วัด เรือนไทย ภาคกลาง)

จากการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามที่วัดสว่างอารมณ์ บ้านสามง่าม ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบกับช่างไม้ประจำวัด คือ นายหนึ่ง หงษ์นาค อายุ 70 ปี แบ่งโครงสร้างของบ้านเรือนไทยออกเป็น 3 ส่วน สืบทอดวิชากันมาแต่โบราณ แต่ให้ชื่อไว้ต่างกับราชบัณฑิตยสถาน คือ

1. เดี่ยวล่าง จากพื้นดินถึงหลังรอด
2. เดี่ยวเสา จากหลังรอดถึงช่อ
3. เดี่ยวบน จากหลังช่อจนสุดหลังคา

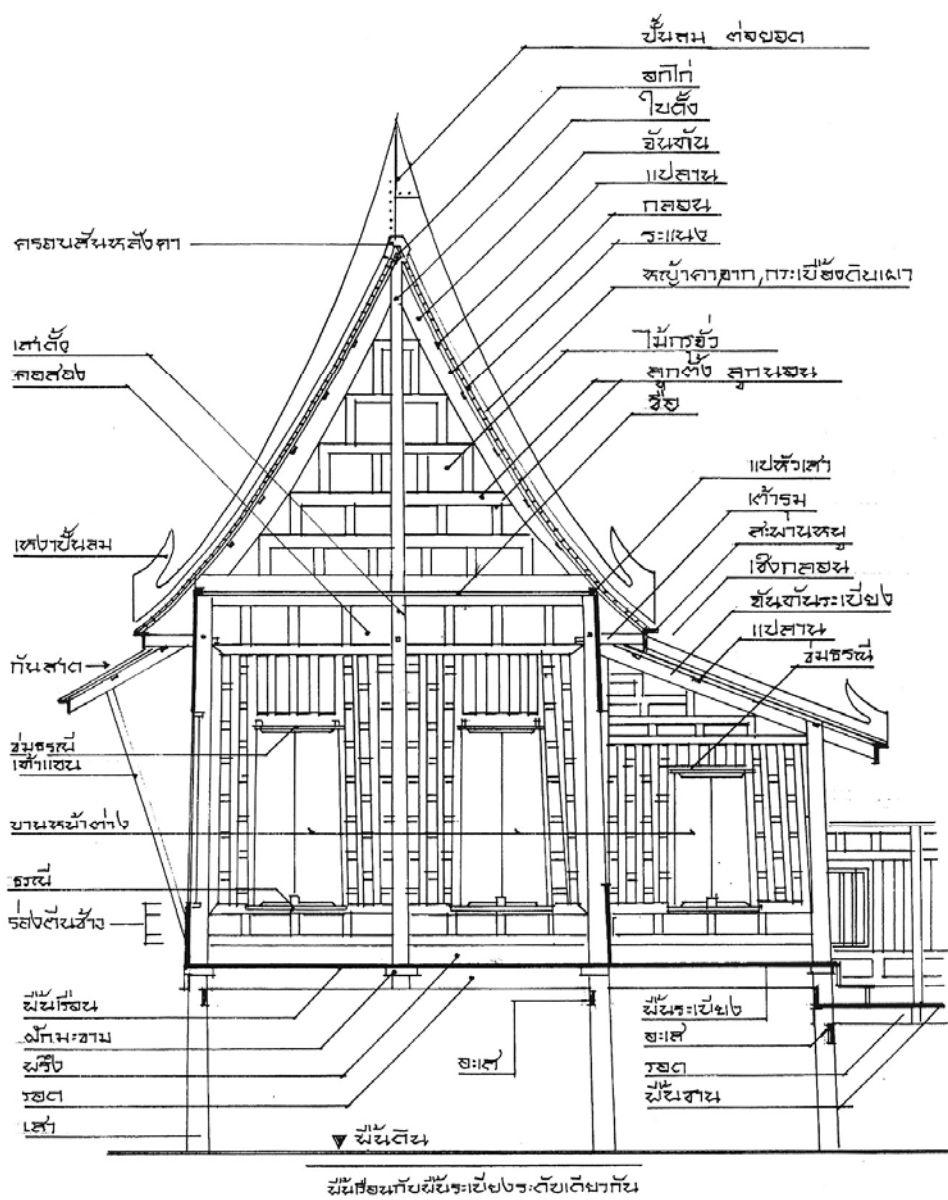
การเรียกชื่อที่ต่างกันออกไปเช่นนี้ไม่น่าแปลกใจ เพราะแต่ละพื้นที่แต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะของตนเองอยู่แล้ว แม้แต่ชื่อเรียกองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมต่างๆ เมื่อต่างบ้านต่างเมืองต่างสถานที่ก็เรียกต่างกันออกไปได้ เช่น หน้าจั่วในภาคกลางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเรียกว่า สี่หน้า อย่างนี้เป็นต้น

ประเภทของเรือนไทยและภูมิอากาศ

ประเภทของเรือนไทย

ราชบัณฑิตยสถาน แบ่งเรือนไทยออกเป็น 2 ประเภทคือ

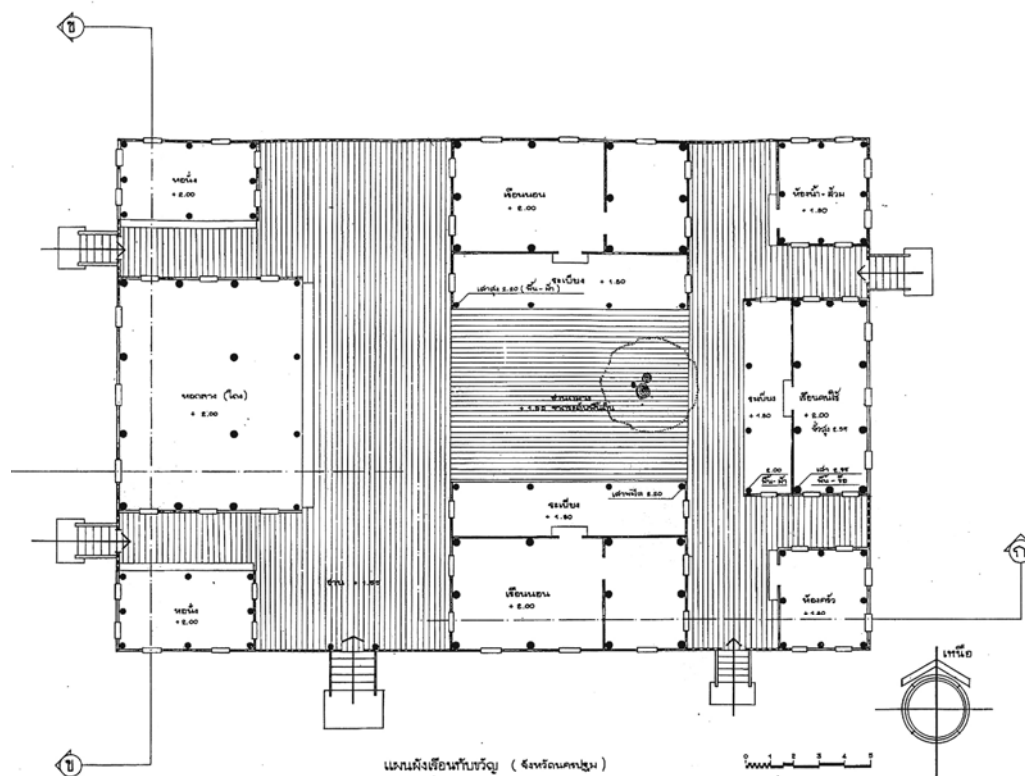
1. **เรือนครอบครัวเดี่ยว** เป็นเรือนสำหรับพ่อแม่และลูกที่ยังไม่ได้แต่งงาน ประกอบด้วย
ไปด้วยเรือนนอน 1 หลัง เรือนครัว 1 หลัง ระเบียงและชานร่วมเรือนนอนมี 3 ช่วงเสา แบ่งเป็น
ห้องโถง 1 ช่วงเสา อีก 2 ช่วงเสา เป็นห้องนอน สำหรับครัวมี 2 ช่วงเสา ช่วงเสาสำหรับทำครัว
อีกช่วง 1 เสา สำหรับเป็นที่รับประทานอาหาร



This architectural drawing depicts a traditional Balinese temple complex (Pura). The central structure features a large, flat roof supported by a series of vertical posts. On either side of the central structure are two smaller, symmetrical buildings with steep, tiered roofs, characteristic of Balinese temple architecture. The drawing is a line sketch with some shading, showing the intricate details of the roof structures and the overall layout of the temple.

Figure 1 shows a 1D lattice chain. The chain is represented by a horizontal line with several segments. Above the line, there are labels 0, 1, 2, 3, and 4, each positioned above a specific segment. Below the line, the text 'อนุกรมโซ่' is written.

เชื้อบ ๓ นรวิทย์ บริษัทเกษตรภัณฑ์ จำกัด นครปฐม แปลว่า ไร่ของนายวิทย์ ผลิตไวน์จาก ใบชาตามคำแนะนำของศาสตราจารย์นายวิชาญว่าดีกับประเทศ				3 5
ชื่อ-นามสกุล ชื่อจริง นรวิทย์ นรวิทย์	ตำแหน่ง ผู้จัดการ	วันที่ ๑๕.๓.๕๕		
ที่อยู่ ๑ หมู่ ๕ ตำบลบ้านใหม่				

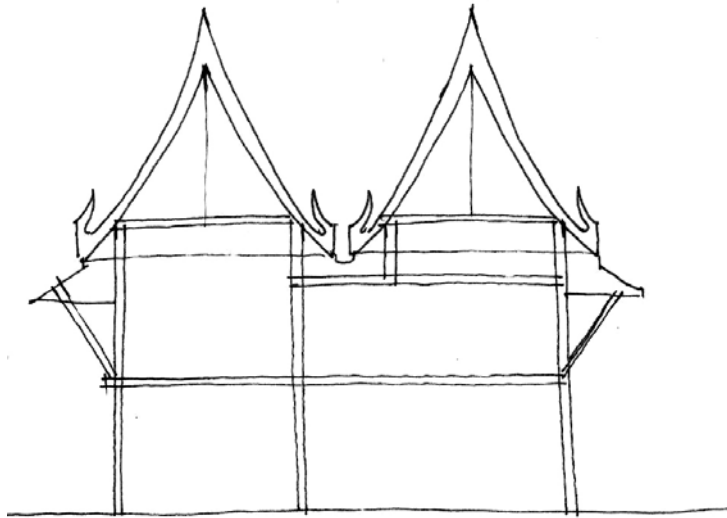


แผนผังเพื่อนกับขวัญ (จังหวัดนครปฐม)

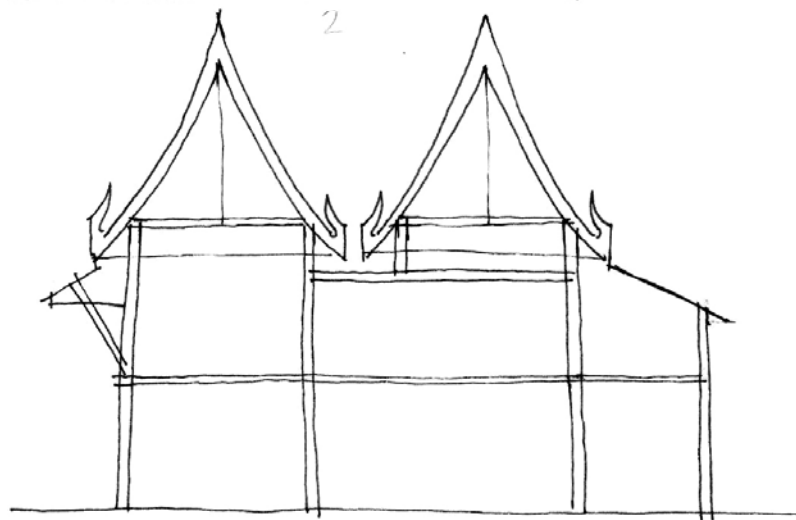
[illegible]

เรือนครัวที่สร้างอยู่หลังบ้านยังไม่เคยเห็น เห็นแต่อยู่ตรงข้ามหรือขนานด้านข้าง
นอกจากที่ราชบัณฑิตยสถานแบ่งไว้แล้วข้างต้น ยังพบว่ามีเรือนแฝดตั้งแต่ แผลด 2 และ
แผลด 3

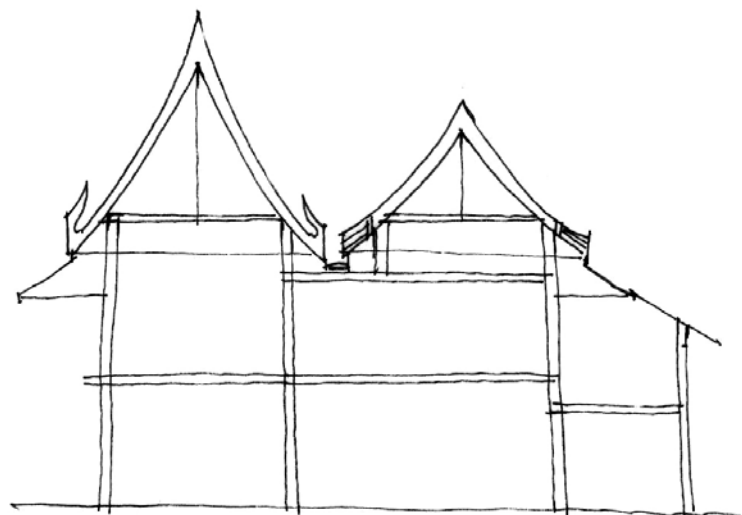
เรือนแฝด 2 หลัง หลังคาด้านขวาชนกันมีรางน้ำฝนเป็นตัวยึดเชื่อม ยังแบ่งย่อยได้ออกเป็น

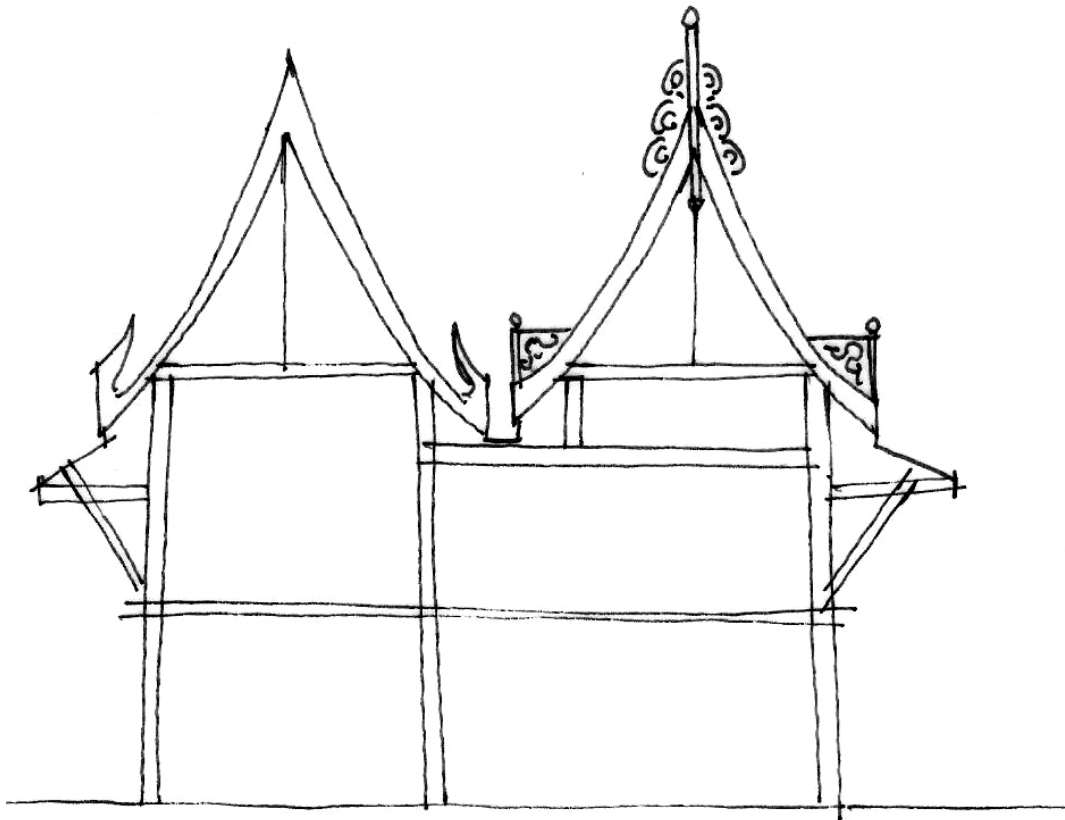
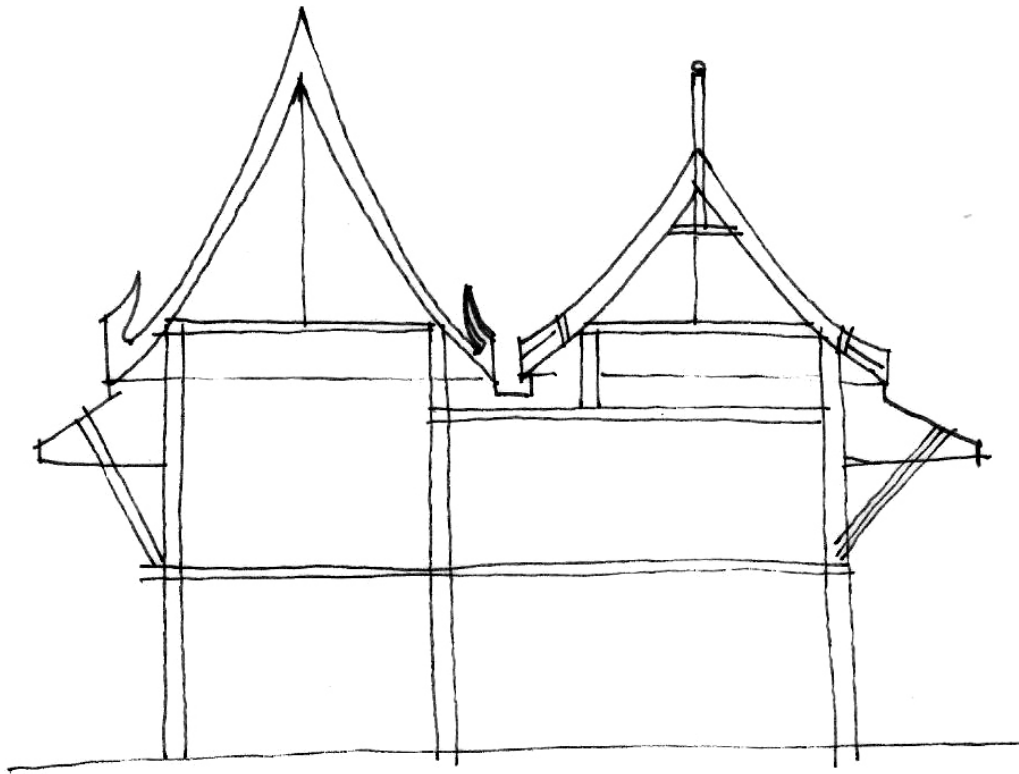


2

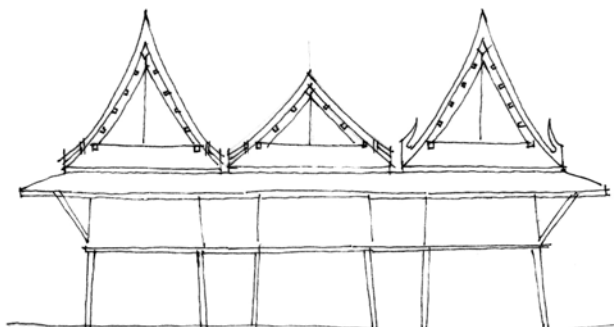
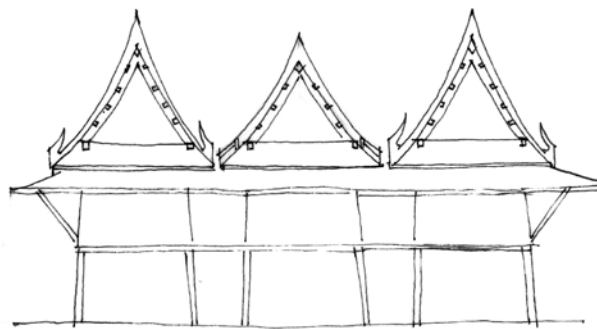
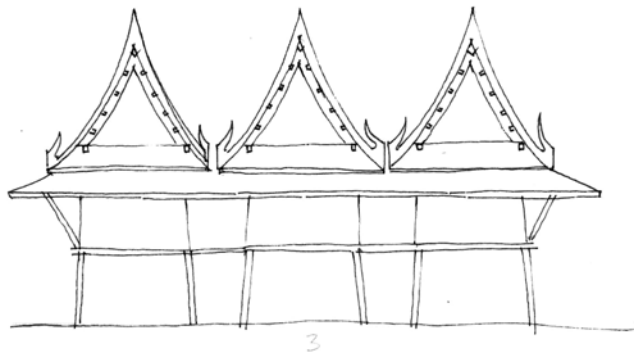
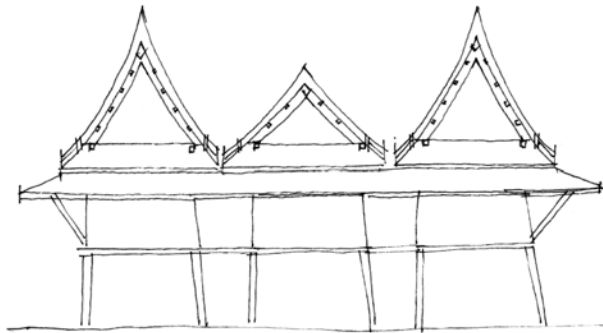


2-1





1. เรือนประธานและคู่แฝดใช้ปั้นลมแบบตัวเหงาทั้งคู่
 2. เรือนประธานใช้ปั้นลมแบบตัวเหงาคู่แฝดปั้นลมแบบหางปลา
 3. เรือนประธานและคู่แฝดใช้ปั้นลมแบบหางปลาทั้งคู่แบบนี้พบน้อย
 4. เรือนประธานใช้ปั้นลมแบบหางปลา และแบบตัวเหงาอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่คู่แฝดเป็นทรงปั้นหยาที่มี ทรงแบบมะนิลาที่มี น่าจะมานิยมกันภายหลัง
- เรือนแฝด 3 หลัง หลังคาด้านยาวจะเชื่อมต่อกันโดยรางน้ำฝน มีเรือนแฝด 3 หลังนี้พบน้อยมาก มี



1. ปั้นลมแบบตัวหางทั้ง 3 หลัง
2. ปั้นลมแบบหางปลาทั้ง 3 หลัง ซึ่งพบน้อยมาก
3. ปั้นลมแบบตัวหางอยู่ที่เรือนประธาน ส่วนเรือนแฝดอีก 2 หลัง ปั้นลมแบบหางปลา
4. ใช้ปั้นลมแบบตัวหางของเรือนรับทั้งสองหลัง ส่วนหลังกลางใช้ปั้นลมแบบหางปลา

แบบเรือนที่เพิ่มเติมมานี้ เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาในยุคหลัง เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ความงามเป็นอันกับรองลงไป

ภูมิอากาศ

ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนหรือเขตร้อน อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศา ถึง 38 องศา เซนติเกรด ปีหนึ่งแบ่งออกเป็น 3 ฤดู

ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน

ฤดูฝน ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ภาคเหนือสภาพพื้นที่เป็นที่สูงมีภูเขา มีแม่น้ำหลายสาย เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ไหลมารวมกันที่นครสวรรค์ เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาไหลลงสู่ที่ราบลุ่มภาคกลางออกอ่าวไทย

เมื่อถึงฤดูฝนน้ำจากเหนือจะไหลเข้าสู่ภาคกลาง เป็นพื้นที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ เป็นแอ่งอาระธรรมมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ที่มีมนุษย์อาศัยกันมาจนถึงปัจจุบัน สร้างบ้านแปลงเมืองมาหลายยุคหลายสมัย

เพราะอยู่ในเขตร้อนมีแดดจัดเกือบตลอดทั้งปี ฤดูฝนก็มีฝนชุกทำให้มีความชื้นในอากาศสูงมาก ลมจะแรงในฤดูฝน ได้รับลมเย็นประจำฤดูร้อนจากทิศใต้ เรียกว่า ลมว่าว หรือลมตะเภา

ลักษณะภูมิประเทศเขตร้อนดังกล่าวนี้ จึงเกิดพืชพรรณไม้นา ๆ ชนิด โดยเฉพาะไม้สักเหมาะแก่การทำเครื่องเรือนเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดบ้านทรงไทยในลักษณะนี้ คือ หลังคาทรงสูงระบายน้ำได้เร็ว เรือนได้สูงเพราะฤดูน้ำท่วม หันหน้าบ้านรับลมตามฤดูกาล ป้องกันแดดจัดตอนช่วงบ่าย เพราะปลูกบ้านไม่ขวางตะวัน

บทที่ 5

ข้อดีข้อเสียของเรือนไทย คติและความเชื่อ

ข้อดีหรือคุณประโยชน์ของเรือนไทย

1. สนองประโยชน์ใช้สอยตามความเป็นอยู่อย่างสบายและเรียบง่าย
2. ป้องกันการอบอ้าวของอากาศเพราะหลังคาทรงสูงระบายอากาศได้ดี
3. ป้องกันฝนเพราะหลังคาทรงสูง
4. ป้องกันแสงแดดกล้า เพราะมีปีกนกและกันสาด
5. ป้องกันน้ำท่วมถึงพื้น เพราะมีพื้นเรือนสูง
6. ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
7. รับผิดชอบต่อความอบอ้าว เพราะหันให้ด้านยาวรับลม ด้านแคบหรือด้านสกัดรับแดด
8. เป็นเรือนสำเร็จรูปสร้างได้ภายในวันเดียว
9. จะสร้างมากหลังหรือน้อยหลังก็ได้ เพราะต้องประกอบเป็นหลัง ๆ ไป
10. แสดงออกถึงวิถีชีวิต สังคมของชาวน้ำ
11. เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติอีกแบบหนึ่ง

ข้อเสีย

1. มีข้อจำกัดในหน้าที่การใช้สอย เพราะมีห้องน้อยในเรือนแต่ละหลัง
2. ถ้าสร้างมากหลังจะขาดความสัมพันธ์ของเรือนแต่ละหลังหากไม่มีลานเล่นถึงกัน
3. เปลืองพื้นที่ในการปลูกสร้าง เพราะไม่นิยมสร้างเรือนเดิม 1 ชั้น หากต้องการประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น ก็ต้องสร้างเรือนเพิ่มขึ้นด้วย
4. ทำให้เรือนแต่ละหลังกว้างใหญ่ได้ยาก เพราะหลังคาจะต้องสูงมากและด้านลมฝนมากเกินไป
5. ขาดการใช้ประโยชน์ส่วนตัว
6. ได้ทุนของนอกชาน ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เพราะเดิมรอดไม่ได้
7. รากฐานไม่แข็งแรง ทนุถุ่ียงง่าย
8. ฝนรั่วตามหน้าต่าง เพราะบานหน้าต่างเปิดเข้าในห้อง
9. ฝนรั่วตามแนวลูกตั้งและลูกนอนของฝาปะกน
10. พื้นไม้กระดานอ่อนตัวง่าย เพราะปูพื้นตามยาวต้องใช้รอดหรือราเสริม

คติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างเรือน

ข้อห้าม

บ้านเรือนคือที่อยู่อาศัยของมนุษย์ผูกพันอย่างแนบแน่นกับชีวิตเราตั้งแต่เกิดจนตาย แต่จะปลูกสร้างกันอย่างไรบ้างนั้น ก็แล้วแต่ภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ วัสดุ ความเชื่อทางศาสนา เป็นเครื่องบังคับ บ้านที่อยู่บนภูเขาสูงแถวจังหวัดเลย ปลูกบ้านไม่เอาเสาฝังดิน ก็เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายหลบลม และน้ำป่าอย่างนี้เป็นต้น

บ้านเรือนของคนภาคกลางโบราณที่เป็นชาวบ้าน ไม่นิยมสร้างบ้านเป็นตึกทั้ง ๆ ที่มีอิฐและปูนใช้แล้วมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์แรกเริ่ม ก็เป็นเพราะอิฐและปูนปั้นจะต้องทำขึ้นใช้ส่วนไม้นั้นใช้วิธีไปหาเอาในป่า ซึ่งมีอย่างอุดมสมบูรณ์ หลากหลายชนิดไปคัดสรรเอาเองได้ เพราะเป็นของกลางขึ้นเองตามธรรมชาติ มิได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง

นอกจากนี้เมื่อเป็นบ้านแล้วจะอยู่อย่างไรให้เป็นสุข ก็ต้องมีการถือโชคลี้กลางเช่นไม้ที่ชื่อไม่เป็นมงคลก็ไม่นำเอามาสร้างบ้านอย่างนี้เป็นต้น จึงกลายเป็นประเพณียึดถือกันมาในแต่ละท้องถิ่นจึงเกิดข้อห้ามต่าง ๆ และในแต่ละท้องถิ่น อาจจะห้ามไม่เหมือนกัน ข้อห้ามต่อไปนี้เก็บรวบรวมมาจากหนังสือ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ตอนปลูกเรือนของเสถียร โกเศศ พิมพ์เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. 2531 ดังนี้

1. ห้ามปลูกเรือนขวางตะวัน คือหันหน้ายาวไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก คนจะอยู่ไม่เป็นสุข จะเป็นเหตุให้เสียตา เพราะไปขวางตะวัน ข้อเท็จจริงก็คือถ้าปลูกบ้านขวางตะวันก็จะรับแดดตรง ๆ ทั้งเช้าและบ่าย แต่ถ้ามีข้อจำกัดเรื่องเนื้อที่หรือบริเวณก็พยายามให้เลี้ยว ๆ เข้าไว้ก็ใช้ได้เหมือนกัน

ถ้าปลูกบ้านขวางตะวัน ชื่อ ก็จะต้องอยู่ในแนวทิศตะวันออก ตะวันตก เวลานอนคนไทยจะนอนหันหัวไปทางทิศใต้ ทิศใต้จึงเรียกว่าทิศหัวนอน ทิศเหนือเรียกว่าทิศตีนนอน จะไม่หันหัวไปทางทิศตะวันตกเพราะเป็นทิศผืนนอน อีกประการหนึ่ง ถ้าปลูกเรือนหันทิศด้านยาวไปตามทิศก็กล่าวแต่จะต้องนอนหันหัวไปทางใต้ เป็นการนอนขวางชื่อ คนนอนจะถูกผีอำบ่อย ผีมักจะห้อยหัวลงมาเหยียบอกคนนอน เองง่าย ๆ เป็นความเชื่อมาแต่โบราณ ถ้าไม่ถือเรื่องนอนขวางชื่อแต่ต้องหันหัวไปทางใต้ เป็นด้านแคบนอนเรียงกันได้ ถ้าจะนอนสองแถว หัวของคนแถวที่สองจะอยู่ปลายดิน เป็นอัมมงคลไม่ดีอีกเช่นกัน จึงถือว่าการปลูกเรือนเอาด้านแคบขวางตะวัน ซึ่งจะทำให้ร้อนน้อยลงแล้ว ยังแก้เคล็ดต่าง ๆ ที่ไม่ดีให้เป็นดีได้

แต่จากการสำรวจของผู้เขียนพบว่า เรื่องการปลูกเรือนขวางตะวันนี้ ไปที่ราบลุ่มภาคกลางตั้งแต่สิงห์บุรี อ่างทอง และอยุธยา ไม่ค่อยจะเคร่งครัดนัก มีอัตราส่วนสูงมากที่หันด้านยาวลงแม่น้ำสะดวกในการลงท่อน้ำ

2. ห้ามใช้ไม้เหล่านี้ทำเสาเรือน คือ ไม้ซาก ไม้กะบก ไม้กระเซา ไม้พะยอม เพราะชื่อไม่ดี เป็นเรื่องซาก เรื่องบก (แห้ง) เรื่องเบา เรื่องยอม ไม่เป็นมงคลทั้งนั้น ไม้ตะเคียนก็

เหมือนกัน โบราณท่านห้ามไม่ให้ใช้ เพราะมีชันน้ำมันมาก ถ้าใช้เป็นเสาหมักตมมัน ถือกันว่าเป็นอัปมงคล อย่างว่าแต่จะเอามาทำเสาเรือนเลย เพียงไปตัดก็ยังไม่มีการกล้าไปตัด เพราะถือกันว่ามินางไม้ หรือผืนางตะเคียนคุณัก อาจทำให้คนตัดได้รับความเดือดร้อนถึงตายได้

3. ห้ามใช้ไม้คนละป่า เป็นเพราะเทาหรือนางไม้ที่สิงอยู่บนต้นไม้ผิพวกกัน จะทะเลาะวิวาทกัน ทำให้คนอยู่ไม่มีความสุข ถ้าคิดในแง่ความสะดวก ป่าเดียวกันจะสะดวก เพราะอยู่ไม่ห่างกัน คุณภาพของไม้คงเหมือน ๆ กัน

ข้อนี้เห็นว่าแต่ก่อนการจะสร้างบ้านเรือนนั้นจะต้องออกไปหาไม้เองตามป่าไปมากไปทำเครื่องหมายไว้ และเป็นที่รู้กันว่าป่าใครป่ามัน แต่ปัจจุบันการทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะผิดกฎหมาย มีวัสดุอื่นทดแทน และมีร้านค้าไม้ให้เลือกซื้อเอาตามชอบใจ

4. ห้ามใช้ไม้ล้มไปทางทิศเหนือ (อุดร) ทิศใต้ (ทักษิณ) ทิศตะวันตก (ปราชินบุรี) ทิศตะวันออกเฉียงใต้ (อาคเนย์) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (พายัพ) เหตุผลอย่างไรจึงไม่ดี ไม่มีคำอธิบาย

5. ห้ามโค่นต้นไม้ให้เนื้อไม้ติดกับตอ เพราะถ้าเอาไปทำเสา เสาที่จะเป็นโพรง เวลาไม้ล้มก็จะถล่มดังเอี้ยด ๆ เรียกว่าทางไม้ร้องไห้ จึงเกิดเสียงดังเช่นนั้น ทำให้ใจคอไม่สู้ดี ตามปกติการตัดต้นไม้ใหญ่ ๆ ครั้งแรกเขาจะฟันให้ลึกถึงศูนย์กลางของลำต้น แล้วจะฟันด้านหลังตรงข้ามกัน เรียกว่า “เจาะหลัง” ให้สูงเหนือระดับแปลที่เจาะไว้ครั้งแรก ประมาณคืบหนึ่งเพื่อบังคับให้ไม้ล้มไปตามทิศที่ต้องการ

6. ห้ามใช้ไม้อายุน้อย หรือไม้ยังอ่อนอยู่ ข้อนี้ไม่น่ามีข้อสงสัย

7. ห้ามใช้ไม้แตกโรงาคือแตกเป็นริ้วเป็นเส้นหรือไม้ผุ เรียกว่าไม้ชุ่มท่อน มาใช้ทำเสาเรือน ถือว่าเป็นเสาเสีย

8. ห้ามใช้เลื่อย กบไสไม้เสา จะห้ามเพราะเหตุไรยังหาเหตุผลไม่ได้

9. ห้ามใช้ไม้มีตาหรือคำหนิที่โคนเสา ระยะที่เปื้อนใช้ไก่ออดหมูสี เพราะไม้ที่มีอายุน้อยกว่าไม้ไม่มีตา ยังอยู่ในระยะที่เปื้อนใช้ได้ ไก่อัดได้หรือหมูเขาสีข้างสีเสได้ จะทำให้เสาผุกร่อนเร็วขึ้น หรือเรือนโยกคลอน ถ้าหมูสีบ่อย ๆ ก็จะคอดกั่ว ถือว่าไม่ดี

10. ห้ามใช้ไม้โคนเล็กปลายใหญ่ทำเสาเรือน เรียกว่า “ไม้มงสลด” ถ้าโคนและปลายเสมอกันชื่อว่า “อุดมพฤษ” ดีนัก ถ้าเสาโคนใหญ่ปลายเล็กชื่อว่า “ไม้ตัวเมีย” คดี

ตามคติปลูกเรือนของพม่าเสาที่มีโคนและปลายเท่ากันเป็นเสาตัวผู้ ถ้าโคนใหญ่ปลายเล็กเป็นเสาตัวเมีย ถ้าป่องกลางเป็นเสาไม่มีชีวิต ถ้าโคนเล็กปลายโต เป็นเสายักษ์ ถ้าใช้เสาไม่มีชีวิตปลูกเรือน คนอยู่จะมีแต่ทุกข์

11. ห้ามใช้ไม้ที่ตกน้ำมันทำเสาถือกันว่าอัปมงคล เช่น ไม้ตะเคียน ไม้เต็งรัง เป็นต้น ถ้านำมาใช้เป็นเสาเรือนครั้นอยู่ไปนาน ๆ ไม้แห้งเกิดแตกร้าวเป็นรอยที่ปลายเสา แล้วชันน้ำมันที่อยู่ภายในนั้นได้รับความร้อน ก็จะละลายไหลเยิ้มซึมออกมาเรื่อย ๆ ถ้าเป็นเช่นนี้ถือว่าไม่ดี ให้จุดธูป

เทียนบูชา อัญเชิญ คือเรือเอนเอาไปถวายวัดเสียทันที อันที่จริงเสาดาน้ำนั้นคือเสาที่เป็นกาบเป็นโพรงอยู่ข้างในตามภาษาช่างเรียกว่า “เสาดกไส้” คือไส้กลวง

12. ห้ามปลูกเรือนค่อมตอ เนินปลวก หรือมีท่อนไม้อะไรเกาะกะฝังอยู่ในดิน ก็จัดการรื้อถอนเสียแล้วปราดดินให้เรียบ เขาถือว่าเป็นเสนียดจัญไร เพราะไม่แน่ว่าใครจะฝังอาถรรพ์ฝังรูปฝังรอยอะไรไว้หรือเปล่า ผู้อยู่จะเดือดร้อน

13. ห้ามปลูกเรือนบนดินที่มีรสเปรี้ยว รสส้ม อยู่ไม่จีจะมีทุกข์ภัย ถ้าดินมีรสหวาน ที่นั้นเป็นมัธยมปานกลางพออยู่ได้ ถ้ารสจืดดีเป็นมงคล ถ้ารสเค็มใครอยู่หามงคลไม่ได้ วิธีตรวจดูดินดีหรือไม่ดี ให้ขุดหลุมลึกราวศอกเศษเอาใบตองปูไว้ก้นหลุม มีหญ้าสดและสะอาดทับไว้ข้างบนใบตองสักกองหนึ่ง ทิ้งไว้ค้างคืนจนไอน้ำเป็นเหี่ยวจับอยู่ที่หน้าใบตอง เอาขึ้นมาแล้วชิมเหี่ยวจับอยู่ที่หน้าใบตองเอาขึ้นมาแล้วชิม ก็จะรู้รสของดินได้ดังข้างต้น

14. ห้ามทำเสาดั้งที่ค่อมเลยท้องรอดออกไป ถ้าเลยออกไปเรียก “จระเข้บฟัน” ไม่ดี และถ้าเสาดั้งไม่เสมอกับท้องรอดเลยขึ้นไปก็ไม่ดีเหมือนกันเรียก “กุมภกันท์แลบลิ้น” จะเห็นว่าคนโบราณให้ทำเสมอท้องรอดจึงดี เพราะถ้าเลยออกมาพ้นท้องรอดได้ระยะกับศีรษะก็จะเกิดอันตราย และถ้างามเสาดั้งอมรอดไม่หมดความแข็งแรงก็จะน้อยลง

15. อันนี้ไม่ใช่ข้อห้ามเสียทีเดียว แต่ไม่ค่อยนิยมทำเสาสูงจากพื้นดินเกิน 13 สอก น่าจะเกี่ยวกับรูปทรงของเรือน และขนาดของไม้ก็เป็นได้

16. หัวเทียนคือเคียวที่อยู่ปลายเสาห้ามยาวเกิน 4 นิ้ว

17. อย่าให้เคียวบนมีความสูงกว่าเคียวล่าง ถ้าระยะเท่ากันดีหรือเคียวล่างสั้นกว่าเคียวบนสัก 1 ส่วน ก็นับว่าดีเช่นกัน พิจารณาดูถ้าเคียวล่างสูงกว่าเคียวบนจะดูโย่งไปไม่งาม

18. ห้างแบ่งห้องเรือนเป็นคู่ ต้องเป็นคี่ คือ 3, 5, 7, 9 บ้านคนธรรมดาเกินกว่า 3 ห้องไม่ค่อยพบ ส่วนเกินกว่านี้จะเป็นวัง บ้านเจ้านายหรือกษัตริย์

19. เคียวใบดั่งนั้นต้องถือเอาส่วนยาวของซีกเป็นพิภัก ถ้าซีกยาว 5 สอก ใบดั่งต้องสูง 4 สอก ดำราห้ามทำให้ดั่งยาวเกิน 4 สอก 1 คืบ และห้ามต่ำกว่า 4 สอก จะทำให้หลังคาเหลาดลงมากฝนรั่วได้ และจะดูเรือนผิดส่วนหรือหลังคาเตี้ยไป

20. ห้ามขนาดของหน้าซื่อใหญ่กว่าหัวเสา เพราะจะยื่นเลยเสาออกมาทำให้หุ้มฝายาก ถ้าจำเป็นเพราะหัวเสาเล็กก็ต้องเลือกรูสำหรับสวมหัวเทียนล้าออกมาด้านนอก คือไม่เจาะรูให้ตรงตอนกลาง

ผู้เขียนสำรวจบ้านหลายหลังในกลุ่มแม่น้ำน้อยและแม่น้ำเจ้าพระยา เห็นว่าขนาดของหน้าซื่อใหญ่กว่าหัวเสาก็มีไม่น้อยเหมือนกัน

21. ห้ามทำฝาเรือนเอาด้านยาวหุ้มด้านสกัด จะเหมือนโลงศพไป ให้ทำเอาด้านสกัดปิดหรือหุ้มด้านข้าง คล้ายหนังที่หุ้มกลอง ด้านแคบหรือด้านสกัดจึงได้ชื่อว่า “ฝาหุ้มกลอง” อีกชื่อหนึ่ง ถ้าพิจารณาเรือนที่ปลูกตามตะวันคือ เอาฝาหุ้มกลองอยู่ด้านทิศตะวันออก-ตะวันตก เวลาฤดูฝนพายุฤดูมรสุมจะมาจากด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ก็จะสาดเข้ามาทางด้านทิศตะวันตกถูก

เต็มหน้า พอเข้าปลายฤดูฝนฝนก็จะมาตามลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝาคู่หมักกลองด้านนี้ก็จะฤดูฝนเต็มหน้าอีกเช่นเดียวกัน แต่ฝนก็ไม่สามารถจะสาครเข้าไปในห้องได้ เพราะมีฝาคู่หมักอยู่เหมือนหนังกลอง แต่จะทำให้ฝาด้านนี้ผู้เรืกว่าฝาด้านยาว เพราะถูกฝนหนัก ๆ เป็นประจำ

จึงทำให้การเข้าพริ่งใช้ด้านสกัดเป็นตัวเมียหรือเจาะรูหรือช่องเสียบพริ่งตัวผู้จากด้านยาว จะทำให้พริ่งตัวเมียหรือด้านสกัดปิดหัวพริ่งทางด้านยาวด้วยเช่นกัน

22. ถ้าหากเป็นเรือนฝากระดาน ห้ามเข้าฝาดตามขวาง คือตามแนวนอน ถือว่าเป็นโลงผี ห้ามอย่างนี้มีเหตุผลเหมือนกัน เพราะเปลืองไม้กระดาน เปลืองเวลาเข้ารางลื่นบังใบโดยใช้เหตุทั้งเป็นฝาคู่ที่ไม่มีลูกตั้งถ้าจะมีก็ทำง มีแต่เข้าลื่นบังใบกระดาน ซึ่งความยาวเช่นนั้นอาจบิดกะกะทำให้รางลื่นนั้นเสียหายง่าย ไม่แข็งแรงด้วย ไม่เหมือนดังฝากลัดดีด้วยตะปุดติดกับไม้คร่าวลูกตั้ง เพราะฉะนั้นตามปกติจึงทำเป็นฝาลายบัว ซึ่งเข้ากระดานตามลูกตั้งนี้ก็เกิดหลังฝายปะกน

23. ห้ามมีประตูและหน้าต่างจำนวนคู่ แต่จะต้องมีจำนวนคี่ อันที่จริงขนาดของเรือนบังคับอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะเรือนทั่วไปมีสามห้อง มีหน้าต่างด้านสกัดห้องละ 1 ช่อง รวม 3 ช่อง ด้านสกัดอีกด้านละ 2 ช่อง รวมเป็น 7 ช่อง

มีเรือนบางหลังมีบานประตูด้านยาวเพียง 1 ช่อง ที่ห้องกลาง รวมด้านสกัดอีก 4 ช่องก็เป็น 5 ช่อง ลงจำนวนก็เช่นเดียวกัน เรื่องจำนวนคู่จำนวนคี่นี้ยังหาเหตุผลไม่ได้เหมือนกัน

ส่วนประตูก็เหมือนกัน มักมีประตูเดียวคือทำฝาประชันห้องแบ่งห้องออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นห้องโถงไว้สำหรับรับแขก เลี้ยงพระ เป็นต้น อีกสองส่วนเป็นห้องแล่นตลอดไม่มีฝาประชันหรือฝากั้นห้อง ซึ่งใช้ร่วมกันเป็นห้องนอน มีประตูเข้าออกอยู่กลางห้องที่กล่าวมานี้ก็เฉพาะตัวเรือน ไม่รวมจำนวนประตูหน้าต่างของระเบียง

ตามตำราห้ามทำประตูหน้าต่างรวมกันเป็น 9 ห้อง เพราะว่าเป็นทวารทั้ง 9 ไม่ดีแต่ไม่ดีเพราะเหตุผลอย่างไรไม่กล่าว

ถ้ากั้นฝาทั้งสามห้อง ก็จะต้องมีประตูทุกห้องรวมกันเป็น 3 ประตู รวมกับประตูระเบียงอีก 1 ประตู ก็เป็น 4 ประตู ตำราห้าม ที่ห้ามก็เห็นว่าถูก เพราะห้องจะมีมืดและไม่มีห้องโถงไว้สำหรับรับแขกและทำงานการ

ถ้ากั้นฝาด้านหน้ายาวตลอด ภายในไม่กั้นห้องปล่อยให้โล่ง ๆ จะทำประตูเข้าออกห้องเดียวก็ได้ แต่ไม่เห็นมีใครทำกันนอกจากกุฏิพระ

ผู้เขียนสำรวจพบการใช้ฝากั้นห้องยาวตลอดด้านยาว มีประตูห้องเดียว เรือนแห่งหนึ่งแถว ๆ จังหวัดอ่างทองจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมในบทต่อไป

24. ห้ามเหยียบธรณีประตู เพราะมีความเชื่อว่าธรณีประตูเป็นที่อยู่หรืออาณาเขตของผีหรือเจ้าผีที่หน้าประตู มนุษย์แต่เดิมถือว่าทางเข้าบ้าน เข้าเรือน เป็นที่สำคัญ จึงต้องมีคิคืออยู่ว่าต้องมีผีหรือเจ้าเฝ้าอยู่ประจำ เพื่อคอยปกป้องรักษาจึงเรียกว่า ทวารบาลหรือทวารักษ์ เมื่อเป็นเช่นนี้การเหยียบธรณีประตูท่านจึงได้ห้าม แต่ถ้าเป็นธรณีประตูขนาดใหญ่จะข้ามไปไม่พ้น

นอกจากจะกระโดดข้ามไป ซึ่งไม่ใช่วิธีที่ใครจะทำ จึงแก้เคล็ดโดยเอาไม้อีกแผ่นหนึ่งทับเสีย
ถึงจะเหยียบก็แก้ได้ว่าไม่ได้เหยียบบรรณประดุ

25. ห้ามปลูกเรือนวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันอังคาร ถ้าจะให้ดีก็ปลูกวันจันทร์ วันพุธ
วันพฤหัสบดี ส่วนวันศุกร์เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่ว จะมีเหตุผลอย่างไรไม่ได้กล่าว

26. ห้ามปักเสาเอกเป็นฤกษ์ในวันข้างแรมหรือปักทางทิศตะวันตก เพราะเป็นตก ๆ
ต้องไม่ดี ตามปกติให้ปักเสาเอกเป็นฤกษ์ทางด้านทิศตะวันออก ถ้าเป็นทิศอื่นก็แล้วแต่ฤกษ์ยาม
ต้องไม่ใช่ทิศตะวันตกก็แล้วกัน

27. ห้ามทำเสาเรือนยาวไม่เท่ากัน ยกเว้นเสากระเบียง เพราะถ้าเสายาวไม่เท่ากันแล้ว
การขุดปรับระดับพื้นดินจะเป็นเรื่องยาก ต้องมีการฝังลึกฝังตื้นไม่เท่ากัน เรียกว่าทำขอไปทีดังนี้
ไม่เป็นมงคล ฝังตื้นไปก็โยกเซได้ง่าย ปรับระดับหัวเสาให้เสมอกันก็ยาก

28. ห้ามปลูกเรือนตอนเที่ยง เพราะฤกษ์คืออยู่ในตอนเช้า พอถึงเที่ยงวันรับประทาน
อาหารเสร็จก็เริ่มมุงหลังคาได้เลย แดดจะไม่ร้อนและกึ่งมุงด้านที่อยู่ข้างตะวันออกก่อน พอ
มุงเสร็จก็จะบ่ายมาก ๆ แล้วแดดจะมากถ้าเอาทางทิศตะวันตกก็เสร็จทางด้านตะวันออก เริ่มมุง
ทางด้านทิศตะวันตกแดดก็จะไม่เข้าตาหรือมองย้อนแสง

29. ห้ามทะเลาะเบาะแว้งกัน เพราะสร้างเรือนเสร็จแล้วก็ตกเย็น ถึงเวลากินเลี้ยงเป็น
ปฐมฤกษ์ในการขึ้นบ้านใหม่ จะต้องอวยพรให้เป็นเศรษฐีถาวรสวัสดิ์อยู่ดีมีสุข ถ้าทะเลาะกัน
เรื่อยแล้วก็คงไม่มีใครอวยพรให้ใคร ถือว่างานสร้างบ้านเรือนที่เหน็ดเหนื่อยมาช้านานนั้น
เป็นอันมงคลไป

30. ห้ามพาดบันไดเรือนทางด้านทิศใต้และด้านทิศตะวันตกถือว่าไม่ดี เพราะเป็นทิศ
ตกทิศตาย ตามตำรากล่าวไว้ว่า

ถ้าหากบันไดทางทิศบูรพา (ทิศตะวันออก) ให้เอาผ้าผ่อนเงินทองขึ้นไว้ก่อน

ถ้าพาดบันไดทางทิศพายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) ให้เอาแมวขึ้นไว้ก่อน

ถ้าพาดบันไดทางทิศอุดร (ทิศเหนือ) ให้เอาทองขึ้นไว้ก่อนจึงจะดีแล

31. ห้ามทำลูกบันไดคู่ ถ้าทำเป็นจำนวนคู่จะกลายเป็นบันไดผี

32. ห้ามทำระเบียงออกสองข้างของตัวเรือน เขาถือไม่ทำกัน เรียกชื่อว่าแรงกระพือปีก
ขึ้นทำมีแต่อัปมงคล จะมีก็แต่ศาลาหรือโบสถ์วิหาร ซึ่งมักเป็นระเบียงรอบตัว ถ้าจำเป็นก็ต้อง
เป็นเพิงออกทางด้านสกัด

33. นำศพคนตายรอดซื้อรอดประตูเรือนชาน การที่มีห้องโถงไว้บนเรือนก็เพื่อจะตั้ง
ศพไว้ในห้องโถงนั้น เวลาเคลื่อนศพก็ออกมาทางระเบียง ไม่รอดซื้อหรือรอดประตูห้อง เพราะ
ห้องโถงด้านหน้าไม่มีฝาปิด แต่อาจจะติดที่ประตูระเบียงหรือประตูชาน เขาจึงถอดฝาเสี้ยวหรือ
ถอดจั่วชานด้านใดด้านหนึ่งออก แล้วหามศพหย่อนลงทางนั้น เหตุผลก็คือประตูและบันไดนั้น
สำหรับคนขึ้นลง จะร่วมทางเดียวกับผีไม่ได้ เพราะผีก็ผี คนก็คน ไม่ใช่พวกเดียวกันแล้ว แม้ผี
จะกลับมาทำทางไม่ได้ เพราะทางผีเคยลงเขาปิดฝาเสียแล้ว

34. ห้ามปลุกเรือนไม่มีระเบียบจะกลายเป็นเรือนผีเรือนเทวา เช่นเดียวกับศาลพระภูมิไป

35. ห้ามปลุกเรือนเป็นห้องสี่เหลี่ยมด้านเท่า คือระยะช่วงเสาด้านยาวของแต่ละห้องจะต้องไม่เท่ากับด้านสกัด ส่วนใหญ่จะน้อยกว่า 1 ส่วน เช่น ด้านสกัด 6 สอก ห้องด้านยาวแต่ละห้องต้องเป็น 5 สอก รวม 3 ห้อง 15 สอก ไม่เช่นนั้นจะเหมือนการวางไม้ด้านตองแบ่งห้องโล่งผี (ด้านตองไม้ขนาบข้างเรือรูปกลม ๆ คล้ายทางกล้วย : พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525)

36. ห้ามครัวติดกับเรือนแม่หรือเรือนประธาน ควันไฟจะลมเรือนทำให้สกปรก

ควันไฟจะออกทางฝาซึ่งส่วนมากจะทำเป็นฝาสำรวจเป็นฝาไม้ไผ่ขัดตะหรือฝาไม้จริงตีเว้นช่อง

37. ห้ามต่อไม้อกไก่ไม้พริง ที่ห้ามก็เพราะไม้จะเสียดำล้างรับน้ำหนักไป และหาไม้ยาวได้ยาว เรือนก็มีข้อจำกัดได้ 3 ห้อง มากกว่านี้ก็ไม่ค่อยทำกัน ถ้าอยากให้มีมากกว่า 3 ห้อง ก็ปลุกเรือนขึ้นหลาย ๆ หลัง จึงเป็นที่มาของเรือนหมู่ด้วย

38. ห้ามตัดไม้มาปลุกเรือนในระหว่างเดือน 5 ถึงเดือน 12 เพราะไม้บวชนที่นี้คงหมายถึงไม้ไผ่กำลังแตกหน่อ

39. ห้ามทำภาพยักษ์ ผนังตะลุงไว้ในบ้าน

40. ห้ามใช้ชื่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ทำบ้าน

41. ห้ามใช้เครื่องหลวงเครื่องประดับชั้นสูงตกแต่งบ้าน

42. ห้ามนำของวัดเข้าบ้านหรือมาประกอบเป็นส่วนของบ้าน

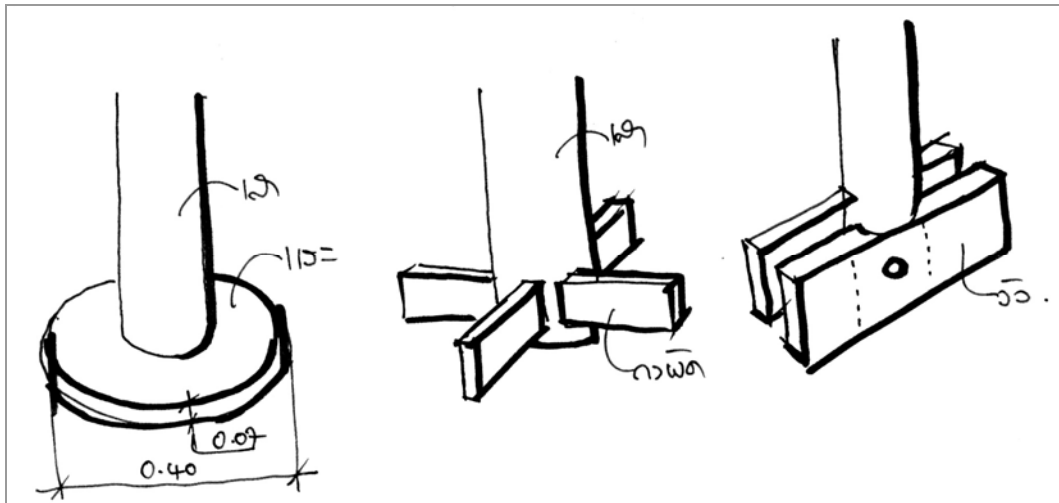
บทที่ 6

องค์ประกอบของเรือนไทย

องค์ประกอบของเรือนไทย

1. ฐานราก แบ่งออกเป็น 2 ชนิด

1.1 จัวและกงพัด เป็นฐานรากที่ใช้ไม้ท่อนกลมวางเรียงกัน อยู่ที่กันหลุมเพื่อเป็นหมอนรองรับกงพัด ไม้ดังกล่าวเรียกว่า “จัว” จำนวนจัวจะมีกี่ท่อนแล้วแต่สภาพของดิน ส่วนกงพัดนั้นได้แก่ ไม้เหลี่ยมที่สอดทะลุผ่านเสาหรือขนานเสาทั้งสองข้าง โดยใช้ลูกสลัดตรึงกงพัดให้ยึดติดกับเสา กงพัดจะถ่ายน้ำหนักลงสู่จัว



1.2 แระ เป็นฐานรากที่ใช้ไม้แผ่นไม้กลมแบนและหนา ซึ่งส่วนมากใช้พุงรากไม้ทองหลาง นำมาตากให้แบนและตกแต่งให้กลมคล้ายเขียงไม้ สำหรับวางกันหลุมและวางเสาไว้บนแระอีกทีหนึ่ง แระนี้จะถ่ายน้ำหนักเสาลงสู่พื้นดิน

2. เสา เสาของเรือนไทยภาคกลางมีหลายชนิด ตามลักษณะหน้าที่การใช้งาน

2.1 เสาเรือน มักใช้ไม้เต็ง ไม้รัง เพราะมีขนาดทำเสาเรือนได้เหมาะสมตามอายุ ไม้บางชนิดขนาดได้แต่มีอายุเป็นไม้อ่อนไป ไม้เต็ง ไม้รัง เมื่อได้ขนาดทำเสาอายุไม้ก็มากแล้ว เนื้อไม้จึงแข็งแรง คงทน ฝังอยู่ใต้ดินไม่ผุ ส่วนที่อยู่เหนือดินอยู่ได้เป็นร้อยปี เช่นเรือนที่ปลูกขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 5 แถวอ่างทอง สิงห์บุรี เสายังคงดีอยู่ มีแต่โย้เอียงไปเท่านั้น

การเลือกไม้มาทำเสา ก็ต้องหาตำหนิให้น้อยมาก เช่น โคนเสามีตำหนิไม่เอา เรียกว่า ระยะเปิดใช้ไก่ออดหมูสีดังกล่าวมาแล้ว ถ้ามีตำหนิตรงส่วนที่จะต้องจะรอดก็ไม่เอาเพราะไม่มีตำหนิจะยาก เสาเรือนจะต้องมีความสูงเสมอกันตลอด ธรรมดาจะมีขนาดสูงไม่เกิน 12-13 ศอก สูงกว่านี้ไม่ค่อยทำกัน

ส่วนที่ปลายเสาเรือนจะควั่นให้เป็นเดือยแท่งกลม ศัพท์ช่างเรียกหัวเทียน ไว้ทุกต้น เพื่อสวมเข้ากับข้อ เสาเรือนจะใช้ไม้ทั้งต้นมาตากให้กลมหรือเป็นเหลี่ยมให้ส่วนโคนเสา

นั้นใหญ่กว่าปลาย ช่างผู้ชำนาญจะใช้ผังหรือขวานลาก ๆ จนเรียบไม่ต้องไส มีทั้ง 8 เหลี่ยม ส่วนโคนเสาประมาณ 150 เซนติเมตร จะกล่อมให้เป็นเหลี่ยมเล็ก 16 เหลี่ยม เป็นแบบแผนที่ยึดถือกันมาแต่ครั้งโบราณ และยังมีกำหนดชื่อเรียกเสาตามฤกษ์ยามและตามหน้าที่ใช้งานอีกด้วย ดังนี้

เสาเอก ได้แก่ เสาเรือนต้นแรกที่ขยกลงหลุมตามฤกษ์ยาม เป็นไม้ที่คัดไว้แล้วว่า ดีงามกว่าเพื่อน

เสาโท ได้แก่ เสาเรือนที่ขยกลงหลุมเป็นต้นที่สอง ต่อจากเสาเอก การยกจะต้อง เวียนขวาหรือทักษิณาวรรตรอบหลุม

เสาตรี หรือเสาพลหรือเสาสามัญ ได้แก่ เสาที่เหลือและขยกลงหลุมต่อจากเสาโท และต้องยกเวียนไปทางขวาด้านเดียวกัน

เสาดั้ง คือเสาลอยมีทั้งกลมและเหลี่ยม ไม่ปักลงดิน แต่จะทำเป็นง่ามคล่อมอยู่บนหลังรอดสูงขึ้นไปจนทะลุซ้อ ส่วนที่ทะลุจากซ้อขึ้นไปทำเป็นใบเรียกใบดั่งยื่นขึ้นไปรับออกไถ่ เรือนหลังหนึ่งจะต้องมีเสาดั้งอย่างน้อย 2 เสา แบ่งครึ่งด้านสกัดทั้งสองข้าง และเป็นตัวแบ่งครึ่งฝาเรือนด้านสกัดด้วย แต่ถ้าเรือนหลังใดมีการแบ่งห้อง ก็จะมีเสาดั้งอีกหนึ่งเสาดั้งอยู่กลางห้องทะลุซ้อขึ้นไปใช้สำหรับยึดฝาประจันห้องหรือฝากันห้อง

เสาระเบียง คือเสาที่รับชายคาระเบียงเรือน เพื่อรับจันทันของระเบียงที่ยื่นออกมาจากแนวเสาของเรือนแม่ มีทั้งเสากลมและเสาเหลี่ยม ถ้าเรือน 3 ห้อง ก็มี 4 ต้น เป็นที่รับรอดระเบียงและรอดของนอกชานด้วย

เสาดอม่อ คือเสาที่สูงแต่รับรอดได้ ส่วนมากจะไม่เจาะรูรับรอด แต่จะทำเป็นง่ามไว้รับรอด หรือหาไม้ที่เป็นธรรมชาติมาทำ ส่วนมากทำกับกระท่อมหรือกระต๊อบและรับสะพาน

เสาชาน คือ เสารับชานเรือนจะเจาะรูใส่รอดที่แนวใต้พื้นชาน

เสาหมอ คือเสาที่สูงจากพื้นดินถึงหลังรอดเหมือนเสาดอม่อ แต่จะทำเป็นเสาเสริมเข้าไปในกรณีเสาเรือนยุปลายจึงทำเป็นง่ามรับรอด

เสานางเรียง คือเสาที่รองรับหลังคาถันสาดที่ยื่นออกมามากกว่าธรรมดาที่ค้ำยันหรือเท้าแขนไม่สามารถรองรับได้

3. พื้น พื้นของเรือนไทย ห้ามใช้กบไสจะเสมอเรือนเข้าได้ยึดถือกันมาตั้งแต่โบราณ ผู้เขียนตรวจดูบ้านเรือนไทยเก่า ๆ หลายหลัง ในลุ่มแม่น้ำน้อย แม่น้ำเจ้าพระยา ยังไม่เคยเห็นไม้พื้น แบบใบเสกบเลย ช่างโบราณลากไม้ได้เนียนจริง ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ยังทิ้งรอยขวานลากไว้ให้เห็นมองในแง่ดี ถึงจะขัดถูจนเป็นมันก็ไม่ลื่นได้ง่าย ๆ พื้นเรือนไทยแบ่งออก 3 ประเภทคือ

พื้นเรือน เรือนไทยนิยมใช้ไม้กระดานที่มีความกว้างมากและยาวตลอด เรือนต่อพื้นไม่เคยเห็น (ผู้เขียน) ถ้าปูตามยาวก็ปูทับหลังรอดจะใช้แผ่นกระดานสั้น ก็ช่วงระหว่างเสา

โดยใช้ฝักมะขามที่ติดกับเสาเป็นตัวรับ เพราะรอดรับไม่ได้ถูกเสาอมอยู่ เรือนบางหลังไม่ใช้ฝักมะขามแต่บากข้างเสาให้เป็นบ่าก็ใช้ได้ แต่ไม่ค่อยพบ หากไม่มีไม้ยาวจะใช้ไม้สั้นปูตามขวางของเรือน หรือปูตามด้านแคบ จะต้องใช้ตงพาดอยู่บนหลังรอดอีกชั้นหนึ่ง การสำรวจเก็บข้อมูลครั้งนี้ยังไม่เคยปรากฏให้เห็นเลย

พื้นระเบียง เช่นเดียวกับพื้นเรือนแม่ ตามตำราพื้นระเบียงจะลดต่ำกว่าเรือนแม่ประมาณ 30 เซนติเมตร แต่การสำรวจในครั้งนี้ (พ.ศ. 2553) ไม่พบเลยจะพบแต่พื้นเรือนแม่กับพื้นระเบียงเสมอกันทุกหลัง นี่ก็อีกเอกลักษณ์ของเรือนในแถบนี้

พื้นชาน จะอยู่ต่ำกว่าพื้นระเบียงประมาณ 45 เซนติเมตร ระยะก้าวขึ้นระเบียงได้พอดี จะปูตามยาวและไม่นิยมปูชิดกัน เพราะไม่มีหลังคาฝนตกน้ำฝนจะไหลลงร่องได้สะดวก ทำให้พื้นชานไม่ผุเร็ว

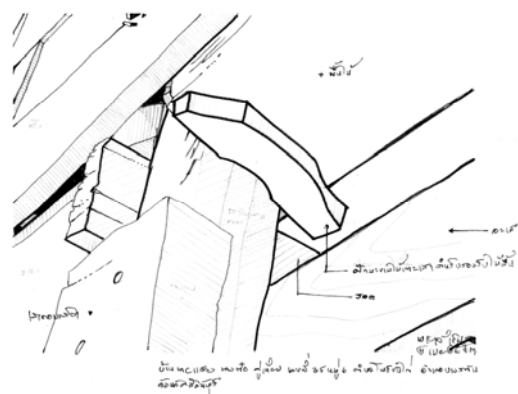
4. **รอด** คือแผ่นไม้ที่รอดรูเสา ด้านสกัดของตัวเรือนและระเบียงให้ปลายทั้งสองข้างเลยเสาออกไปรับพริ้ง หลังรอดในเสารับพื้นกระดานที่ปูตามยาว ถ้าไม้พื้นบางก็เสริมรอดคั่นกลางระหว่างช่วงเสา รอดเสริมนี้จะวางอยู่บนหลังอะเส ซึ่งพบเป็นจำนวนไม่น้อย

5. **รา** แผ่นไม้ขนาดเท่ากับรอดหรือเล็กกว่า แขนงอยู่กับพริ้ง เพื่อช่วยรับน้ำหนักพื้นไม่ให้อ่อนเช่นเดียวกับรอดเสริม

6. **ตง** ไม้รูปสี่เหลี่ยมแบนวางตั้งอยู่บนหลังรอด ตามความยาวของตัวเรือน เพื่อใช้รองรับพื้นเรือนที่ปูตามขวาง กลุ่มแม่น้ำทั้ง 5 สาย ที่สำรวจครั้งนี้ไม่พบเลย

7. **พริ้ง** ไม้สี่เหลี่ยมแบนรัดเสาด้านสกัดและด้านยาว ด้านสกัดเจาะเป็นรูเดียวรูปทางเหยี่ยว เพื่อให้เดือยหางเหยี่ยวคู่ด้านยาวสอดแล้วใช้สลัดเป็นโลหะหรือไม้เนื้อแข็งสอดบังคับอีกชั้นหนึ่งกันไม่ให้ไม้พริ้งเรือนออกจากกัน บางครั้งเจาะเป็นรูสี่เหลี่ยมเพื่อสอดเดือยสี่เหลี่ยม นอกจากจะใช้เป็นหัวไม้พื้นแล้วยังเป็นฐานที่ตั้งฝาเรือน และเป็นเครื่องบังคับขนาดของเรือนไปในตัวด้วย เพราะฉะนั้นก่อนขุดหลุมจึงต้องวางพริ้งตอกหลักหมายหลุมแบ่งห้องไว้ก่อน

ฝักมะขาม ไม้ที่มีรูปร่างโค้งคล้ายฝักมะขามตอกติดกับเสาใต้พื้นเรือนของรองรับพื้นเรือนช่วงที่ติดกับพริ้งหรือพื้นเรือนริมนอกของตัวเรือนด้านยาว เพราะปลายไม้กระดานที่ปูเรือนไปชนกับเสาไม่สามารถวางบนหลังรอดได้เพราะเสาเรือนอมอยู่ ช่างบางท้องที่ไม่ทำฝักมะขามแต่ปากเสาเป็นบ่ารองรับไว้ก็มีแต่น้อยมาก



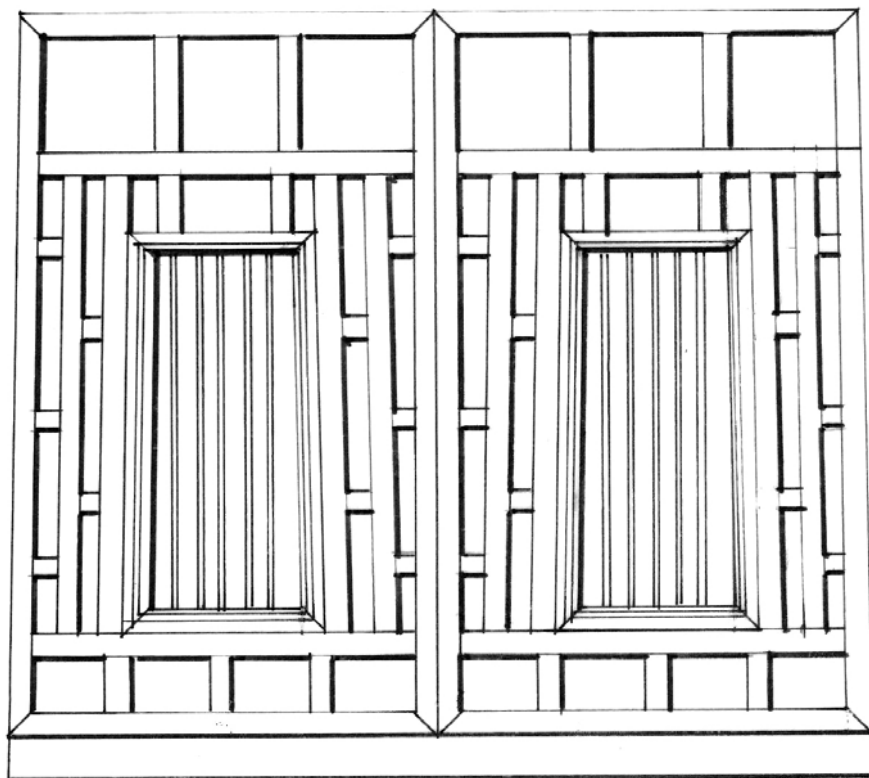
8. ฝาเรือน ฝาเรือนไทยภาคกลางทำเป็นฝาสำเร็จรูปมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว ทำให้การขนหิ้วลงวัดสะดวก กล่าวไว้ว่า “ย่านสัมพะณีทำฝาเรือนและเรือนหอ...ทำไว้ขายและรับจ้าง” ประกอบไปด้วยไม้ชิ้นเล็ก ๆ รวมกันเป็นแผงฝาเรือนทั่วไปทำด้วยไม้ไผ่และไม้จริง ประกอบกันเป็นแผงเรียกว่า “กระเบาะ” เมื่อจะปลูกเรือนก็ยกกระเบาะนี้ขึ้นประกอบได้เลย ฝาแต่ละตำแหน่งมีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ฝาด้านข้างของเรือนเรียกว่าฝาเรือน ฝาด้านสกัดเรียกว่าฝักมกลองหรืออุดหน้ากลอง ฝากันห้องเรียกว่า ฝาประจันห้อง ฝาของระเบียงเรียกว่าฝาระเบียงหรือฝาลือว ฝาตรงหน้าห้องโถงเรียกฝาเรือน ฝาที่ชันเรียกฝาชาน เป็นต้น

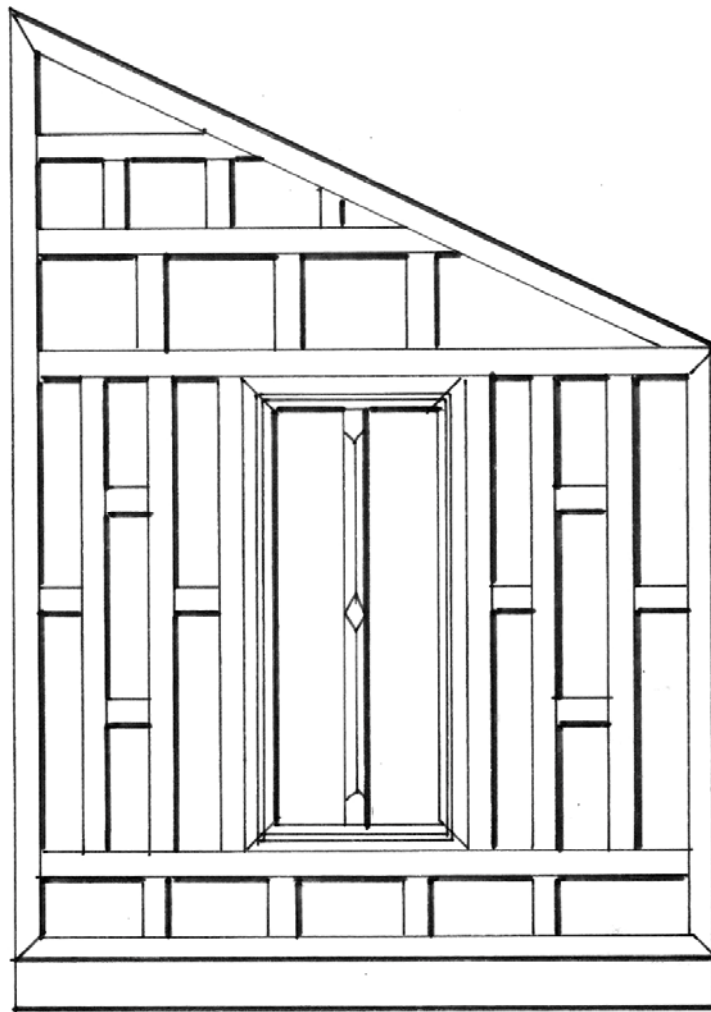
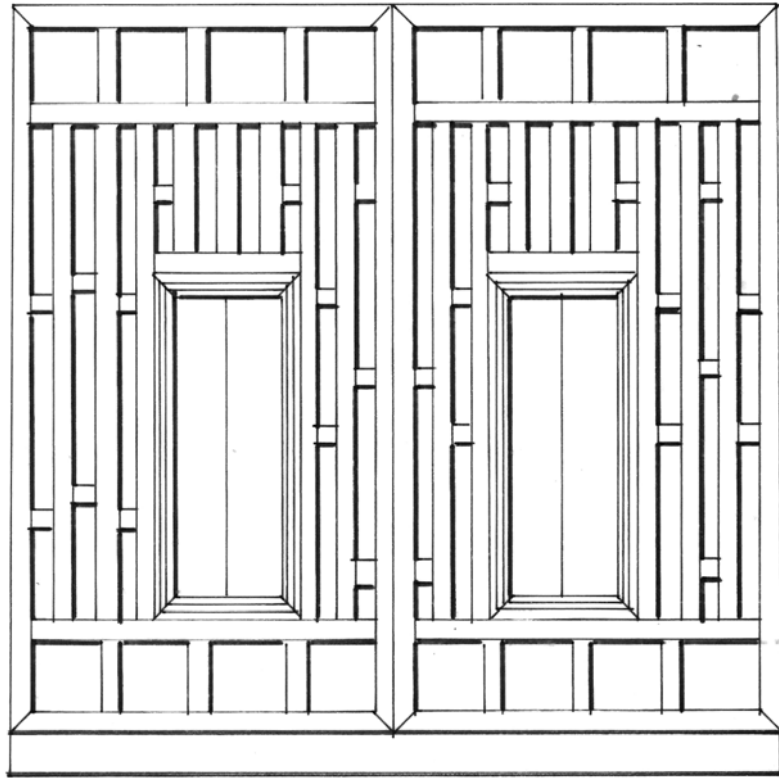
ฝาเรือนตอนบนอยู่ระหว่างแปหัวเสา ขีอกับฝ้า ซึ่งมีระยะห่างประมาณ 50 เซนติเมตร ทำเป็นช่องลมพัดบ้าง ทำเป็นระบายช่องแสงบ้าง ช่วงนี้เรียกว่า “กรอบรัดเกล้า” หรือ “คอสอง” มีรอบตัวเรือนทั้ง 4 ด้าน

ฝาเรือนส่วนล่างสุดติดกับพื้น มีลักษณะเป็นช่องลูกฟักสูงประมาณ 40 เซนติเมตร หรือสูงถึงใต้กรอบเช็ดหน้าของหน้าต่าง ส่วนมากความสูงจะน้อยกว่าความยาวหรือเท่ากัน ส่วนนี้มีรอบตัวเรือนทั้ง 4 ด้านเหมือนกัน เรียกว่าร่องดินช้าง

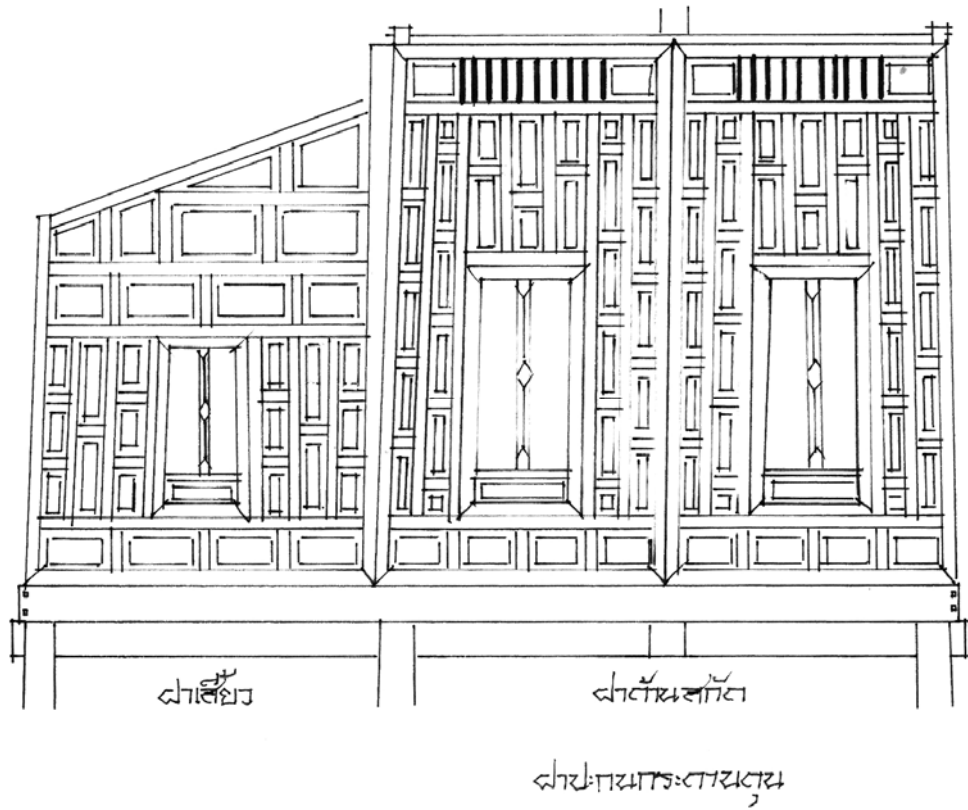
ฝาเรือนจะมีหลายแบบ จะมีทั้งลูกตั้งและลูกนอน เพื่อแบ่งเป็นช่วง ๆ ขนาดต่าง ๆ ส่วนมากจะนิยมทำฝาปะกน ส่วนเรือนไฟหรือครัวนิยมทำฝาแบบฝาสำรว ฝาดังกล่าวพอจะรวบรวมมาแสดงเป็นลายเส้นประกอบเพราะคำบรรยายอาจมองภาพไม่ชัดเจนดังนี้

9.1 ฝาปะกน



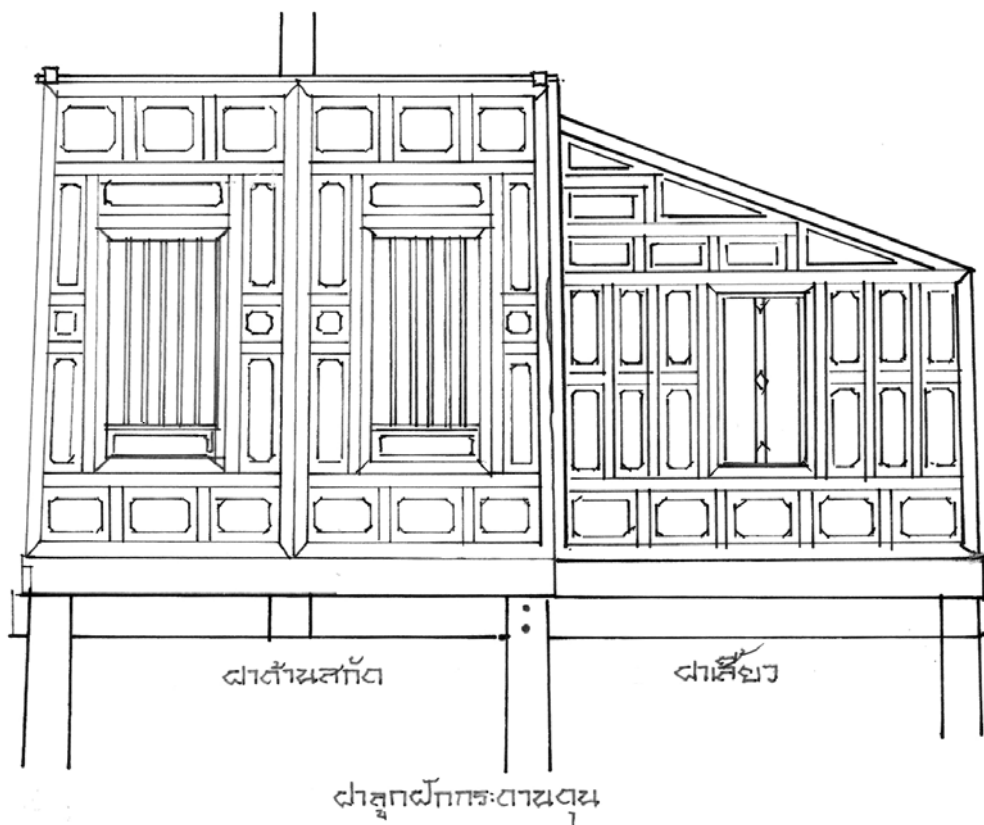


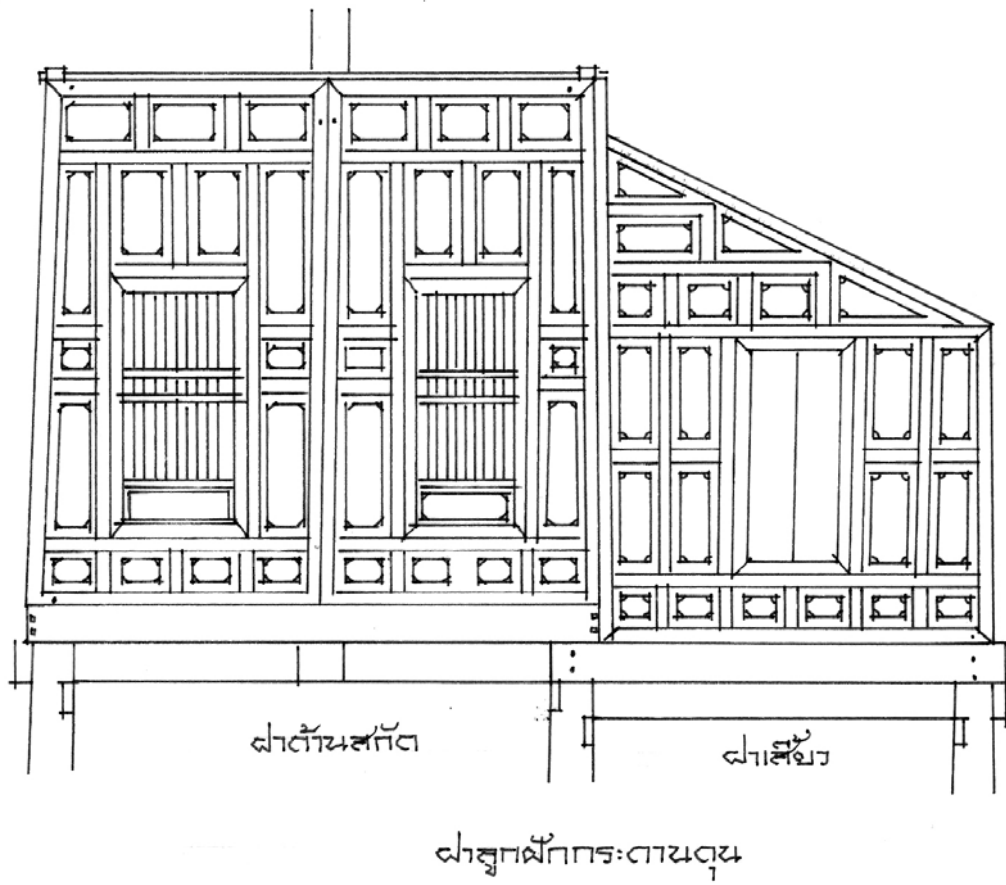
9.2 ฝาปะกนกระดานคูนหรือลูกฟักท้องปะกน



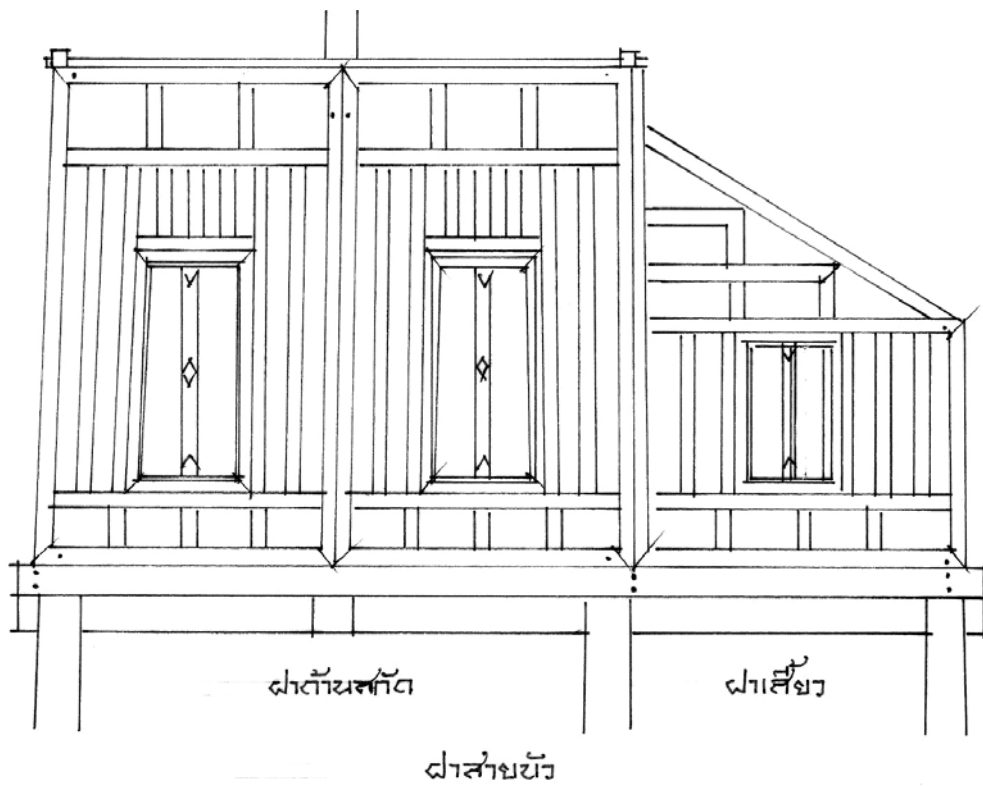
9.3 ฝาลูกฟัก

9.4 ฝาลูกฟักกระดานคูน

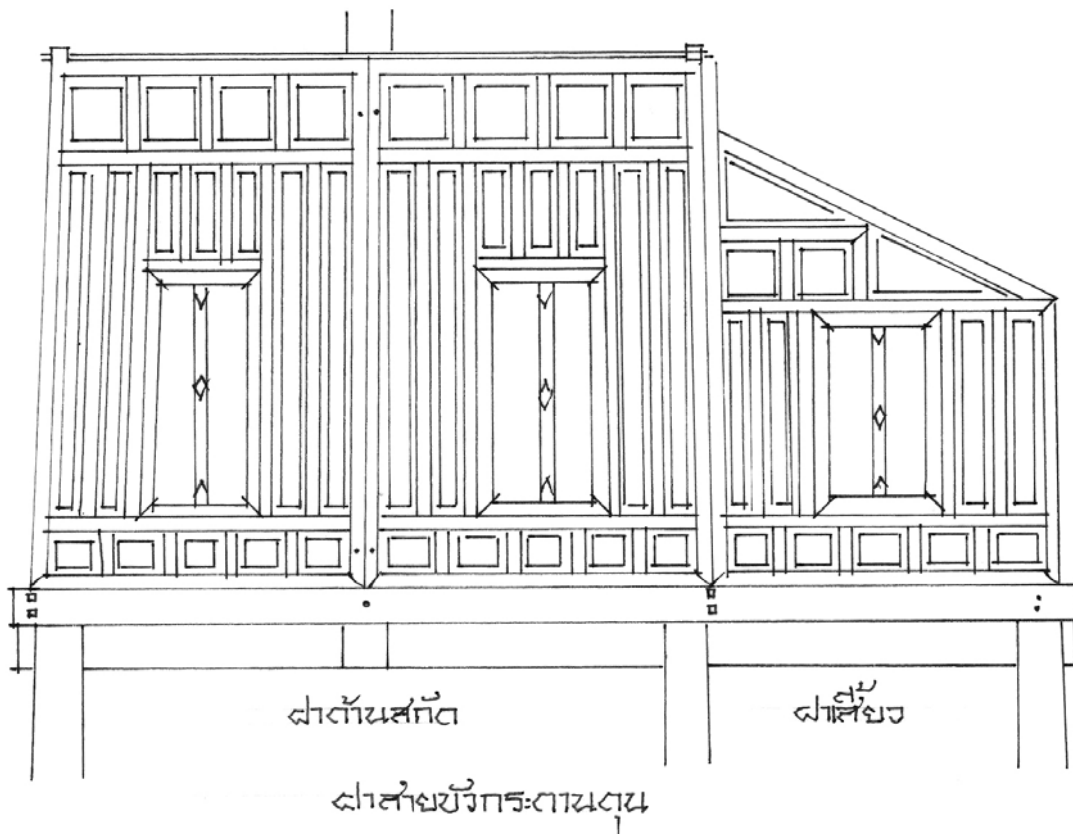
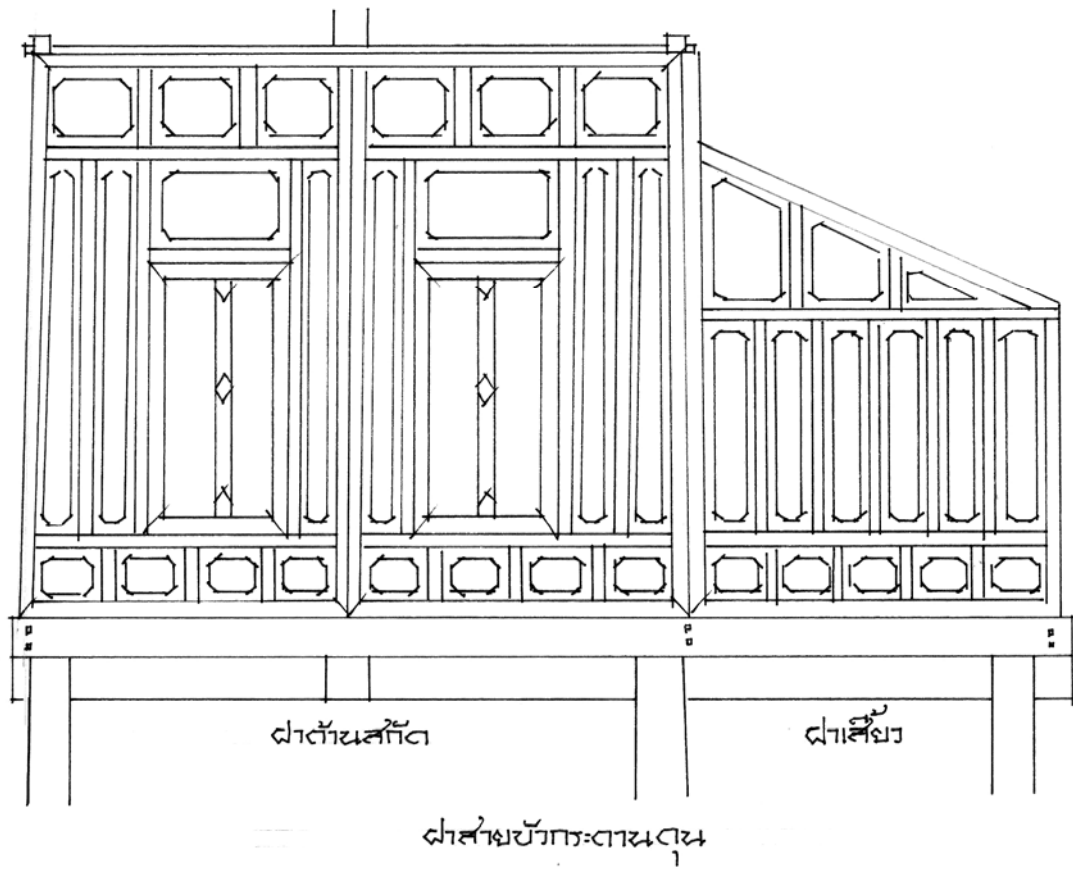




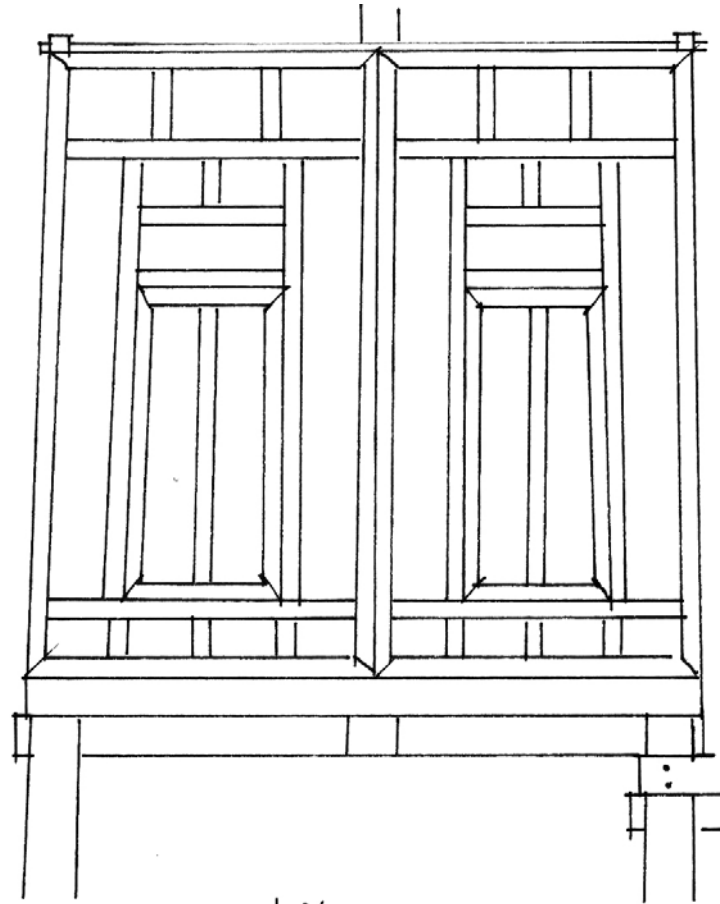
9.5 ฝาสาขบัว



9.6 ฝาสาขบัวกระดานคูณ

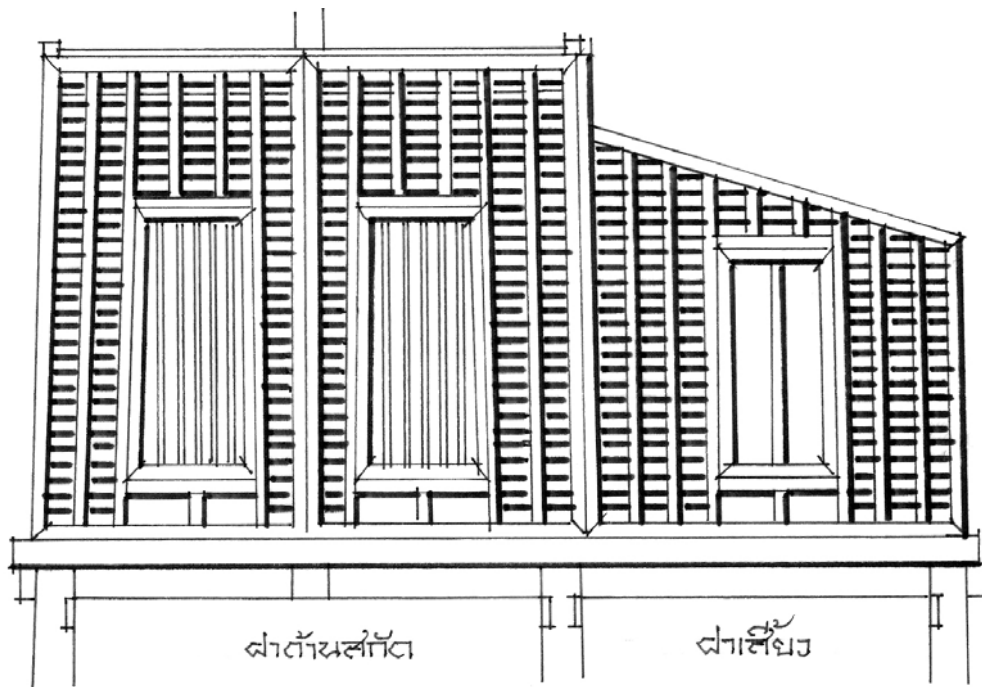


9.7 ฝาข้างกระดาน



ฝาข้างกระดาน

9.8 ฝาสำรวจไม้จริง

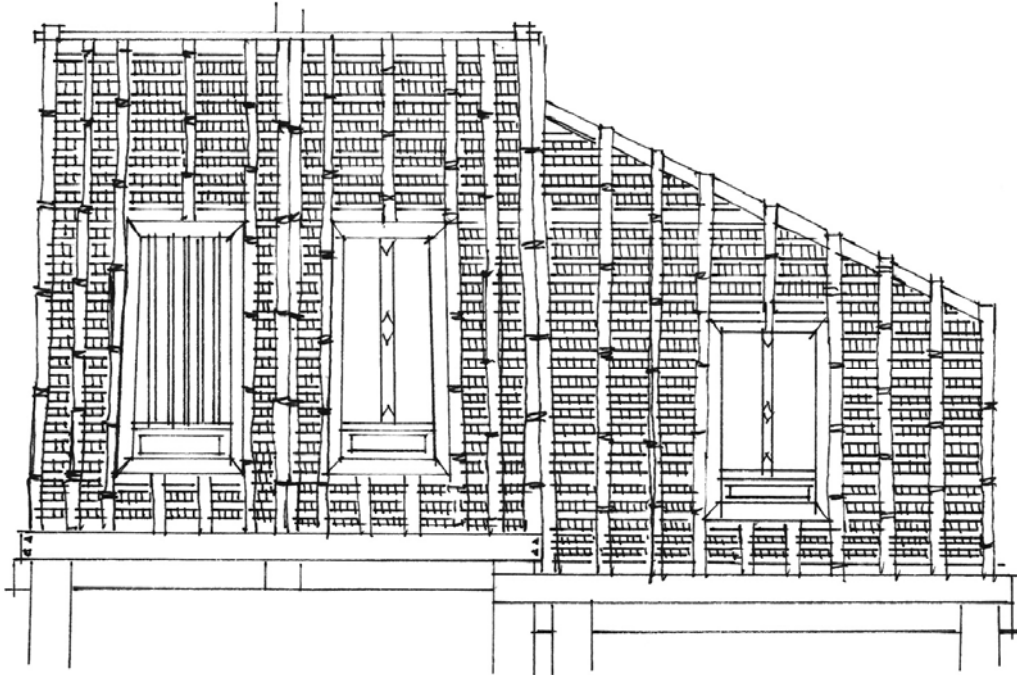


ฝาต้นสัก

ฝาสัง

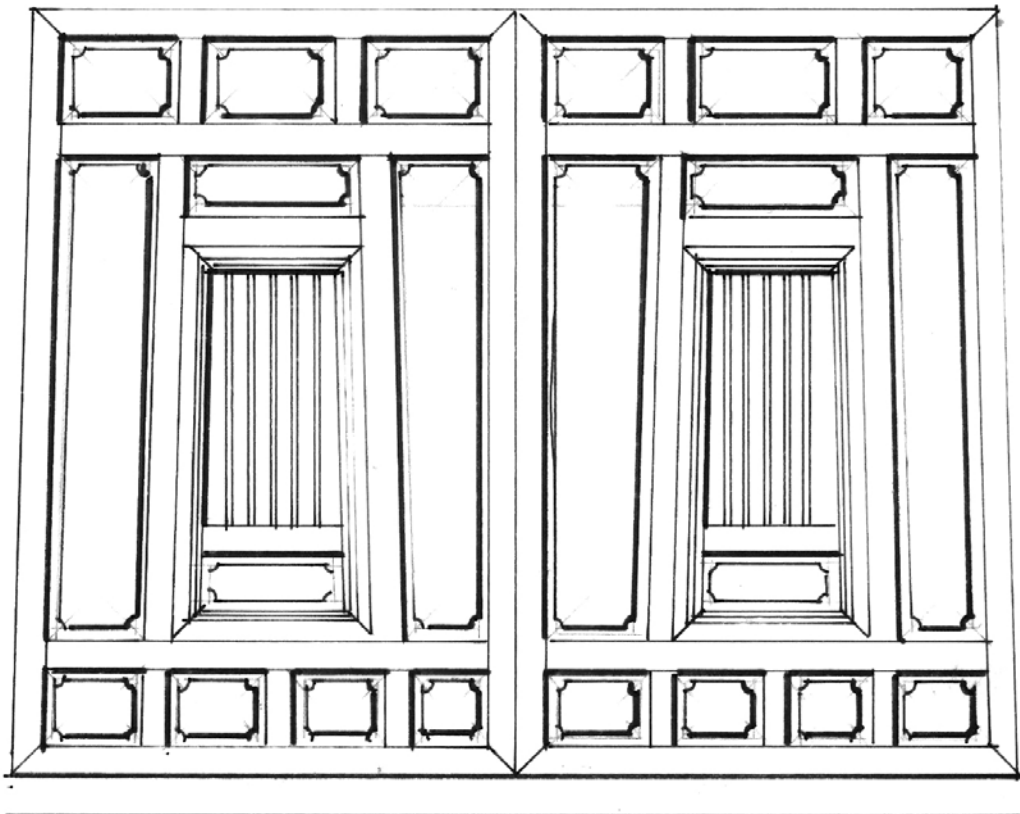
ฝาสำรวจไม้จริง

9.9 ฝาลำรางไม้ไผ่

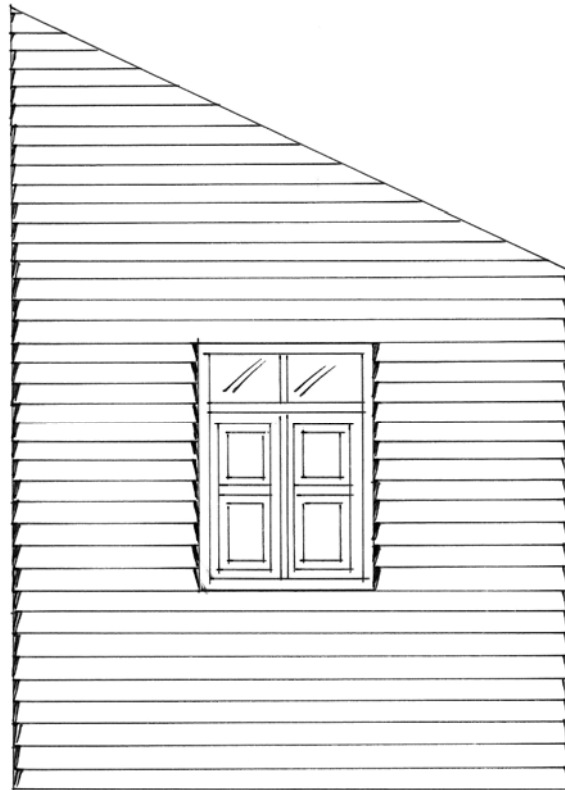


ฝาลำรางโครงง่าไม้ไผ่

9.10 ฝากระดานดุน

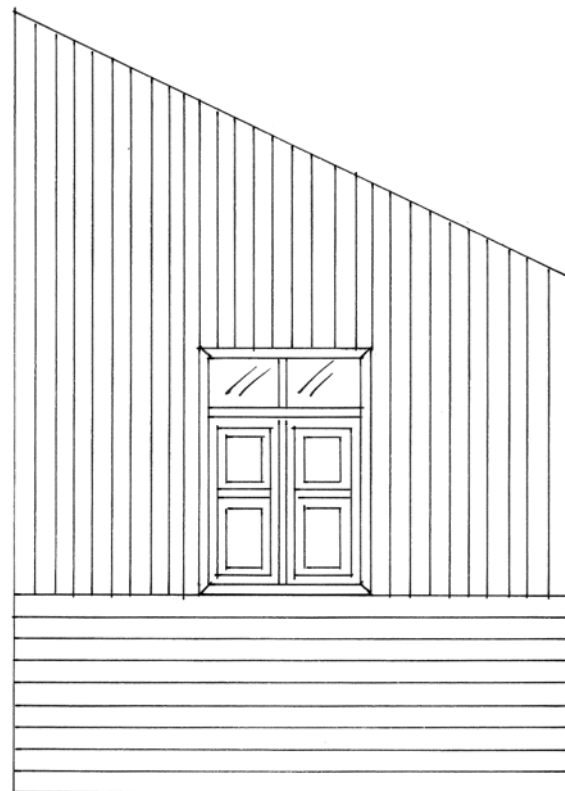


9.11 ฝาตีที่ทับเกล็ด



ฝาตีทับเกล็ด

9.12 ฝาตั้งตีชน



ฝาตั้งตีชน

9. ประตู ของเรือนไทยมี 2 ชนิดคือ ประตูห้องหรือประตูเรือน และประตูชาน

9.1 ประตูห้องหรือประตูเรือน เป็นประตูที่ใช้เข้าห้องนอนของเรือนนอน โดยจะเข้าทางห้องโถงหรือทางด้านระเบียง รวมทั้งประตูที่เข้าเรือนครัวด้วย ประตูประกอบด้วยกรอบเซ็ดหน้าที่ตกแต่งผิวและเข้าปากกบทั้ง 4 มุม กรอบเซ็ดหน้าของประตูจะวางอยู่บนลูกนอนตัวล่างสุดเหนือพริ้งและบรรจุอยู่ในกรอบของลูกตั้งและลูกนอนของฝา ตัวบานประตูจะเป็นแบบ 2 บาน เปิดเข้าในบานนี้จะยึดอยู่กับธรณีประตูล่างและบนด้วยเดือยในตัวของบาน และเดือยนี้ทำหน้าที่คล้ายบานพับประตู ในปัจจุบันประตูจะมีคาล เป็นเครื่องยึดไว้ไม่ให้เปิดคาล มีลักษณะเป็นท่อนไม้สี่เหลี่ยม ฐานบัวดับอยู่ด้วยไม้ที่ติดอยู่กับตัวบานทั้งสองประตูที่มีบานขนาดใหญ่ อาจจะทำเป็นบานคู่ก็ได้

ประตูทั้งเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าและสอบขึ้นข้างบนคือกรอบด้านล่างยาวกว่าด้านบน

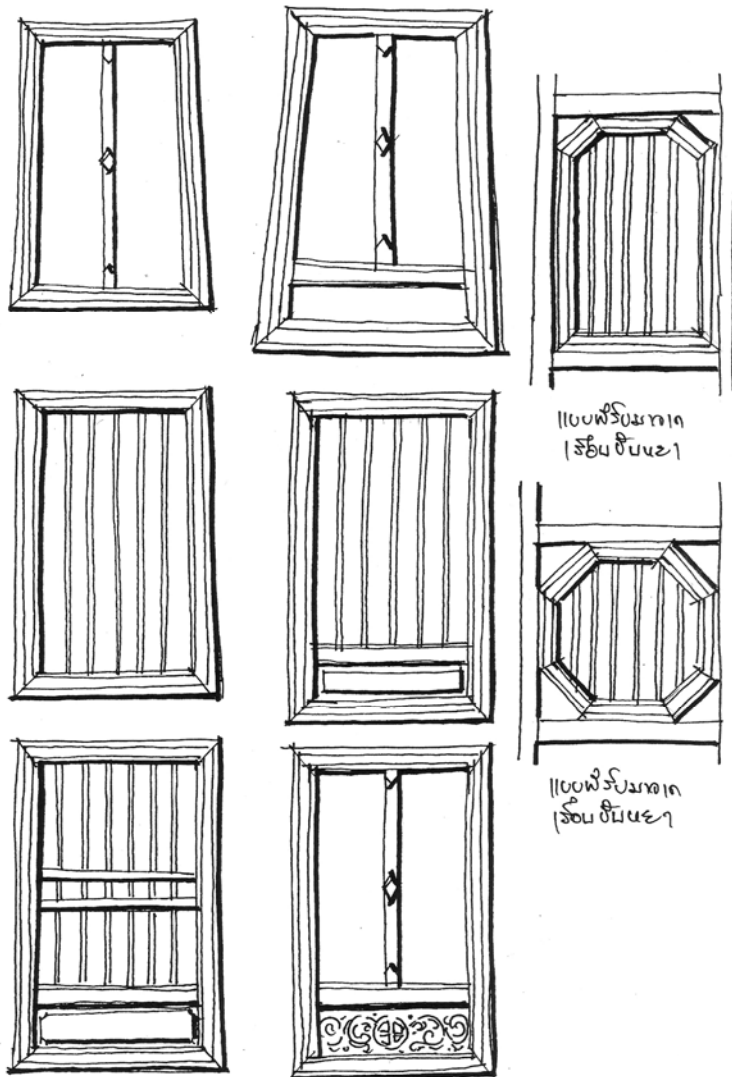
9.2 ประตูรั้วชาน มีลักษณะเช่นเดียวกับประตูเรือน แต่ประตูนี้จะติดตั้งอยู่กับรั้วชานตรงบันไดขึ้นลงเรือน มีหลังคาอยู่ข้างบนเพื่อกันแดดกันฝนเป็นหลังคาทรงเดียวกับหลังคาเรือน และตั้งอยู่กับเสาข้างประตูเพียง 2 เสาเท่านั้น ฐานประตูนี้จะสวยงามและเพิ่มความสง่าให้กับเรือนด้วย

10. หน้าต่าง หน้าต่างของเรือนไทยมีทั้งเรือนนอนและเรือนครัว มี 2 แบบคือ แบบมีหย่องและไม่มีหย่อง หย่องคือส่วนล่างของกรอบเซ็ดหน้าของหน้าต่าง ซึ่งมีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างเท่าตัวบานและสูงประมาณ 10-15 เซนติเมตร ภายในกรอบมีทั้งฉลุลายแบบต่าง ๆ กับลูกฟักกระดานคูน การเสริมหย่องเข้าไปทำให้หน้าต่างมีความสูงจากพื้นขึ้นมาอีกเล็กน้อย และเพิ่มความงามให้กับเรือนด้วย หน้าต่างมีเดือยและเปิดเข้าในเช่นเดียวกับประตู แต่ขนาดจะเล็กกว่าที่ธรณีสี่เหลี่ยมจะมีช่องสำหรับใส่กลอนกับเพื่อกันหน้าต่างเปิด





รูปหน้าต่าง

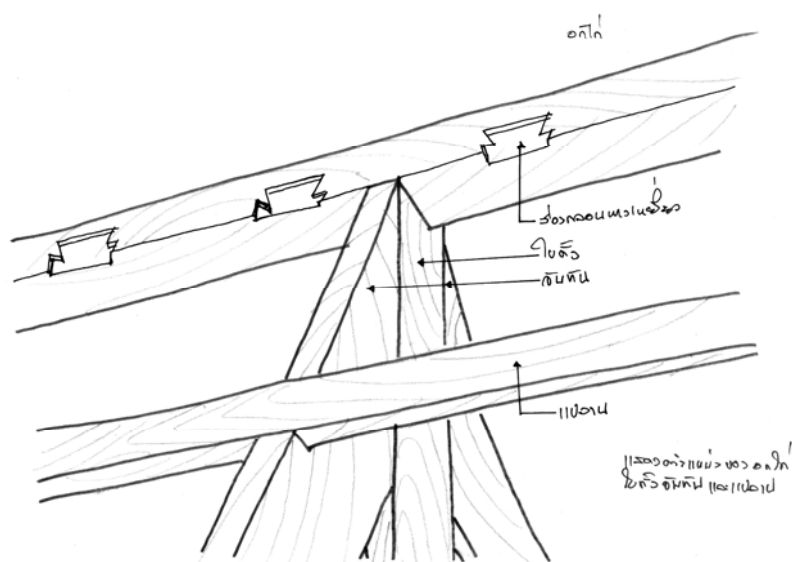


บานหน้าต่างจะมีความเกี่ยวข้องกับตัวเรือนด้วย ทำเป็นแบบ 2 บาน ปิดชนกันโดยไม่มีบังใบตรงที่บานประชิดกันจะมีไม้ 1 อัน มีความสูงตลอดตัวบานที่ติดบานด้านขวามือให้เหลื่อมเลยออกมาจากขอบบานคล้ายกับบังใบไม้ชิ้นนี้เรียกอกเลา บานบางหลังจำหลักลายสวยงามด้วย อกเลานี้จะมีได้ทั้งประตูหน้าต่าง

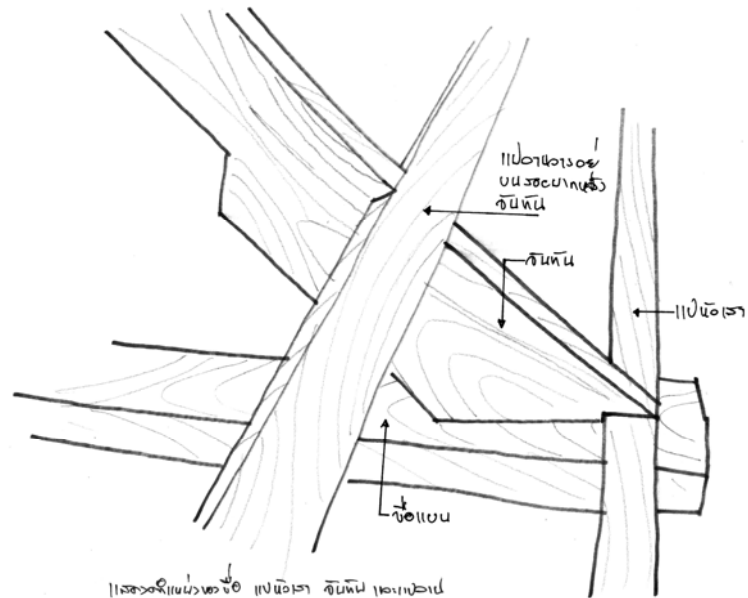
กรอบบานหน้าต่างมีทั้งสี่เหลี่ยมผืนผ้าและสอบเข้าหากันด้านบนคือ ด้านล่างยาวกว่าด้านบนเหมือนกับประตูเช่นเดียวกัน

11. บันได ของเรือนไทยเป็นบันไดทำสำเร็จรูป นำไปติดตั้งกับเรือนได้ทันที ตัวบันไดประกอบด้วย แม่บันไดและชั้นบันได ชั้นบันไดจะสอดอยู่ในรูที่เจาะเข้าไปในแม่บันได รูนี้มีทั้งเจาะทะลุและไม่ทะลุ รูที่เจาะทะลุจะให้เดือยของชั้นบันไดโผล่ออกไปพอประมาณ แล้วใช้ลูกสลักยึดไม่ให้แม่บันไดแยกออก ลูกสลักแต่เดิมทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ภายหลังมีเหล็กก็ใช้เหล็กแทน ตามประเพณีจำนวนชั้นบันไดจะเป็นจำนวนคี่ 3, 5, 7, 9, 11 ชั้น นิยมหันไปทางทิศตะวันออก ทิศอื่น ๆ ก็มี ทิศตะวันตกไม่มีโบราณเขาถือ ในระยะหลังก็พอมิให้เห็นเหมือนกัน ไม้สู่จะเคร่งครัดเหมือนก่อน

12. อกไก่ หรือแปจอง (ปักยี่ได้เรียก แปงู ทางสุโขทัย ศรีสะเกษนาลัย เรียก พู เฉย ๆ) อยู่ตอนบนสุดของส่วนที่เป็นสันหลังคาเรือนเป็นไม้ท่อนยาวด้านตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนวางตลอดตามแนวยาวของหลังคาเรือน มีรูสวมเดือยของใบดั่งทุกช่วงข้อ ทำหน้าที่ให้จันทันกับกรอบจั่วยึดด้านข้างส่วนบนของอกไก่ ส่วนมากช่างจะบากเป็นร่องรูปหางเหยี่ยว ให้ปลายกรอบหางเหยี่ยวทาบลงบนร่อง แล้วสลักด้วยลูกสลักไม้ เพื่อยึดปลายกลอนกับอกไก่ให้แน่น เพื่อวางระแนงและมุงกระเบื้องต่อไป ตัวอกไก่ส่วนมากจะใช้ไม้ท่อนเดียวไม่ต่อและช่างจะตากให้อ่อนตัวตรงกลาง สันหลังคาจะได้ไม้แข็งแรงและด้าง ทำให้หัวท้ายหลังคาดูเจิดเล็กน้อย และขึ้นเลยตัวปั้นลมออกไปประมาณ 10 เซนติเมตร บางแห่งส่วนที่ขึ้นออกไปนี้จะควั่นหรือบากให้เป็นร่องกันน้ำฝนไหลย้อน บางแห่งใช้สังกะสีหุ้ม อาคารโบสถ์ วิหาร สมัยสุโขทัย ใช้กระเบื้องดินเผาทำเป็นกรอบไว้ เรียกว่า “กรอบอกไก่”

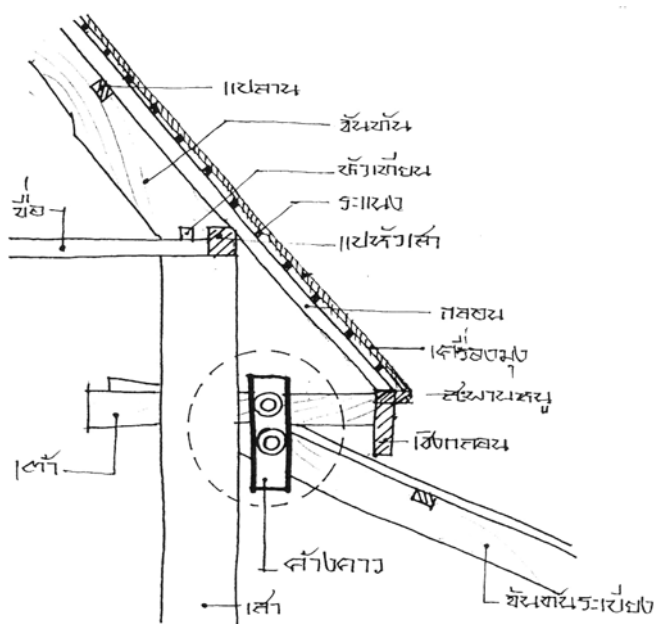


13. จันทัน คือไม้สี่เหลี่ยมแบน ตั้งอยู่บนปลายช่อด้านละตัว ประกอบกันเป็นรูปพนมหรือสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ปลายบนแนบอยู่กับใบดิ่งได้ออกไก่ ปลายล่างบากเป็นบ่าอมไว้กับแปหัวเสา บนหลังช่อภาษาช่างเรียกว่า “เหยียบจันทัน” คือจันทันเหยียบอยู่บนหลังช่อ รูปของจันทันจะแอ่นโค้งให้กับหลังคา



เรือนไทยมีกันสาดและระเบียง จันทันก็จะเรียกชื่อตามตำแหน่งที่อยู่ คือ จันทันระเบียง จันทันกันสาด

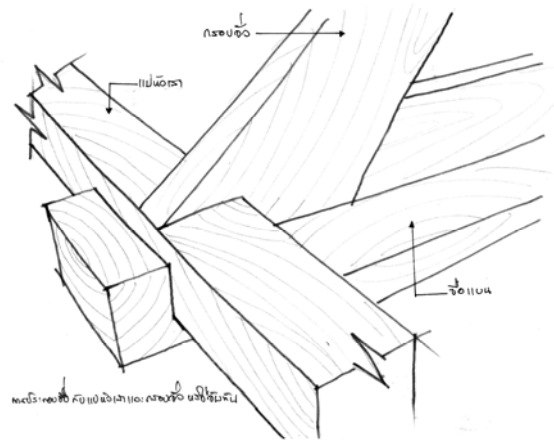
จันทันระเบียงและกันสาด จะแขวนอยู่ได้เข้ากับเสา บางแห่งใช้น๊อตร้อยเข้ากับเด้าวิธีนี้จะมาทีหลัง อีกวิธีใช้ไม้ทำเป็นค้ำคาวหัวไว้ (ดูภาพประกอบ)



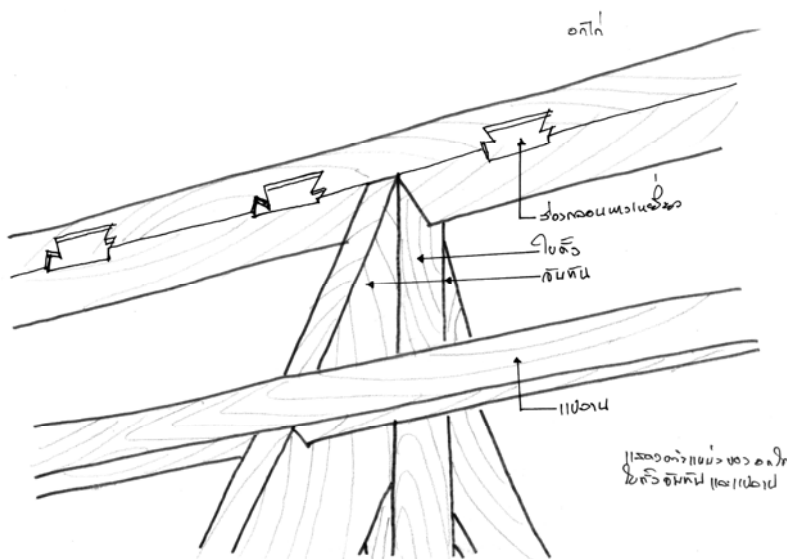
ปลายด้านนอกก็จะไปแปะไว้ที่รอยบากของเสาระเบียงด้านนอก ถ้าเป็นกันสาดจะมีไม้เท้าแขนยื่นขึ้นไปรับ

14. แป เรือนไทยมี 2 ชนิด คือ แปหัวเสา กับ แปลาน จะวางพาไปตามยาวตลอดหัวท้ายของตัวเรือนปลายทั้ง 2 ข้างจะขึ้นเลยตัวปั้นลมออกไป

แปหัวเสา ส่วนมากจะใช้ไม้รูปด้านตัดสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมแบนชนิดหนา จะวางอยู่ที่กับร่องปลายซุ้มมีทั้งสองข้าง บนหลังแปบริเวณซุ้มจะมีหน้าที่รับปลายกรอบจั่วและจันทัน ช่วงระหว่างซุ้มก็จะเป็นตัวรับไม้กลอนที่พาดยาวลงมาจากหลังอกไก่ นอกจากนั้นยังเป็นตัวยึดโครงหลังคาเรือนไม่ให้ปลายเสาเรือนเซออกจากแนว เพราะเป็นตัวบังคับซุ้มและซุ้มบังคับเสาอีกทอดหนึ่ง



แปลาน ส่วนมากจะเป็นไม้รูปตัดสี่เหลี่ยมแบน ขนาด $1\frac{1}{2}$ " x 3" หรือ 2"x4" วางอยู่บนร่องหลังจันทันและกรอบจั่ว ถ้าเป็นตัวเรือนแม่หรือเรือนประธาน ก็จะวางข้างละ 5 แถว ถ้าเป็นเรือนครัวมีขนาดเล็กลงมาก็คือเรือน 2 ห้อง ก็จะมี 3 แถว เสถียร โกเสศ กล่าวไว้ในหนังสือประเพณีเกี่ยวกับชีวิต "ปลูกเรือน" ว่า แปลานเห็นจะเอาชื่อมาจากไบลาน เพราะเป็นไม้รูปแบนเหมือนคัมภีร์ไบลาน โดยมีเหตุที่วางแป ใ้วางตามยาวของเรือน จึงเรียกด้านข้างของเรือนว่า "ด้านแป" การวางแปย่อมวางให้หัวท้ายของแปยื่นออกมาจากจั่วรับกับหลังคาปีกนกพองาม ส่วนที่ยื่นจากจั่วนี้เรียกว่า ไขลาน้ำจั่ว ในภาษาไทยใหญ่แปลว่า ที่เด่นที่สูง คำว่าไขลา จะหมายความว่า ขยายให้เด่นให้สูงได้บ้างกระมัง



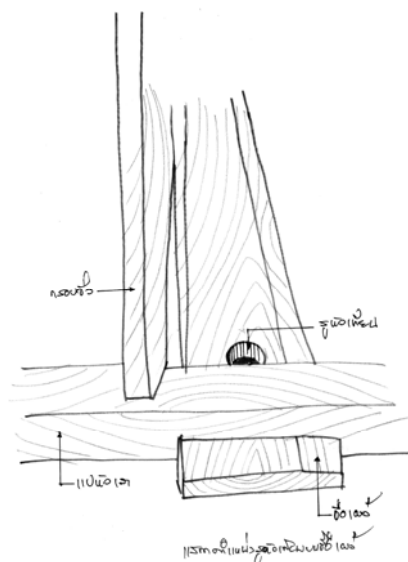
15. ใบบัง จะมีเฉพาะด้านสกัดหรือฝาหุ้มกลอง ลักษณะเป็นไม้สี่เหลี่ยมแบน โค้นใหญ่ ปลายเล็ก ส่วนปลายจะทำเป็นเคียวไว้สำหรับสวมเข้ากับรูเคียวของอกไก่ ส่วนโคนทำเป็นเคียว เจ็ญตั้งอยู่บนหลังซื่อ มีหน้าที่รับแสงจั่วและรับอกไก่ บางแห่งเป็นไม้ท่อนเดียวกับเสาตั้ง แต่ระยะเคียวบนจะถากเป็นรูปเหลี่ยมหรือกลมก็ได้ แต่ระยะเครื่องบนจะต้องเป็นสี่เหลี่ยมแบนดัง ได้กล่าวแล้ว

มีดั่งอีกชนิดหนึ่งเรียกคั้งแขวน ลักษณะเช่นเดียวกับใบบัง แต่จะต้องตั้งอยู่บนซื่อ ตัวในที่ไม่มีเสารับ ใช้สำหรับให้จันทันเกาะและรับอกไก่เช่นเดียวกัน ขนาดของใบบังมีสูตรมา ตั้งแต่ครั้งโบราณว่า เคียวใบบังนั้นต้องถือเอาส่วนยาวของซื่อเป็นพิคัด ถ้าซื่อยาว 5 สอก ใบบังก็ต้องสูง 4 สอก เว้นไว้แต่ต้องการหลังคาสอบสูงเรียกว่าคั้งต้องใช้เคียวใบบังเป็น 4 สอก 1 คืบ

16. กลอน ไม้แผ่นบางขนาด $\frac{1}{2} \times 3$ " ทำหน้าที่ยึดเครื่องมุง พาดบนแปทุกตัว ตั้งแต่อกไก่ไปจนถึงเชิงกลอนของหลังคาเรือน ปลายด้านบนที่วางอยู่กับอกไก่จะทำเป็นหางเหยี่ยว ทาบลงบนร่องที่ช่างทำไว้หลังอกไก่ เจาะรูฝังเคียวลงไปให้แน่น

ถ้าหลังคามุงด้วยกระเบื้อง กลอนก็จะทำเป็นกลอนเจาะกับกลอนขอ เพื่อวางไม้ระแนงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้ระแนงรับกระเบื้อง ถ้าหลังคามุงด้วยหญ้าหรือจากไม่ต้องมีระแนง แต่อย่าใช้กลอนเจาะเป็นรูเรียงตั้งแต่ปลายข้างหนึ่งไปหาปลายอีกข้างหนึ่ง เว้นช่วงห่างเท่ากับ ระยะที่จะมุงด้วยจากหรือหญ้า ส่วนมากจะประมาณ 15 เซนติเมตร หรือเท่ากับระยะความห่างของระแนง

17. ซื่อ ไม้แผ่นสี่เหลี่ยมแบนจะใช้ขนาด $1 \frac{1}{2} \times 7$ ", 2×8 " ปลายทั้งสองข้างเจาะรูกลม เพื่อสวมเข้ากับหัวเทียนของเสา รูทั้งสองนี้จะเป็นตัวบังคับกับความสอบของเรือน และที่ปลายซื่อ ทุกตัวจะบากเป็นร่องเพื่อรับแปหัวเสา และหลังซื่อจะเป็นตัวจับระดับแนวระนาบของตัวเรือน ซื่อตัวริมสุดทั้งสองข้าง เหลี่ยมบนจะถากให้ลาดเอียง รับกับความลาดเอียงของปีกนกเรียกว่า ซื่อแฝด และซื่อที่อยู่ระหว่างห้องจะเรียกว่า ซื่อประจำห้องยังมีซื่ออีกแบบหนึ่งเรียกว่า ซื่อคัก จะอยู่ใต้ซื่อแฝด เพื่อรับโคนใบบังที่ทะลุซื่อแฝดลงมาเป็นตัวบังคับไม่ให้ปลายใบบังโงนเงนได้



อีกตำแหน่งหนึ่งเรียกว่า ซื่อคัดเช่นเดียวกัน ใช้สำหรับเรือนแฝด คือวางอยู่ได้ข้อประจำห้อง วางพาดยาวจากเสาด้านนอกของเรือนแม่ไปยังเสาด้านนอกของเรือนแฝด เพราะเสาอยู่ในของเรือนแฝดไม่มี ถ้ามีก็จะทำให้เกะกะจึงใช้เสาคูกวางอยู่บนหลังซื่อคัด เพื่อขึ้นไปรับจ็อบนอีกทอดหนึ่ง ซื่อคัดตัวนี้ส่วนมากจะวางเอาสันตั้งไม่วางทางนอนหาทางนอนจะรับน้ำหนักได้ไม่ดี

18. ระแนง ไม้ท่อนยาวหน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสวางพาดอยู่บนบ่าของกลอน ทำหน้าที่รับกระเบื้องมุงหลังคาวางระยะห่างกันประมาณ 10 เซนติเมตร ขนาดประมาณ 1"x1"

19. สะพานหนู ไม้แผ่นยาววางทับบนหลังเชิงกลอน ทำหน้าที่รองรับปลายกลอนกระเบื้อง ถ้ามุงด้วยหญ้าหรือตับจากก็รับหญ้าและตับจากป้องกันฝนไหลลงมาเปียกเชิงกลอน ทำให้ผู้ได้มีขนาดประมาณ 1"x4"

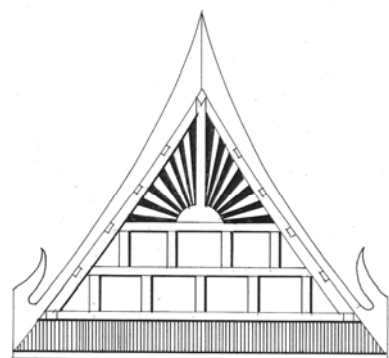
20. เชิงกลอน ไม้แผ่นสี่เหลี่ยมแบนขนาดประมาณ 1 1/2"x6" ติดอยู่ปลายเท้าของชายคาและจันทันปีกนกกับจันทันหลังคากระเบื้องทำหน้าที่รองรับสะพานหนู ตัวเชิงกลอนจะเจาะรูเพื่อให้เดือยของเด้าสวม

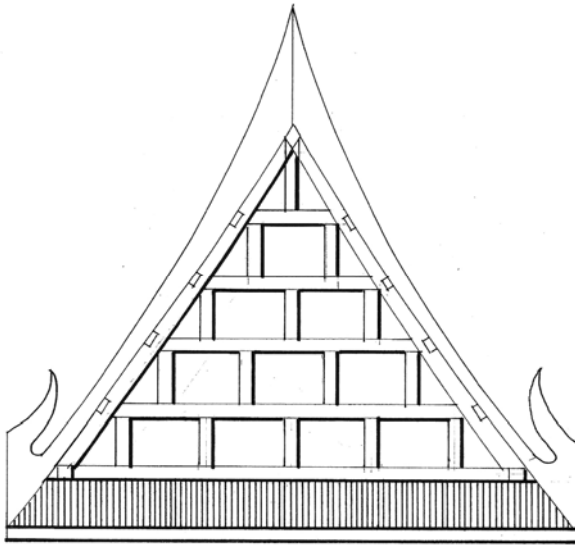
21. เค้า ไม้แผ่นหนาขนาดประมาณ 2"x4", 1 1/2"x3" ยาวประมาณ 70 เซนติเมตร ปลายข้างหนึ่งเสียบอยู่กับเสาปลายด้านนอกทำเป็นเดือยเพื่อเสียบรับเชิงกลอนเด้าตัวเดียวตามเสาเรียกเด้าราย ถ้าเด้าสองตัวอยู่ที่เสามุมรับเชิงชายด้านยาวกับด้านสกัดเรียกเด้ามุม มีทั้งตัวผู้และตัวเมีย

22. สลักเดือย เหลาไม้กลมยาวคล้ายตะเกียบสอดอยู่ที่ปลายเดือยของเด้า ปลายเดือยของพริ้ง ปลายเดือยของจันทันกระเบื้อง เพื่อบังคับไม่ให้ส่วนประกอบที่กล่าวมาติดออกจากกันในระยะหลังใช้ตะปูหรือเหล็กเส้นกลมแทน

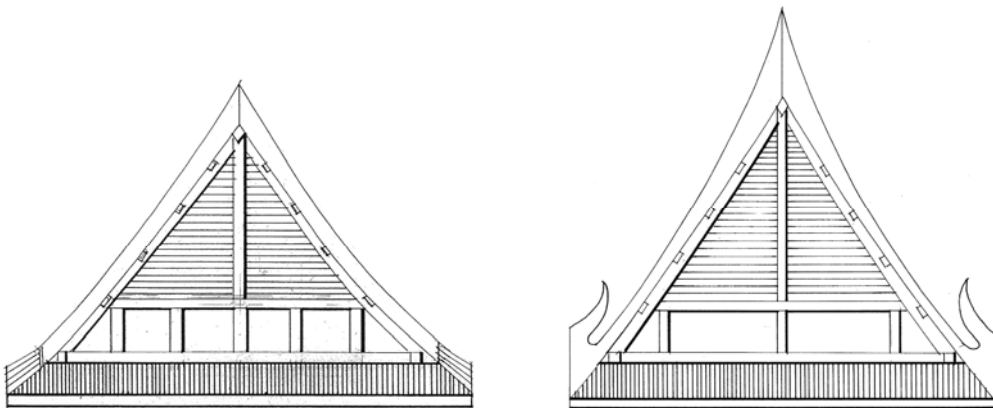
23. ค้างคาว ไม้แปยาวประมาณ 40 เซนติเมตร จะเจาะรูสี่เหลี่ยม 2 รู รูปนสวมเข้ากับเด้ารูล่างให้ปลายจันทัน กันสาดสอดทำหน้าที่รับปลายจันทันที่อยู่ด้านในได้เด้า รุนต่อมาไม่คอยทำเพราะใช้น็อตร้อยเด้ากับจันทันกันสาดเข้าด้วยกันก็แน่นดี

24. หน้าจั่ว แผงไม้ปิดโครงจั่ว ด้านสกัดหัวท้ายหรือปิดโครงจั่วฝาประจันห้อง แผงจั่วนี้ประกอบด้วยไม้แผ่นเล็ก ๆ เป็นรูปสามเหลี่ยม ด้านประกอบมุมแหลมทำหน้าที่เช่นเดียวกับจันทัน เพราะบากเป็นร่องเพื่อรับแป แผงจั่วนี้จะยึดอยู่กับใบคั้ง ตั้งอยู่บนซื่อและแปหัวเสา มีการประดับตกแต่งหน้าจั่วหลายแบบ

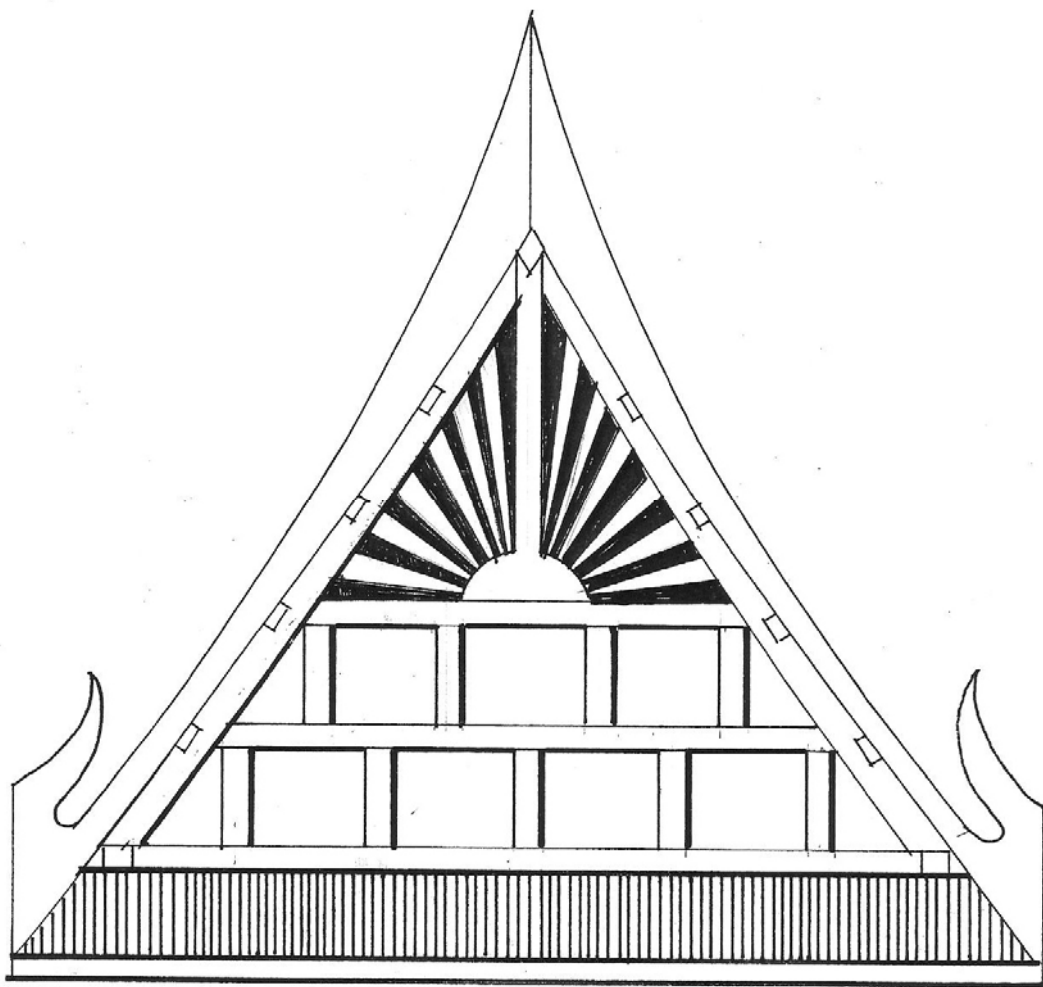
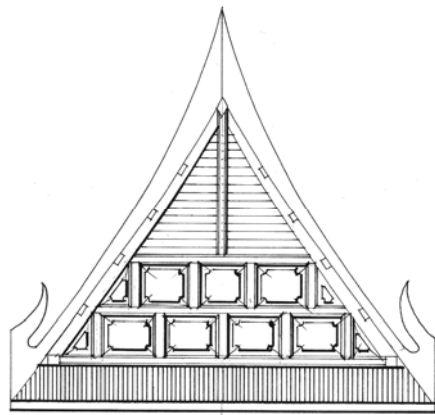




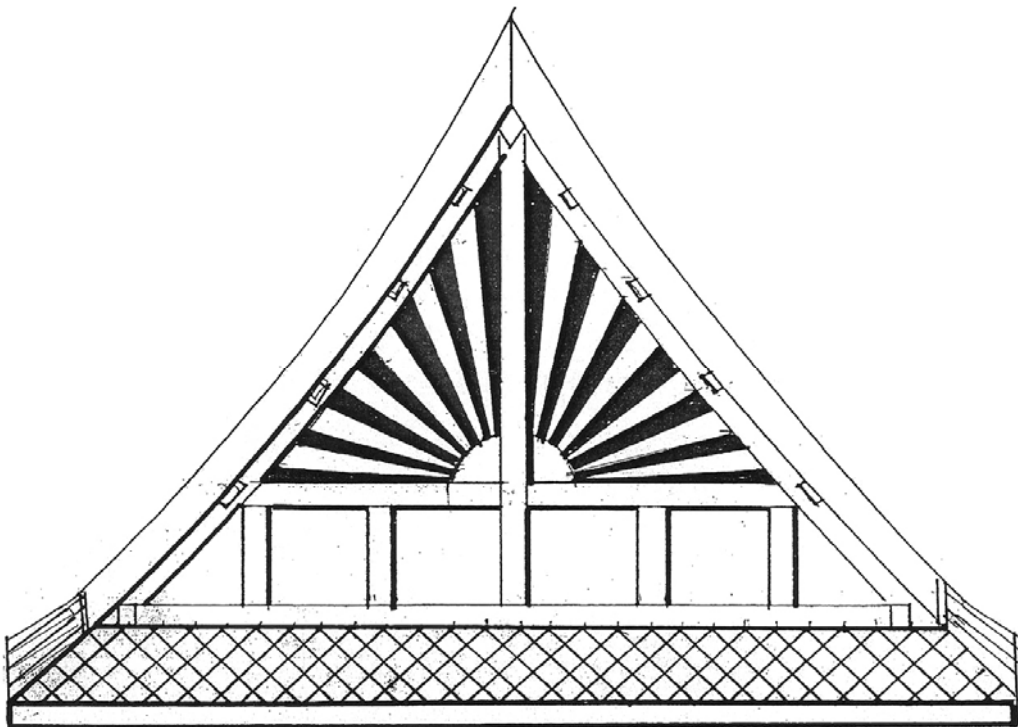
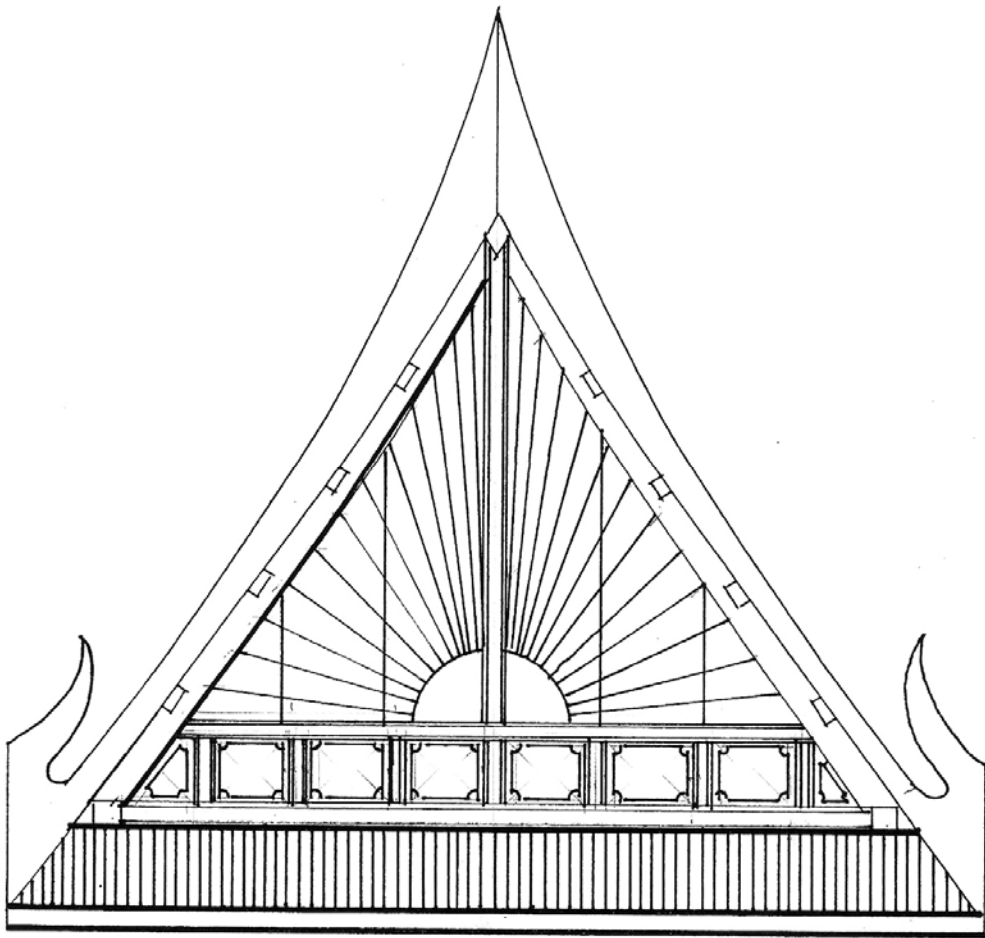
จั่วลูกฟัก จั่วหน้าพรหม ลักษณะเป็นช่องบรรจุลูกปะกนขนาดใหญ่ เรียกว่าลูกฟัก ช่องลูกฟักนี้อาจมีถึง 5 ชั้น ลดหลั่นกันขึ้นไปมีทั้งลูกตั้งและลูกนอน **ชั้นบนสุดมีช่องเดียวเรียก หน้าพรหม หรือพรหมพักตร์** เมื่อเวลาปลูกเรือนมีการทำขวัญจั่ว โดยใช้ผ้าขาวผืนเล็กและเชิပ် ประติดกัน ผูกห้อยไว้ที่หน้าจั่วและเจิมเป็นรูปพนมตรงยอดจั่วด้วยที่ทำเช่นนี้ถือว่าเป็นสิริมงคลแก่เรือน ถ้าคิดอีกแง่หนึ่งว่าเป็นเครื่องป้องกันอันตรายที่จะมาบิพาก็กังรอยเดียวกัน ถ้าทำนดูรูปเกียรติมุขลายสิงห์ในรูปเขียนจะเห็นว่าเป็นลวดลายเค้าเดียวกันจะต่างกันที่ลายสิงห์เป็นรูปพนมเรียวยขึ้นไปที่นั่น ส่วนรูปเกียรติมุขเอามาติดไว้ที่หน้าจั่ว บ้างจะไม่ได้หรือ แต่รูปจั่วของเรือนเป็นรูปแหลม จะใช้เป็นรูปเกียรติมุขดูละวุ่นไม่เข้ากับรูปจั่ว ทั้งการทำเช่นนั้นก็ไม่เป็นของง่ายนัก นอกจากจะเป็นเรือนของคนที่มีอำนาจวาสนา ไม่ใช่จะเป็นของที่ทำกันเป็นสามัญทั่ว ๆ ไป จึงยังทำเป็นลายหน้าพรหม ซึ่งเท่ากับเอาพรหมวิหารเป็นเครื่องป้องกันอันตราย ที่ลัทธิศาสนาที่ไทยนับถืออยู่ ส่วนที่เจิมรูป 6 จุด เป็นรูปพนมคิดว่าเป็นความหมายทำนองเดียวกัน (เสถียร โกเศศ : ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ปลูกเรือน 2581)



จั่วใบปรีอ จั่วที่มีไม้แกนกลางเป็นแนวตั้ง ใช้ไม้สี่เหลี่ยมแบนขนาดเล็กตีทับเกล็ดในแนวนอน ทั้งซีกซ้ายและขวา ตั้งแต่ฐานจนถึงยอดถึงอกไก่ บางแห่งทำเป็นลูกฟัก 1 ชั้นบ้าง 2, 3 ชั้นก็มี



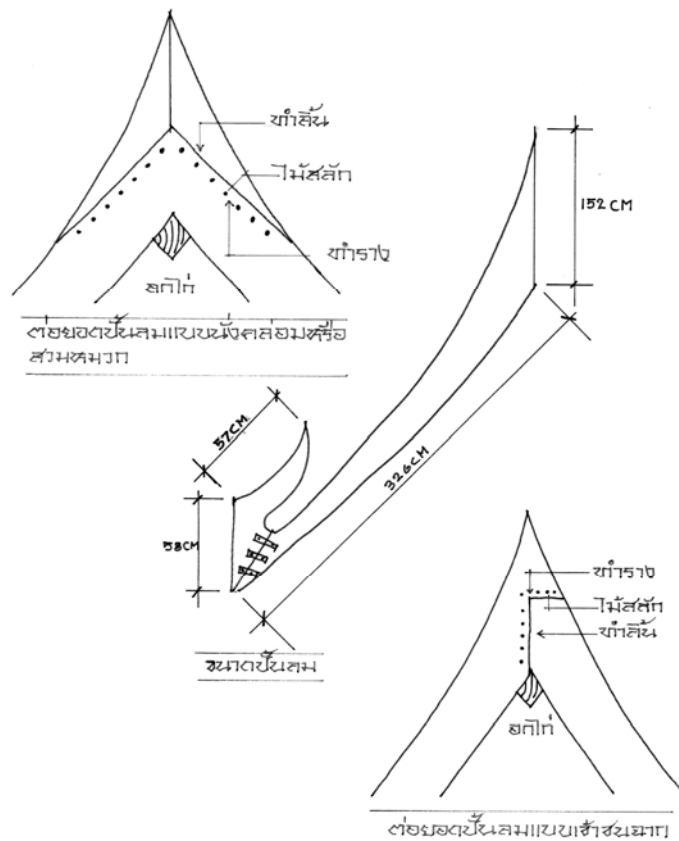
จั่วพระอาทิตย์ จะมีแถวลูกฟูกอยู่ด้านล่าง 1-2 แถว เหนือลูกฟูกจะทำเป็นรูปครึ่งวงกลมมีแกนตั้งกลางคล้ายใบดั่ง แล้วทำเป็นซี่ไม้แบบรัศมีของดวงอาทิตย์ขึ้นไปยันที่กรอบจั่ว ถ้าเป็นเรือนไฟหรือครัวจะตีช่องเว้นช่อง ถ้าเป็นเรือนแม่หรือเรือนประธาน เรือนพาไล เรือนลูก จะตีเว้นช่องเหมือนกัน แต่มีไม้กรูอีกชั้นหนึ่งอยู่ข้างหลัง จั่วของเรือนบางหลังใช้วิธีสลักไม้เป็นรูปพระอาทิตย์ก็มี จั่วรูปพระอาทิตย์นี้ไม่ใช่มีแต่เฉพาะเรือนไทย เรือนทรงมะนิลาก็นิยมภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน มีทั้งนั้น



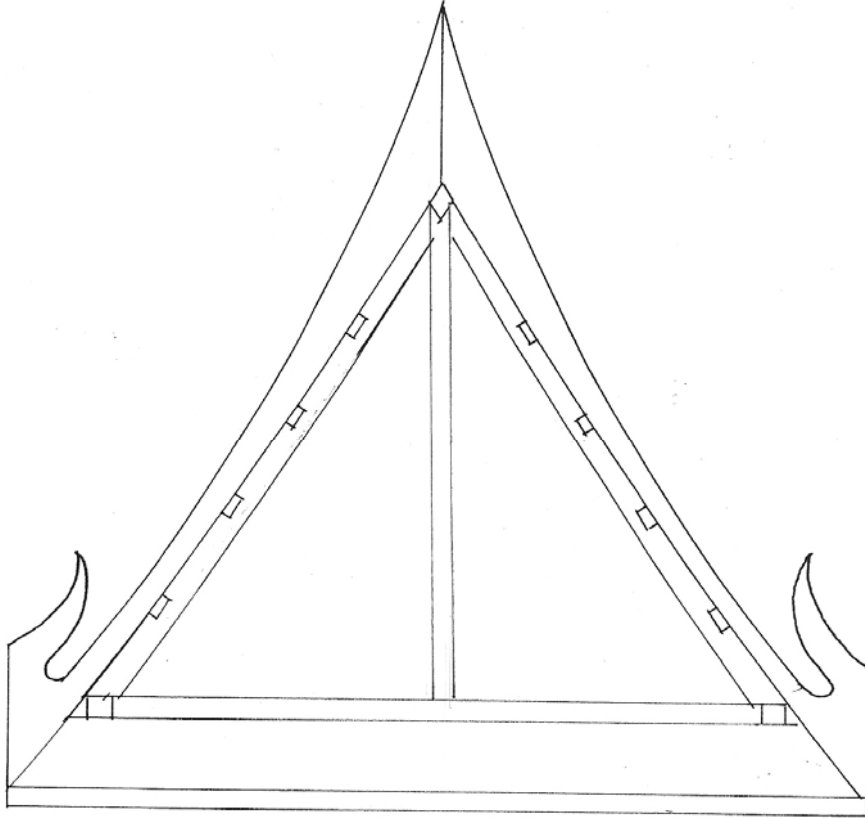
จั่วจะมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกหลายแบบ แต่แบบหลัก ๆ ก็จะมี 3 แบบ ดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นหน้าตาของเรือน เพราะจั่วจะอยู่ด้านที่รับตะวันขึ้นและตะวันตก ภาคอีสานเรียก “สีหน้า” ให้ความหมายชัดเจนดี คนเราคบกันมองไม่เห็นหัวใจแต่ดูสีหน้าก็พอจะรู้ได้ เป็นสำนวนแบบไทย ๆ ที่เข้าใจกันดี

25. เครื่องมุงหลังคา ชั้นเดิมคงมุงด้วยใบไม้ เช่น หญ้าคา หลังคาจึงอาจจะได้ชื่อมาจากหญ้าคาที่เป็นได้ นอกจากนี้ยังมีหญ้าแฝก ใบจาก ใบตาล ใบมะพร้าว แล้วแต่ท้องถิ่นไหนจะหาได้ง่ายกว่ากัน จะทำออกมาเป็นตับ ๆ เวลามุงก็ไม่ต้องใช้ระแนงใช้ตับจากและหญ้าหรือใบไม้สอดร้อยด้วยตอกเพื่อผูกติดกับกลอน เรือนไทยสมัยก่อนนิยมมุงหลังคาด้วยหญ้าและจากจึงไม่มีระแนง ครั้นเมื่อใช้กระเบื้องเคลือบ (มีกระเบื้องหากัดกระเบื้องเคลือบเต่า กระเบื้องกลีบบัว) ก็เพิ่มระแนงเข้าไป ต่อมาภายหลังมีสังกะสีเข้ามา ก็ใช้สังกะสีมุงตกระแนงออกอีก เพราะสังกะสีเป็นแผ่นยาวมิลอนให้น้ำฝนไหลได้ทิศทางและสะดวก จากสังกะสีก็มาเป็นกระเบื้องลอนคู่ อันนี้ใช้ในระยะหลัง ๆ แล้ว ทั้งสังกะสีและกระเบื้องลอนคู่ ส่วนมากจะใช้ซ่อมหลังคาหรือหลังเก่าที่ชำรุด โดยถอดไม้ระแนงออกเสียเพราะไม่ต้องใช้ มุงสังกะสีนอกจากจะกันฝนรั่วได้ดีแล้วยังมีน้ำหนักเบาไม่อู่น้ำ

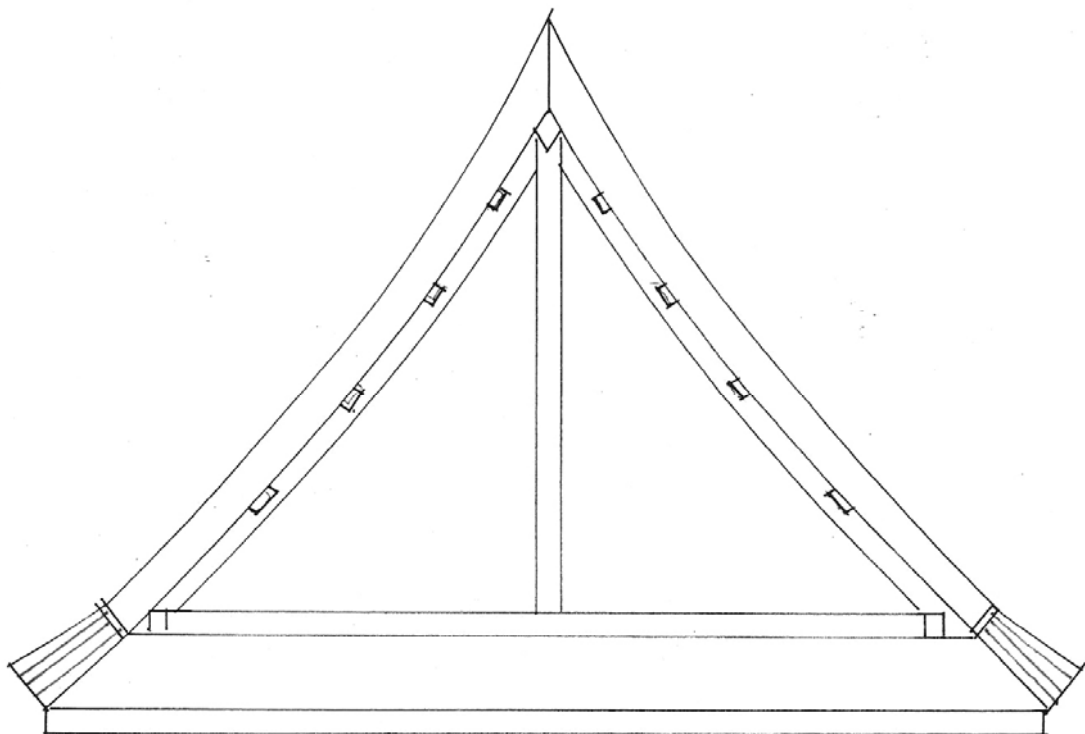
26. ปั้นลม คือ ไม้แผ่นใหญ่ หนาประมาณ 3 เซนติเมตร 2 ตัว ประกอบให้เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ตกแต่งปลายบนให้แหลมอ่อนช้อยไปตามแนวลาดเอียงของหลังคา จะวางอยู่บนหลังอกไก่ แปทุกตัว ปลายปั้นลมจะวางทับอยู่บนหลังสะพานหนูหรือเชิงกลอน ปั้นลมทุกตัวจะต้องยอดขึ้นไปให้แหลม วิธีต่อยอดมีหลายแบบ คือ แบบนั่งคร่อมหรือสวมหมวก



กับบากเป็นบ่าไว้ที่ตัวหนึ่ง เพื่อให้อีกตัวหนึ่งประกบเข้าทำเป็นรางลื่นสลักเดือยไม้ บางแห่งใช้สังกะสีทาบชิดหัว บางแห่งใช้ไม้แผ่นบาง ๆ ตีทับหลังป็นลม ส่วนหางจะทำเป็นตัวหาง ทำเป็นตัวต่างหากแล้วนำมาต่อกัน นอกจากป็นลมตัวหางแล้ว



ยี่งมแบบตัวหาง



ยี่งมแบบตัวหาง

ยังมีหางปั้นลมแบบหางปลา ส่วนมากจะทำเป็นคู่แฝดกับเรือนประธาน เรียกว่า ปั้นลมแบบตัวเมีย ใช้ประดับเรือนประธานหรือเรือนแม่ก็มี การติดปั้นลมจะใช้ตะปูจันทิเย็บเข้ากับหลังอกไก่ และแปะ ปั้นลมนับว่าเป็นเครื่องปิดเครื่องบังป้องกันลมฝนดีเยี่ยมให้เครื่องมุงหลุด นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความงามและเป็นสัญลักษณ์ของเรือนไทย ถ้าจะกล่าวให้เห็นประโยชน์ก็ต้องบอกว่า หากเรือนใดไม่มีปั้นลมแบบดังกล่าว ไม่ใช่เรือนไทย

27. **ไชรา** ส่วนของหลังคาที่ยื่นออกจากตัวเรือน ถ้ายื่นจากหน้าจั่วเรียก ไชราหน้าจั่ว ถ้ายื่นจากฝาหุ้มกลองได้หลังคาปีกนกเรียกว่า ไชราปีกนก และถ้ายื่นจากฝาด้านแปหรือด้านยาวได้กันสาดเรียกว่า ไชรากันสาด ไชราส่วนที่ยื่นออกจากหน้าจั่วถึงเชิงปั้นลมนิยมใช้ไม้แผ่นทำเป็นฝา ตีทับหลังแปเพื่อปิดช่องว่างและทำหน้าที่เป็นกลอนขอไปในตัวด้วย

28. **กันสาด** ส่วนที่ต่อจากชายคาของเรือน 3 ด้าน ยกเว้นด้านระเบียงทำไว้เพื่อป้องกันแดดและฝน กันสาดมีความลาดมากกว่าหลังคาเรือน และต้องมีไม้ค้ำยันหรือแขนนางค้ำไว้ แต่ถ้ายื่นออกมามากกว่าปรกติจะต้องมีเสานางเรียงตั้งรับ เรือนธรรมดาไม่ค่อยพบ ปัจจุบันกันสาดที่มุงด้วยกระเบื้องดินเผาไม่ค่อยพบ ส่วนมากจะใช้สังกะสีแทน

บทที่ 7

บ้านเรือนไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ต้นต้น

บ้านเรือนไทยสมัยอยุธยา

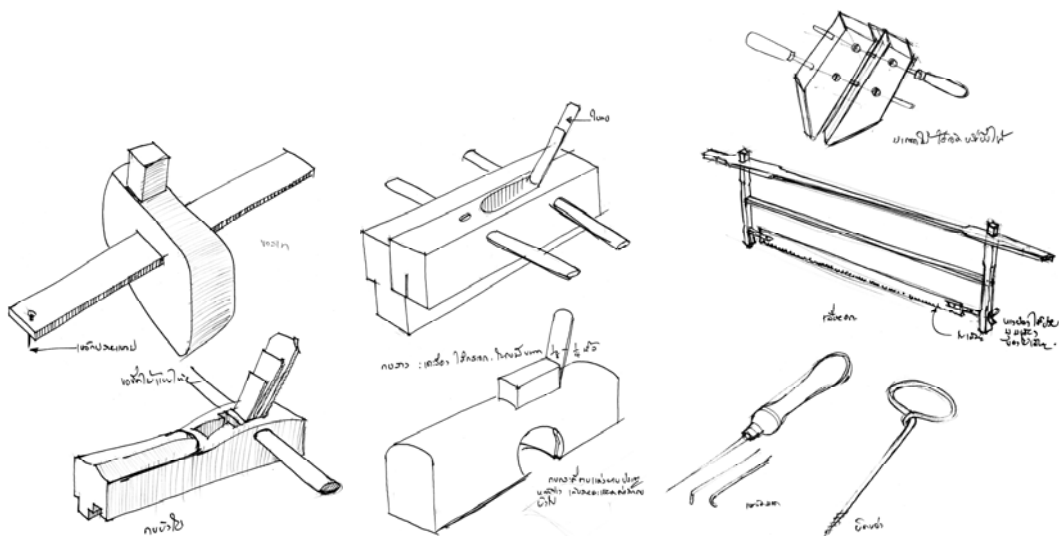
ตัวบ้านที่เป็นของสมัยอยุธยาที่หลงเหลือมาถึงปัจจุบันในเขตความรับผิดชอบของสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา หรือเขต 5 จังหวัดดังกล่าวไม่พบเลย เรือนทรงไทยที่เป็นสมัยอยุธยาที่ยังเหลืออยู่ที่วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี ตามประวัติกล่าวว่าเป็นตำหนักของพระเจ้าเสือ ถวายแก่พระสังฆราชแดงโม แต่ก็ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมเรื่อยมา

หลักฐานของสมัยอยุธยาที่ยังหลงเหลืออยู่ก็คือเอกสารที่ชาวต่างประเทศเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา แล้วบรรยายสภาพบ้านเรือนไว้กับภาพจิตรกรรมฝาผนัง และภาพในสมุดข่อย

ลาตูแบร์เข้ามากรุงศรีอยุธยาในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กล่าวถึงองค์ประกอบของบ้านเรือนของคนในสมัยอยุธยา ไว้ดังนี้

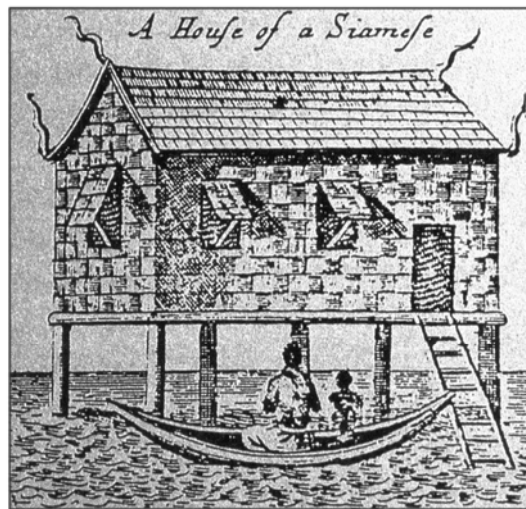
Saon	เสา	ถ้าไม้ไผ่ที่รับตัวเรือนมีอยู่ 4 หรือ 6 ต้น ปักเป็นสองแถวในระยะห่างเท่า ๆ กัน สูงจากพื้นดิน 12 หรือ 13 ฟุต
Root	รอด	ถ้าไม้ไผ่ที่ 2 ท่อน วางอยู่บนหัวเสาดังเช่นคานวางอยู่บนหัวเสาตามความยาวของหน้าเรือนกับหลังเรือน
Rareeng	ระแนง	ถ้าไม้ไผ่อื่น ๆ อันทอดอยู่บนหัวเสาจำนวน 2 หรือ 3 ลำ ตามแนวยาวของตัวเรือนด้านข้างและบนหัวเสาครึ่งกลาง ถ้าเรือนหลังนั้นพักอยู่บนเสา 6 ต้น
Preling	พริ้ง	ไม้ขัดแตะใช้เป็นรองพื้นหรือพื้นชั้นแรก
Fak	ฟาก	ไม้ไผ่ที่สับให้แบนและผูกเข้าด้วยกัน ใช้วางบนพื้นต่างกระเบื้องพื้นห้องและใช้ขนานเข้ากับฝาห้องที่เป็นขัดแตะด้วยเหมือนกันแทนฝาไม้กระดาน (แสดงว่า ฝาเรือนใช้ไม้กระดานด้วยเหมือนกัน คงจะเป็นเรือนเครื่องสับ ผู้เขียน)
Me'F'a	แม่ฝา	(mere muraille) คือไม้ไผ่ขัดแตะหรือไม้กระดานที่ทำเป็นฝาเรือนด้านนอก (เรือนเครื่องสับ ผู้เขียน)
Fa	ฝา	ขัดแตะอันเป็นเครื่องกันตัวเรือนทั่ว ๆ ไป
Louk-fa	ลูกฝา	(fils de cloisons) คือฝาเล็กฝาน้อย
Paktou	ปากตู	(bouche de devant) คือประตู Pak คือปาก (bouche)
Ne-tang	หน้าต่าง	(garde-visage) เป็นคล้ายแผงกันลมซึ่งเขายกขึ้นแล้วคว้าไว้ด้วยท่อนไม้ แล้วก็ปล่อยให้พับตกลงมา เมื่อต้องการปิดหน้าต่าง (บานกระทุ้ง ผู้เขียน) ไม่มีชนิดบานกระจุกลาย Na คือ หน้า (Visage) tang ป้องกัน (garder)

Keu	ซื่อ	แผ่นขัดแตะที่ใช้คาดเป็นเพดานห้อง (ลาลูแบร์ คงเข้าใจว่าเป็นฝ้า ผู้เขียน)
Dang	ตั้ง	เสา 2 ต้นที่ตั้งรับแป (แปในที่นี้จะหมายถึง ออกไก่หรือแปจอง ผู้เขียน)
Okkai	ออกไก่	ลำไม้ไผ่ที่วางพาดบนหัวเสาทั้งสองต้น เป็นสันหลังคา
Cloon	กลอน	ไม้ที่พาดบนแปวางลาดลงตามออกไก่ทั้งสองด้าน
Kiak	จาก	ใบไม้ใช้มุงหลังคา
Kraboüang	กระเบื้อง	แต่เรือนคฤหาสถ์ไม่ใช้มุงด้วยกระเบื้อง นอกจากเป็นตึกก่ออิฐถือปูนเป็นนิवासถานของชาวยุโรป ชาวจีน และแขกมัวร์เท่านั้น
Pe	แป	(Comble)
Hong	ห้อง	(chambers)
Gadai	กะได	(échetle) ของเรือน
Tong	ตง	ไม้ไผ่สองลำที่ประกอบเป็นกระไดทั้งสองด้าน (คือแม่กะดาลาลูแบร์ น่าจะหมายถึงซื่อไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง ลำต้นใหญ่ไม่มีหนาม ซึ่งนำมาใช้เป็นแม่กระไดมากกว่า จะเป็นซื่อไม้เครื่องเรือนที่วางทับบนรอกสำหรับรองพื้น หรือฟากตามความหมายของคำว่า “ตง” ที่ถูกต้อง)
Kan-gadai	ขันกะได	(écheions)
Mid-tok	มัดตอก	มัดชนิดหนึ่งสำหรับจักไม้ (ตอก) ใช้ผูกใบไม้ (จาก) มุงหลังคา (ในที่นี้ให้ความรู้ว่าการมุงหลังคานั้นใช้ตอกเป็นตัวผูกติดจากกับกลอน : ผู้เขียน)

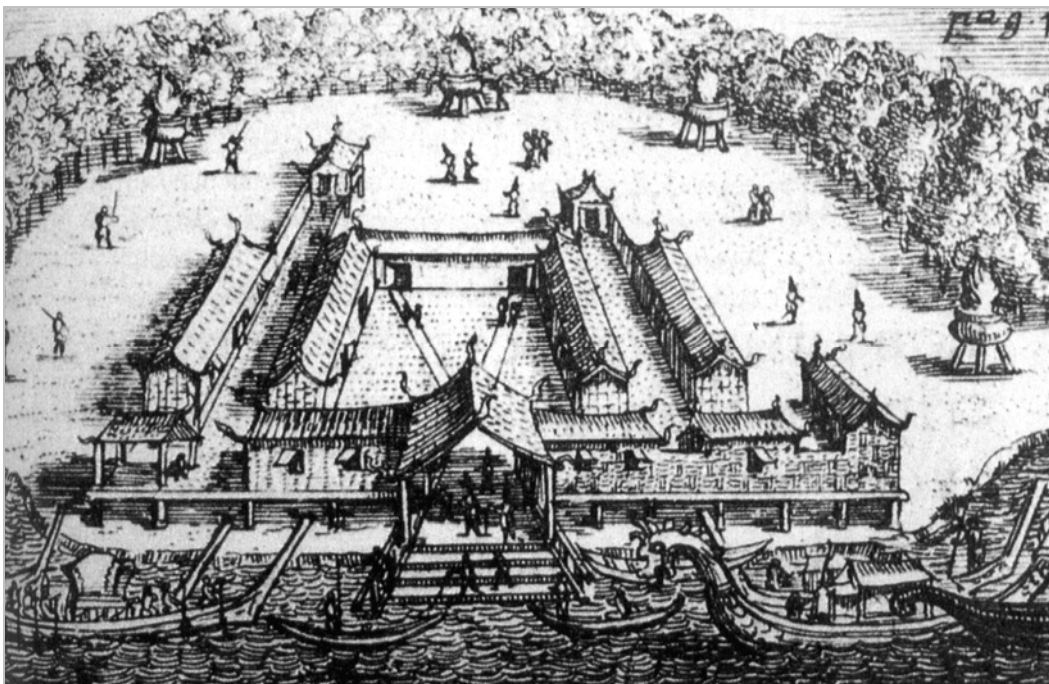


ภาพถ่ายเส้นเครื่องมือช่างไม้ก่อนจะมีเครื่องมือไฟฟ้า

นอกจากจะบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ลาตูแบร์ยังมีภาพเรือนประกอบในจดหมายเหตุของเขาไว้ด้วย เป็นภาพของเรือนใต้ถุนสูง น้ำกำลังท่วมใต้ถุนนั้น ทรงเป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าไม่มีระเบียง หลังคาทรงจั่ว มีบันได ค้ำยันค้ำฟ้าและหางหงส์ หลังคามุงด้วยใบไม้ น่าจะเป็นตับจาก ฝาเรือนเป็นไม้ขัดแตะ ซึ่งคงเป็นไม้ไผ่สาน หน้าต่างด้านสกัด 1 ช่อง ด้านยาว 2 ช่อง เป็นบานกระทุ้งทั้ง 3 ช่อง มีช่องประตูและบันไดขึ้นเรือนด้านยาว มีเสาทั้งหมด 6 ต้น คงเป็นเรือน 3 ห้อง นั่นเอง



ภาพบ้านเรือนชาวสยาม และบ้านราชทูตฝรั่งเศส ในจดหมายเหตุ ลาตูแบร์



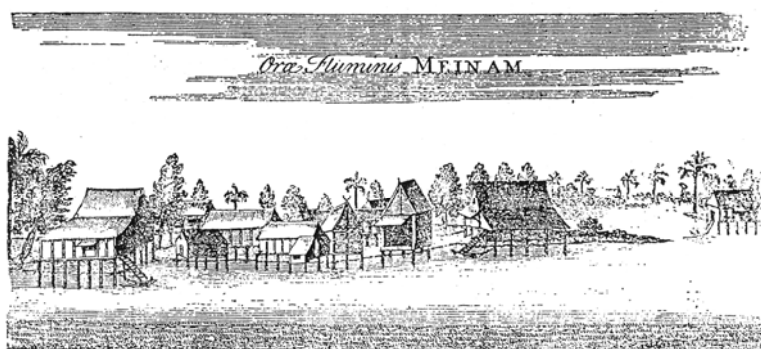
ในภาพจะแสดงพริ้งกับฝาเรือนไว้ด้วย และบันไดที่พาขึ้นเรือนเป็นบันได 9 ขั้น มีคนนั่งอยู่ในเรือสองคนที่หน้าบ้าน

นอกจากจดหมายเหตุลาถูแบร์แล้ว ยังมีจดหมายเหตุอีกฉบับหนึ่งของแกมป์เฟอร์ เข้ามาในกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. 2233 ในสมัยของสมเด็จพระเพทราชา แกมป์เฟอร์เป็นหมอชาวเยอรมันเป็นหมอประจำการทูตของเนเทอร์แลนด์ ได้เข้าพบเจ้าพระยาพระคลังที่บ้าน และกล่าวบรรยายลักษณะบ้านเจ้าพระยาพระคลังไว้ดังนี้

“ขบวนเรือแล่นเลียบกำแพงพระนครขึ้นไปตามลำน้ำสักประเดี๋ยวหนึ่งก็วกมุ่งไปสู่บ้านของท่านพระยาพระคลัง อันเป็นที่ซึ่งท่านออกแบบเมืองอย่างสง่าสมเกียรติศักดิ์เราขึ้นทางด้านหนึ่งของบ้านแล้วเดินไปจนถึงลานบ้านอยู่ข้างจะสกปรกและอับ ๆ แต่ยังดีกว่าบ้านอีกหลังหนึ่งของท่าน ซึ่งเราได้ไปเยี่ยมค่านับท่านเป็นการส่วนตัวมาแล้วก่อนหน้านี้ 2-3 วัน พอเข้าไปในลานบ้านเราก็ก็นเห็นเรือนหรือห้องเปิดหลังหนึ่งอยู่ทางซ้ายมือ ทำเกือบเป็นรูปจัตุรัสไม่มีผนัง พื้นปูกระดานมีคนอยู่เต็ม (น่าจะเป็นห้องโถงกลาง ผู้เขียน) บ้างก็นั่ง บ้างก็เดินคุยกัน ทางขวามือเห็นช่างเชือกหนึ่งผูกครบยืนอยู่ในโรง ตรงกันข้ามกับทางเข้ามีบันไดหินเข้าสู่เรือนพระยาพระคลังซึ่งเป็นตึกออกแขกเมือง เราขึ้นบันไดไปแล้วถอยรองเท้า เรือนหลังนี้มีห้องเพียงห้องเดียว เป็นห้องโถงยกพื้นสูงคล้ายโบสถ์ข้างในขวามีฝุ่นและใยแมงมุมจับ มีเสาคู่เหลี่ยม ถ้าเพดานตรงได้หลังคาชั้นที่ 3 ซึ่งยกขึ้นไปสูงข้างละ 7 เสา เพดานนั้นประดับลายกนก สีแดงอย่างประณีต ราวถึงกลางเสามีแผ่นทองแดงใหญ่แขวนอยู่แผ่นละต้น (อาจเป็นยันต์ : ผู้เขียน) ฝาระหว่างเสาทำเป็นเพี้ยมเปิดตลอดแทนหน้าต่าง ทางเข้าห้องโถงใหญ่มี 2 ทาง มีหน้าต่างอยู่ระหว่างกลาง ด้านริมห้องโถงมีราวไม้ไผ่ตรึงติดกับเสาข้างฝาขาว และเบื้องหลังฝาขาว ในระหว่างฝากับเสานั้นเป็นพวกข้าทาสบิรารของพระยาพระคลังนั่งบ้าง หมอบอยู่กับพื้นบ้าง...”

และอธิบายสภาพของกรุงศรีอยุธยาตอนหนึ่งว่า “บ้านคนธรรมดาเป็นกระท่อมเสียบเป็นส่วนใหญ่ ปูด้วยไม้ไผ่ ซึ่งเป็นไม้กลวงหนาราว 2-3 ฝ่ามือ พื้นปูกระดาน หลังคามุงจากหยาบ ๆ”

นอกจากนี้ยังมีภาพลายเส้นประกอบในหนังสือน่าสนใจมาก ๆ เป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยา เขียนด้วยลายเส้นมีมิติ กว้าง ขาว ลึก ส่วนมากจะวางผังตัวเรือนให้ด้านยาวขนานไปกับแม่น้ำ หลังที่มีระเบียงจะมีหน้าต่างทำเป็นบานกระทุ้ง 1 ช่อง บันไดพาตทางด้านสกัดของระเบียง ฝาระเบียงทำเป็นฝาตายบัว บางหลังหันด้านสกัดลงแม่น้ำมีเพิงยื่นออกจากด้านสกัดไม่มีระเบียง ยอดป็นลมไขว้กันเหมือน “กาแล” ทางภาคเหนือ หน้าจั่วทำเป็นแบบใบปรีอ เป็นเรือนได้สูงขนาด 3 ห้อง



เรือนไม้ไผ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ในสมัยอยุธยาเป็นหลักฐานของกระเบื้องมุงหลังคาอยู่มากมาย มีทั้งกระเบื้องเกล็ด และกระเบื้องลูกฟูกหรือกระเบื้องกาบ พบทั้งในเขตพระราชฐาน วัดในเมือง และวัดตามชนบท จึงเป็นหลักฐานให้เห็นว่า อาคารแบบเรือนไทยนอกจากจะมุงด้วยหญ้าและจากแล้ว กระเบื้องก็เป็นวัสดุอีกประเภทหนึ่งที่ใช้กันอยู่ เช่น กุฏิพระสงฆ์ เป็นต้น เมื่อมีกระเบื้องดินเผาก็ต้องมีเครื่องมือที่ประกอบการมุง แต่หลักฐานเหล่านี้ไม่หลงเหลือมาถึงปัจจุบัน เพราะสูญหายไปหมดแล้ว ถึงอย่างไรก็ต้องมีระแนง แป กลอน จันทัน ฯลฯ โดยเฉพาะไม้ระแนงนั้นต้องมีเพราะเป็นส่วนที่ให้ออกกระเบื้องเกาะ ถ้าหากเป็นคันทันจากและหญ้าไม่จำเป็นต้องมีระแนง มีเพียงกลอนเกาะเท่านั้น

อย่างไรก็ตามยังมีภาพจิตรกรรมในสมุดไตรภูมิ ฉบับกรุงศรีอยุธยา-ธนบุรี เขียนลักษณะเรือนไทยไว้ ซึ่งมีรูปทรงและส่วนประกอบอาคารดังนี้

เป็นอาคารทรงจั่ว หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดสีแดง มีกันสาดโดยรอบ ประดับด้วยปั้นลมแบบตัวหงา ฝาทำเป็นฝาปะกนลูกฟูก มีร่องดินข้าง ด้านสกัดเป็นประตู 1 ช่อง ด้านขวามีหน้าต่าง 1 ช่อง



จากสมุดไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา เลขที่ 8 มีภาพพุทธประวัติตอนชูชกกับนางอมิตาดา เป็นบ้านทุนวิกของชูชก ลักษณะเป็นบ้านทรงจั่ว มีกันสาดโดยรอบ ฝาทำเป็นลูกฟูก

หน้าพรหม ฝาด้านข้างเป็นฝาปะกนลูกฟักที่น่าสังเกตคือ ใช้อันสัถเป็นหน้าบ้านมีชานยื่นออกไป พาดด้วยบันไดโค้ง 3 ชั้น

รูปทรงตลอดจนองค์ประกอบต่าง ๆ ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยกเว้นหน้าเรือนที่ใช้อันสัถ ปัจจุบันไม่เห็น เห็นแต่เป็นศาลพระภูมิหรืออาคารโบสถ์ วิหาร

บ้านเรือนไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

คงไม่แตกต่างกับเรือนไทยในสมัยอยุธยา มิฉะนั้นคงจะไม่มีภาพถ่ายทอดวิหาคความรู้อยู่มาถึงปัจจุบันได้ หลักฐานที่พอจะหลงเหลือ ส่วนมากก็จะเป็นพระตำหนักหรือกุฏิพระสงฆ์ และภาพจิตรกรรมฝาผนัง เช่น

- ตำหนักแดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1
- หอไตรวัดระฆังโฆสิตาราม ฝั่งธนบุรี สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1
- ภาพจิตรกรรมฝาผนัง พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พระนคร แสดงลักษณะของเรือนหมู่ มีชานแล่นตลอด หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบ หน้าจั่วทำเป็นลูกฟักหน้าพรหม มีปีกนกได้แผ่จั่ว บางหลังมีกันสาด บางหลังไม่มีกันสาด ประดับปั้นลมแบบตัวเหงา ส่วนฝาทำแบบฝาสำรวจไม้จริง ด้านสัถมีหน้าต่าง 2 ช่อง มีบันไดพาดกลางชานเรือน



ยังมีกุฏิสมัยรัชกาลที่ 3 ที่วัดยานนาวาทอง อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 หลัง ตามประวัติว่าย้ายจากวังหน้ามาปลูก คราวที่เจ้านายวังหน้ามาสร้างศาสนสถานที่นี่



ตำหนักวังหลัง



ตำหนักวังหน้า



ลายจำหลักตามช่องลูกฟักของตำหนักวังหน้า

เป็นอาคารขนาด 5 ห้อง มีระเบียงหน้า หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องเคลือบ ปั้นลม ปัจจุบันเป็นปูน ลักษณะกับข้าวไม่มียอดและตัวหาง ฝาปะกนลูกฟัก ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านหลังมีหน้าต่างห้องละช่อง ประตูช่องกลางเรือน แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม

บทที่ 8

ตำราปลูกเรือน

พื้นที่ปลูกเรือน

เมื่อมีพื้นที่ที่จะต้องตรวจสอบดูเสียก่อนว่าเหมาะสมเป็นมงคลหรืออัปมงคล ตามปกติจะต้องให้โหรหรือผู้รู้มาตรวจตราดู ฉะนั้นจึงต้องหาฤกษ์ปราบดิน คือตรวจดูพื้นดินว่าเป็นโชดเป็นเนินปลวก มีหลักมีตอ ขอนไม้ หรืออะไรที่เกะกะจมฝังดินอยู่ ถ้ามีก็จัดการถอนทิ้งและปราบดินให้เรียบ เพราะปลูกเรือนบนโชดเนินคล่อมหลักคล่อมตอ เขาถือว่าเป็นเสนียดจัญไร เมื่อเก็บทิ้ง สิ่งของที่ไมดีและเกะกะออกหมดแล้ว ก็จัดการปราบดินให้เรียบ เพื่อสะดวกในการก่อสร้าง และอยู่อาศัยต่อไป ถือว่าเป็นข้อควรปฏิบัติอย่างหนึ่ง เมื่อให้โหรตรวจตราดูแล้วว่าพื้นดินแห่งนี้ไม่มีใครฝังอาถรรพ์ ฝังรูปฝังรอยอะไรเอาไว้ ถ้ามีก็จัดการเสียจะได้อยู่อย่างสุขสบายไม่เดือดร้อน เป็นการรอบคอบไว้ก่อน

นอกจากนี้ยังมีวิธีชมรสดินว่าจะมีรสเป็นอย่างไร โดยให้ขุดหลุมลึกลงสองศอก เอาใบตองปูไว้ใต้ก้นหลุม มีหญ้าคาสดและสะอาดทับไว้ข้างบนใบตองสักกองหนึ่ง ทิ้งไว้ค้างคืนจนใบตองเป็นเหี่ยว จับอยู่หน้าใบตอง ยกขึ้นมาชิมน้ำที่ค้างอยู่บนใบตองนั้น ถ้ามีรสเปรี้ยวเรียกว่า “ที่ส้ม” อยู่ไม่ดีจะมีทุกข์ภัย ถ้ามีรสหวาน ที่นั่นดีปานกลางพออยู่ได้ ถ้ามีรสจืดดีเป็นมงคล อยู่เย็นเป็นสุข ถ้ามีรสเค็มก็ไม่ดี ใครอยู่หามงคลไม่ได้

ยังมีการดมกลิ่นดิน คือขุดดินขึ้นมาดมดูที่มีกลิ่นหอมดังดอกบัวหรือดอกสารภีที่นั่นอุดมดีนัก เรียกว่า “ที่พราหมณ์” ถ้ากลิ่นหอมเหมือนกลิ่นดอกพิกุล เรียกว่า “สัตถุมิ” ดินนี้จะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้ากลิ่นหอมเย็น หรือหอมเป็นดอกไม้อย่างอื่น ก็ไม่ได้เหมือนกัน ถ้ากลิ่นเผ็ด เหม็น และกลิ่นเค็ม ไม่ดีเป็นดินชั่วนัก

ยังมีวิธีดูดินอีกอย่างหนึ่ง ให้เอาไข่ไก่สดฟองหนึ่งกับทองคำเปลวแผ่นหนึ่ง กับด้าย 5 สี คือ แดง เขียว เหลือง ขาว ดำ สิ่งละใจมือ นำของเหล่านี้บรรจุลงในหม้อใหม่ ๆ ที่ยังไม่ได้ผ่านการใช้งานมาเลย แล้วเอาผ้าขาวหลายชั้นปิดปากหม้อ เอาไปวางไว้ในหลุมลึกสองศอก แล้วกลบดินฝังไว้ครบครึ่งเดือนหรือเต็มเดือน จึงขุดขึ้นมาดู ถ้ายังบริสุทธิ์ดีเหมือนดังเก่าไม่เสียเลย ดินตรงนั้นเป็นดินดีนัก ถ้าไข่นั้นเน่าแต่ทองคำกับด้ายสีไม่ตก ยังคืออยู่เหมือนเดิม หากปลูกเรือนอยู่ก็ไม่ดีเหมือนกัน นี่ก็เป็นเรื่องของความเชื่อและการเสี่ยงทาย

ถ้าปริมาตรโดยรอบพื้นที่เป็นรูปกลมดังดวงจันทร์ เป็นรูปดั่งมะนาวผ่าซีก เป็นรูปดั่งเรือสำเภา เป็นรูปสี่เหลี่ยม เป็นดีทั้งนั้น หรือด้านหนึ่งด้านใดตรงกลางย่อเข้ามาทำให้มุมทั้งสองข้างยื่นออกไปคล้ายรูปกางเขน จะมีความสุขจะมีลาภ ถ้าพื้นที่เป็นรูปชายธง รูปสามเหลี่ยมหรือรูปจั่ว เรียกชื่อตามภาษาเก่า ๆ ว่า “บัตรคางหมูหรือบัตรสามเหลี่ยม” ก็ไม่ได้อยู่จะมีโทษ

เรื่องเลือกพื้นที่ดินอย่างนี้ โบราณเขาพิถีพิถัน เพราะมีที่ดินว่างเปล่าอยู่ถมไป จะเลือกรูปร่างของแปลงอย่างไรก็ได้ แต่ทำไมจึงต้องตั้งเป็นตำราวางรูปที่ดินไว้แปลก ๆ เป็นรูปกางเกงเป็นต้น (เสถียรโกเศศ : ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตปลูกเรือน 2531)

ตำราดูพื้นที่ปลูกเรือนฉบับมหาราชครูท่านว่าไว้ดังนี้

สิทธิการียะ ถ้าจะดูพื้นที่จะปลูกเรือน ให้จัดข้าว 3 กระทง คือ ข้าวขาว 1 กระทง ข้าวดำ 1 กระทง ข้าวแดง 1 กระทง แล้วให้เอาไปวางไว้ตรงกลางที่นั้น เพื่อให้กากิน ถ้ากากินข้างดำ ท่านว่าอย่าอยู่เลยมิดี ถ้ากากินข้าวขาวที่นั้นดี จะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้ากากินข้างแดงท่านว่าที่นั้นเลยมิดีแล

อนึ่ง ท่านให้ขุดหลุมลึกประมาณ 2 สอก แล้วเอาไม้ไผ่สี่ซอกที่ยังสดอยู่มาหนึ่งปล้องตัดเอาปล้องไว้เพื่อใส่น้ำมันได้ แล้วให้เอาด้ายดิบมาทำเป็นไส้ ใช้น้ำมันมะพร้าวแล้วจุดไว้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง อย่าให้ใครมาถูต้องได้เลย ครั้นถึงเวลาค่ำแล้วจึงมาเปิดดู ถ้าน้ำมันพร่องไปท่านว่าอย่าอยู่ที่นั้นเลยมิดี

ความเชื่อในการปลูกเรือน

คนไทยเราถือฤกษ์ถือยามและคติเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับการครองชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย แม้กระทั่งสถานที่และที่อยู่อาศัย สิทธิการียะ พระอาจารย์ท่านกล่าวไว้เพื่อให้ดูดี ถ้าจะปลูกศาลาการเปรียญ ปลูกเรือน ปลูกกุฏิ วิหาร ปลูกศาลา ปลูกปราสาท ปลูกจวน ปลูกทับ ฯลฯ ท่านให้ดูตามตำราก่อนซึ่งมีดังต่อไปนี้

วันปลูกเรือน

ปลูกเรือนระวีร้อน	รำคาญ
จันทร์สวัสดิ์กุมมาน	มักร้าง
พุธครูอยู่ในสาคันต์	สุกัรลิต ธิแฮ
ศิววันเสาร์สรวง	โสกเศร้าโทรมสลาย

อธิบายว่า

ปลูกเรือนวันอาทิตย์	จะเดือดร้อนมักมีเรื่องรำคาญใจ
ปลูกเรือนวันจันทร์	มีความสุขสวัสดิ์
ปลูกเรือนวันอังคาร	มิดี
ปลูกเรือนวันพุธและวันพฤหัสบดี	ดีมีความสุขเกษมสันต์
ปลูกเรือนวันศุกร์	ดีมีอำนาจ
ปลูกเรือนวันเสาร์	มิดีมักมีเรื่องเศร้าโศก

ปลูกเรือนตามเดือน

ปลูกเรือนเดือน 5 ทุกข์เท่าฟ้าจะมาถึงตน เดือนนั้นไม่เป็นผลจะเกิดภัย

ปลูกเรือนเดือน 6 จะอิมอกต่างภาษา ทรัพย์สินจะพูนมา ทั้งสรรพทรัพย์ก็จะเนื่องนอง

ปลูกเรือนเดือน 7 เสียบำเหน็จสิ้นทั้งผอง ทรัพย์สินทันตนครอง เสียหัวตัวจะร้ายไฟ

ปลูกเรือนเดือน 8 ให้ร้อนรนทุนใจ สิ่งสินตนเท่าไร อาจไวกิมคง

ปลูกเรือนเดือน 9 ยศศักดิ์เจ้าก็มั่งคั่ง สรรพทรัพย์ก็พูนมา

ปลูกเรือนเดือน 10 จะนิบหายต้องซื้อหา ทั้งพยาธิจะบิพา อันตรายจะปะปน

ปลูกเรือนเดือน 11 จะเอาความเท็จมาใส่ตนเดือนนั้นมีเป็นผลเกิดภัยอันตราย

ปลูกเรือนเดือน 12 เงินและทองย่อมเหลือหลาย ช้างม้าและวัวควาย มีทั้งทาสีและทาสา

ปลูกเรือนเดือนอ้าย ย่อมจะได้เป็นเศรษฐีสิ่งสินจะพูนปี เพราะเดือนนี้จะเป็นผล

ปลูกเรือนเดือนยี่ เมื่อคติก็ชอบกล ข้าศึกแลแสนผล อาจกินทั้งศัตรู

ปลูกเรือนเดือน 3 ภัยติดตามจุจอสูร ครั้นเมื่อถึงฤดูย่อมเกิดภัยอันตราย

ปลูกเรือนเดือน 4 เดือนนั้นมีสุขสบาย ทุกข์โศกบรรเทาหาย ความระบายน้อมพูนมา

ดูพื้นที่สูง-ต่ำ

สิทธิการิชะ ถ้าที่ใดสูงข้างตะวันออกต่ำข้างตะวันตก ท่านว่าอย่าอยู่เลยมิดี ที่ใดสูงข้างประจิมต่ำข้างอาคเนย์ดีนักแลฯ ที่ใดสูงข้างทักษิณชื้อสุภราชดีนักฯ สูงหรดีต่ำพ่ายพิศฯ สูงทักษิณต่ำอุดรดีฯ สูงพ่ายต่ำอาคเนย์ดีฯ ถ้าสูงรอบ ๆ ต่ำกลางเหมือนใบบัวอยู่เกิดดีนักแลฯ ท่านกล่าวไว้ในตำราโลกทั้งปวง จะสร้างบ้านปลูกเรือน เร่งพิจารณาพื้นที่อยู่ทั้ง 8 ทิศเกิด จะมีความเจริญรุ่งเรือง ได้กล่าวไว้ข้างแล้วในตอนพื้นที่ปลูกเรื่อง

วิธีขุดหลุมและโกยมูลดิน

เดือน 4, 5, 6 ขุดหลุมทิศทักษิณเอามูลดินไว้ทิศบูรพาต้นเสาเอาไว้ทิศอุดรทิศอีสานต่อกันปลายเสา เอาไว้ทิศทักษิณ ทิศหรดีต่อกัน

เดือน 7, 8, 9 ขุดดินทิศประจิมเอามูลดินไว้ทิศทักษิณ ต้นเสาเอาไว้ทิศบูรพา ทิศอาคเนย์ต่อกันปลายเสา เอาไว้ทิศประจิมทิศพ่ายต่อกัน

เดือน 10, 11, 12 ขุดดินทิศอุดรเอามูลดินไว้ทิศประจิม ต้นเสาเอาไว้ทิศทักษิณ ทิศหรดีต่อกัน ปลายเสาเอาไว้ทิศอุดร ทิศอีสานต่อกัน

เดือน 1, 2, 3 ขุดดินทิศอุดร เอามูลดินไว้ทิศอุดร ต้นเสาเอาไว้ทิศประจิม ทิศพ่ายต่อกัน ปลายเสาเอาไว้ทิศบูรพาทิศอาคเนย์ต่อกัน

วิธีสมมุติชื่อคนขุดหลุม

ถ้าจะขุดหลุมให้ดี ท่านให้เอาไม้ราชพฤกษ์ และไม้อินทนิลทำด้านเสียม ผู้ขุดนั้นให้สมมุติชื่อนี้ นายอินทร์ นายพรหม นายชัย และนายแก้ว คนทั้ง 4 นั้น ให้ขุดหลุมแรกเสากวัญ นอกนั้นให้คนอื่นขุดเถิด

เมื่อจะขุดหลุมให้เอาใบทอง 5 ใบ ราชพฤกษ์ 5 ใบ กล้วย 1 ต้น ที่มีใบได้ 3 ใบ อ้อย 1 ต้น ผูกปลายเสากวัญ แล้วเอาข้าว 5 กระหวก เทียน 7 เล่ม บายสี 1 ที่ บูชาแล้วยกเสากวัญหลุม ตั้ง

ให้ตรงถ้าไม่ตรงให้เอนไปทางทิศอีสาน ดินักแล เสาห้องนั้นให้เอนไปทางห้วนอนและทิศอีสานจึงดินักแล

ประเพณียกเสาเอก

ประเพณียกเสาเอกเสาโท ในการปลูกบ้านสร้างเรือน หรือสร้างสถานที่ทำการต่าง ๆ นี้ จัดว่าเป็นประเพณีมีมาตั้งแต่โบราณกาล และเป็นประเพณีที่มีความนิยมนับถือทำกันทุกแห่งหนของประเทศไทยเรา จุดมุ่งหมายที่ทำนั้นก็เพื่อจะเป็นการบูชาเจ้าที่ และเทพลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสิงสถิตอยู่ในสถานที่แห่งนั้น และเพื่อทำการบูชาเสาบ้านเสาเรือน เพื่อเป็นการเทิดทูนแสดงความกตัญญูต่องานต่อแม่พระธรณี เพื่อความเป็นสิริมงคล ความอยู่เย็นเป็นสุข อุดมไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง และป้องกันเหตุร้ายนานาประการ

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ปลูกเรือน จึงต้องไปหาโหราจารย์ตรวจดูดวงชะตา ดูฤกษ์ ดูยามเสียก่อน เพื่อเพิ่มความมั่นคงในจิตใจของตนเอง เครื่องใช้ในการประกอบพิธียกเสาเอกในพิธีใหญ่ ๆ หรือเจ้าของมีฐานะดีมีดังนี้

1. บาทสำหรับใส่น้ำพระพุทธรณ์ จะใช้ขันหรือถมปิดก็ได้ใส่น้ำประมาณครึ่งบาตรแล้วใส่ใบเงินใบทองและใบมะตูมลงไป

2. ทองคำเปลว 9 แผ่น หรือ 21 แผ่น
3. บายศรีปากชามหนึ่งที่ บนยอดบายศรีปักด้วยไข่มุกปอกแล้ว 1 ใบ
4. หัวหมูที่ต้มสุกแล้วหนึ่งหัวพร้อมด้วยน้ำจิ้ม
5. กล้วยน้ำไทยหนึ่งหวี
6. มะพร้าวอ่อนปอกเปลือกออกแล้วหนึ่งลูก ฝานปากให้ติดไว้ข้างหนึ่ง
7. แจกันหนึ่งคู่ใส่ดอกไม้สดหลากสี
8. กระถางรูปหนึ่งที่
9. แก้วใส่น้ำสะอาดหนึ่งที่
10. รูปเงินหนึ่งกำ
11. แผ่นอิฐทองสามแผ่น
12. แผ่นอิฐนากสามแผ่น
13. แผ่นอิฐเงินสามแผ่น
14. ดอกมะลิสดหนึ่งพานเล็ก
15. ดอกบานไม่รู้โรยหนึ่งพานเล็ก
16. ถั่วเขียวหนึ่งถ้วยตะไล
17. ถั่วเหลืองหนึ่งถ้วยตะไล
18. ถั่วราชมาศหนึ่งถ้วยตะไล
19. ข้าวดอกหนึ่งพานเล็ก
20. งาดิบหนึ่งถ้วยตะไล ใช้ทั้งงาขาวและงาดำรวมกัน

21. โถกระแจจะจันทร์เพื่อใช้เจิมหนึ่งโถเล็ก
22. ก้านห้อยคามัดให้เรียบร้อยหนึ่งกำ (อย่าใช้ใบมะยมหรือก้านมะยม) เพื่อใช้ในเวลาประพรมน้ำพระพุทธรณ์
23. ค้อนสำหรับตอกไม้มงคลหนึ่งอัน
24. ตลับพลอยนพเก้า ซึ่งมีอยู่เก้าสีตามสีประจำเทวดานพเคราะห์ทั้งเก้าองค์
25. แผ่นทองหนึ่งแผ่น แผ่นนาคหนึ่งแผ่น แผ่นเงินหนึ่งแผ่น ซึ่งใช้แผ่นบาง ๆ ขนาดกว้างยาวพอสมควร ใส่รวมไว้กับตลับพลอยนพเก้า
26. ไม้มงคลเก้าชนิด
 - 26.1 ไม้ชัยพฤกษ์ เพื่อความโชคชัย
 - 26.2 ไม้ราชพฤกษ์ เพื่อจะได้เป็นใหญ่เป็นโต
 - 26.3 ไม้ทองหลาง จะได้มีเงินมีทองอุดมสมบูรณ์
 - 26.4 ไม้ไผ่สีสุก เพื่อความผาสุกทั้งกายและใจ
 - 26.5 ไม้ก้านกล้วย เพื่อจะได้เป็นเครื่องป้องกันรักษา
 - 26.6 ไม้ทรงบันดาล เพื่อจะได้บันดาลให้มีฤทธิเดช อำนาจ วาสนาสูงส่ง
 - 26.7 ไม้สัก เพื่อจะได้มีอำนาจ เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น
 - 26.8 ไม้พยอม เพื่อจะได้ช่วยพยอมไว้ซึ่งฐานะ ให้ยั่งยืน มั่นคง ถาวร
 - 26.9 ไม้ขนุน จะได้หนุนไว้ซึ่งโภคทรัพย์ให้อยู่ยั่งยืนตลอดกาล

เครื่องประกอบที่จะต้องนำไปให้พระสงฆ์ทรงคุณวุฒิท่านกรุณาเสกให้ก่อนที่จะถึงวันประกอบพิธียกเสาเอก-เสาโท ประมาณสัก 7 วัน แผ่นอิฐทอง แผ่นอิฐนาค แผ่นอิฐเงิน อย่างละสามแผ่น รวมเป็นเก้าแผ่นด้วยกัน กับไม้มงคลทั้งเก้าอย่าง พร้อมทั้งตลับนพเก้าด้วย และทรายประมาณสักถังย้อม ๆ

เมื่อถึงวันทำพิธีตามที่โหรทำนายทายทัก เจ้าของบ้านเรือนที่จะปลูกสร้างขึ้นใหม่นั้น จะต้องให้พวกช่างเตรียมขุดหลุมตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว เพื่อจะทำพิธียกเสาเอก โหรท่านจะเป็นผู้บอกให้รู้ว่าจะขุดตรงไหน เมื่อเหลือเวลาก่อนจะถึงฤกษ์ประมาณ 15 บาท (1 บาทเท่ากับ 6 นาที) โหรท่านจะให้นำเอาสิ่งของทั้งหมดที่เตรียมไว้ มารวมกันบนโต๊ะที่ปูผ้าขาว โหรท่านจะเป็นผู้บอกเองว่าจะให้หันหน้าไปทางทิศไหน ให้ตั้งหัวหมูไว้ข้างหน้า แล้วต่อมาก็แก้วใส่น้ำบริสุทธิ์หนึ่งแก้ว ต่อมาก็เป็นกล้วยน้ำไทแล้วก็มีมะพร้าวอ่อน แจกันดอกไม้ เป็นลำดับวางให้ห่างกันพอสมควร ท่ามกลางระหว่างแจกันทั้งสองนั้นก็เป็นที่กระถางรูป บาตรน้ำมนต์ แล้วก็พานใส่ดอกมะลิ และพานใส่ดอกบานไม่รู้โรย พานข้าวตอก ต่อมาก็เป็นถ้วยตะไล ใส่ถั่ว งา เมื่อได้ฤกษ์ก็จัดรูปเทียนบูชาเทวดา บูชาฤกษ์ต่อไป และนำไปปักไว้ที่กระถางรูปอีกสามดอก การบูชาเทวดาและบูชาฤกษ์หาอ่านได้ในหนังสือประเพณีไทย ฉบับพระมหาราชครู

ส่วนในบางท้องถิ่นซึ่งโดยมากมักจะเป็นชนบท ก็มักใช้วิธีง่าย ๆ ค่าใช้จ่ายน้อย ซึ่งก็นิยมกันมาแต่โบราณกาลเหมือนกัน และเป็นการรวดเร็วดีด้วย คือให้โหรหาฤกษ์ยามกันก่อน

เมื่อได้ฤกษ์ยามมาแล้วว่าวันไหนเวลาเท่าไร แล้วก่อนจะถึงเวลาท่านให้ขุดหลุมใส่ด้วยเบี้ยใบมะตูมดอกเสาเข็มไม้ทองหลาง ได้ที่แล้วให้โปรยด้วยใบเงินใบทอง ข้าวดอกดอกบานไม่รู้โรย แล้วจึงประพรมด้วยน้ำพระพุทธมนต์ ส่วนบนยอดเสาเอกนั้น ท่านให้ผูกไว้ด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย ถูเงิน ถูทอง และผ้าสีประจำวันเกิดของเจ้าของบ้าน ต้นกล้วยนั้นแต่โบราณท่านนิยมต้นกล้วยที่ตกเครือแล้ว มีผลครบบริบูรณ์ดีแล้ว แต่ในสมัยปัจจุบันนี้เห็นนิยมใช้หน่อกล้วย ซึ่งมีใบงามหรือสีใบ ส่วนที่ยอดเสาโทนั้น ท่านให้ผูกด้วยผ้าขาวม้า และผูกยอดเสาด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย ห่อเงิน ห่อทอง เมื่อถึงเวลาได้ฤกษ์ก็ทำการโห่ร้อง เอาชัยยกเสาเอกลงหลุม แล้วกลบโคนเสาให้เรียบร้อย **จงอย่าใช้เท้าเหยียบย่ำ** ให้ใช้จอบหรือเสียมพรวนโดยดินกลบแล้วใช้ไม้เนื้อแข็งกระทุ้งให้แน่น เมื่อเสร็จแล้วก็ทำการยกเสาโท ซึ่งทำเหมือนการยกเสาเอกทุกอย่าง เมื่อยกเสาเอก-โทเสร็จแล้วก็ยกเสาอื่น ๆ ต่อไป

วันที่นาคหันศีรษะ

วันอาทิตย์ ศีรษะนาคอยู่บูรพา หางอยู่อาเนย์

วันจันทร์ ศีรษะนาคอยู่ประจิม หางอยู่อีสาน

วันอังคาร ศีรษะนาคอยู่บูรพา หางอยู่หรีดี

วันพุธ ศีรษะนาคอยู่หรีดี หางอยู่อุดร

วันพฤหัสบดี ศีรษะนาคอยู่อีสาน หางอยู่ทักษิณ

วันศุกร์ ศีรษะนาคอยู่อาเนย์ หางอยู่ประจิม

วันเสาร์ ศีรษะนาคอยู่ทักษิณ หางอยู่พายัพ

เดือน-ทิศ ที่นาคหันศีรษะ

เดือน 4, 5, 6 นาคเอาหางไปบูรพา ท้องทักษิณ หัวประจิม หลังอุดร

เดือน 7, 8, 9 นาคเอาหางไปบูรพา หางทักษิณ ท้องประจิม หัวอุดร

เดือน 10, 11, 12 นาคเอาหัวไปบูรพา หลังทักษิณ หางประจิม ท้องอุดร

เดือน 1, 2, 3 นาคเอาท้องไปบูรพา หัวทักษิณ หลังประจิม หางอุดร

ขุดหลุมถุกหัวนาค

หากขุดหลุมทิศหัวนาค แม่เรือนจะตายก่อน

หากขุดหลุมทิศหางนาค ลูกเมียข้าคนจะหนี

หากขุดหลุมทิศหลังนาค เจ้าเรือนจะเจ็บไข้

หากขุดหลุมทิศท้องนาค จะอยู่ดีกินดีมีลาภ

พิธีบูชาพระยานาค

เดือน 4, 5, 6 สามเดือนนี้ให้เอาผ้าเหลือง ดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องกระยาบวช (เครื่องกินที่ไม่เจือด้วยของสดคาว) บูชาพระยานาค

เดือน 7, 8, 9 สามเดือนนี้ให้เอาฝ้ายดำ ข้าวตอกดอกไม้ ฐูปเทียน และเครื่องกระยาบวช
บูชาพระยานาค

เดือน 10, 11, 12 สามเดือนนี้ให้เอาฝ้ายแดง ข้าวตอก ดอกไม้ และเครื่องกระยาบวชบูชา
พระยานาค

เดือน 1, 2, 3 สามเดือนนี้ให้เอาฝ้ายขาว ข้าวตอก ดอกไม้ และเครื่องกระยาบวชบูชาพระ
ยานาค

โดยมีคาถาบูชาดังนี้ “นะมามิลิละ สาเขปิตตะยะปะระหมเม สะกะลัปปิตสะ เข ตาณา คละ
เซนะ ยะปิ สะโตฯ เมื่อบูชาพระยานาคพึงทำบัตรพลี (เครื่องเช่นสรวงสังเวย) หนึ่งบัตร ไปวาง
ลงที่ ๆ จะขุดหลุมเสาแรกเถิด

ขุดหลุมได้ของ

สิทธิการิยะ เมื่อจะขุดหลุม ถ้าได้ไม้หางไฟ ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ เพื่อเอา
น้ำมันตำรดหลุมจึงจะดีแล ถ้าได้กระดูกให้เอาน้ำสงแก้วแหวนเงินทองมารดหลุมจึงจะดีแล
ถ้าได้เขือกเขาเอาน้ำมันตำรดหลุมจึงจะดีแล ถ้าได้อัฐดินขี้หนูเอาน้ำผึ้งรวมมารดหลุมจึงจะดี
แล ถ้าได้เหล็กเจ้าเรือนมิสหาย เอาดอกบัวหญ้าแพรกประทินน้ำล้างเท้าพระทองรดหลุมจึงจะดี
ถ้าได้ทองแท่งมิดี ถ้าได้ทรายงูดินจะมีเงินทองข้าวของมากนัก

วิธีโปรยของตามเดือน

ปลูกเรือนเดือน 4, 5, 6 ให้โปรดฝ้าย ทราย ข้าวเปลือก ถั่ว งา ชัดไปข้างทิศบูรพาก่อน

ปลูกเรือนเดือน 7, 8, 9 ให้โปรยข้างทิศทักษิณก่อน

ปลูกเรือนเดือน 10, 11, 12 ให้โปรยข้างทิศประจิมก่อน

ปลูกเรือนเดือน 1, 2, 3 ให้โปรยข้างทิศอุดรก่อน

วิธีวัดเสาเอก

ส่วนกว้างถือเป็น 1 ส่วน นับแต่ล่างไปบน

ส่วนที่ 1 ไชโย

ส่วนที่ 2 ริวาทัง

ส่วนที่ 3 มรณัง

ส่วนที่ 4 สุขขัง

แล้วหวนนับต่อไป ไม่ชื้อลองดู ถ้าบ้านไหนตกริวาทังบ้านนั้นมักทะเลาะกัน
(ศาสตราจารย์ น.ล. สมภพ ภิรมย์ ร.น. ราชบัณฑิต : บ้านไทยภาคกลาง)

วิธีดูลักษณะเสา

ถ้าเสาต้นเล็กปลายใหญ่และกลางเล็กแพบชื่อไม้บงสลัดไม่ดี

ถ้าต้นและปลายเสมอกันชื่ออุดมฤกษ์ดีนัก

ถ้าต้นใหญ่ปลายเล็กชื่อไม้ตัวเมียดี

ถ้าเปลือกเป็นรอยข้างเป็นเพรียงและตาเรียงหมอน และเปิดใช้ไก่ออด สลักรอดหมูสี
เสาคอดอย่างน้องข้าง จงเอาไปไว้ป่าเถิด มิติแล

มีวิธีแก้เหมือนกันเรียกว่า “ยาทาเสา” ท่านให้เอาไม้กฤษณา 1 หวด 1 ทองคำเปลว 1
นมโค 1 น้ำผึ้งรวง 1 เอาสิ่งละเท่า ๆ กัน บดให้เข้ากันแล้วทาเสาร้ายให้กลายเป็นดีแล

คุณลักษณะตาเสา

ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วเช่นกัน แต่การคุณลักษณะเสาดำหรับของพระมหาราชครูที่จะ
กล่าวถึงนี้ มีรายละเอียดมากกว่าบางอย่างมีบางอย่างไม่มี จะตัดออกก็เสียคางของความรู้ จะได้
ช่วยกันเผยแพร่ออกไป เป็นการช่วยกันรักษาตำรับตำราแต่ครั้งเก่า ๆ เอาไว้ด้วย ท่านว่าไว้ดังนี้

ถ้ามีตาอันหนึ่งชื่อทูลักษณ์ อยู่ดีกินดีจะได้เป็นใหญ่แก่ท่านทั้งหลาย

ถ้ามีตา 2 ตา ชื่อว่าทูลสัตว์ ร้ายนักอย่าเอาเลย

ถ้ามีตา 6 ตา ชื่อว่าโกศรัศม์ ร้ายนักต้องให้พลัดพรากจากกันถ้าผู้ใดรู้แล้วอย่าเอาเลย

ถ้ามีตา 7 ตา ชื่อ คชรัศม์ ดินนัก จะบังเกิดช้าง ม้า วัว ควาย

ถ้ามีตา 8 ตา ชื่อว่า ทพิรัศม์ เป็นกาลกิณี มิติ อย่างนี้มิดีเลย

ถ้ามีตา 1, 3, 5, 7 อย่างนี้ดินนักให้เร่งเอามาทำเสาเรือนเกิดสวัสดิ์มงคล

อนึ่งตามที่เปิดใช้เสมอดินไก่ออดสูงพื้นดินคืบหนึ่งหมูสีพื้นดินสอกหนึ่งร้าย และปาก
รอดสลักลอดมิติ ไม่ให้ใช้ทำเสาเรือน ถ้าจะทำเสาเรือนอยู่มีสูตรดังนี้ ให้เอาความกว้างกับยาว
บวกกันในตำราไม่ได้บอกถึงความกว้างของอะไร แต่น่าจะเป็นความกว้างยาวของเรือน ได้ผล
เท่าไรให้เอา 3 คูณเข้าไป ได้ผลเท่าไรก็เอา 7 เข้าไปหาร จะเหลือเศษต่าง ๆ แต่ละเศษ จะให้ชื่อ
และความหมายไว้ดังนี้

เศษ 1 เรือนโรงช้าง

เศษ 2 เรือนโรงม้า

เศษ 3 พระมหากษัตริย์

เศษ 4 เรือนยั้งข้าวและโรงวัว

เศษ 6 เรือนแม่ม้าและโรงแสง

เศษ 7 เรือนอู่ปราชัยทุกวันแล

มีวิธีดูเสาอีกวิธีหนึ่งในตำราเดียวกัน ผู้เขียนเข้าใจว่า พระมหาราชครูคงรวบรวมมาจาก
ตำราหลายเล่ม แล้วเอามาลงไว้ ซึ่งซ้ำกันบ้างไม่ซ้ำกันบ้าง ผู้เขียนขอนำมาเสนอดังนี้

เสามีตาหนึ่งตา ชื่อกำลังดินนัก

เสามีตา 2 ตา ชื่อรากษสเรียกตาผีเสื้อไม่ดี

เสามีตา 3 ตา ชื่อกำลังชนะดีแล

เสามีตา 5 ตา ท่านว่าดินนักแล

เสามีตาเล็กเป็นนมหนูทั่วลำเสาชื่อว่าดาวเรืองดินนักแล

และยังมีวิธีดูอีกวิธีหนึ่งคือ

ท่านว่าดาหนึ่งเป็นไพร่

สองตาเจ็บไข้ลำบาก

สามตาชนะแก่ศัตรู

สี่ตาจะเจ็บไข้และจะจากเรือน

ห้าตาจะเกิดสวัสดิ์

หกตาจะเป็นความ (จะเกิดเป็นความ) จากที่อยู่ที่กิน

เจ็ดตาจะชนะแก่ศัตรู

แปดตาจะเกิดภัย

เก้าตาท่านรายนักอย่าเอาเลย

ถ้าเสามีตาปากข้างจะไร้ทรัพย์

ถ้ามีตาน้ำลงมดี

ถ้ามีตานมหนูและกันย้อยคินัก

ถ้าตาแบกรอดมดี

ถ้ามีตาเรียงกันเป็นเรียงหมอนมดี

ถ้ามีตาที่ปลายเสา ต้นเสา คินักแล

เมื่อจะเจาะเสาให้วัดหน้าสกัดต้นเสาเป็นขนาดทอดขึ้นไปด้วยโกลดังนี้ ไชยะกัง ประริ
กะตัง วิวารัง สามบทนี้ทอดขึ้นไป ให้เจาะส่วนที่ชั่วออกเสียอย่าเอา ส่วนดีและรองเอาไว้จึงจะดี

ถ้าจะทำเรือนอย่าให้เล็ก ๆ ใหญ่ ๆ ไม่ดี ถ้าเสาใหญ่ก็ให้ใหญ่เสมอกัน ถ้าเสาเล็กจัญไรแล

ยาปิดตาเสา

เสาเรือนถ้ามีตา 1, 3, 5, 7 คี นอกนั้นรายนักแล ถ้าเสาตาร้ายให้เจาะทิ้งเสียแล้วเอายานี้
ปิด คือ พันธ์ุผักกาด 1 จันทน์ 1 ขี้โคแดง 1 น้ำผึ้งรว 1 น้ำมันโค 1 เอาสิ่งละเท่ากันบดให้
ละเอียดแล้วเจาะตาเสาที่ร้ายออกเสีย แล้วเอายานี้อุดตาเสา

ยาอีกตำหรับหนึ่ง คือ กฤษณา 1 หรดาล 1 ทองคำเปลว 1 นมโค 1 น้ำผึ้ง 1 เอาสิ่งละเท่า
ๆ กัน บดปิดตาร้ายให้กลายเป็นดีแล

วิธีเจาะเสาเรือน

ถ้าจะเจาะเสาเรือนให้ว่าโกลดังนี้ วัดหน้าแล่นเสา คือขุนคหลังดี บาน แพนก ร้าย แบก
รอด ดี ถอนสลักดี รักพิงเพยดี เพยทวารร้าย ผจญศัตรูร้าย กุหาสวรรค์ดี กันเสนียดดี เสียคพระ
ภูมิดี ถ้าจะปลูกเรือนเพื่อหาความเจริญ ท่านให้นับตามโกลดังนี้คือ ผีป่าร้าย กาลักณียร้าย
เศรษฐีดี จอมประสาทดี เรือนร้างร้าย เรือนเป็นความ ร้ายผายดาดี เวียนไปตามโกลดให้เท่าอายุ
เจ้าของเรือนนับเถิด

วิธีวัดซื้อเสา

สิทธิการียะ เมื่อได้เสามาแล้ว และจะให้เป็นเสาแรกให้อาข้าวห่อหนึ่งเบี่ยห่อหนึ่ง
หมากห่อหนึ่ง ฝ้ายห่อหนึ่ง ทองห่อหนึ่ง เงินห่อหนึ่ง แล้วให้เด็กสาวพรหมจารีถือประจำไว้ทุก ๆ
เสา และเสาที่ได้ห่อเบี่ยอาเป็นเสาแรก เสาได้ห่อข้าวเปลือกอาเป็นคู่เสาแรก เสาได้ห่อฝ้ายอา
เป็นเสาขวัญ เสาได้ห่อหมากอาเป็นคู่เสาขวัญ เสาได้ห่อทองอาเป็นเสาห้อง เสาได้ห่อเงินอา
เป็นคู่เสาห้อง ทั้งนี้ว่าดินนักแล

คุณลักษณะปลายเสาเอน

เมื่อจะยกเสาหลงหลุม ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศอีสานจะมีความสุขแล ถ้าปลายเสาเอน
ไปทางทิศอาคเนย์จะมีความสุขดีมีลาภแล ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศหรดีจะอยู่ดีกินดีมีลาภแล
ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศพายัพจะมีฤทธิ์อำนาจนักแล ถ้าปลายเสาเอนไปทิศบูรพาไฟจะไหม้
แล ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศประจิมเจ้าเรือนจะตายแล ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศอุดรผู้คนใน
เรือนจะฆ่าฟันถกเถียงกัน ถ้าปลายเสาเอนไปทางทิศทักษิณจะอยู่ดีกินดี อันนี้ให้ดูเมื่อแรกยก
เสาแล

ถ้าปลูกเรือนเสาแรกหลงหลุม ถ้าลี้มไปทางทิศตะวันตกเจ้าของเรือนจะตาย ถ้าลี้มไปทาง
ทิศตะวันออกไฟจะไหม้ ถ้าลี้มไปทางทิศหวนอนเจ้าเรือนจะดีกว่าคนทั้งหลาย ถ้าลี้มไปทาง
ปลายเท้าจะตี-ด่ากัน อันนี้ให้ดูเมื่อแรกปลูกเรือนแล

เดือนที่ตัดไม้

สิทธิการียะ ถ้าจะตัดต้นไม้ทำเรือนให้ดูฤกษ์ตามเดือนดังนี้

เดือน 1, 2, 3, 4 ดินนักแล

เดือน 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 แปลเดือนนี้ท่านว่าไม้บวชไม่ดีแล

ถ้าจะตัดไม้ทำเสาปราสาท เสาพระวิหาร และเสาเรือนก็ดี ให้ดูทิศที่ไม้นั้นลี้มด้วย

ลี้มไปทิศบูรพา ดี

ลี้มไปทางทิศอาคเนย์ ไฟจะไหม้

ลี้มไปทางทิศทักษิณ เจ้าเรือนจะตาย

ลี้มไปทางทิศหรดี จะมีผู้ดี

ลี้มไปทางทิศประจิม จะตายแล

ลี้มไปทางทิศพายัพ จะเกิดวิวาทกัน

ลี้มไปทางทิศอุดร โจรจะลักทรัพย์

ลี้มไปทางทิศอีสาน จะมีช้าง ม้า โค กระบือ ข้าทาสชายหญิงมากมายแล

สูตรทำตัวไม้หรือสัดส่วนที่เป็นมงคล

ถ้าจะเจาะรูรอดให้วัดแต่หัวเสาแล้วทาบ 3 ส่วน เอาส่วนหนึ่งเป็นรอดแล

ถ้าจะทำประตูเรือนให้วัดเจาะ 3 ชั่วฝ่าเท้าเป็นความกว้าง ส่วนสูงนั้นเอา 2 ชั่วกว้างทบเข้า 11 ส่วน ลดเสียหนึ่งส่วน เอา 10 ส่วน คั่นกแล

ถ้าจะทำประตูบ้านเอกกว้างและยาวประสมกันเข้าแล้วเอา 3 คูณ หารด้วย 9 ถ้าได้เศษ 1, 2, 3, 7 จะเสียทรัพย์ ถ้าได้เศษ 4, 5, 6 คั่นกแล

ถ้าจะทำประตู 1 บาน ให้เอกกว้าง 5 ชั่วฝ่าเท้า ถ้าเป็นประตูระเบียงเอา 3 ชั่วฝ่าเท้า ชื่อ เทวัญราช ถ้ากว้างกว่านั้นไฟจะไหม้ ส่วนประตูชั้นบันไดเอา 4 ชั่วฝ่าเท้ากับน้อยหนึ่ง ชื่อสาหระ เป็นอาทั้น ถ้ากว้างว่านั้นจะเกิดโรคและอาภัพแล ถ้าทำประตูไว้ทิศบูรพา อีสาน อุดร จะมีสุขสวัสดิ์ หาโทษมิได้ ทำไว้วอคนย

คุณลักษณะคนให้ของในเวลาปลูกเรือน

เมื่อกำลังปลูกเรือน ถ้ามีคนเอาเนื้อและตับสัตว์ มาใกล้ ๆ เจ้าเรือนจะได้ของต่าง ๆ

ถ้าเอาไฟมาใกล้ เจ้าเรือนจะเจ็บไข้

ถ้า (ผู้) ชายมาทางทิศประจิม เจ้าเรือนจะอัปราชัย

ถ้าคนตัดดอกไม้แดงนุ่งผ้าแดงมาแต่ทิศพายัพ ไฟจะไหม้

ถ้ามีคนเอาสัตว์สี่เท้าตายมาทิ้ง จะมีลาภแก่เจ้าของเรือน

ถ้ามีคนมาทางทิศอุดรและทิศทักษิณ จะได้ทองในที่นั้นเป็นสุขเกษม

ถ้าแมวมาย้างทิศพายัพ โจรจะลักทรัพย์หาดีแล

เมื่อขุดหลุมถ้าได้สิ่งของคือ ได้เงินและถ่านเผา จะอยู่ดีกินดี

ถ้าได้ดินแร่ จะอยู่เย็นเป็นสุข

ถ้าได้ตะกั่ว จะมีข้าคนมาก

ถ้าได้ทองแดงและไม่เกิดความ (คดีความ)

เมื่อจะปลูกเรือนให้คู่สุกฤา (นก) อันมาแต่ทิศหรดี

เมื่อยกเสาแรก ถ้ามีแรงก็ดี ฐก็ดี รุ่งกินน้ำก็ดี นกเขาก็ดี นกดอกบัวก็ดี ผีงก็ดี นกยางก็ดี เขียวก็ดี มาแต่ทิศบูรพา จะเสียทรัพย์ ถ้ามาแต่ทิศอาคเนย์ ไฟจะไหม้ ถ้ามาแต่ทิศทักษิณ เจ้าเรือนจะตาย ถ้ามาแต่ทิศหรดี โจรจะปล้น ถ้ามาแต่ทิศประจิม จะได้นาง ถ้ามาแต่ทิศพายัพ จะได้ลาภ ได้มาแต่ทิศอุดร จะได้ทรัพย์ เจ้านายจะให้ยศศักดิ์แก่เจ้าเรือนนับแล

วิธีพาดบันไดและขึ้นเรือนครั้งแรก

ทิศบูรพา ให้เอาผ้าผ่อนเงินทองขึ้นก่อนจะได้ลาภ

ทิศพายัพ ให้เอาแมวขึ้นไว้ก่อน

ทิศหรดี ให้เอาทองขึ้นไว้ก่อน

ทิศอุดร ให้เอาทองขึ้นก่อน จะได้สัตว์ 2 เท้า 4 เท้า

ทิศอีสาน ให้นมวัวและของคาวขึ้นก่อน

อนึ่ง ท่านให้อาหญาแพรก งา และเหล็ก ขึ้นก่อนคืนัก จะปราศจากทุกข์และอุบัติเหตุอันตรายทั้งปวงแล เข้าใจว่าจะขึ้นบ้านทางทิศไหนก็แล้วแต่จะต้องเอาหญาแพรก งา และเหล็ก ขึ้นไปพร้อม ๆ กับสิ่งของที่ขึ้นตามทิศทาง

วันขึ้นเรือนใหม่

วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ คืนกแล

ทิศขึ้นเรือนใหม่

น่าจะสอดคล้องกับการขึ้นเรือนครั้งแรก แต่ตามตำราท่านแยกหัวข้อไว้ต่างหาก และกล่าวไว้ดังนี้

ทิศบูรพา	จะเกิดความ
ทิศอาคเนย์	เจ้าของเรือนจะตาย
ทิศทักษิณ	จะเสียข้าวของ
ทิศประจิม	จะเจ็บไข้
ทิศหรดี	ขุนนางจะได้ลาภ
ทิศพายัพ	ดีจะมีลาภ
ทิศอุดร	จะได้สัตว์ 2 เท้า 4 เท้า
ทิศอีสาน	จะได้ทรัพย์สินเงินทอง

พิธีฝังอาถรรพ์

สิทธิการิยะ ถ้าจะอยู่บ้านให้เป็นสิริมงคล ให้เกิดทรัพย์สินเงินทอง ท่านให้ฝังอาถรรพ์ไว้ทั้ง 8 ทิศ จะเกิดสิริสวัสดิ์ ดังนี้

ทิศบูรพา	ฝังทองคำ
ทิศอาคเนย์	ฝังเงิน
ทิศทักษิณ	ฝังเหล็ก
ทิศหรดี	ฝังตะกั่ว
ทิศประจิม	ฝังทอง (น่าจะหมายถึง ลำริด เพราะฝังทองคำทางทิศบูรพาแล้ว)
ทิศพายัพ	ฝังมณี
ทิศอุดร	ฝังมุก
ทิศอีสาน	ฝังทองแดง

ต้นไม้ที่ห้ามปลูกในบ้าน

ต้นโพธิ์

ต้นไทร

ต้นตาล

ต้นมะกอก

ต้นตำโรง

ต้นมะพร้าว

ต้นระกำ

ต้นหวาย

ต้นสลัดได

เมื่อจะปลูกเรือนหากมีต้นไม้ดังกล่าว ท่านให้ขุดทางทิ้งเสียก่อนจะอยู่ดีกินดีแล

ทิศที่ปลูกต้นไม้มงคล

สิทธิการิยะเมื่อปรารถนาจะปลูกเรือนให้อยู่เย็นเป็นสุข เกิดสวัสดิและเป็นมงคลแก่ผู้
อยู่อาศัยนั้น ท่านให้ปลูกต้นไม้ ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ไว้ จึงจะเกิดสิริมงคลแก่บ้านเรือน

ทิศบูรพา ท่านให้ปลูกต้นกุ่ม ต้นไผ่ และต้นมะพร้าว

ทิศอาคเนย์ ท่านให้ปลูกต้นข่อย และต้นสารภี

ทิศทักษิณ ท่านให้ปลูกต้นมะม่วง และต้นพลับ

ทิศหริดี ท่านให้ปลูกต้นชัยพฤกษ์ สะเดา ขนุน พิกุล

ทิศประจิม ท่านให้ปลูกต้นมะขาม และต้นมะยม

ทิศอุดร ท่านให้ปลูกต้นพุทรา และหัวว่านต่าง ๆ

ทิศอีสาน ท่านให้ปลูกต้นทุเรียน และขุดบ่อลงไว้

ถ้าผู้ใดทำได้ดังที่กล่าวมานี้จะอยู่เย็นเป็นสุขและจะเกิดทรัพย์สินเงินทองคึกคักแล

ถือเสียงเป็นฤกษ์ในวันปลูกเรือน

วันที่ 1 เอาเสียงไก่

วันที่ 2 เอาเสียงผู้หญิง

วันที่ 3 เอาเสียงม้า

วันที่ 5 เอาเสียงสังข์

วันที่ 6 เอาเสียงฆ้องและกลอง

วันที่ 7 เอาเสียงคนแก่

น่าสังเกตว่าวันที่ 4 ไม่มีอยู่ในรายการ

วันล้างเรือน

ในสังคมภาคกลางเท่าที่ผู้เขียนเคยใช้ชีวิตอยู่ที่อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในวัยเด็ก ชาวบ้านและแม่แต่บ้านที่ผู้เขียนอาศัยอยู่เขาจะล้างเรือนกันในทุกน้ำหลาก หรือน้ำขึ้น
เต็มที่ในวันเพ็ญเดือน 12 ก็จะตักน้ำใส่ตุ่ม หลังจากนั้นน้ำก็จะเริ่มลด ชาวบ้านก็จะล้างฝาเรือน
และพื้นตามลำดับ ปีไหนน้ำมากท่วมพื้น ตะกอนตะไคร่น้ำจับพื้นกระดานสกปรกและลื่น ก็
ต้องรอให้น้ำลดต่ำกว่าพื้นไปสักหน่วยค่อยล้าง น้ำท่วมพื้นที่อยู่อาศัยทุกปีก็ล้างกันทุกปี
เหมือนกัน ด้วยยังเด็กอยู่ไม่ทราบว่าเขาถือฤกษ์ตามวันหรือเปล่าแต่ในตำราที่กล่าวถึงต่อไปนี้ว่าไว้ดังนี้

สิทธิการียะ ถ้าจะล้างเรือนมิให้เป็นโทษอันร้ายไชร์ ท่านห้ามแต่วันเสาร์, อาทิตย์, อังคาร และท่านให้ล้างแต่วัน ๆ ป้ายแล้วนุ่งผ้าขาวล้างจึงจะดีแล วันพุธป้ายนุ่งผ้าห่มกำลังดึกนัก แล วันพฤหัสบดีป้ายนุ่งผ้าเหลืองห่มเหลืองล้างจึงดีแล

วันปลูกต้นไม้

วันอาทิตย์ ปลูกชิง ข่า และเผือกมัน

วันจันทร์ ปลูกอ้อยทั้งต้นลำนั้นสดใส

วันอังคารและวันเสาร์ ผีว่าจะเอาใบแมงลัก ผักตะไคร้ ทั้งผักชีและพลูแดง

วันพุธและวันพฤหัสบดี ผีว่าจะเอาดอกโกมมุต และดอกบัวหลวงทั้งมะลิซ้อน

กระดังงา

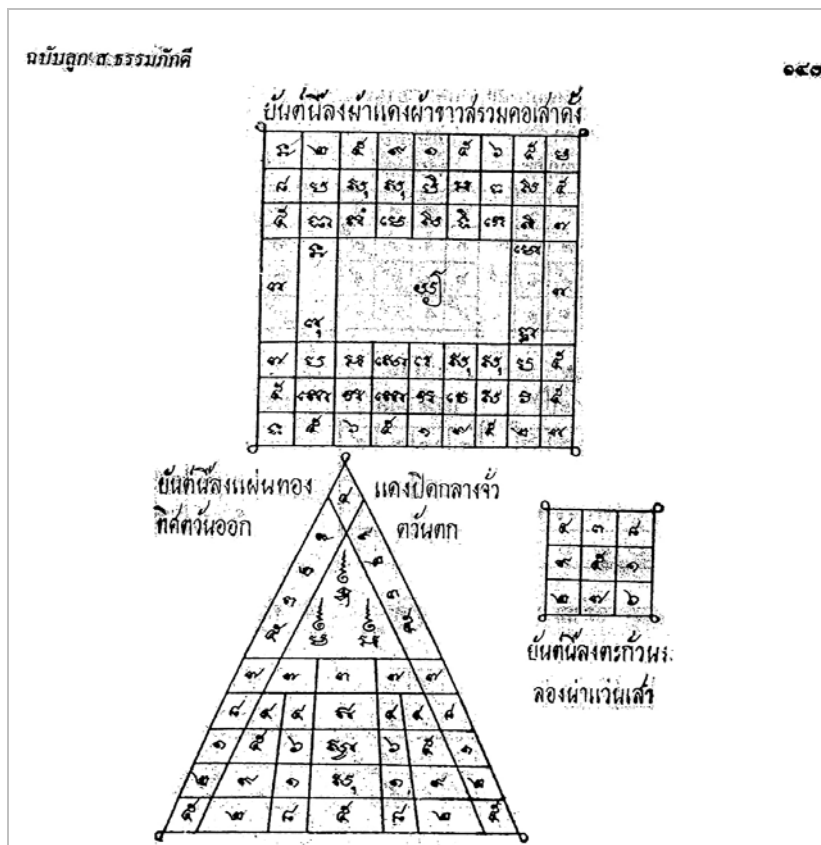
วันศุกร์ จะเอาลูกทั้งข้าวปลูกลงนา ฝึกแพง แดงกวา ถั่วงา สรรพไม่มีผล

วันเสาร์ อย่าหว่านข้าวงามแต่ดินจะเหนน ร้อนร่ำร้องบ่โปร่ง

ยันต์

คนไทยเราเชื่อเรื่องโชคกลางของหลังคาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว จะเห็นได้พิธีและวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องอย่างนี้ทั้งสิ้น และผู้เขียนก็เชื่อว่าฝ้ายันต์จะต้องมีใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกบ้านสร้างเรือนด้วย

ยันต์ที่จะนำมาแสดงต่อไปนี้ เคยได้ปลูกเรือนล้อมในบริเวณพระตำหนักพระราชวังคูสิต ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จำลองแบบขึ้นไว้เพื่อจะได้ใช้เป็นแบบฉบับต่อไป (ดูภาพประกอบ)



๑๔๘ ประเพณีไทยฉบับพระมหาวรนคร

ยันต์แปดทิศลงแผนทองแดงเปิดเล่าได้เต้า

ทิศบูรพา
พระโกณฑัญญะ

ทิศอาคเนย์
พระกสิณ

ทิศทักษิณ
พระลักษมณ์

ทิศพายัพ
พระกัณณะ

ประจิม
พระอานนท์

อุดร
พระโมคคัลลานะ

อีสาน
พระราหุล

หริต
พระอโศก

ยันต์ลงประทับ
หลังยันต์แปดทิศ

ฉบับสูง ศ.ธรรมภักดี ๑๔๙

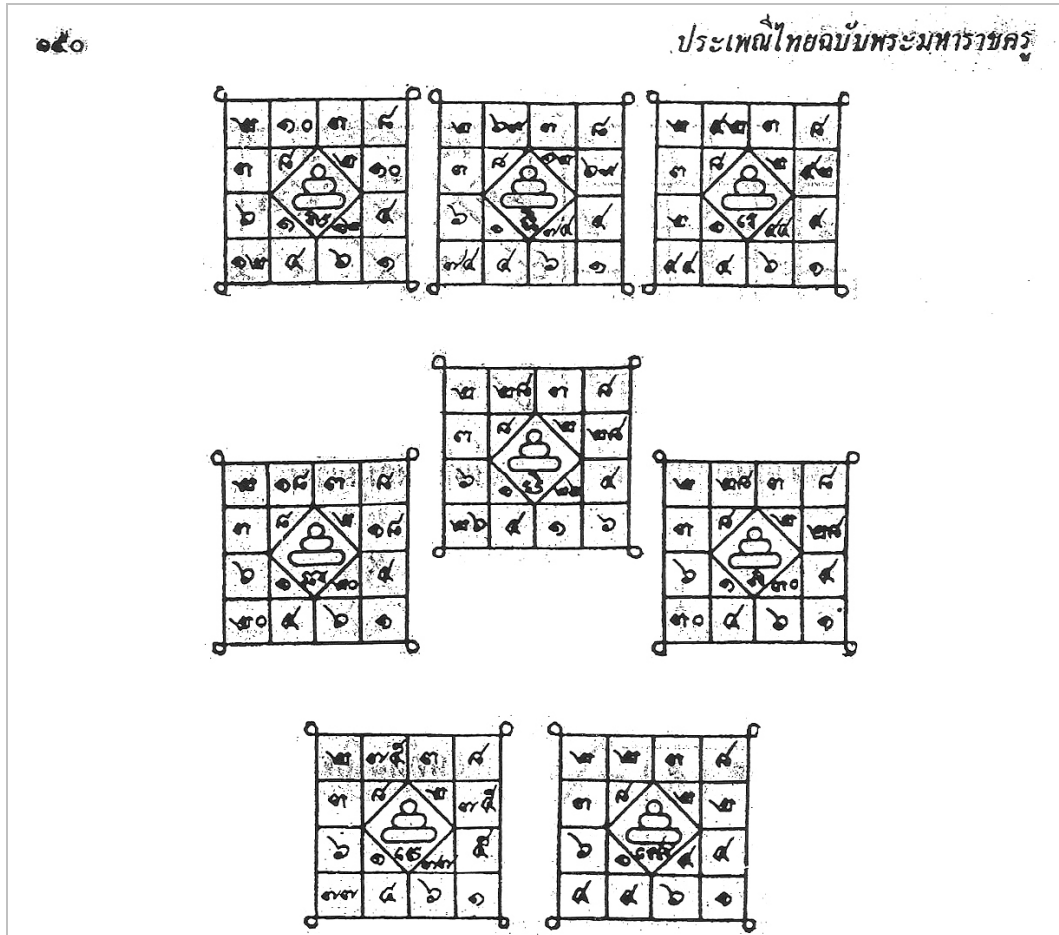
ภาพนี้สำหรับปักไว้ที่หัวเสาบ้านเรือนในการปลุกบ้านเพื่อเป็นท้าวฮ้าย
เพื่อให้ความสุขความเจริญ และเหลือขจัดลุ่มพินาศร้ายต่าง ๆ

ยันต์ลงปักปลายเสา

ยันต์ลงปักมุมเรือน

ยันต์ลงปักเต้า

ยันต์ลงปักหัว



ทิส

ในตำราอย่างโบราณท่านนิยมเขียนทิสต่าง ๆ เป็นภาษาบาลี และสันสกฤต และพบเห็นกันบ่อย ๆ สมัยนี้ไม่นิยมใช้กันแล้ว กันลืมและเพื่อความเข้าใจตรงกัน จึงได้นำชื่อทิสต่าง ๆ มาลงไว้

ทิสเหนือ	อุดร
ทิสตะวันออกเฉียงเหนือ	อีสาน
ทิสตะวันออก	บูรพา
ทิสตะวันออกเฉียงใต้	อาคเนย์
ทิสใต้	ทักษิณ
ทิสตะวันตกเฉียงใต้	หริดี
ทิสตะวันตก	ประจิม
ทิสตะวันตกเฉียงเหนือ	พายัพ

มาตรวัด

ในสมัยโบราณเรียกมาตรวัดระยะทางสั้นๆ ว่า “มาตราส่วนวัดทางยาว” ซึ่งมีหน่วยวัดดังนี้

2 อนุกระเบียด	เป็น	1 กระเบียด
4 กระเบียด	เป็น	1 นิ้ว
12 นิ้ว	เป็น	1 คืบ
2 คืบ	เป็น	1 ศอก
4 ศอก	เป็น	1 วา
20 วา	เป็น	1 เส้น
400 เส้น	เป็น	1 โยชน์

ยังมีมาตราวัดระยะของไทยเรามากอีก ดังนี้

4 กระเบียด	เป็น	1 นิ้ว
12 นิ้ว	เป็น	1 คืบ
2 คืบ	เป็น	1 ศอก
4 ศอก	เป็น	1 วา
20 วา	เป็น	1 เส้น

(1 ศอก = 50 เซนติเมตร)

มาตรวัดพื้นที่

25 ตารางวา	เป็น	1 ไร่
2 ไร่	เป็น	1 ไร่
2 ไร่	เป็น	1 งาน
4 งาน	เป็น	1 ไร่

ในมาตรานี้มีคำว่าไร่และเพืออยู่ 2 คำ ซึ่งเวลานี้ไม่ได้ใช้แล้ว คงใช้เพียง วา งาน และไร่ เช่น 1 ไร่ เท่ากับเนื้อที่กว้าง 20 วา ยาว 20 วา คือ 400 ตารางวา หรือ

1 งาน เท่ากับ 100 ตารางวา

400 ตารางวา เท่ากับ 1 ไร่

หรือ 1 ไร่ มี 4 งาน และ 1 งาน มี 100 ตารางวา

มาตรวัดปริมาตรของไม้บอกลักษณะนามของปริมาตรเป็น “ยก” มีขนาดดังนี้

- ไม้หน้ากว้าง 1 ศอก ยาว 16 วา เป็น 1 ยก
- ไม้ขนาดหน้า 1 นิ้ว กว้าง 24 นิ้ว ยาว 16 วา เป็น ไม้หนึ่งยก หรือประมาณ 17.497 ลูกบาศก์ฟุต)

ขั้นตอนการก่อสร้างเรือนไทย

เมื่อกำหนดฤกษ์ยามดีแล้ว ก็ลำเลียงองค์ประกอบของเรือนที่ปรุ้งแล้วมาแยกประเภท เรียงลำดับว่าส่วนไหนจะใช้ก่อนหลังวันแรกนี้ เรียกกันว่า “วันสุกดิบ”

1. นำพริกทั้ง 4 ตัว มาประกอบเข้าฉากให้แน่นตรงบริเวณที่จะปลูกเรือน พริกเป็นองค์ประกอบสำคัญ เป็นตัวกำหนดความกว้างยาวของเรือน เท่ากับการวางผัง เมื่อคุมให้ได้ตำแหน่งและทิศทางไปตามฤกษ์แล้ว
2. ปีกะบบ (เข็มหมุดทำด้วยไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางครึ่งนิ้ว ยาว 8 นิ้ว เชื่อมปลายให้แหลม) ที่มุมไม้ทั้ง 4 ของพริก เป็นที่หมายของเสาที่จะขุดแล้วยกพริกออก
3. ขุดหลุมเสากว้างประมาณ 30 เซนติเมตร หากมากกว่านี้เสาจะเอนมาก หลุมลึกประมาณ 75 เซนติเมตร กันหลุมวางระเให้ไ้ระดับ
4. นำฝ้ายนํ้าสีแดง ดั่นกล้วย อ้อย ที่เตรียมไว้มาผูกกับยอดเสาเอกและโท (การยกเสาเอกและโทมีพิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น) เจ้าของเรือนบางรายผูกสายสร้อยทองไว้ที่ปลายเสาด้วยก็มี
5. วางไม้มะเดื่อซึ่งแต่งเป็นขึ้นแล้ว บนระเเพื่อเป็นสิริมงคล
6. ยกเสาลงหลุม เริ่มจากเสาเอก-โท และอื่น ๆ ตามพิธีการ
7. ใส่รอดทะลุเสาทุกต้น
8. ช่างไม้จะป็นขึ้นไปประจำเสาทุกต้นเสาละคน สอดไม้คาโคนหลุมกันเสาโอนเอน ยังไม่ต้องกลบหลุม
9. คนข้างล่างจะส่งเต้าขึ้นไปให้คนข้างบน นำเต้าสอดเข้ารูทั้งเต้าสุมและเต้าราย เมื่อสอดแล้วช่างจะนั่งอยู่บนเต้า แล้วคนข้างล่างก็จะส่งชื่อขึ้นไป
10. วางชื่อสุมกับหัวเทียนปลายเสา ถ้างานไม้พอดีก็ปรับโคนเสาหรือโยกเสาให้เข้ากับชื่อ ซึ่งได้วัดระยะไว้ก่อนแล้ว การที่ไม่กลบหลุมเสาก่อนก็เพราะสาเหตุนี้
11. ยกเสาดั้งสอดเข้ากับกลางชื่อแปล้ หรือชื่อด้านสกัดแล้วยกโคนเสาซึ่งทำเป็นง่ามไว้สวมลงบนหลังรอด ถ้าเรือนไหนจะทำฝาประจันห้องก็ทำเช่นเดียวกันตามตำแหน่งที่จะวางฝา
12. ส่งแปหัวเสาขึ้นทั้งสองข้าง ให้บ่าแปหัวเสาวางบนหัวชื่อที่เตรียมไว้ให้พอดี
13. ดัดพริกโดยรอบ โย้แต่งเสาดัดพริกพอยุ่ไม่ให้แน่นจนเดินไปใส่สลักตรางพอยุ่จะทำให้พริกแน่นได้ก็ต่อเมื่อใส่ฝาเรือนแล้ว เพื่อสะดวกแก่การเข้าพริกกับฝา
14. แต่งระดับน้ำหลังรอด พริก และแปหัวเสาให้ไ้ระดับ ขึ้นตอนนี้สำคัญมาก เรือนจะโย้เอียง หรือไ้ระนาบ ได้กึ่งก็ตรงนี้
15. ปูพื้นวางทับลงบนหลังรอด ช่วงระหว่างเสาดัดกับแนวพริกวางทับลงบนฝักมะขามที่ทำเกาะเสาไว้ ไม่ต้องตรางตะปูที่พื้นวางทับเลย ๆ และทำเป็นนั่งร้านไ้ด้วย
16. นำแผงหน้าจั่วทั้งสองด้านขึ้นไปติดตั้ง ดินล่างของแผงชื่อจะทำเป็นง่ามบ่าเพื่อปะกบเข้ากับแปหัวเสา ฐานของแผงจั่วจะนั่งอยู่บนชื่อ
17. ช่วงข้อในให้ติดตั้งคั้งลอยใส่จันทันทั้งสองข้าง โดยไ้โคนจันทันสวมติดกับแปหัวเสาเหมือนกับแผงจั่ว และส่วนประกอบของจันทันจะขนาบกับยอดใบคั้งลอยที่เจาะรูเตรียมเข้าเดือยไว้แล้ว

18. บ้านบางหลังเสาดั้งและใบดั้งจะเป็นไม้ต้นเดียวกัน โดยปลายใบดั้งจะทำเป็นง่ามมีเดือยกลางเพื่อสวมเข้ากับอกไก่ แผลงจั่วก็จะวางอยู่ด้านนอกใบดั้ง

19. วางแปลนลงบนร่องหลังจันทันและกรอบแผลงจั่วทั้งสองข้าง ตีตะปูให้แน่น (โบราณใช้ตะปูจีน)

20. วางอกไก่สวมลงกับเดือยใบดั้ง และเดือยคั้งลอย เดือยทั้งสองชนิดไม่ทะลุอกไก่ จากนั้นก็ใช้ลิ่มตอกบังคับให้แน่น ในตำราบอกมีเดือยที่แผลงจั่วด้วย เพื่อสวมกับอกไก่ แต่ที่ผู้เขียนสำรวจครั้งนี้พบทั้งมีเดือยและไม่มีเดือย

21. ยกแผลงฝาด้านยาวทั้งสองด้านขึ้นติดตั้ง การยกฝาเข้าที่ต้องตอกเด้าทอยเข้าไปในเสาให้สุดตัว เพราะถ้ามีเด้ายื่นยาวออกมาจะใส่แผลงจั่วไม่ถนัด เพราะเด้าจะไปขวางอยู่ยกแผลงฝาด้านสูงชันไม่ได้ เมื่อฝากับพริ้งเข้าที่เข้าทางกันได้แล้ว จึงตอกเด้ากลับออกมา เพื่อเตรียมยึดเชิงชายทำเช่นนี้ทุกแผลงฝา ยังไม่ต้องตอกตะปูจีนยึดฝากับเสาให้เด้าอัดหรือข่มฝาก็ก่อน ระยะนี้จะเห็นประโยชน์ของเสาที่เอียงน้อย เพราะจะรับแผลงฝาวัวได้ น้ำหนักถ่ายลงให้เสาและเด้าช่วยอัดไม่ให้ล้มหลุดไม่ต้องตีตะปูก็จะตั้งอยู่ได้แต่ไม่แน่น

22. ติดฝาดูดหน้ากลอง ใช้วิธีเดียวกับฝาด้านยาว ส่วนฝาประจำห้องหรือฝากั้นห้อง ก็ติดตั้งโดยใช้ตะปูยึดไว้กับเด้าคั้งและเสาเรือน

23. ติดเชิงชายด้านยาวก่อนให้แน่นกับเด้าแล้วจึงติดด้านสกัดด้านยาวนั้นที่ปลายจะมีเดือย ด้านสกัดจะเจาะเป็นร่อง เพื่อสวมเข้าด้วยกันแล้วใช้สกัดฝักกันไม่ให้ด้านสกัดดีดตัวออก

24. ติดป้านลมให้แน่นกับแปทุกตัวด้วยตะปูจีน วางกลอนเจาะถ้ำมุงด้วยจากหรือหญ้า ถ้ำมุงด้วยกระเบื้องก็ใช้กลอนขอสลับกับกลอนแบนที่มีรูใส่เดือย แล้วตั้งระแนงที่ต้องใช้กลอนแบนเจาะรูสลับกับกลอนขอ เข้าใจว่าประหยัดกลอนขอ

25. ใช้ดินเสาแต่งให้เข้าที่จนฝาแนบสนิททุกแผ่น แล้วตีตะปูจีนยึดฝาด้านให้แน่นกับเสาทุกต้น หรือใช้สลักไม้ก็เคยเห็น

26. เมื่อประกอบตัวเรือนสำเร็จแล้ว ก็จัดการทำระเบียบต่อไป โดยวางจันทันระเบียบปลายด้านในยึดกับใต้เด้าด้วย “ค้ำขาว” หรือรวมน้อตร้อย แล้วพาดไปยังหัวเสาระเบียบที่ทำเป็นง่ามหรือบากเป็นบ่า ปลายจันทันระเบียบจะเลยเสาออกไปพอสมควรทำเป็นเดือยไว้เพื่อสอดเข้ากับเชิงกลอน แล้วสลักด้วยไม้สลักบังคับไม่ให้เชิงกลอนดีดตัวออกไปหลังเชิงกลอนวางไม้ทำเป็นสะพานหนู

27. สอดรอกกับเสาเพื่อวางพื้นระเบียบจากนั้นก็วางฝายของเฉลียง แป กลอน ระแนงตามลำดับ

28. กลบดินโคนเสากระทุ้งให้แน่น

29. มุงหลังคาจะเป็นกระเบื้อง หรือแฝก หรือจาก สุดแต่แต่ความต้องการของเจ้าของเรือน

30. จัดทำหลบหลังคาจะเป็นกระเบื้อง แฝก หรือจาก ตามลักษณะของเครื่องมุง บางแห่งอาจใช้กระเบื้องหลบทับลงบนหญ้าหรือจากก็มี ขึ้นต่อไปจะทำนอกชาน ส่วนชานหรือครัวไฟต่อไป

บทที่ 9

การสำรวจภาคสนาม

การสำรวจภาคสนาม

เป็นการเข้าถึงองค์ความรู้ที่แท้จริง บ้านเรือนไทยของเรานั้น เป็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่สั่งสมกันมา มีเอกลักษณ์เฉพาะตน สิ่งเหล่านี้เกิดจากประเพณีวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความเชื่อต่าง ๆ มารวมกันเข้าไว้ จุดมุ่งหมายก็คือ ความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้อาศัย บ้านเรือนไทยแท้ ๆ สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ปัจจุบันไม้หายากเป็นของแพง ก็มีวัสดุใหม่ ๆ เข้ามาทดแทนบ้านไทยแท้ ๆ จึงไม่ค่อยมี ในระยะหลัง ๆ กลับมานิยมสร้างเรือนทรงไทยกันมาก ๆ ในเขตจังหวัดอ่างทอง ออยุธยา จนเกิดบริษัทรับจ้างปลูกเรือนไทยสำเร็จรูปกันขึ้นมาก ด้วยการใช้อย่างไร ๆ ผสมกับไม้ใหม่ และวัสดุใหม่ ๆ เช่น เสาแทนที่จะเป็นไม้มากลายเป็นปูนซีเมนต์ มีการเพิ่มเติมประโยชน์ใช้สอยมากขึ้นตามความต้องการของยุคสมัย เมื่อการครองชีวิตเปลี่ยนไปก็มาสะท้อนออกที่รูปแบบของที่อยู่อาศัยด้วย

เรือนไทยเก่าบางหลังหากไม่ถูกซื้อเป็นไม้เก่าไปรักษาไว้ก็ไม่มีเงินจะซ่อมแซมหรือหาช่างซ่อมบ้านยาก จะทำก็ต้องทำใหม่กันเลยทีเดียว ไม่เหมือนสมัยก่อน เจ้าของบ้านจะเป็นช่างกันทุกคนเป็นมากเป็นน้อยก็แล้วแต่ แต่อย่างน้อยก็ซ่อมแซมบ้านของตนเองได้ คนในปัจจุบันไม่เหลือความเป็นช่างติดตัวไว้ จึงซ่อมแซมเองไม่ได้ เรือนก็ค่อย ๆ ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา หรือไม่ก็ใช้ของใหม่เข้าไปแทน เช่น หลังคามุงหญ้า มุงจาก หรือมุงกระเบื้อง ก็เปลี่ยนเป็นสังกะสี เบาละคู้มแดงคู้มฝนได้ดีกว่า เราจึงเห็นบ้านทรงไทยหลังคาสังกะสีกันมากพอสมควร บางแห่งต้องการประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น ได้ถุนบ้านก็กันเป็นห้อง ก่ออิฐถือปูน จึงกลายเป็นบ้านทรงไทยครึ่งตึกครึ่งไม้ไปก็มาก

การเก็บข้อมูลภาคสนามจึงมีความจำเป็น ในขณะที่ปัจจุบันยังพอมีหลงเหลือไว้ให้ศึกษาก่อนที่จะสูญหายไปหมดสิ้น ทั้งตัวบ้านเรือนและช่างผู้มีความรู้ การอนุรักษ์ ซึ่งมีสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ อนุรักษ์รูปแบบและตัวอาคาร กับอนุรักษ์ฝีมือช่างไว้กับตัวคน หรือองค์ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลที่ยังมีลมหายใจอยู่กับเรือนที่ยังไม่ดับสูญไป การสำรวจข้อมูลภาคสนามได้แบ่งกลุ่มออกไปตามสายของแม่น้ำ เพราะในอดีตนั้น แม่น้ำสายหนึ่ง ๆ จะเชื่อมโยงประเพณีและวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ได้ง่ายกว่าต่างที่ต่างถิ่นที่กล่าวมานี้เฉพาะรายละเอียด เพราะแต่ละที่แต่ละถิ่น ภาพรวมอาจจะเหมือน ๆ กัน แต่รายละเอียดปลีกย่อยอาจจะต่างกันได้ หรือถ้าเหมือนกันก็ต้องเป็นการถ่ายทอดให้กันและกันหรือรับมรดกตกทอดมาจากที่เดียวกัน

วิธีเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ รั้งวัด ถ่ายภาพ แต่มีข้อจำกัด เพราะบางแห่งเจ้าของบ้านไม่อยู่ ไม่ให้ความร่วมมือ จึงได้แต่ถ่ายภาพไว้ บางแห่งไม่ยินยอมให้คนแปลกหน้าขึ้นบนเรือน ซึ่ง

เป็นส่วนใหญ่ หากเป็นกุฎิพระ พระสงฆ์ก็ให้ข้อมูลอะไรไม่ได้ เพราะบวชใหม่บ้าง ไม่มีข้อมูลเดิมบ้าง จึงเก็บข้อมูลเท่าที่จะทำได้ รายละเอียดจึงไม่ครบทุกด้าน จะมีข้อความ 'ไม่มีข้อมูล' ไม่พบข้อมูล อยู่หลายแห่ง เพราะข้อจำกัดดังกล่าว แต่อย่างน้อยทำให้เราทราบว่ายังมีบ้านทรงไทยอยู่ที่ไหนบ้าง มากน้อยอย่างไร

การเก็บข้อมูลภาคสนามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

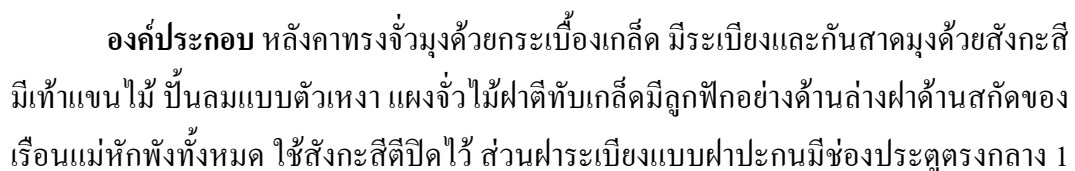
จย. 1 ชื่อเจ้าของ นางแสง ทิวารี











ช่อง พื้นเรือนแม่และพื้นระเบียงอยู่ระดับเดียวกัน ส่วนนอกชานหักพังหมด เสาทุกต้นเป็นเสา ปูนแทนเสาไม้เดิม ผนังห้องเรือนแม่ด้านทิศระเบียง เป็นฝาปะกนลูกฟูก มีช่องประตูเข้าอยู่ตรง กลาง เรือนหลังนี้ตั้งอยู่ในที่เดิม หันหน้า (ด้านระเบียง) ไปทางทิศตะวันตกหรือหันหน้าลง แม่น้ำ มีแผงจั่วของเดิมอยู่ใต้ถุนบ้าน เป็นจั่วแบบโอบหรือ ฐานจั่วแบบลูกฟูก 2 แถว มีรอยบาก สำหรับวางแปที่สันจั่ว 4 รอยบาก

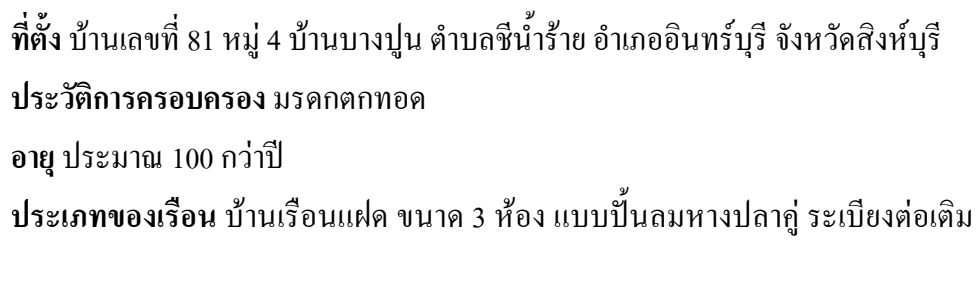
สภาพของเรือน ชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่มีผู้อยู่อาศัย ได้ถุนเรือนเป็นที่เก็บอุปกรณ์การ จับสัตว์น้ำ

จย. 2 ชื่อเจ้าของ นายวิภา ทิวารี







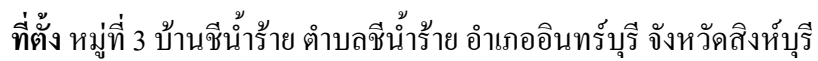


การประดับตกแต่งลวดลาย วัสดุไม่เป็นลวดลายเกรือใบเทศ บริเวณหย่องของหน้าต่าง
สภาพของเรือน ยังคงสภาพดี เพราะมีการซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง มีคนอยู่อาศัย

จย. 3 ชื่อเจ้าของ วัดราษฎร์รัทธาทำ







อายุ ประมาณ 100 ปีเศษ

องค์ประกอบ เนื่องจากเป็นกุฎิหลายหลัง หลังใดชำรุดเกินกว่าจะซ่อมแซมได้ก็รื้อสร้างใหม่ ตามสมัยนิยม ส่วนใหญ่จะเป็นทรงมะนิลา ใช้ปูนลมแบบหางปลา หลังคาลาดชันน้อยเพราะใช้วัสดุขุงคือสังกะสี ส่วนกุฎิบางหลังยังอยู่ค่อนข้างสมบูรณ์ ใช้เป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ 1 หลัง คือ หลังคาเปลี่ยนจากกระเบื้องเกล็ดมาเป็นสังกะสีแล้ว ทรงหลังคาทรงจั่วลาดชันมาก ซึ่งประดับปูนลมแบบมีตัวหงา ฝาปะกนมีร่องดินช้าง และพริ้งรับแม่ฝาเรือนด้านสกัดจะเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ส่วนด้านยาวจะเจาะช่องหน้าต่างช่องเดียวที่ห้องกลางระดับพื้นกุฎิและระเบียงเท่ากัน ส่วนเสาเปลี่ยนเป็นเสาคอนกรีต วางรอดคู่ขนานหัวเสา มีรอดเสริมกลางห้องทุกห้อง โดยมีอะเสพาตรับรอดตลอดความยาวของเรือน

จย. 4 ชื่อเจ้าของ นายเฉลิม เบนญมาศ







ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 9 บ้านท่างาม ตำบลท่างาม อำเภอนิรขันธ์ จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติและการครอบครอง เนื่องจากเจ้าของบ้านเป็นนักอนุรักษ์เรือนไทยอาคารที่อยู่อาศัยจึงเป็นบ้านทรงไทยเก่า ๆ ที่เป็นมรดกตกทอดมา และยังมีบ้านเก่าอีก 2-3 หลัง ที่ซื้อมาปลูกไว้ บริเวณรั้วเดียวกัน บ้านทุกหลังจะประกอบขึ้นใหม่โดยใช้ส่วนประกอบของแต่ละหลังที่รื้อมา อันไหนเห็นว่าเข้ากันได้ก็จะประกอบให้เป็นหลัง จึงไม่มีลักษณะของแท้ดั้งเดิม อย่างไรก็ตามองค์ประกอบต่าง ๆ ก็เป็นลักษณะของเรือนไทยเก่านั้น

องค์ประกอบของเรือน ได้กล่าวมาแล้วว่า ใช้ส่วนประกอบของหลายหลังมารวมกันสร้างเป็นเรือน ซึ่งมีองค์ประกอบของเรือนหลากหลาย ดังนี้

ฝาปะกน ฝาสาขบัว

ช่องหน้าต่างมีหย่อง และหย่องมีลายฉลุไม้ กับหย่องไม่มีลายฉลุ

หน้าจั่วทำเป็นรูปลายตะวันและแบบใบปรี้อลูกฟัก

หลังคามุงด้วยสังกะสี และบางหลังมุงด้วยหญ้าคา

ฝาห้องด้านหน้าทำเป็นฝาเฟี้ยม แผงคอสองใช้ไม้ฉลุลายโปร่ง

จย. 5 ชื่อเจ้าของบ้าน นางสาวอาด คงดิษฐ์ อายุ 81 ปี









ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 145 หมู่ 1 บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติและการครอบครอง มรดกตกทอด นางสะอาดเกิดที่เรือนหลังนี้

อายุ ประมาณ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน สภาพที่เห็นในปัจจุบันเป็นเรือนแฝด โดยเรือนแม่เป็นเรือนขนาด 3 ห้อง หลังคาทรงจั่ว คุ้มแฝดเป็นทรงปั้นหยา มีการต่อระเบียงหรือพาไลออกไปทางด้านสกัด แต่เดิมน่าจะเป็นเรือนแฝดหลังคาทรงจั่วทั้งคู่ ทรงเรือนเสาสอบเข้าหากันทุกด้าน

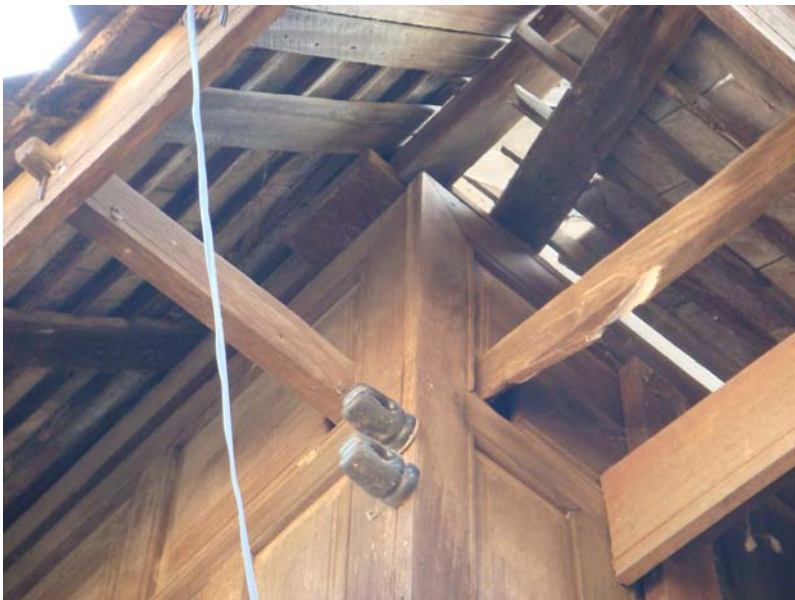
องค์ประกอบ สำหรับเรือนแม่หรือเรือนประธาน หลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดปิ่นลมแบบตัวหงา จั่วแบบใบปรี้อลูกฟัก ปีกนกมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ ระเบียงด้านสกัดมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนเป็นแบบฝาสาขบัว มีร่องดินข้างทำเป็นลูกฟัก ตั้งอยู่บนหลังพริ้ง เสาไม้กลมฉากหัวเสาเจาะสำหรับสอดรอด ช่วงกลางแต่ละห้องมีรอดเสริมรับด้วยอะเสไม้ ที่ปากเสาด้านในเป็นบารับ ด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ส่วนด้านยาวเจาะช่องหน้าต่างที่ห้องกลาง 1 ห้อง

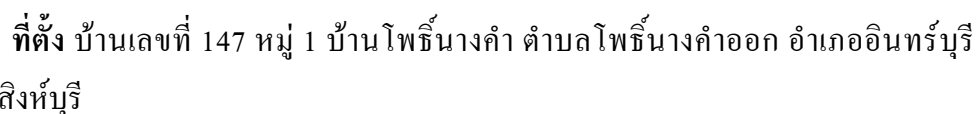
จย. 6 ซื่อเจ้าของบ้าน ครัวอารมณ์ ปราสาทแก้ว











อายุ ประมาณ 100 กว่าปี

องค์ประกอบของเรือน

เรือนประธานอยู่ด้านตะวันออก ด้านสกัดยาว 3.05 เมตร ด้านยาวห้องแรกยาว 2.30 เมตร ห้องกลางยาว 2.40 เมตร และห้องสุดท้ายยาว 2.25 เมตร หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ ปั้นลมแบบตัวหมาแมว แบบใบปรีดลูกฟูก ปีกนกได้แฝงจั่วมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์

เช่นเดียวกับหลังคา ฝ้าด้านสกัดและด้านยาวทำเป็นฝาสายบัว มีร่องดินช้าง ด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง มีซี่ลูกกรงไม้ ด้านยาวเจาะช่องหน้าต่าง 1 ช่อง ไม่มีซี่ลูกกรง แฉกคอสองทำเป็นลูกฟัก

เรือนหลังกลาง หลังคาทรงจั่ว แต่มีความลาดชันน้อยกว่าเรือนประธาน หลังคามุงด้วยสังกะสี ปั้นลมแบบหางปลา หน้าบันทำเป็นลายตะวันโปรง ปีกนกได้แผงจั่วมุงด้วยสังกะสี เช่นเดียวกัน ใช้ฝาเดี่ยว 2 ข้างมากขึ้นเป็นฝา ชั้นเดิมน่าจะเป็นระเบียบและชาน มาสร้างหลังคาขึ้นภายหลัง

เรือนหลังริมนอก ด้านนี้ต่อระเบียบออกไปทางด้านยาว เป็นเรื่องต่อเติมภายหลัง เช่นเดียวกับเรือนห้องกลาง หลังคาทรงจั่วมุงด้วยสังกะสี ปั้นลมแบบหางปลา แฉกจั่วเป็นลายตะวันโปรงเช่นเดียวกัน ฝาเรือนด้านสกัดที่เป็นช่องลูกกรง

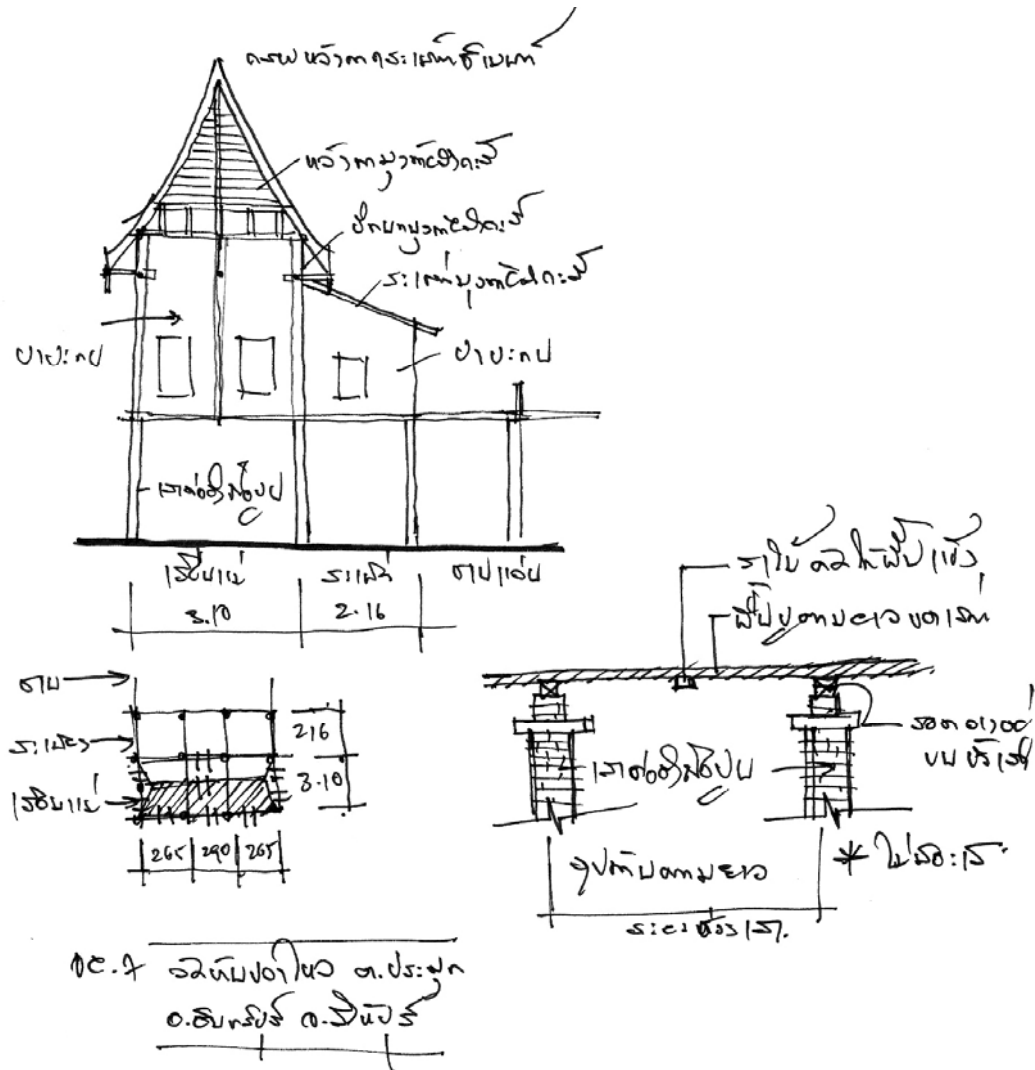
ช่วงล่างของเรือนใช้เสาคอนกรีตน่าจะเอามาแทนเสาไม้ ใช้อะเสวางอยู่บนง่ามของหัวเสาตามความยาวของเรือน จากนั้นก็เป็นรอกวางอยู่บนอะเสทุกช่วงเสา ริมนอกใช้รอกคู่และมีรอกเสริมกลางทุกห้อง ทรงเรือนสอบเข้าหากันทุกด้าน

ระดับพื้นเสมอกันทั้ง 3 หลัง

จย. 7 ชื่อเจ้าของ วัดบ้านปลาไหล







๑๕.๔ จันทมณฑล ๓.๕๖๖
๐.๕๖๖ ๐.๕๖๖

ที่ตั้ง ตำบลประจักษ์ อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดสกลนคร

ประวัติและการครอบครอง เป็นอาคารของวัดมาแต่เดิม

อายุ ประมาณ 100 ปี

ประเภทของเรือน เป็นกุฏิหมู่ โดยสร้างเป็นหลัง ๆ หลังที่ใช้ศึกษาเป็นเรือนเดียวมี
ระเบียง

องค์ประกอบของกุฏิ หลังคาทรงจั่วมุงด้วยสังกะสี ทับหลังหลังคาใช้กระเบื้องซีเมนต์
ไม่มีกันสาด หลังคาทรงสูง แต่มีบันลุ่มแบบหางปลา แผงจั่วแบบใบปรี้อลูกฟูก ผนังด้านสกัด
และระเบียงทำเป็นฝาปะกน ด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง มีซี่ลูกกรงหนึ่งช่อง อีกช่องหนึ่ง
ไม่มี ส่วนฝาเรือนหรือฝาระเบียงเจาะช่องหน้าต่างช่องเดียว ความยาวลูกฟูกของร่องดินข้างไม่
เท่ากัน แต่ระเบียงและพื้นเรือนอยู่ในระดับเดียวกัน ส่วนฝาด้านยาวหรือหลังเรือนทำเป็นฝาปะ
กน เจาะช่องหน้าต่างห้องละ 1 ช่อง รวม 3 ช่องด้วยกัน เสาก่ออิฐถือปูนมีลวดบัวรอบหัวเสา ใช้
ไม้หน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมเป็นรอดวางอยู่บนหัวเสา ช่วงกลางห้องทุกห้องมีราเสริมกันพื้นเรือน
อ่อน อาคารหลังนี้ไม่มีอะเส

ผังของเรือนประธานด้านสกัดกว้าง 3.10 เมตร ด้านยาวห้องแรกยาว 2.65 เมตร ห้องกลางยาว 2.90 เมตร และห้องท้ายยาว 2.65 เมตร ส่วนระเบียงด้านกว้าง 2.16 เมตร กว้างน้อยกว่าเรือนแม่

สภาพปัจจุบัน ชำรุดมาก บานหน้าต่างไม่มี 2 ช่อง ใช้ไม้กระดานตีปิดไว้ ช่องปะกน บางช่วงหลุดหาย ร่องดินข้าง ลูกฟักข้างช่องก็หลุดหายเช่นเดียวกัน

จย. 8 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ ไม่มีคนอยู่ จึงได้แต่ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน



ที่ตั้ง บ้านบางพระนอน ตำบลทับยา อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

อายุ ไม่ทราบ

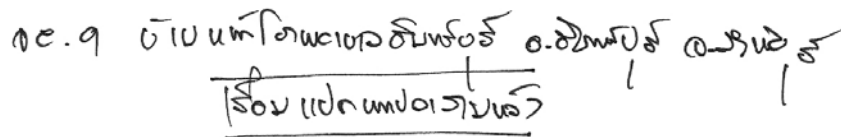
ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เป็นศาลาโถง หลังคาทรงจั่ว เป็นอาคารสร้างใหม่ แต่คงลักษณะเรือนไทยไว้

องค์ประกอบอาคาร หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนคู่สีแดง มีกันสาดโคยรอบ ใช้ไม้เท้าแขวนรับกันสาด แผงจั่วแบบใบปรีอูกฟัก ปีกนกได้แผงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่เช่นเดียวกันกับหลังคา

จย. 9 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ





ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เป็นเรือนแฝด 3 หลัง ติดกันสามด้าน ขนาดเรือน 3 ห้อง

เรือนหลังกลางหลังคาคดกว่าเรือนแม่ มุงด้วยสังกะสี ปั้นลมแบบหางปลา ลักษณะแปลกตรงที่ตัวปั้นลมตีปิดหัวแป ไม่วางอยู่บนหลังแป เหมือนเรือนอื่น ๆ แฉงจั่วใช้ไม้ตีทับเกล็ด ปีกนกได้แฉงจั่วมุงด้วยกระเบื้องเกล็ด ผาด้านสกัดทำเป็นผาสายบัวกับผาลูกฟักไม่มีช่องหน้าต่าง น่าจะเป็นเรือนโถง ไม่สามารถจะเข้าไปสำรวจภายในบ้านได้

เรือนหลังที่สาม ขนาดหลังคาเล็กกว่าหลังกลาง แต่ทรงเดียวกัน ปันลมใช้ไม้กระดานมี
ปิดหัวแปะเช่นกัน แผงจั่วคงชำรุดเสียหายมากจึงใช้ไม้แผ่นตีปิดไว้ ปีกนกได้แผงจั่วมุงด้วย
กระเบื้องเคลือบดินเผา ฝ้าด้านสกัดเป็นฝ้าลูกผสมมีทั้งฝ้าลูกฟูกและเพ็ชร์ ด้านสกัดเจาะช่อง
ประตู กรอบบนโค้งเหลี่ยม อิทธิพลจากยุโรป มีการต่อเพิงหมาแหงนออกไปอีก ส่วนช่วง
เดิยต่างไม่สามารถมองเห็น เพราะมีรั้วสังกะสีบังอยู่

จย. 10 ชื่อเจ้าของ วัดเก้ายุ้ง





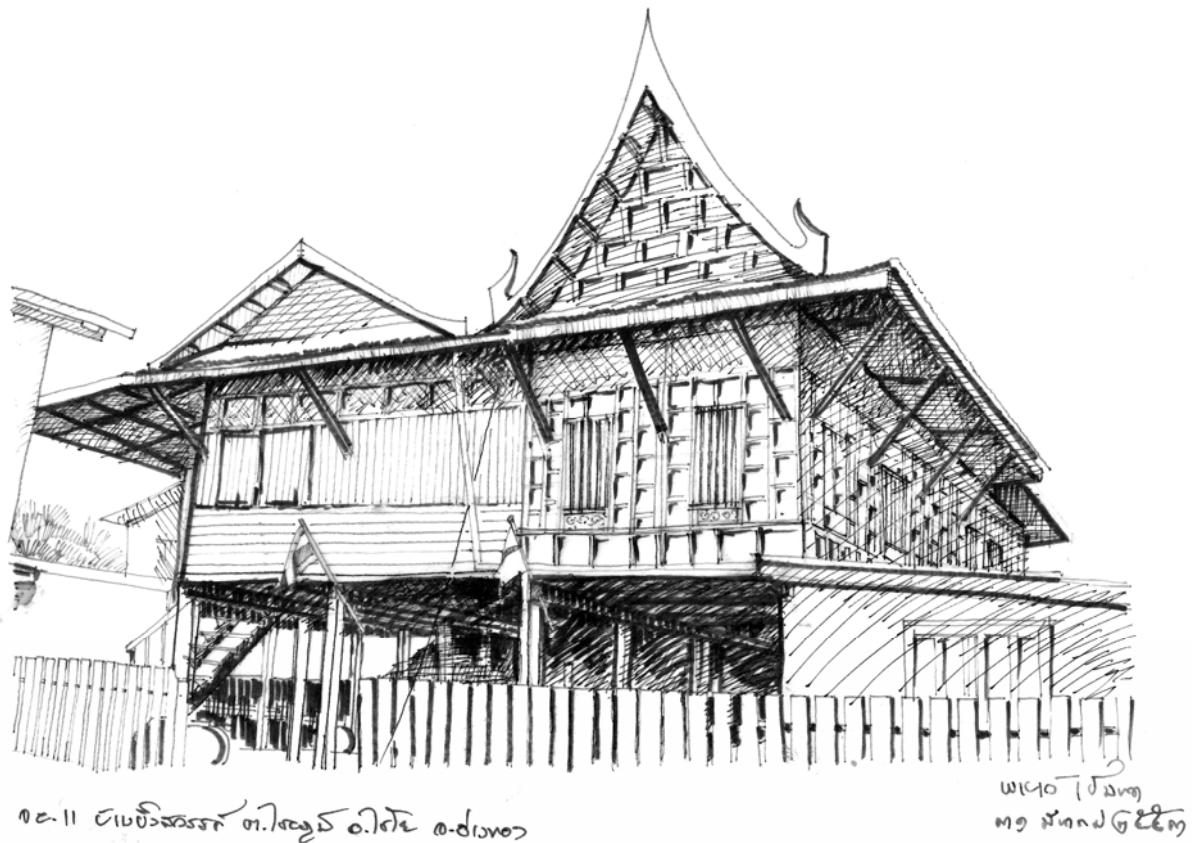
อายุ ไม่มีข้อมูล

องค์ประกอบของเรือน เป็นเรือน (กุฏิ) ขนาด 3 ห้อง หลังคาทรงสูง มุงด้วยกระเบื้อง

ลอนเล็กมีกันสามด ปั้นลมแบบตัวหงา แผงจั่วแบบใบปลิวลูกฟัก ระเบียบโปรงไม่มีฝาแต่ทำเป็น ลูกกรงแทน ฝาฤดูใช้แบบฝาปะกน ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง ด้านขวามีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ที่ห้องริมซ้าย-ขวา เดี่ยวล่างใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ รอด อะเสเป็นไม้

จย. 11 ชื่อเจ้าของ ไม่ประสงค์ออกนาม





ที่ตั้ง บ้านบึงสวรรค์ ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง ไม่ให้ข้อมูล

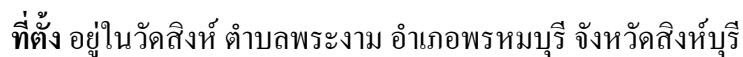
อายุ บ้านปรุใหม่

ประเภทของเรือน เรือนแฝดแบบปั้นลมตัวหงาและหางปลาขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน เรือนประธานทรงจั่ว หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ปั้นลมแบบตัวหงา มีกันสาด แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ปีกนกได้แฉงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ฝาปะกนด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง แบบมีซี่ลูกกรงและลายจำหลักไม้ที่หย่อง ด้านข้างหรือด้านยาวเจาะช่องหน้าต่างทุกห้อง เรือนคู่แฝดหลังคาต่ำกว่าเรือนประธาน มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ปั้นลมแบบหางปลา แฉงจั่วใช้ไม้แผ่นตีทับเกล็ด ฝาเรือนตีทับในแนวตั้งและแนวนอน ด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านหน้าโปร่งมีชานพักและบันไดขึ้นเรือน เนื่องจากเจ้าของบ้านไม่ยินดีให้ข้อมูล จึงไม่อาจสำรวจส่วนต่าง ๆ ได้ แต่เห็นว่ถึงแม้บ้านจะสร้างใหม่ก็ยังเป็นบ้านทรงไทย ค่อนข้างสมบูรณ์แบบ

จย. 12 ซื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ





อายุ ไม่มีข้อมูล

องค์ประกอบของเรือน เป็นเรือนหลังคาทรงสูง มุงด้วยสังกะสี มีปีกนกและเท้าแขน
 จั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ซ่อมแซมใหม่ใช้กระเบื้องแผ่นเรียบกรุแผงปีกนกได้แสงจั่ว
 สังกะสี ฝาเรือนมีเฉพาะเรือนประธานเป็นฝาลูกฟัก ส่วนที่ระเบียงไม่มีฝา เจาะช่อง
 ด้านสกัด 2 ช่อง บานหน้าต่างชำรุด ใช้สังกะสีตีปิดไว้ ด้านขวามีช่องหน้าต่างทุกห้อง
 ใหม่ใช้บานหน้าต่างแบบใหม่ ชนิดเปิดบานออกข้างนอก มีการต่อเติมได้ดูให้เป็น
 ประกอบประโยชน์ใช้สอย สภาพเป็นเรือนเก่าที่ถูกดัดแปลงใหม่ มีเค้าเดิมอยู่ที่ฝาลูกฟักเท่านั้น
 องค์ประกอบอื่น ๆ เป็นของใหม่ทั้งสิ้น แผนผังเรือนหันด้านสกัดไปทางทิศเหนือ-ใต้

จย. 13 ชื่อเจ้าของ วัดทุ่ง



ที่ตั้ง ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เขตสังฆาวาสจะประกอบไปด้วยหมู่กุฏิ ล้อมรอบหอสวดมนต์ กุฏิ
นั้นสร้างเป็นหลัก ๆ แบบเรือนเดี่ยว ขนาด 3 ห้อง มีระเบียงและมีชานเล่นถึงกันทุกกุฏิ

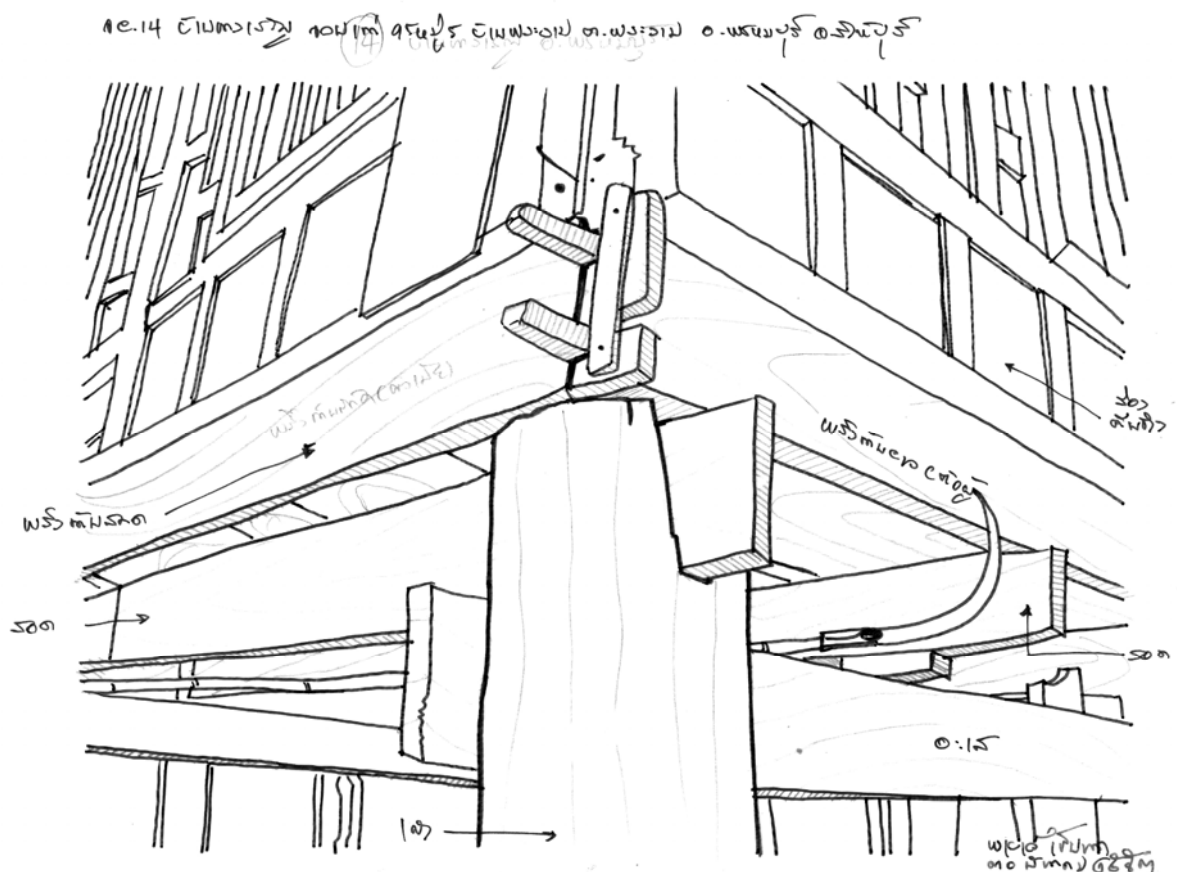
องค์ประกอบของเรือน กุฏิทุกหลังได้รับการซ่อมแซมใหม่ แต่ยังคงรูปทรงของเรือน
ไทยไว้ จะมีเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ใช้สอยด้วยการกั้นห้อง โดยการก่ออิฐถือปูนที่ได้ดู ส่วนเสา
และคานเป็นคอนกรีต เรือนไทยหรือกุฏิจึงตั้งอยู่บนคานคอนกรีต ซึ่งเป็นที่นิยมทำบ้านที่อยู่
อาศัยและกุฏิพระตามวัดต่าง ๆ กล่าวถึงรูปทรง หลังคาทรงจั่วสูง มุงด้วยสังกะสี ปั้นลมแบบตัว
เหงา แฉงจั่วใช้กระเบื้องแผ่นเรียบตีปิด มีกันสาดที่มุงด้วยสังกะสีเชื่อมต่อกันระเบียง ฝากุฏิยัง
เป็นฝาปะกน เจาะช่องหน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาว 2 ช่อง ช่องละหนึ่งห้อง ส่วนระเบียง
ทำเป็นฝาเสี้ยว แบบฝากระดานตีทับในแนวตั้งมีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง เนื่องจากกันสาดยื่นออก
จากตัวเรือนมากจึงมีไม้เท้าแขนช่วยค้ำยัน ทรงเรือนจะสอบเข้าหากัน สัมพันธ์กับช่องประตู
และหน้าต่าง ที่ทำสอบเข้าหากัน

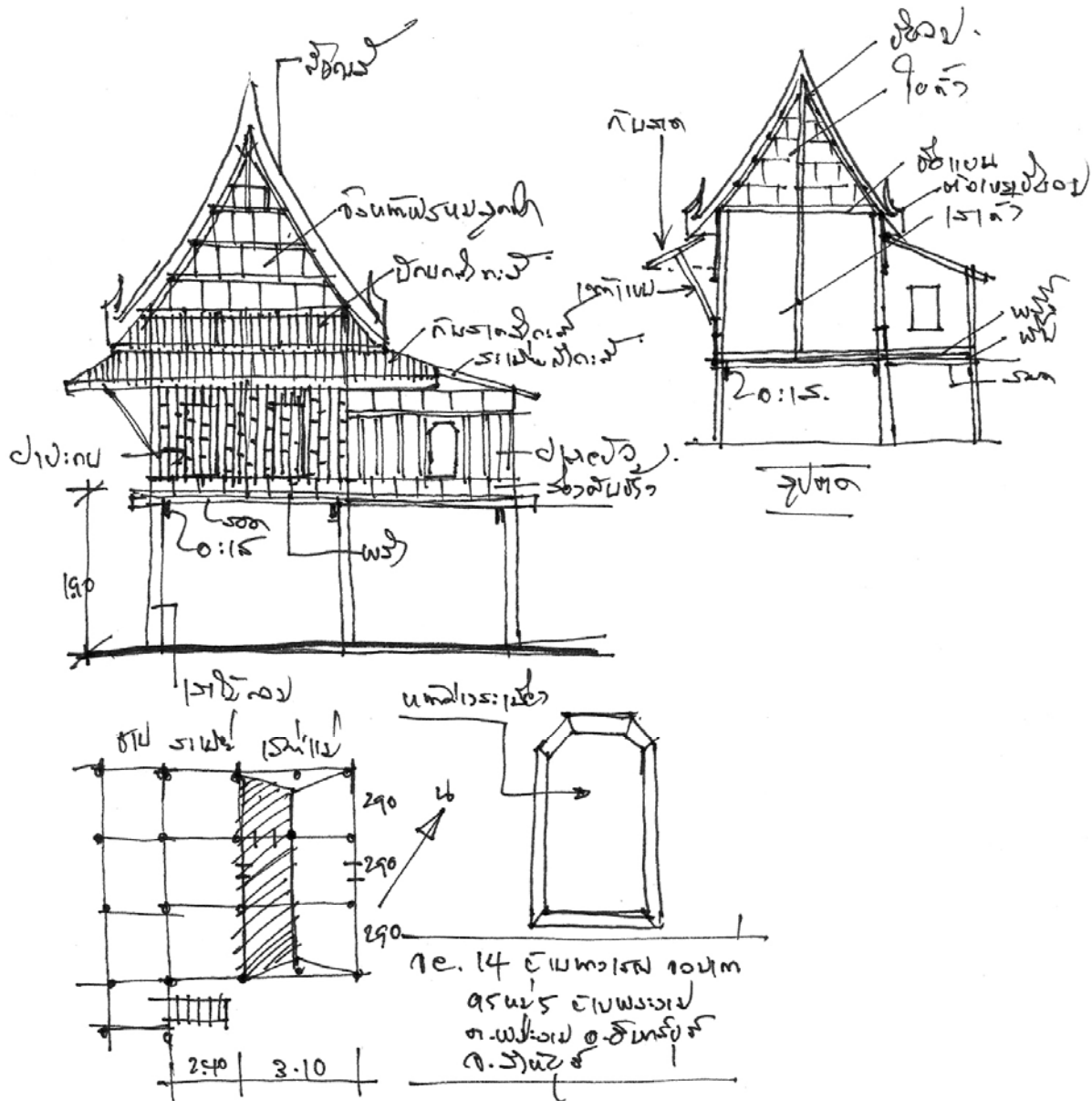
จย. 14 ชื่อเจ้าของ นางเรณู จวนเก่า อายุ 58 ปี











ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 95 หมู่ 5 บ้านพระนอน ตำบลพระนอน อำเภอรพรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติการครอบครอง มรดกตกทอด แต่เดิมหลังคามุงด้วยจากแล้วเปลี่ยนมาเป็นกระเบื้อง และสังกะสีตามลำดับ

อายุ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยว ปั้นลมตัวเหงา มีระเบียงและกันสาด

องค์ประกอบของเรือน หลังคาจั่วทรงสูง มีปีกนกและกันสาด มุงด้วยสังกะสี ปั้นลมแบบตัวเหงา แผงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ฝาเรือนเป็นฝาปะกน มีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ที่ฝาผนังด้านยาว ส่วนด้านสกัดด้านหนึ่งมีหน้าต่าง 2 ช่อง อีกด้านหนึ่งไม่มี กรอบหน้าต่างชนิดเอียงสอบเข้าหากัน มีซี่ลูกกรงไม้ ไม่ทำหย่อง ส่วนฝากระเบียงหรือฝาเสี้ยวทำเป็นฝาสายบัว เจาะช่องหน้าต่าง ข้างบนโค้ง

ผังของตัวเรือน ด้านสกัดหันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เรือนแม่มีขนาดกว้าง 3.10 เมตร ยาวห้องละ 2.90 เมตร รวม 8.70 เมตร ระเบียงยื่นออกไป 2.40 เมตร ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือต่อเป็นพาไลออกไป มีบันไดขึ้น ด้านสกัดของระเบียง ด้านทิศใต้ของเรือน ความสูงของเรือน จากพื้นดินถึงหลังรอด 1.90 เมตร

พื้นเรือนแม่และระเบียงเสมอกัน จึงทำให้การวางรอด สอดหัวเสาเท่ากันตลอด เรือนแม่มีอะเสรองรับรอด ส่วนระเบียงไม่มีอะเส เสาไม้กลมตาก เสาตั้งบากอมหลังรอด

จย. 15 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ





อายุ ไม่มีข้อมูล

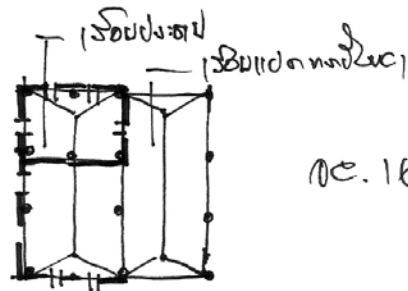
องค์ประกอบของเรือน เรือนแม่หรือเรือนประธาน หลังคาจั่วทรงสูง มุงด้วยสังกะสีแบบตัวเหงา มีปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสีเช่นเดียวกัน เพ้าแขนใช้เหล็กเส้น ตัดให้ใช้เป็นส่วนประดับมากกว่าจะใช้ช่วยรับน้ำหนัก กันสาด ฝาถูกปักด้านสกัดเจาะช่อง 2 ช่อง มีซี่ลูกกรงทำด้วยเหล็ก ได้ขอบหน้าต่างมีหย่องทำเป็นลูกฟูกเรียบ ๆ ไม่สลัก ส่วนผนังด้านยาวไม่สามารถมองเห็น เพราะการสำรวจทำได้เพียงถ่ายภาพและยื่นมองกรั้วบ้าน เรือนคู่แฝดหลังคามีความลาดชันน้อยกว่าเรือนประธาน ปั้นลมแบบหางปลา ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี ส่วนฝาด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่างแบบสมัยใหม่เปิดก ขนาบด้วยฝาลูกตั้ง ส่วนเชิงฝาดี้นักเกิดในแนวนอน แผงจึงใช้ไม้กระดานตีทับในสภาพของเรือนมองจากภายนอกยังคงสมบูรณ์ ส่วนเดียวล่างไม่สามารถเก็บข้อมูลได้

จย. 16 ชื่อเจ้าของบ้าน นางสมใจ จำปาทอง









Dec. 16 1892

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 2

องค์ประกอบของเรือน เรือนประธานหลังคาจั่วทรงสูง เดิมปั้นลมใช้แบบตัวหงา ต่อมาเมื่อตัวหงาชำรุดเสียหายได้มาซ่อมใหม่เป็นหางปลา เพราะตัวหงาปั้นลมโดยทั่วไปจะทำไว้ต่างหาก แล้วจึงค่อยนำมาต่อกับตัวลำของ เมื่อตัวหงาหักหายไป จึงเปลี่ยนมาเป็นหางปลา เพราะซ่อมง่ายกว่า หลังจากนั้นมุงสังกะสีชั้นเดิมคงเป็นกระเบื้อง เรือนหลังนี้ไม่มีกันสาด มีปีกนกได้แฝงจั่ว ก็มุงด้วยสังกะสีเช่นเดียวกัน แฝงจั่วทำเป็นลูกฟักหน้าพรหม ฝาใช้ปะกน ด้าน

สัปดาห์มีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ชนิดมีซี่ลูกกรงไม่มีหย่อง กรอบเซ็ดหน้าสอเข้าหากัน เพื่อรับกับทรงเรือน ฝาด้านขวามีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ติดกันอีกห้องหนึ่งไม่มี

ช่วงเคียวล่าง ใช้เสากลมบากเป็นง่ามเพื่อให้รอดวงได้ ใต้รอดก็มีอะเสรับ โดยอะเสนั้นแปะอยู่ข้างเสาด้านใน เสาแต่ละต้นจะมี “ฝักมะขาม” ประกบอยู่ ฝักมะขามนี้จะรับพื้นในส่วนที่พื้นวางทับรอดไม่ได้ ตรงต้นเสาเพราะรอดสอดเข้าไปในรอยบากจึงใช้ฝักมะขามเข้ามาแทน อะเสนั้นโดยทั่วไปจะเป็นไม้ที่รับรอดเสริมและบังคับไม่ให้เสาเรือนโย้ไยได้ มีความยาวตลอดความยาวของตัวเรือน

เรือนคู่แฝด หลังคาทรงจั่ว แต่มีความลาดชันน้อยกว่า เรือนประธานปั้นลมเป็นทางปลามาแต่เดิม โครงสร้างของเรือนใช้ซื่อคัด เป็นตัวช่วยรับหลังคา ซื่อคัดนี้จะสอดอยู่กับฐานเสาของเรือนประธานที่เจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าในแนวตั้ง ต่ำลงมาจากเด้าวงเอาสันขึ้นผ่านไปยังเสาด้านนอกของเรือนแฝด ตั้งใบคั้งกลางซื่อขึ้นไปรับอกไก่และโครงสร้างบนหลังคา ไม่มีฝาปล่อยโล่ง แต่เดิมคงมีชายคาที่ต่อกับของเรือนแฝด มีรางน้ำฝนทำด้วยสังกะสี

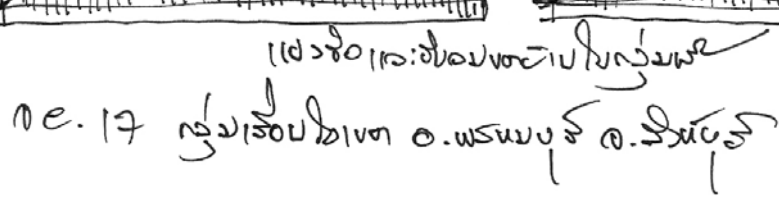
พื้นเรือนทั้งคู่อยู่ในระดับเดียวกัน วางรอดสอดเสาตลอดแนวด้านสกัด

จย. 17 ซื่อเข้าของ ไม่ทราบชื่อ







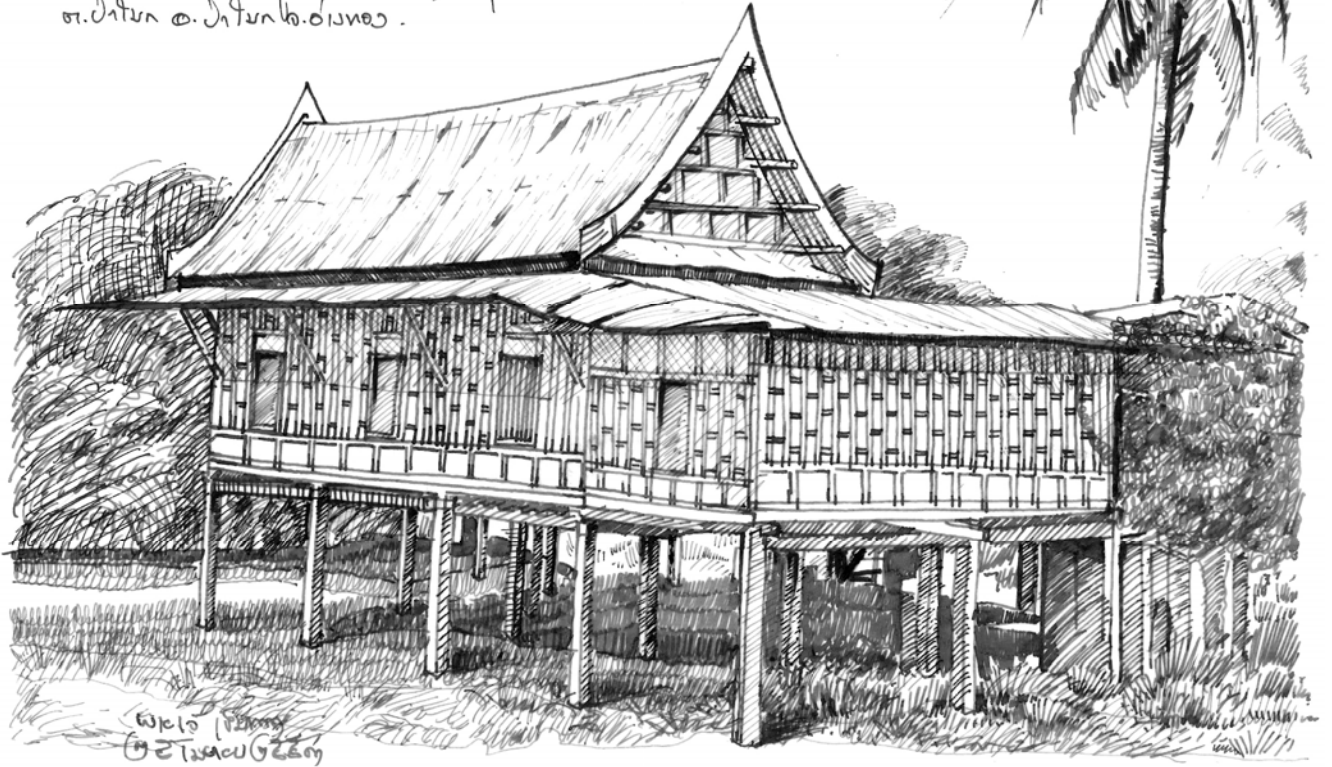


องค์ประกอบของเรือน ปั้นลมแบบหางปลาทั้งคู่ หลังคาทรงจั่วจึงคาดคะเนหลังคาแบบตัวเหงา ยังคงสภาพของเรือนไทยให้เห็นก็ที่ทรงหลังคา กับตัวปั้นลม แผงจั่วข้างล่างเป็นลูกฟูก แต่ส่วนบนเป็นไม้กระดาน เข้าลิ้น หรือติชนไม้แนใจเพราะอยู่สูง ส่วนประกอบอื่น ๆ เป็นของใหม่ทั้งสิ้น

จย. 18 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ เป็นบ้านร้าง



๑๔.๑๘ บ้านทรงไทยประเพณี ๑๕ ปี ๑๖๖๖
 บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕
 บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕
 บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕
 บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕ บ้านเลขที่ ๑๕



ที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๑๕ ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของวัดสว่างอารมณ์ ซอยป่าโมกราษฎร์บำรุง 15 ถนนป่าโมก บ้านหัวกระบือ หมู่ 4 ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยว 3 ห้อง เพิ่มพาไลออกไปเป็น 4 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน เดิมเป็นเรือนเดี่ยว ต่อมาสร้างเรือนทรงมะนิลาเพิ่มขึ้นอีกด้านหน้า และต่อเป็นพาไลออกไปทางด้านสกัดทำเป็นครัวไฟ หลังคาพาไลบางส่วนเชื่อมต่อกับกันสาดของเรือนประธาน มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ ส่วนปีกนกกันสาดและพาไลมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนใช้ฝาปะกน ด้านยาวของเรือนมีช่องหน้าต่างห้องละ 1 ช่อง แฉกสองทำเป็นซี่ลูกกรง เดี่ยวล่างใช้เสาคอนกรีตสี่เหลี่ยม มีรอดและอะเสรองรับพื้นช่วงกลางระหว่างเสา มีรอดเสริม อะเสพื้นวางยาวตลอดความยาวของเรือน

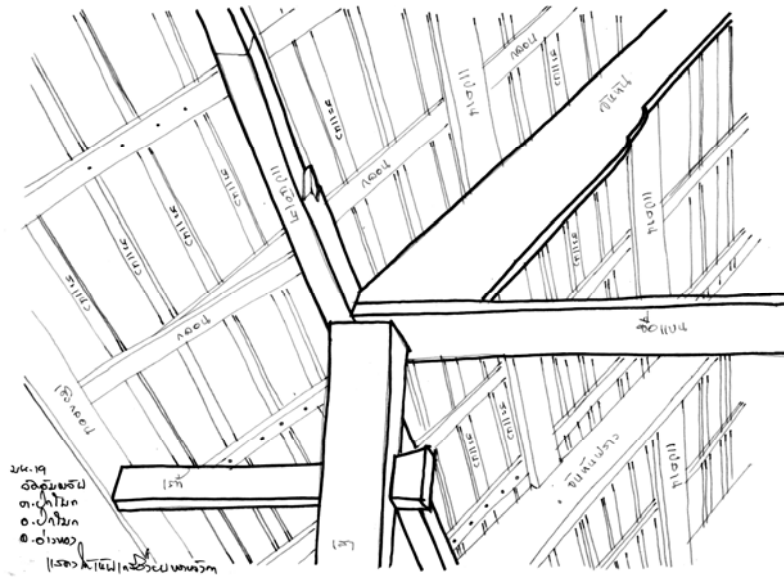
การวางผังอาคาร ด้านสกัดหันไปทางทิศเหนือ เอาด้านยาวเป็นหน้าเรือน หันไปทางทิศตะวันออก คือหันลงแม่น้ำเจ้าพระยา

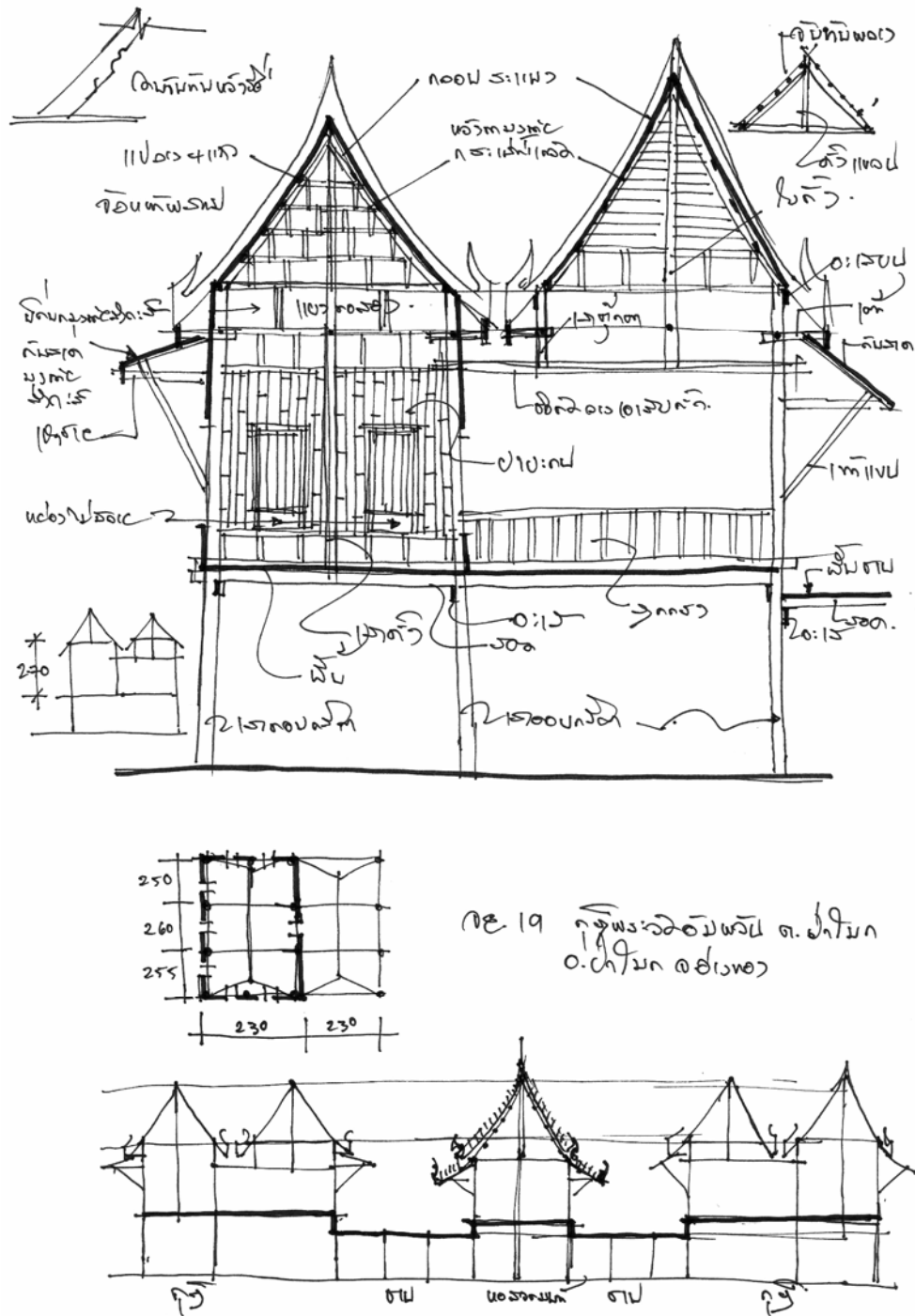
จย. 19 ชื่อเจ้าของ วัดอัมพวัน











ที่ตั้ง ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง กุฏิหลังที่ศึกษาเป็นบ้านเก่าราษฎรนำมาถวายให้วัดเมื่อปี พ.ศ.

2505

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เป็นกุฏิแฝด ของหมู่กุฏิด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ตรงมุมติดกับชายฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

องค์ประกอบของเรือน เรือนประธานหลังคาจั่วทรงสูง มุงด้วยกระเบื้องเกล็ด ปั้นลมแบบตัวเหงา ปีกนกมุงด้วยกระเบื้องเกล็ด ส่วนกันสาดมุงด้วยสังกะสี แผงจั่วแบบลูกฟูกหน้า

พรหม ฝาปะกนด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านขวามีช่องหน้าต่างห้องละ 1 ช่อง รวม 3 ช่อง มีประตูเข้ากุฏิที่ห้องกลาง กรอบซัดหน้าของประตูหน้าต่างสอบเข้าข้างบน แฉกคอสองทำเป็นลูกฟัก เนื่องจากเป็นกุฏิที่ซ่อมแซมใหม่จึงเปลี่ยนเสาจากไม้มาเป็นคอนกรีต ส่วนรอดและอะเสยยังคงใช้ไม้ สำหรับเรือนคู้แฝด หลังคาจั่วทรงสูงขนาดเดียวกันกับเรือนประธาน แฉกจั่วแบบใบปรี้อลูกฟัก หลังคาทับปีกนกมุงด้วยกระเบื้องเคลือบ ส่วนกันสาดมุงด้วยสังกะสี ด้านสกัดโปร่ง

โครงสร้างหลักของเรือนประธานช่วงเดี่ยวนบนเสาจะทำเป็นเสาเหลี่ยม และช่อวางทางแบน ต้องใช้ไม้อย่างหนาเพื่อรับน้ำหนักหลังคาจากใบดั่ง

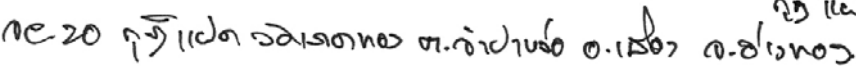
ส่วนข้อที่ใช้กับหลังคาเรือนคู้แฝด เรียกว่า ข้อคัด โดยเจาะเสาประธานแล้วสอดช่อวางเอาสั้นขึ้น พาดไปยังเสาด้านนอก ตั้งเสาตูกดาบนข้อ เพื่อรับปลายจันทัน ด้านติดกับเรือนประธานแล้วตั้งใบดั่งกลางหลังข้อเพื่อรับอกไก่ และจันทัน พื้นที่ของเรือนคู้แฝดนี้ ถ้าเป็นเรือนเดี่ยวก็เป็นพื้นที่ของระเบียงนั่นเอง เห็นว่าน่าจะมาต่อเติมขึ้นภายหลัง ส่วนพื้นไม้กระดานไม่ได้ ไซ ยังเป็นของเดิมอยู่

ผังของกุฏิ ให้ด้านยาวหันไปทางแนวเหนือ ได้ ด้านสกัดแนวทิศตะวันออกตะวันตก ด้านสกัดของเรือนประธานกว้าง 3.30 เมตร ด้านยาวห้องแรก 2.50 เมตร ห้องกลาง 2.60 และห้องท้าย 5.50 เมตร ส่วนเรือนคู้แฝดขนาดเท่ากับเรือนประธาน

จย. 20 ช่อเจ้าของ วัดเสาชงทอง







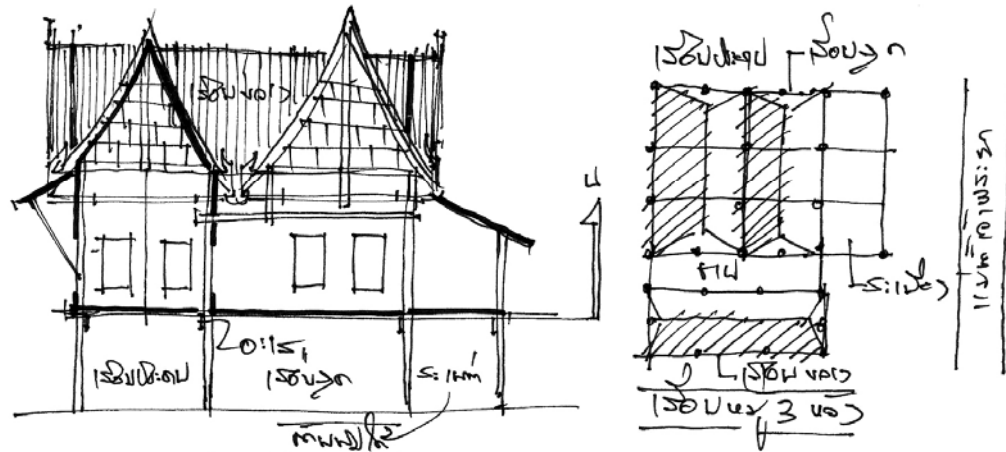
ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม ย้ายจากที่เดิมหมู่กุฏิออกมาปลูกใหม่
อายุ ไม่มีข้อมูล

องค์ประกอบของเรือน เรือนประธาน หลังคาจั่วทรงสูง ปีกนกและกันสาดมุงด้วย
องลอนคู่เหมือนหลังคาแผงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ฝาปะกน ด้านสกัดเจาะช่อง
ง 2 ช่อง มีซี่ลูกกรงไม้ไม่มีหย่อง ด้านยาวมีช่องหน้าต่างทุกห้อง รวม 3 ช่อง ส่วนเรือนคู่
ข้อค้ำเพื่อวางเสาตึกตาและใบดั่งกับเครื่องบน หลังคาจั่วทรงสูงปั้นลมแบบตัวเหงา
วกันกับเรือนประธาน แผงจั่วแบบใบปรีอลูกฟัก ปีกนกได้แผงจั่วและกันสาดมุงด้วย
องลอนคู่สำหรับกันสาดนั้นทำรอบเรือนคู่แฝดทั้งสอง พนักด้านสกัดทำเป็นฝาปะกน
งหน้าต่าง 2 ช่อง มีซี่ลูกกรงเหล็กไม่มีหย่องเช่นเดียวกัน ส่วนด้านยาวด้านหน้าโปร่งทำ
ัน ใช้เท้าแขนไม้แกะสลักเป็นรูปกริช เป็นของที่พำขึ้นใหม่รับกันสาดฝา ช่วงระหว่าง
ธานกับเสาตึกตาจะมีพื้นที่เล็ก ๆ ทำเป็นฝาลูกฟัก เจาะช่องหน้าต่างเล็ก ๆ 1 ช่อง เดียว
งจากเป็นอาคารที่เอาของเดิมมาปรุงใหม่ จึงเสริมคานและเสาเป็นคอนกรีต ส่วนรอด
ไม่รับพื้น พื้นเรือนประธานและค้แฝดยู่ในระดับเดียวกัน

ผังของกุฏิ จะหันด้านยาวไปทางทิศเหนือได้ ด้านสกัดทิศตะวันออกตะวันตกขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านสกัดของเรือนประธานกว้าง 4.40 เมตร ด้านยาวห้องริมทั้งสองข้างยาว 2.30 เมตร ส่วนห้องกลางยาว 2.50 เมตร พื้นล่างเทคอนกรีต ขนาดของความสูงจากพื้นคอนกรีตถึงหลังพริ้ง 3.30 เมตร

จย. 21 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ





ที่ตั้ง ข้างวัดเสาชิงช้า บ้างบางระกำ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เป็นเรือนหมู่ มีเรือนคู่แฝด พาไล ชาน และครัวไฟชนิดเรือน 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน วางผังเรือนให้ด้านยาวขนานกับแม่น้ำ จึงทำให้ด้านสกัดหันไป

ทิศเหนือได้ ด้านยาวหันไปทางทิศตะวันออก-ตก ตัวเรือนจะวางเรียงกัน เรือนประธาน

อยู่ในสุด หลังกลางคือเรือนคู่แฝด และด้านที่ติดกับลำน้ำเป็นระเบียง มีชานคั่นระหว่าง

กับเรือนประธาน กล่าวคือ ด้านสกัดหันไปทางทิศตะวันออก ตะวันตก กันสาดของครัว

ผนังเชื่อมต่อกัน มองจากด้านนอกจึงมองไม่เห็นชาน ระเบียงพื้นเรือนแฝดและนอกชาน

แต่ครัวไฟลดระดับลงมา

เรือนประธาน หลังคาสูงทรงจั่วประดับด้วยปั้นลมแบบตัวหงา หลังคาเรือนปีกนกและกันสาดมุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก แฉงจั่วลูกฟักหน้าพรหม ฝาปะกน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง มีซุ้มลูกกรงไม้ด้านยาวมีหน้าต่างรวม 3 ช่อง ไม้เท้าแขนแบบกริชรับกันสาด

เรือนคู่แฝดรูปทรงขนาดและองค์ประกอบต่าง ๆ เหมือนกับเรือนประธาน

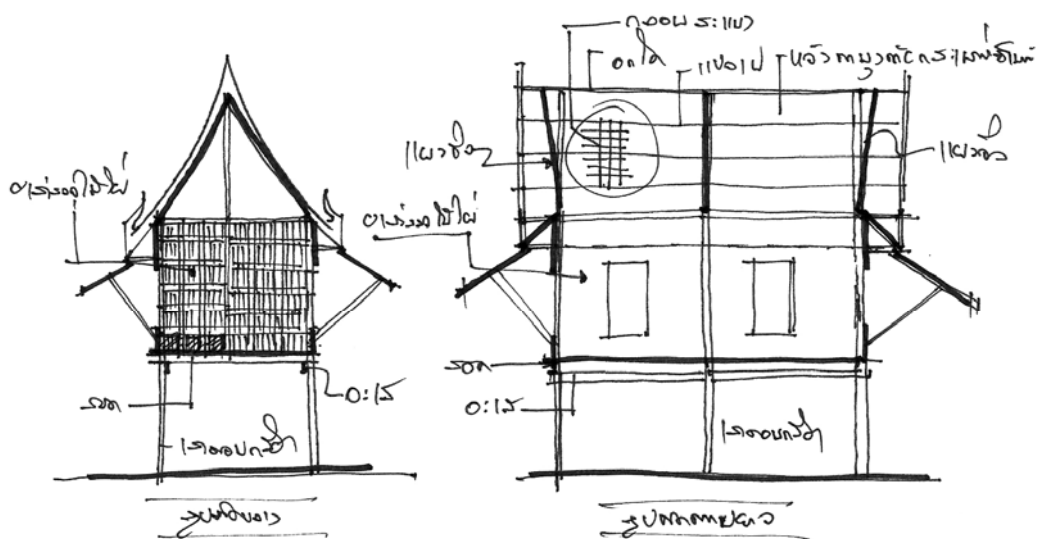
ระเบียบต่อออกไปจากทางด้านยาวของเรือนคู่แฝด หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก เช่นเดียวกัน

ครัวไฟขนาด 2 ห้อง หลังคาทรงจั่ว ปั้นลมแบบตัวหงา แต่มีขนาดเล็กกว่าเรือนคู่แฝด มีกันสาดเชื่อมต่อกับเรือนประธาน แฉงจั่วทำเป็นลูกฟักหน้าพรหม เป็นของทำใหม่ใช้กระเบื้องแผ่นเรียบกรุหลังลูกตั้งและลูกนอน ใช้ไม้หน้า 3 นิ้ว ชนิดบาง ฝาครัวใช้แบบฝาปะกน ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง บานเปิดเข้าใน ฝาระหว่างเรือนครัวกับเรือนแฝดใช้ไม้กระดานตีทับในแนวตั้ง มีหน้าต่างติดกัน 3 ช่อง

เสาเรือนและครัวใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ วางรอดเสริมช่วงกลางห้อง ๆ ละ 3 ตัว รอดเหล่านี้อยู่บนอะเสไม้ ซึ่งยาวตลอดความยาวของตัวเรือน

จย. 22 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ





๑๕๒๒ | เรือนครัว ๒ เมฆขาวระที ต.จำเริญว ๑.๖๒๖๐ ๐๖.๑๖๐๐

ที่ตั้ง ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

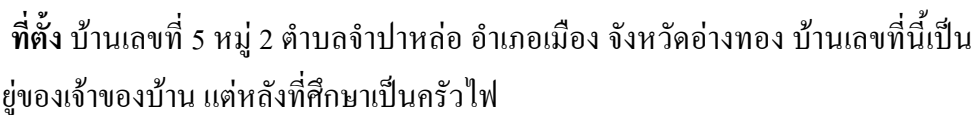
ประเภทของเรือน เรือนครัว ขนาด 2 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน หลังคาจั่วทรงสูง ปั้นลมหางปลา หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ด
ปึกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี แผงจั่วของเดิมไม่เหลือแล้ว ปัจจุบันใช้กระเบื้องแผ่นเรียบตี
ปิดไว้ ฝาครัวเป็นฝาสำรวจไม้ไผ่ ด้านสกัดไม่มี หน้าต่าง ด้านยาวมีหน้าต่าง 1 ช่อง เตี้ยล่างใช้
เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ รอดและอะเสเป็นไม้ อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมทั้งหลัง

จย. 23 ชื่อเจ้าของ นายสมศักดิ์ พรหมพงษ์







อายุ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน เป็นเรือนขนาด 3 ห้องเล็ก ๆ มีระเบียบ

องค์ประกอบของเรือน หลังคาทรงจั่ว แปงจั่วถูกพัก 2 ชั้น และฝากระดานตีเว้นช่อง ส่วนบนปั้นลมแบบหางปลา หลังคาเรือน กันสาด และปีกนกมุงด้วยสังกะสี เท้าแขนใช้เหล็กเส้นอ่อนโค้งออกจากเสาเรือน ฝาสำรวจไม้ไผ่ ไม้ไขของเรือนหลังนี้ เามาจากหลังอื่นมาติดตั้งไว้

จย. 24 ชื่อเจ้าของ วัดจำปาหล่อ



ที่ตั้ง บ้านจำปาหล่อ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่าน่าจะมียุไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง หนึ่งในกลุ่มกุฏิที่ล้อมหอสดมภ์

องค์ประกอบของเรือน หลังคาจั่วทรงสูงใช้ป็นลมแบบตัวหงา หลังคาเรือนระเบียงกันสาด และปีกนก มุงด้วยสังกะสี คงเปลี่ยนจากของเดิมที่เป็นกระเบื้องเคลือบ แฉงจั่วใช้แบบลูกฟักหน้าพรหม ฝาผนังใช้ฝาปะกน เสาแกนใช้เหล็กเส้นดัดให้อ่อนโค้ง ฝาด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ใช้ซี่ลูกกรงไม้ ส่วนด้านยาวมีหน้าต่างทั้งสามห้อง หน้าต่างมีซี่ลูกกรงไม้เช่นเดียวกัน เห็นได้ชัดว่าเป็นของใหม่ มีลูกกรงไม้ด้านสกัด เดี่ยวล่าง เสาและอะเสหรือคานใช้คอนกรีต ส่วนรอดยังคงเป็นไม้อยู่ ทุกช่วงห้องมีรอดเสริม 2 ตัว กันพื้นเรือนอ่อน

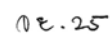
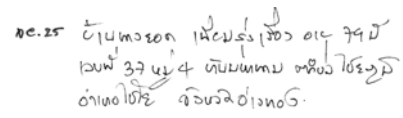
จย. 25 ชื่อเจ้าของ นางชอค เนียมรุ่งเรือง อายุ 79 ปี











ປັບការຂອດ 15 ຄົນ ຕໍ່ ຈັດ 10 ຄົນ ຕໍ່ ບ່ອນ 79 ມີ 10 ຄົນ (໑ ຄົນ)
ປັບການຈັດປະຕິບັດການ ທີ່ບໍ່ມີ ອຳນາດໃຫ້ ດຳເນີນການ,

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 37 หมู่ 4 บ้านมหานาม ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
ประวัติการครอบครอง มรดกตกทอด

อายุ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝดตัวผู้ตัวเมียขนาด 3 ห้อง มีระเบียง (ตัวผู้หมายถึงเรือนที่มีบันลุ่มแบบตัวหงา ทรงสูง ส่วนตัวเมียใช้บันลุ่มแบบหางปลา ทรงหลังคาลาดเอียงน้อยกว่า)

องค์ประกอบของเรือน แพนผังของเรือนตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก วางผังให้ด้านสกัดอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ด้านยาวขนานกับแม่น้ำ คืออยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก (เนื่องจากเจ้าของบ้านมีอัมมาสัยดี ยินยอมให้ขึ้นไปสำรวจภายในบ้านได้)

เรือนประธาน (ตัวผู้) ด้านสกัดกว้าง 3.10 เมตร ด้านยาวห้องแรก 2.40 เมตร ห้องกลาง 2.45 เมตร และห้องริม 2.40 เมตร

เรือนคู่แฝด (ตัวเมีย) ด้านสกัดกว้าง 2.05 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธาน

ระเบียงต่อออกมาจากเรือนคู่แฝดหรือด้านทิศตะวันตก 2 ช่วงเสา ขนาดกว้างช่วงแรก 2.10 เมตร ช่วงที่ 2 กว้าง 2.30 เมตร และทำเป็นพาไล ต่อออกมาจากด้านสกัด ทิศเหนือของเรือนคู่แฝดและระเบียงทำเป็นเรือนครัว

พิจารณาจากแผนผังจะเห็นว่าบ้านเดิมคงเป็นเรือนแฝดคู่ ต่อมาได้ขยายระเบียงและครัวเพิ่มเติม

เรือนประธานหลังคาจั่วทรงสูง ใช้บันลุ่มแบบตัวหงาประดับ หลังคาเรือน ปีกนก และกันสาด มุงด้วยสังกะสีเหมือนกันหมด แฉงจั่วใช้แบบลูกฟักหน้าพรหม ทำแฉงเป็นไม้ ระยะค้ำยันอยู่เกือบถึงขอบหน้าต่างบน หลังคาเดิมก็เป็นสังกะสี ครั้นมาเปลี่ยนใหม่ก็ยังคงใช้สังกะสีเหมือนเดิม ฝาของเรือนประธานใช้ปะกน ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง กรอบขีดหน้าสอปเข้าหากัน ใช้ไม้ทำเป็นซี่ลูกกรง ไม่ทำหย่อง ร่องดินข้างลูกฟักตั้งอยู่บนพริ้ง เสาตั้งใช้แบ่งช่องหน้าต่างรับฝาด้านสกัดและรับชื้อแปล่ เข้างามอยู่บนหลังรอด โคนเสาเสมอกับท้องรอด ฝาด้านสกัดจะตีหุ้มหน้าเสาและทับขอบผนังด้านยาวกันฝนสาดเข้าเรือน ส่วนฝาด้านยาวมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ห้องริมและห้องกลางใช้ไม้ทำซี่ลูกกรงเช่นเดียวกัน ช่วงเคียวล่างใช้เสาไม้กลมถาก ตั้งเสาสอปเข้าใน วางอะเสไม้ตลอดความยาวของเรือนทั้งสองข้างบนบ่าด้านในของเสารอดวางอยู่บนหลังอะเส และบนบ่าของเสาไม่เจาะช่องเสาเพื่อสอดรอด มีรอดเสริมทุกช่วงเสา การเข้าพริ้งด้านสกัดจะทำเป็นตัวเมีย เจาะช่องให้เคียวของพริ้ง ตัวผู้หรือพริ้งด้านยาวสอดได้ และปลายพริ้งด้านสกัดจะยื่นเลยออกไป ประมาณ 10 เซนติเมตร การเข้าพริ้งเช่นนี้เพื่อป้องกันฝนสาดเข้าพื้นด้วย แฉงคอสองทำเป็นลูกฟักมีไม้แผ่นกรุหลัง

เรือนคู่แฝดหลังคาทรงจั่ว แต่มีความลาดเอียงน้อยกว่าเรือนประธาน มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาเช่นเดียวกัน บันลุ่มแบบหางปลา แฉงจั่ว ลายตะวันลูกฟัก 2 แถว ฝาทำเป็นบานกระทุ้งทั้งแฉงด้านหนึ่งอีกด้านหนึ่งไม่มี เพราะเปิดเชื่อมต่อกับครัว เครื่องบนหลังคาใช้ชื้อคัดสอดกับร่องเสาเรือนประธานบริเวณใต้ค้ำ พาดยาวไปยังเสาอีกด้านหนึ่ง แล้วตั้งเสาตุ๊กตาขับปลายชื้อด้านที่ติดกับชายคาเรือนประธาน เสาตุ๊กตานี้ใช้แทนเสาไม้ที่ตั้งขึ้นมาจากดิน ถ้ามีเสา

ต้นนี้จะเกะกะและเปลืองพื้นที่ จากนั้นก็วางใบตองลงเป็นสันข้อค้ำทะลุข้อห้องขึ้นไปรับอกไก่ด้านบน

พื้นของเรือนประธานและเรือนคู่แฝดเสมอกัน แต่กระเบื้องและครีวลดระดับลงมาประมาณ 25 เซนติเมตร วัสดุนาคองค้ำประกอบของเรือนได้ดังนี้

- เดี่ยวล่างจากพื้นดินถึงหลังรอด 1.90 เมตร
- เดี่ยวบนจากหลังรอดถึงท้องข้อ 2.80 เมตร
- ข้อเรือนประธานใช้ข้อแบน
- ข้อค้ำวางเอาสันขึ้น
- เสากลมขนาดเสี้ยวผ่าศูนย์กลาง 8"
- รอดขนาด 1 ½" x 6" วางระยะห่าง 1.10 (รอดเสริม)
- อะเสาะขนาด 1 ½" x 8"
- พรีงขนาด 1 ½" x 7"
- พื้นขนาด 1" x 2"
- กรอบเข็ดหน้า หน้าต่าง กว้าง 75 เซนติเมตร สูง 1.30 เมตร

จย. 26 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ



ที่ตั้ง ริมทางเขตตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

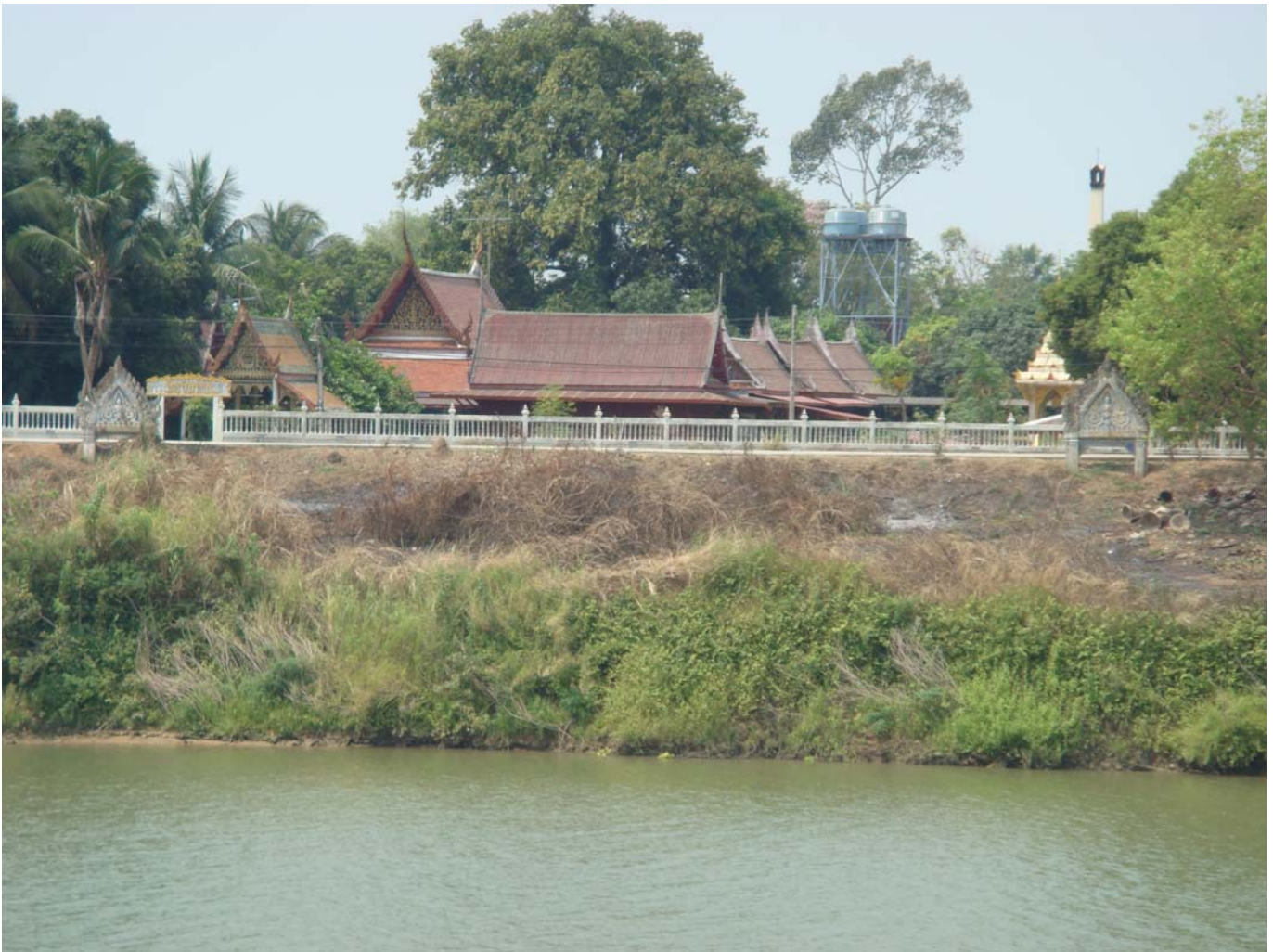
ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ เรือนปรุใหม่ แบบทรงไทยประยุกต์ เป็นการต่ออายุเรือนไทยและช่างเรือนไทย

ประเภทของเรือน เรือนหมู่ มีเรือนรี เรือนขวาง หลังละ 3 ห้อง

องค์ประกอบ หลังคาจั่วทรงสูงประดับปั้นลมแบบตัวเหงา ปีกนก กั้นเสา และหลังคาเรือน มุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก ประยุกต์ใช้แทนสังกะสี การใช้วัสดุมุงชนิดนี้ไม่ต้องมีระแนงและกลอน ฝาเรือนยังใช้ฝาปะกน หน้าต่างด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาว 3 ช่อง เคียวล่าง เสาปูนอะเส และรอด ยังใช้ไม้ ได้ถุนสูง บางหลังกั้นห้องเพื่อประโยชน์ใช้สอย

จย. 27 ชื่อเจ้าของ วัดวงษ์ภาคาราม



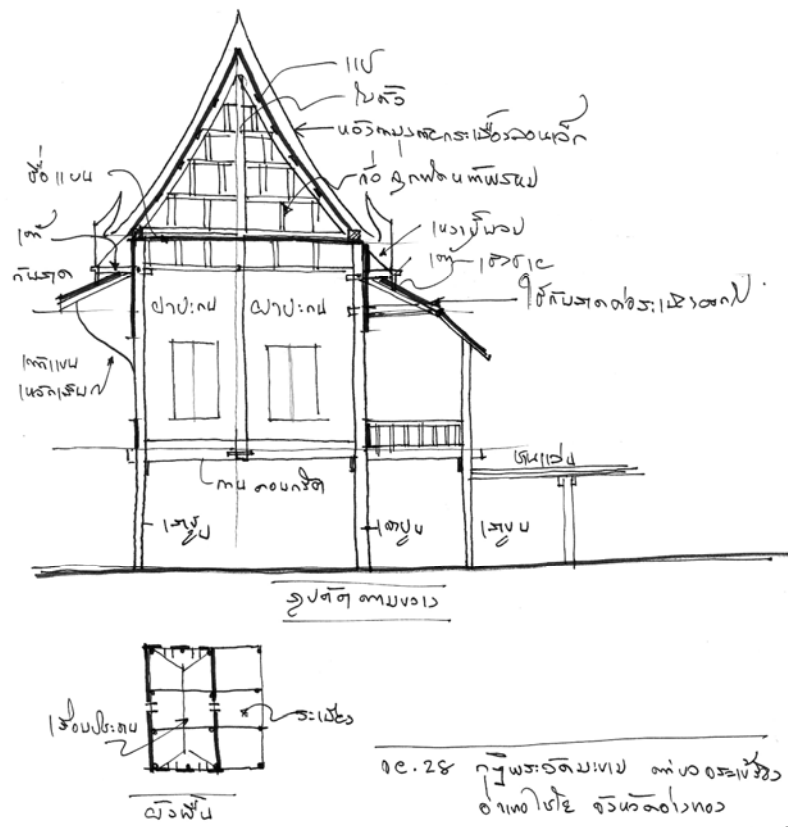
ที่ตั้ง บ้านโรงม้า อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ประวัติและการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน หมู่กุฏิทรงไทย ริมแม่น้ำขนาดห้องละ 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน หลังคาจั่วทรงสูง ปั้นลมแบบตัวเหงา องค์ประกอบตามแบบฉบับเรือนไทย ไม่ได้เก็บรายละเอียด ต้องการนำเสนอในแง่ภูมิทัศน์



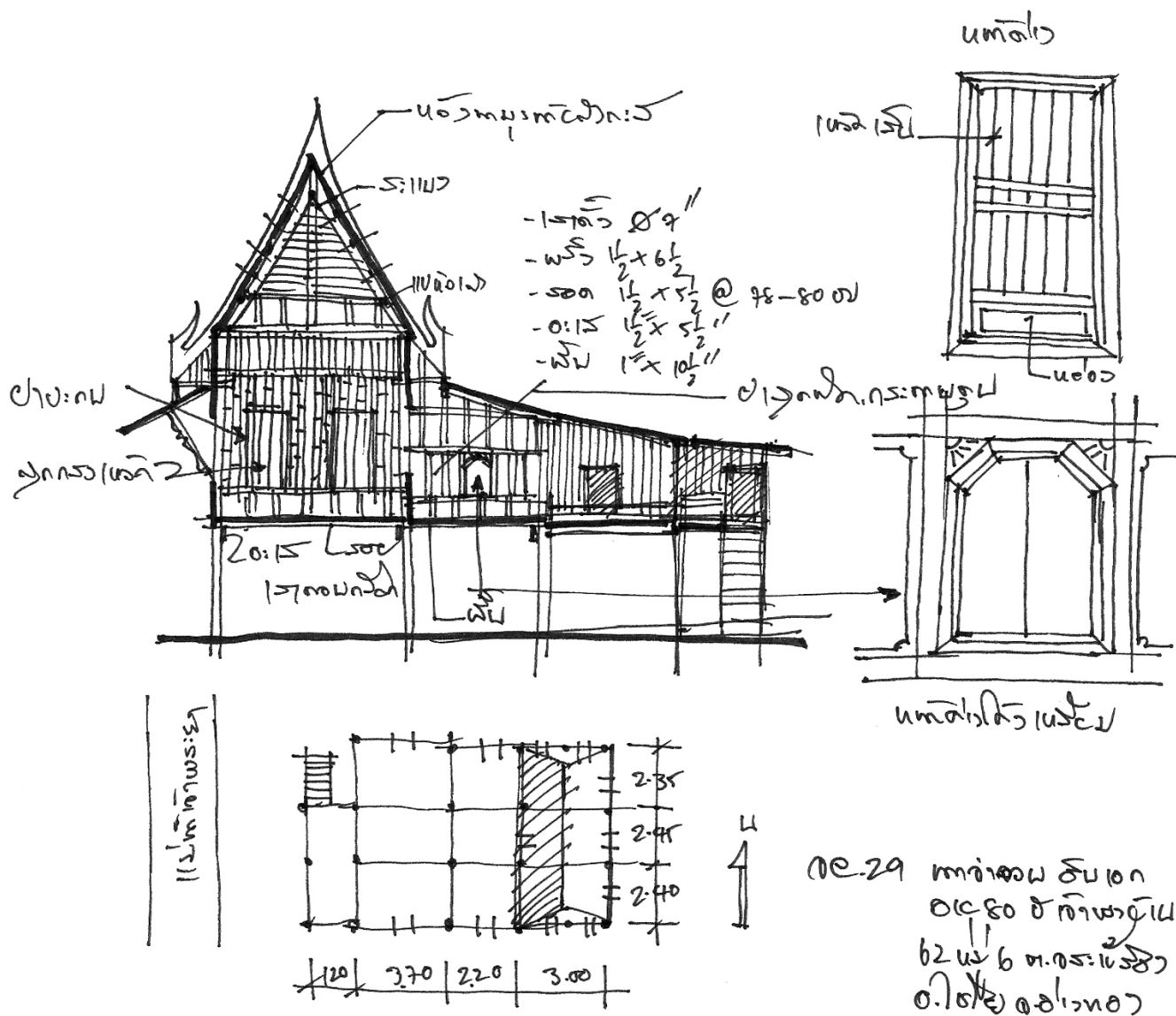
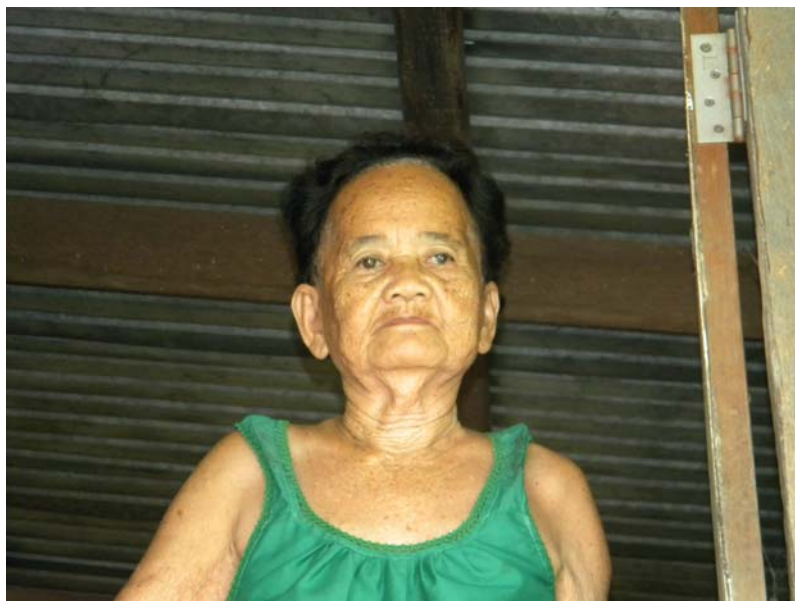
ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวชนิด 3 ห้อง มีระเบียบ

องค์ประกอบของเรือน เขตสังฆาวาสจะสร้างกุฏิเป็นหลัง ๆ ล้อมหอสวดมนต์ และหอฉัน มีชานเล่นถึงกันทุกหลัง ทางวัดได้ซ่อมแซมให้คงสภาพดั้งเดิม หลังคาจั่วทรงสูง ปั้นลมแบบตัวหงา หลังคากุฏิ กันสาด ปีกนก และระเบียง มุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก แฉงจั่วใช้ลูกฟัก หน้าพรหม ฝาปะกน ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง ด้านยาวมีหน้าต่าง 1 ช่อง ที่ห้องกลางเดี่ยวล่างใช้เสาและคานคอนกรีต ระเบียงโปร่งมีลูกกรง

จย. 29 ชื่อเจ้าของ น.ศ.ลำจวน อินเอก อายุ 80 ปี







ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 62 หมู่ 6 ตำบลจรเข้ร้อง อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง แต่เดิมเป็นเรือนของนางจอน อินเอก ผู้เป็นแม่ ต่อมายกให้นาง ลำจวน อินเอกผู้เป็นลูก แล้วได้ย้ายมาปลูกลงในที่ปัจจุบันเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว

อายุ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน ชนิดเรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียบ

องค์ประกอบของเรือน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกหันด้านสกัดของเรือนไปทางทิศเหนือ-ใต้ ด้านยาวหันไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา เรือนประธานกว้าง 3.00 เมตร ด้านยาวห้องริมนอก 2.35 เมตร และ 2.40 เมตร ส่วนห้องกลางยาว 2.45 เมตร รวมความยาว 7.20 เมตร สูงจากพื้นดินถึงท้องรอด 1.90 เมตร มีระเบียบต่อออกไปอีก 3 ช่วงเสา ช่วงที่ติดกับเรือนประธานกว้าง 2.20 เมตร ถัดออกไป 3.70 เมตร และช่วงสุดท้าย 1.20 เมตร ขนาด 2 ห้องเสา ทำบันไดขึ้นเรือน ด้านทิศเหนือคือขึ้นทางด้านสกัดของระเบียบ

ทรงของเรือนประธาน หลังคาทรงจั่วสูง แฉงจั่วทำเป็นลูกฟักกระดานคูน ใบปรือกรอบจั่วตีทับกันขึ้น ปั้นลมแบบตัวหงา หลังคาเรือน กันสาดและปีกนกมุงด้วยสังกะสี ซึ่งแต่เดิมมุงด้วยกระเบื้อง กันสาดยื่นออกตัวเรือนมากประมาณ 1.50 เมตร ใช้เท้าแขนสลักเป็นรูปกริช แต่เดิมเป็นเหล็กเส้นช่วยค้ำยัน ใช้ฝาปลูกฟักทั้งด้านสกัดและด้านยาว ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ติดลูกกรง เหล็กเส้นด้านยาว ด้านหลังมีช่องหน้าต่างห้องริม ฝาเรือนด้านหน้ามีช่องประตู ห้องกว้างและหน้าต่างห้องริม

ฝาระเบียบช่วงแรกทำเป็นฝาปลูกฟัก มีช่องหน้าต่าง โคงเหลื่อมช่วงที่ 2 ใช้ฝากระดานตีทับเกล็ดในแนวนอนถึงได้ขอบหน้าต่าง เหนือขึ้นไปตีทับในแนวตั้ง หน้าต่างบานคู่ชนิดเปิดออก ช่วงที่ 3 ฝาส่วนล่างตีทับเกล็ดในแนวนอน ทำเป็นซี่ลูกกรงอยู่ข้างบนพาดบันไดขึ้น ตรงระเบียบนี้ ซึ่งมีประตูเปิดปิดได้

พื้นเรือนแม่และระเบียบช่วงแรกระดับเดียวกัน เป็นเรือนเดิม ส่วนระเบียบช่วงที่ 2 และ 3 คงต่อเติมใหม่ภายหลังอาจจะเป็นเมื่อ 50 ปีมาแล้ว คราวที่ยกบ้านหลังนี้มาสร้างใหม่ เสาเรือนเปลี่ยนจากไม้มาเป็นเสาคอนกรีต แต่ยังคงใช้อะเสและรอดเป็นไม้

ได้วัดขนาดตัวไม้ไว้เป็นตัวอย่างดังนี้

- เสากลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 7"
- พริ้ง 1 ½ "x6 ½"
- รอด 2"x5 ½" วางระหว่าง 80 เซนติเมตร
- ชื่อใช้ชื่อแบนวัดขนาดไม้ได้อยู่ในห้อง
- อะเส 1 ½"x5 ½"
- พื้น 1"x10 ½"

กรอบเข็ดหน้าหน้าต่าง กว้าง 75 เซนติเมตร สูง 1.30 เมตร

กรอบเข็ดหน้าหน้าต่างระเบียบ กว้าง 70 เซนติเมตร สูง 90 เซนติเมตร

จย. 30 ชื่อเจ้าของ นางปราณี แสงอรุณ อายุ 55 ปี









อายุ ประมาณ 70 ปี

องค์ประกอบของเรือน คลองบางบาลนี้คือแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม มีวัดเก่า ๆ สมัยอยุธยา

บ้านหลังนี้ตั้งอยู่ริมคลองบางบาล ฝั่งทิศเหนือ วางผังให้ด้านยาวขนานไปกับลำน้ำ หากจับตามทิศทาง ด้านสัปดาห์หันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันตกเฉียงใต้ การวางผังในลักษณะนี้จะยึดเอาแม่น้ำเป็นหลัก และหันทางระเบียบเง้าหาแม่น้ำ

เรือนประธานมีขนาดของด้านสกัดกว้าง 3.12 เมตร ด้านยาวห้องละ 2.34 เมตร 3 ห้อง รวม 7.02 เมตร ระเบียงมีขนาดกว้างน้อยกว่าเรือนประธานคือ 2.22 เมตร ต่อเป็นพาไลออกไปทางด้านสกัด 1 ด้าน

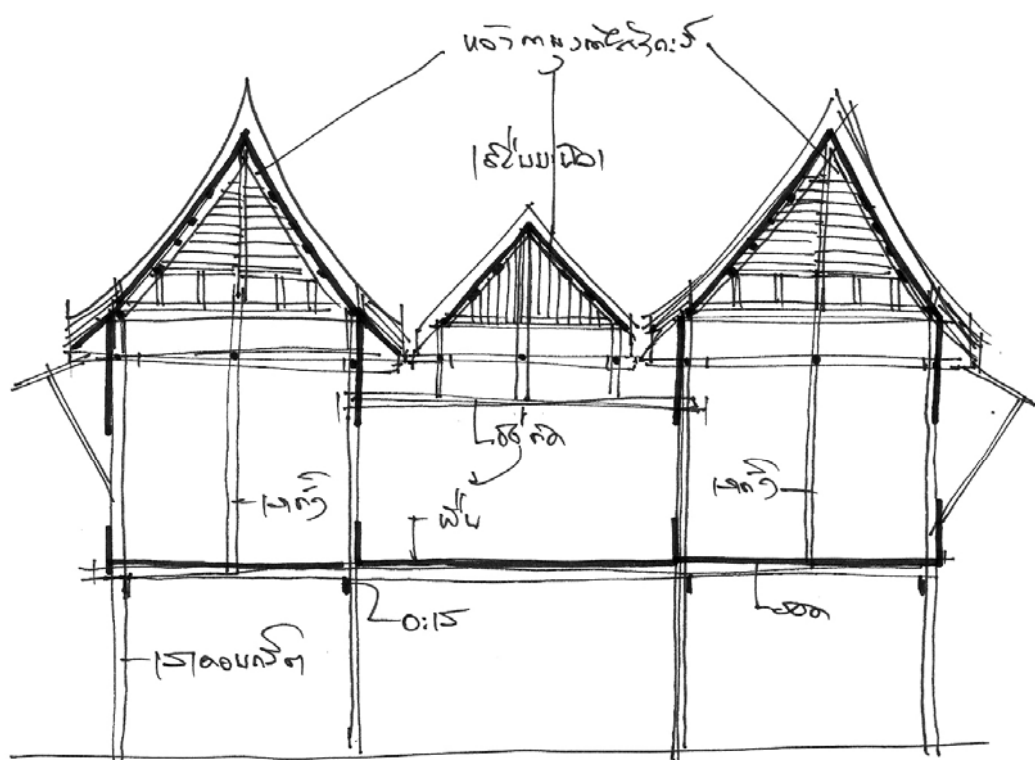
ทรงของเรือนเสาสอบเข้าใน หลังคาจั่วทรงสูง ใช้ปลีลมแบบตัวเหงา หลังคาเรือนกันสาดและปีกนกมุงด้วยสังกะสี ใช้เท้าแขนไม้แบบกริช ค้ำยันกันสาด ซึ่งยื่นจากตัวเรือนออกไปมาก ฝาทำเป็นปะกน ด้านสกัดทำหน้าต่าง 2 ช่อง มีหย่องทำเป็นลูกฟักและซี่ลูกกรงทำด้วยไม้ ฝาเรือนด้านยาวหลังบ้าน ทำช่องหน้าต่างที่ห้องริมทั้งสอง ด้าน ฝาระเบียงนำฝาเรือนครัวซึ่งเป็นฝาสารวจไม้ไผ่ จากหลังอื่นมาติดแปะไว้ มีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง ส่วนฝาของพาไลทำเป็นฝาปะกนเช่นเดียวกับเรือนประธาน แต่เป็นฝาเสี้ยว มีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง

พื้นเรือนและระเบียงระดับเดียวกัน ส่วนพาไลที่ต่อเพิ่มขึ้นภายหลัง ลดระดับลง ทำบันไดพาไลขึ้นด้านหน้า

เสาใช้คอนกรีตแทนไม้วางอะเสด้านในเสา แล้ววางรอดและรอดเสริมช่วงกลางห้อง ความสูงของเดี่ยวล่าง จากพื้นถึงใต้ท้องรอด 1.95 เมตร ช่วงเดี่ยบบนสูงจากท้องรอดถึงใต้ท้องจื่อ 2.90 เมตร

จย. 31 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ เพราะรั้วบ้านปิดไม่มีคนอยู่ จึงไม่สามารถสอบถามข้อมูลได้ แต่เห็นว่าเรือนหมุ่ นั้นไม่ค่อยได้พบเห็น เหลือน้อยมาก จึงได้ถ่ายภาพและเก็บข้อมูลอยู่ด้านนอก



[illegible]

ที่ตั้ง ริมถนนในเขตบ้านบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภท เรือนหมู่ มีหอกกลาง

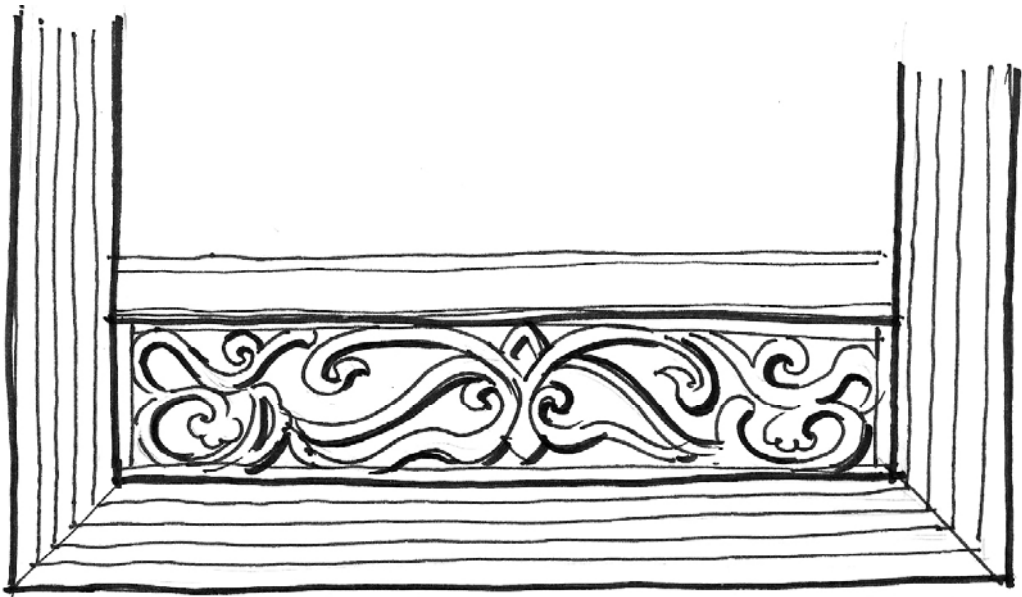
องค์ประกอบ มีอาคารทั้งหมด 4 หลัง ตรงกลางทำเป็นหอกกลางชานทรงมะนิลา หันหน้าเรือนไปทางเหนือ คือเอาด้านสกัดของหอกกลางไปทางเหนือ เรือนประธานจึงอยู่ทางทิศใต้ หันด้านสกัดไปตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก เรือนขวางขนานข้างหอกกลาง ซ้ายขวา หันด้านสกัดไปทางทิศเหนือ-ใต้ เรือนประธานทำป็นลมแบบหางปลา ส่วนเรือนขวางทำป็นลมแบบตัวเหงาทั้งสองข้าง หลังคามุงด้วยสังกะสี แฉงจั่ว ลูกฟัก ใบปรือ มีการตกแต่งป็นลมหางปลา ใช้ไม้ค้ำยันหลังป็นลม และวางเส้นกลางเป็นแนวยาว คล้ายกระดุก ฝาเรือนทำเป็นลูกฟัก กระดานดานาสีเหลือง มีบันไดขึ้นทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับเรือนขวาง

จย. 32 ชื่อเจ้าของ วัดบางบาล









ที่ตั้ง บ้านบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม แต่ได้รับการซ่อมแซมใหม่
อายุ มากกว่า 80 ปี
ประเภท เรือนเดี่ยวมีระเบียง รวมอยู่ในหมู่กุฏิ

องค์ประกอบ เป็นกุฎิที่สร้างเป็นแถว ขาวตามด้านสกัดเรียงกัน 5 หลัง ขนาดเดียวกัน ทั้งหมด หันหน้าคือด้านระเบียบไปทางทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออกคือ คลองบางบาล แม่น้ำเจ้าพระยาเดิม ทรงเรือนสอบเข้าหากัน หลังคาทรงจั่ว แบบปั้นลมใช้ตัวเหงา หลังคา กุฎิ กันสาด ปีกนก และระเบียบ มุงด้วยกระเบื้องเกล็ด มุงใหม่แทนของเดิม ฝาภูมิมีทั้งปะกนและลูกฟักกระดานดาน เจาะช่องหน้าต่างด้านสกัดของกุฎิ 2 ช่อง ระเบียบ 1 ช่อง ด้านยาวหลังภูมิมีช่องหน้าต่างกุฎิละ 3 ช่อง ได้ทำแขนแบบกริชทำขึ้นใหม่ช่วยค้ำยันกันสาด เสาและคาน ใช้คอนกรีตแทนไม้ แฉงจั่ว มีแบบลูกฟักหน้าพรหม แบบลูกฟัก 3 ชั้น ต่อยอดด้วยใบปรือ มีลายฉลุที่หย่องของหน้าต่าง กรอบเข็ดหน้าแบบสอบเข้าหากัน

จย. 33 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ



ที่ตั้ง ริมคลองบางบาลฝั่งทิศเหนือ ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติและการครอบครอง เป็นบ้านที่กำลังก่อสร้าง (25 พ.ย. 53) เจ้าของบ้านเป็นช่างปรุงเรือนไทยขาย

อายุ บ้านใหม่กำลังสร้าง

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 3 หลัง

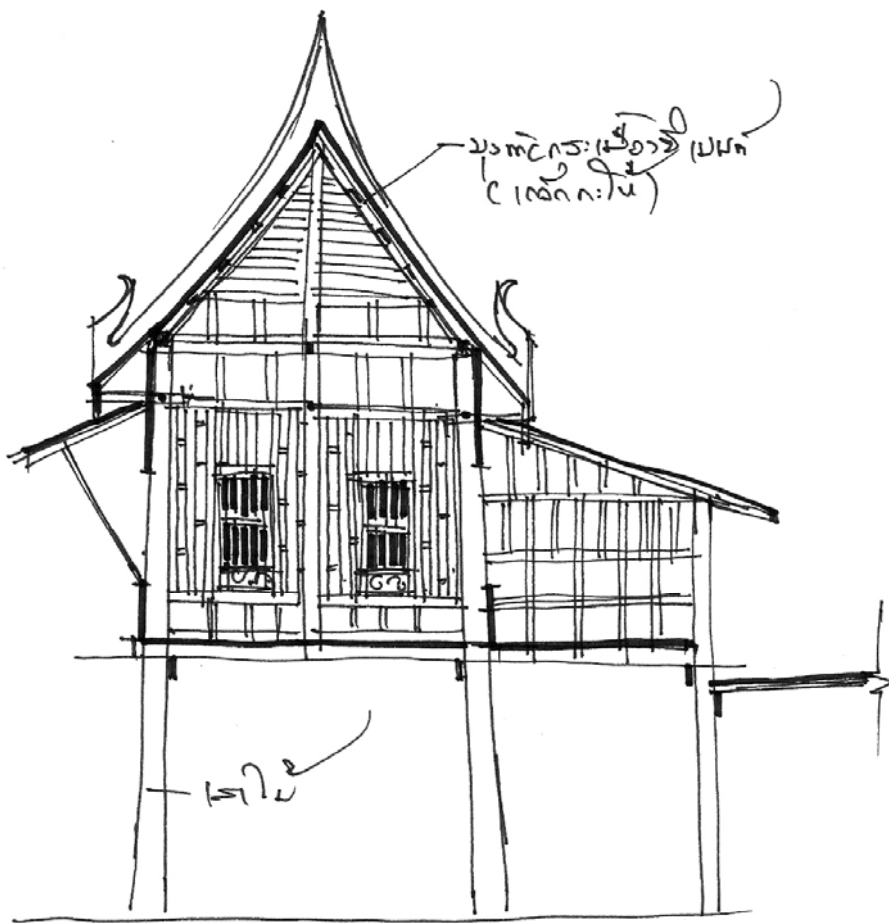
องค์ประกอบของเรือน ทรงไทยเสาสอบเข้าหากัน ปั้นลมแบบตัวเหงา หลังคา ปีกนก และกันสาด มุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก ฝาเรือนใช้ฝาแบบลูกฟัก หน้าต่างมีหย่องจำหลักลาย ช่วงเด็วล่าง เสาและคานใช้คอนกรีต มีทวยไม้แบบกริชช่วยค้ำยันกันสาด

จย. 34 ชื่อเจ้าของ นางสมคิด ไผ่งาม อายุ 70 ปี

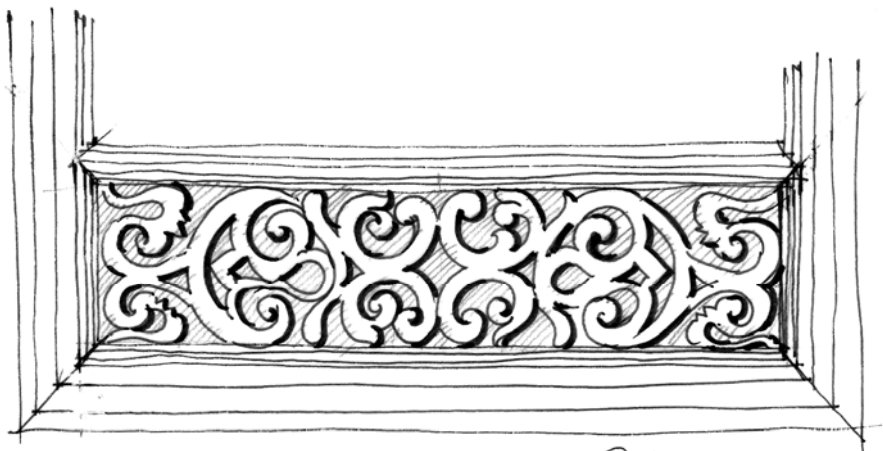








๑๕.๓๔ บ้านพระอริยวงศาคตญาณ
 32 หมู่ 1 ต.วัดเขย อ.บ.เขย
 อ.พระนครศรีอยุธยา



๑๕.๓๔ บ้านพระอริยวงศาคตญาณ
 32 หมู่ 1 ต.วัดเขย อ.บ.เขย อ.พระนครศรีอยุธยา

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 32 หมู่ 1 ตำบลวัดเขย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เป็นบ้านของยายกับตาที่ให้แม่และตาทอดมาถึงหลานคือ นางสมคิด มีการซ่อมแซมเรื่อยมา

อายุ ประมาณ 130 ปี

ประเภทของบ้าน เรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง มีการต่อเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ใช้สอย ต่อออกจากกระเบื้องและต่อออกจากด้านสกัด

องค์ประกอบของเรือน หันด้านกระเบื้องลงน้ำ ทรงของเรือนสอบเข้า ใช้บันลัมแบบตัวเหงา ประดับหลังคา มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์หางมน หรือที่ชาวบ้านเรียก “เกล็ดกะโห้” แฉงจั่วแบบใบปรีดลูกฟัก ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี ไม้เท้าแขนใช้ขนาด 1 ½"x3" ค้ำยันกันสาด ฝาเรือนใช้ฝาปะกน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ห้อยง่าหลักลาย ชั่วลูกกรงใช้เหล็กเส้น ฝาด้านยาวหลังเรือนมีหน้าต่างทั้งสามห้อง เดี่ยวล่างเสาสี่เหลี่ยมแทนเสากลมของเดิม หัวเสาเจาะง่ามให้รอดสอด วางรอดยาวตามด้านสกัดถึงกระเบื้องด้วย อะเสทาบเข้าป่าของเสาได้รอด ช่วยบังคับไม่ให้เรือนโย้และรับรอดเสริมกลางห้อง บันไดขึ้นด้านสกัดของกระเบื้อง ฝาระเบียงใช้ฝา ลูกฟักทำใหม่

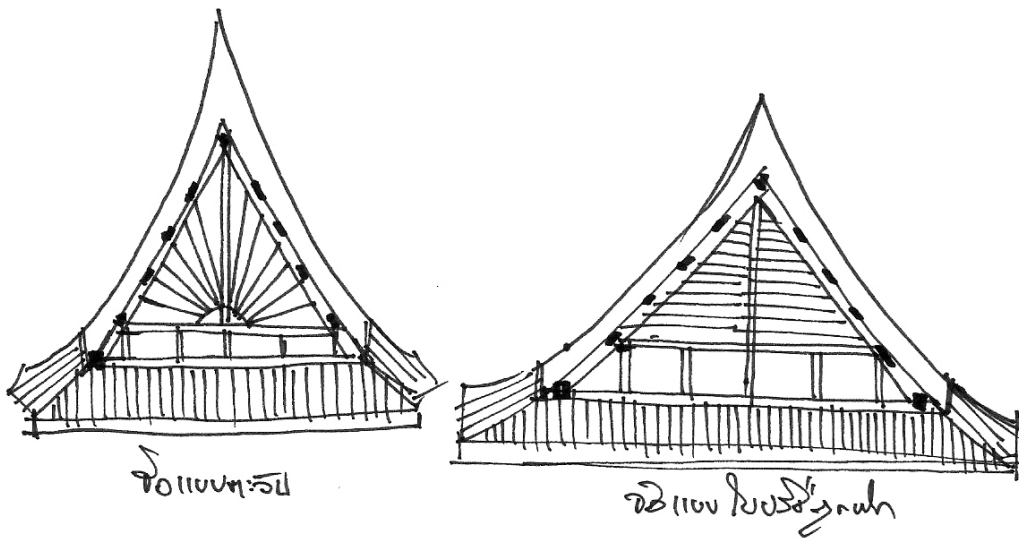
จย. 35 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ











๑๕-๓๕ จันทิมแบบทรงจอใบไม้ร่วง หมู่บ้านรัตนวง
๐-๖๖๖๖ .๑. พระพรหมรังษี

ที่ตั้ง ข้างทางเดินเข้าวัดท่าสุทธาวาส ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ กลุ่มเรือนอายุประมาณ 80-100 กว่าปี

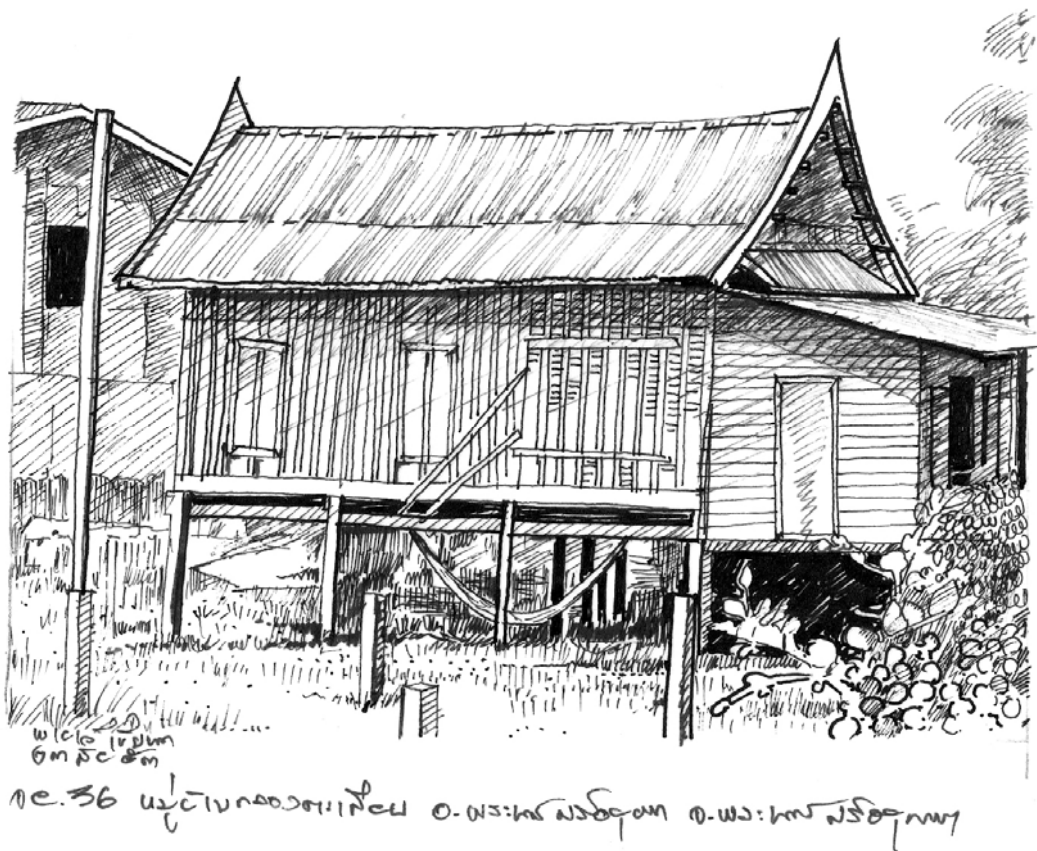
ประเภทของเรือน บริเวณนี้เป็นกลุ่มบ้านทรงไทย มีทั้งเรือนแฝดและเรือนเดี่ยว หลาย
เจ้าของ ส่วนที่สร้างใหม่ ๆ ส่วนมากเป็นทรงมะนิลา เรือนเก่า ๆ ก็มีการซ่อมเปลี่ยนวัสดุบาง
รายการ

องค์ประกอบของเรือน เฉพาะเรือนทรงไทย ทรงเรือนตั้งเสาสอบเข้า ปันลมมีทั้งใช้
แบบหางปลาและแบบตัวเหงา มีปริมาณพอ ๆ กัน บางหลังใช้ปันลมแบบหางปลาเป็นเรือน
ประธาน แต่หลังคาทรงสูงเหมือนกับปันลมตัวเหงา แฉงจั่วมีทั้งลายตะวัน ลูกฟัก หน้าพรหม
ใบปรี๊ดลูกฟัก ฝาเรือนมีฝาสำรวจไม้ไผ่เป็นเรือนคร่าวขนาด 2 ห้อง ช่วงเสาคร่าวแต่ละห้องกว้าง
ต้องใช้รูดเสริม 2 ตัว บางหลังใช้ฝาปะกนเป็นฝาเรือนประธาน เดี่ยวล่าง มีทั้งเรือนเสาไม้ และ
เสาคอนกรีต ได้ดูสูงมากทุกหลัง สามารถนำรถยนต์เข้าไปจอดได้

หมายเหตุ คลองบางบาลคือแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม แยกออกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา
ปัจจุบันที่หน้าวัดจุฬา เข้าอำเภอบางบาล ไปบรรจบกับแม่น้ำน้อยที่ตำบลสีตุ๊ก ก่อนจะถึงสีตุ๊กมี
คลองแยกเข้ามาอยุธยา คือคลองมหาพราหมณ์ คงเป็นคลองเดียวกันกับคลองบางบาล แผนที่
ไทรภูมิฉบับอยุธยา-ธนบุรี ลงไว้ว่าคลองมหาพราหมณ์เป็นแม่น้ำใหญ่ ในแผนที่ของ
ชาวต่างชาติก็ลงไว้ว่าเป็นแม่น้ำใหญ่ ยังมีวัดเก่า ที่มีพระสงฆ์และวัดร้างอยู่หลายวัด
บ้านเรือนของราษฎรคงอยู่ต่อเนื่อง จากสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน บ้านเรือนทรงไทย
หนาแน่น แต่การเข้าไปเก็บข้อมูลลำบากมาก ได้แต่เก็บภาพรวม ๆ ไว้เท่านั้น

จย. 36 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ แต่เป็นของชาวอิสลาม





ที่ตั้ง คลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุกว่า 100 ปี

ประเภทของเรือน บ้านเดี่ยว ขนาด 3 ห้อง มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน มีระเบียงด้านหน้าต่อเติมพาไลยื่นออกมาจากด้านสกัด ใต้ถุนไม่สูงนัก ทรงเรือนเสาสอบเข้าใน ปั้นลมแบบหางปลา หลังคาทรงสูง มุงด้วยสังกะสี ทั้งปีกนกและระเบียง แผงจั่วแบบใบปรีอูลูกฟัก ฝาเรือนแบบฝาสำรวจไม้ไผ่ ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านยาว 3 ห้อง ๆ ละ 1 ช่อง เสาไม้ อะเส และรอดใช้ไม้ ไม่มีรอดเสริมกลางห้อง

จย. 37 ชื่อเจ้าของ วัดชม









ที่ตั้ง ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันตก ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง อยู่ที่วัดมาแต่เดิม

อายุ ประมาณ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน หมู่กุฎี แต่ละหลังขนาด 3 ห้อง มีระเบียบ

องค์ประกอบของเรือน ปั้นลมมีทั้งที่เป็นแบบหางปลาและแบบตัวหงา จั่วลูกฟักหน้า
พรหม หลังคากุฎี กันสาดและปีกนกมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ใช้เหล็กเส้นเป็นเท้าแขน ฝาอกุฎีมี
แบบปะกน ลูกฟัก กระดานคุน แผงคอสองมีทั้งทำเป็นลูกฟัก และฉลุลายเครือเถา หน้าต่างด้าน
สกัด 2 ช่อง ด้านยาวทั้งสามห้อง ๆ ละ 1 ช่อง บางหลังมีหน้าต่างห้องเดียวที่ห้องกลาง เดี่ยวล่าง
เสาปูนซีเมนต์ เดี่ยวประมาณ 1.20 เมตร ใช้อะเสและรอด รอดนั้นเสริมช่วงเสาช่วงละสามตัว

จย. 38 ชื่อเจ้าของ นายโถม กลมกล่อม





ที่ตั้ง ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันตก บ้านเลขที่ 1/1 หมู่ 4 บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เจ้าของบ้านไม่อยู่ จึงสอบถามญาติ กล่าวว่า เป็นเรือนเก่าสร้างมาแต่เดิม

อายุ ประมาณ 80 กว่าปี

ประเภทของเรือน เดิมเป็นเรือนเดี่ยว มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน เป็นเรือนเดี่ยว มีระเบียง ต่อมาสร้างเรือนทรงมะนิลาต่อจากระเบียงออกมาอีกหลัง และต่อพาไลออกไปทางด้านสกัด ฝั่งของเรือน วางผังตามยาวขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศเหนือ-ใต้ คือด้านสกัด ทิศตะวันออกหน้าบ้าน ทิศตะวันตกหลังบ้าน เป็นเรือนทรงไทยเสาสอบเข้าใน ปั้นลมแบบตัวหงา หลังคาเรือน ปีกนกและกันสาดใช้สังกะสีมุงแฝงจั่ว ลูกฟักหน้าพรหม ฝาเรือนใช้ฝาปะกน ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านยาวหลังเรือนทั้ง 3 ฝั่ง มีหน้าต่างห้องละ 1 ช่อง แบบมีซี่ลูกกรง แต่ไม่ทำหย่อง เ้าแขนใช้ไม้ตรง เดี่ยวล่างใช้เสากลม อะเส รอด และรอดเสริม 2 ตัว ระหว่างช่วงเสา พาไลที่ต่อออกจากด้านสกัดที่ฝาด้านหลังทำเป็นฝาปะกน ส่วนด้านข้างเป็นฝากระดานตีชนในแนวนอนพื้นต่ำกว่าเรือนประมาณ

จย. 39 ชื่อเจ้าของ 'ไม้ทราบ'







ที่ตั้ง ริมคลองมหาพราหมณ์ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เป็นกลุ่มเรือนทรงไทยมาแต่เดิม เพราะกลุ่มมหาพราหมณ์นี้
ประชากรอยู่อาศัยต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา

อายุ 80-100 กว่าปี

ประเภทของเรือน เป็นหมู่บ้านเรือนไทย มีทั้งเรือนเดี่ยวและเรือนหมู่

องค์ประกอบของเรือน จะกล่าวโดยภาพรวม ๆ ปั้นลมมีทั้งแบบหางปลาและตัวหงา
ถ้าเป็นหางปลาทรงของหลังคาจะลาดกว่าแบบมีตัวหงา ส่วนใหญ่จะใช้กับเรือนคู่แฝดและ
เรือนครัว แผงจั่ว แกวล่าง 2 แกวเป็นลูกฟัก ส่วนบนใช้ไม้แผ่นตีเว้นช่องเป็นเรือนครัว แบบลูก
ฟักหน้าพรหมใช้กับเรือนประธาน หลังคาบางหลังมุงด้วยกระเบื้องเคลือบ เครื่องบนหลังคาก็จะ
ประกอบไปด้วย จันทัน แป กลอน ระแนง ถ้าเป็นกระเบื้องลอนคู่หรือสังกะสี ก็ไม่ต้องมีกลอน
และระแนง ฝาเรือนใช้ฝาปะกน เนื่องจากเรือนแต่ละหลัง มีการต่อเติมเพื่อประโยชน์ใช้สอย
ตามสมัยปัจจุบัน ส่วนประกอบบางส่วนจึงเป็นของใหม่ แต่ที่ยังรักษาสภาพเรือนไทยไว้ได้คือ
รูปทรงและจั่ว

การเก็บข้อมูลภาคสนามลุ่มแม่น้ำน้อย

มน. 1 ชื่อเจ้าของ นางสมเกลียว กระจ่างจิต อายุ 78 ปี



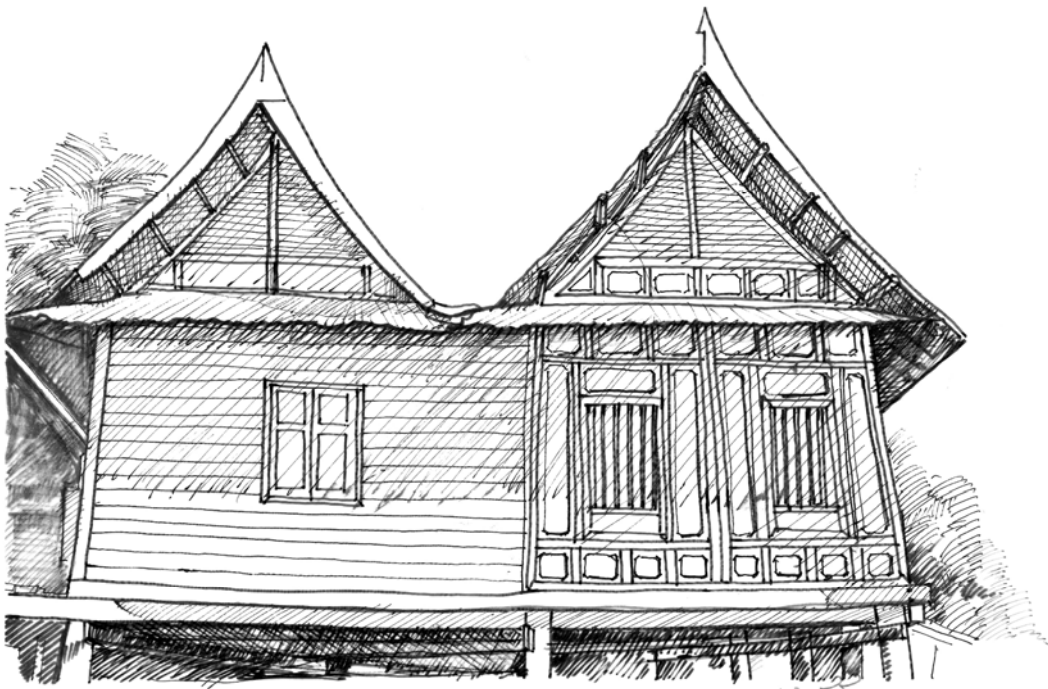






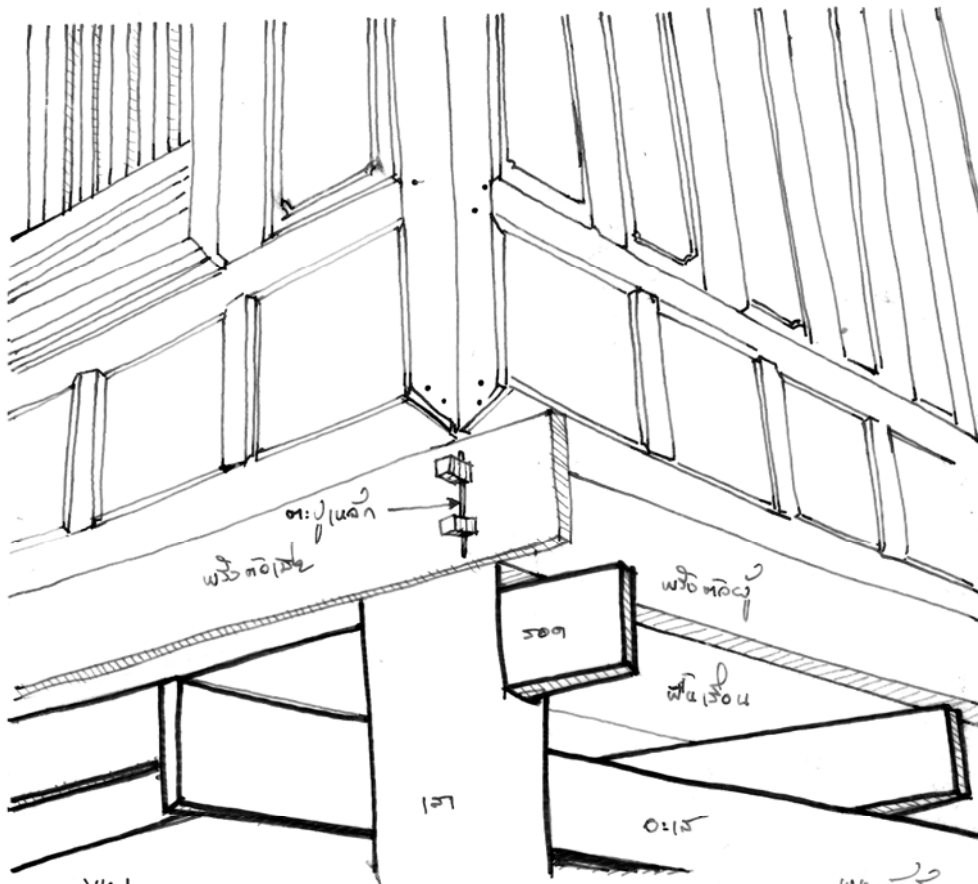






มณ. | รูปทัศนศิลป์ บ้านทองสมคำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
บ้านทองสมคำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

พลา (พิมพ์)
๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓



มณ. | บ้านทองสมคำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
บ้านทองสมคำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
เพื่อใช้ในการซ่อมแซม (พิมพ์) ทางด้าน โครงสร้าง (หรือใช้เพื่อ)
ลงพื้นที่เพื่อศึกษาในส่วนของโครงสร้าง

พลา (พิมพ์)
๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓



ประวัติการครอบครอง เป็นมรดกตกทอดกันมา

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 2 ขนาด 3 ห้อง

หลังคาเรือน ปีกนกมุงด้วยสังกะสี จั่วทำแบบใบปรีหรือลูกฟักทั้งคู่ ฝาเรือนประธาน
ทำเป็นฝาตายบัวและมีหน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง มีชักรูกรงและหย่องไม้มีลาย ฝาเรือนด้านหลัง
อยู่ในทิศตะวันออก มีหน้าต่าง ห้องกลาง เรือนแฝดฝาไม้กระดานดีทับเกล็ดในแนวนอน มี
หน้าต่างบานคู่ เปิดออกด้านนอก ฝาเรือนด้านใน ไม่สามารถขึ้นไปสำรวจได้ พิจารณาจากผัง

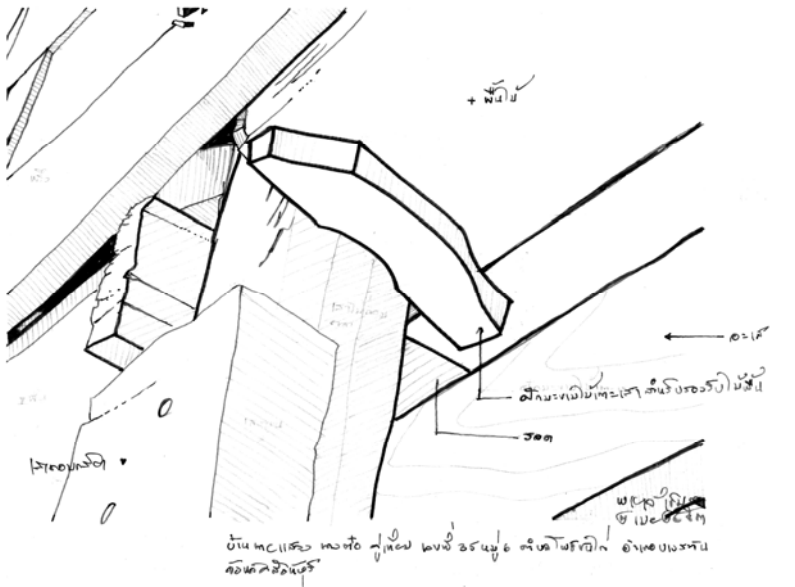
พื้นไม่มีเสาดั้งกันห้อง จึงไม่น่าจะมีฝา กันห้องหรือฝาประจำห้อง ประตูคงเข้าห้องกลาง พาดบันไดขึ้นเรือนด้านทิศใต้ของเรือนขยาย

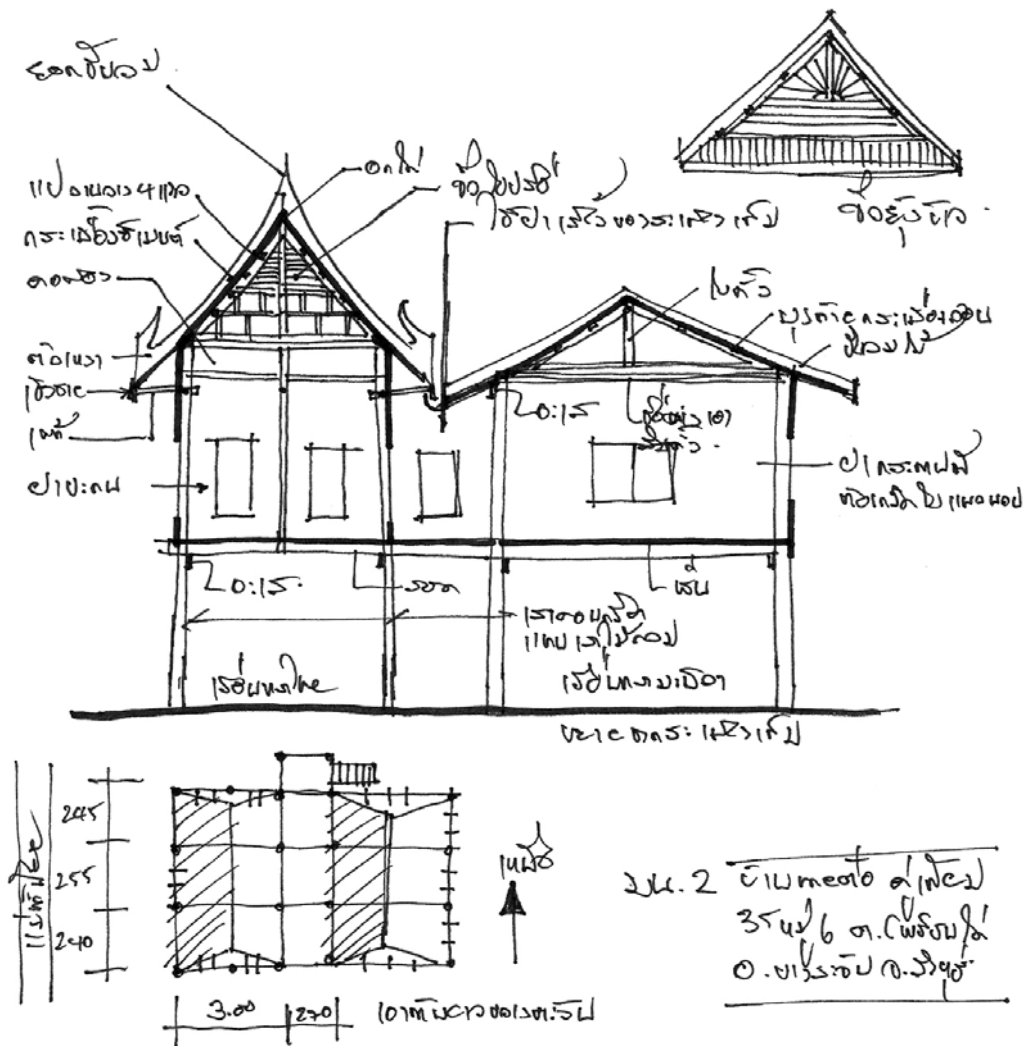
พื้นของเรือนแผดทั้งคู่เสมอกัน เสาไม้ฉาก โคนเสาแปดเหลี่ยม ตัวเสา 16 เหลี่ยม อะเส ประกบเข้าบ่าด้านในของเสา วางข้อทะเลสาวยาวตลอดถึงกันทั้ง 2 หลัง ใช้ออดเสริม และฝักมะขาม ดีแปะไว้ข้างเสาเพื่อรับพื้นช่วงที่ติดกับฝาเรือนและชนเสา

ความสูงของเดี่ยวล่าง 2.80 เมตร ใช้อะเสขนาด 1 ½"x6" รอด 1 ½"x6" เสาเส้นผ่าศูนย์กลาง 9"

มณ. 2 ชื่อเจ้าของ นายต๋อ กู่เทียม







ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 35 หมู่ 6 ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน้อย

ประวัติการครอบครอง สร้างเป็นเรือนหอ

อายุ 50-80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยว มีระเบียบ

องค์ประกอบของเรือน มีการตัดแปลงบริเวณที่เป็นระเบียบและนอกชาน โดยสร้างหลังคาทรงมะนิลาคลุม แล้วสลับฝาเสี้ยวกัน ทำบันทางขึ้นด้านทิศเหนือของเรือนขยาย การวางผังเรือนตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำน้อย หันด้านยาวหลังเรือนให้แม่น้ำ เรือนขยายอยู่ด้านทิศตะวันออก ด้านสกัดของเรือนหันไปทางทิศเหนือ-ใต้

เรือนประธาน ด้านสกัดกว้าง 3.00 เมตร ด้านยาวห้องริมด้านทิศเหนือ 2.45 เมตร ห้องกลาง 3.55 เมตร และห้องริมด้านทิศใต้ 2.40 เมตร รวมความยาว 8.40 เมตร ส่วนที่เป็นระเบียบเดิมกว้าง 2.70 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธาน

ทรงหลังคา ทรงจั่วประดับด้วยปั้นลมแบบตัวหงา เสาและฝาเรือนสอปขาวใน แฉงจั่วทำแบบลูกฟักหน้าพรหม หลังคา และปีกนกมุงด้วยกระเบื้องว่าวซีเมนต์ ฝาปะกนด้านสกัดมี

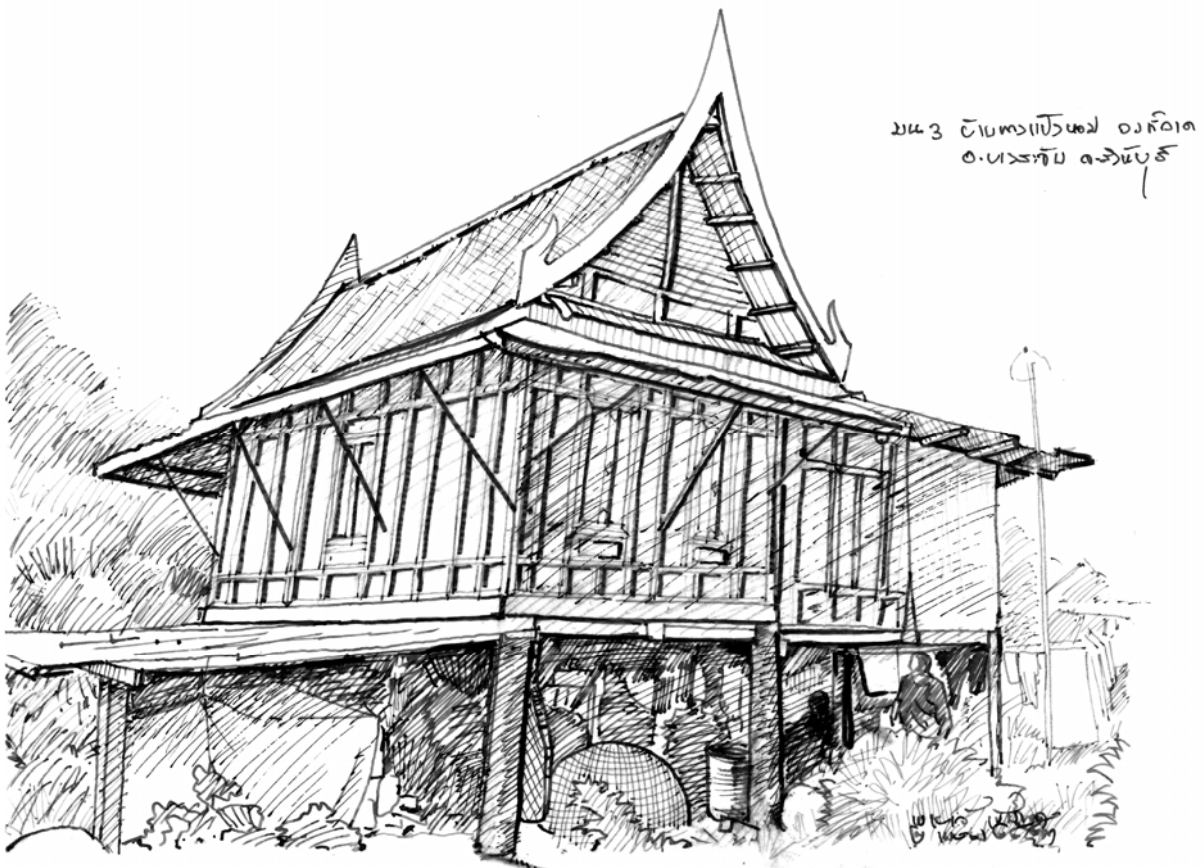
หน้าต่าง 2 ช่อง กรอบเซ็ดหน้าสอปเข้าหากันตามทรงเรือน ใช้ซี่ลูกกรงไม้หย่องทำเป็นลูกฟัก กระดานคุน ฝาหลังเรือนมีหน้าต่างที่ห้องกลาง 1 ช่อง มีหย่อง แต่ไม่มีซี่ลูกกรง ฝาเสี้ยวใช้ฝาปะกน มีหน้าต่างด้านละ 1 ช่อง

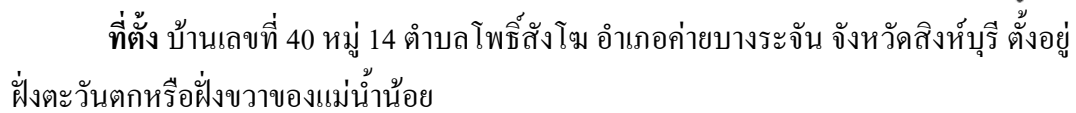
เด็ยวล่าง ใช้เสาคอนกรีต มีป่า ให้อะเสวาง ร้อยด้วยน๊อต แล้ววางรอดบนหัวเสา ประกบกับโคนเสาห้องเรือนที่ตั้งอยู่บนหัวเสาปูน มีรอดเสริมช่วงกลางทุกห้อง กันพื้นกระดาน อ่อนตัว ใช้ฝักมะขามรับหัวพื้นในช่วงที่พื้นเรือนชนเสา

มน. 3 ชื่อเจ้าของ นางเป้งหอม วงศ์นาค









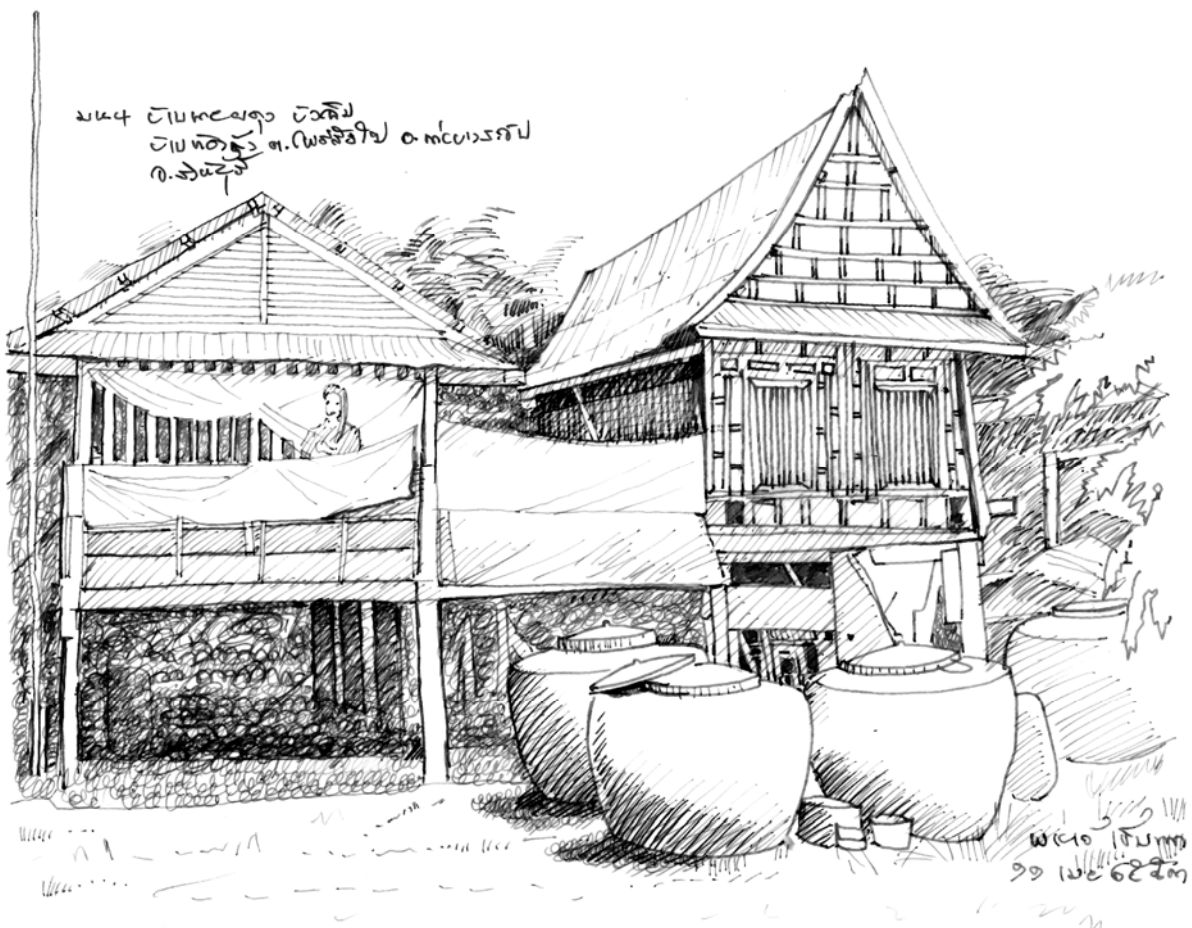
อายุ ประมาณ 80 ปี

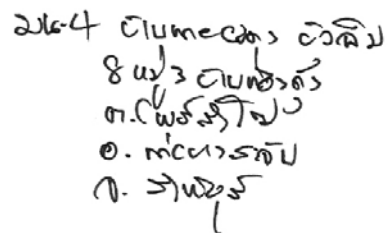
องค์ประกอบของเรือน การวางผังเรือน ให้ด้านสกัดหันไปทางแนวเหนือ-ใต้ ระเบียงอยู่ทิศตะวันออกลงแม่น้ำ หลังเรือนอยู่ด้านทิศตะวันตก ทรงของเรือน เสาและฝาสอบเข้าในป็นลมแบบตัวหงา แผงจั่วแบบใบปรี้อลูกฟัก หลังคาเรือนและปีกนกมุงด้วยกระเบื้องเคล็ดหางแหลม ส่วนกันสาดมุงด้วยสังกะสี เพ้าแขนมีทั้งเหล็กคัตและไม้ ฝาเรือนประธานทำเป็นฝาตายบัวกระดานคู่ ด้านสกัดมีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง แบบมีหย่อง ด้านหลังเรือนมีช่องหน้าต่างห้องกลาง

เตี้ยว้าง เสากลมบากเป็นปาด้านในที่คอเสาให้อะเสวาทาบตอกด้วยตะปู ส่วนรอย
ยาวตลอดกระเปียง มีรอยเสริมกลางทุกห้องวางอยู่บนอะเสอิกทีหนึ่ง แล้วปูพื้นยาวตามความยาว
ของเรือน

มน. 4 ซื่อเจ้าของ นายผดุง บัวนิม







ทรงเรือน เสาและฝาสอบเข้า เรือนประธาน ปั้นลมแบบหางปลา แต่ส่วนของตัวเหงา หลุดร่วงไป ยอดปั้นลมก็หัก แต่ยังเห็นความเอนโค้งของหลังคาได้ แผงจั่วแบบลูกฟักหน้า พรหม เรือนหลังนี้ไม่มีกันสาด หลังคาเรือนและปีกนกมุงด้วยสังกะสี มีเต้ายื่นออกไปรับชายคา โดยมีเชิงชายไม้สวมปิดหัวเต้า แผงคอสองทำเป็นช่องลูกฟัก ฝาเรือนทำเป็นฝาปะกน ร่องดิน ช่างทำเป็นลูกฟักกระดานคูน แต่กระดานคูนบางช่องก็แตกหลุด

ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ซึ่งถูกกรงเป็นไม้ ไม่มีหย่อง หลังเรือนมีหน้าต่าง ห้องริมด้าน
ตะวันออก

ระเบียงหลังคาและฝาของเดิมหักหายไปหมด เจ้าของบ้านซ่อมแซมใหม่ พื้นระเบียง
และพื้นเรือนเสมอกัน

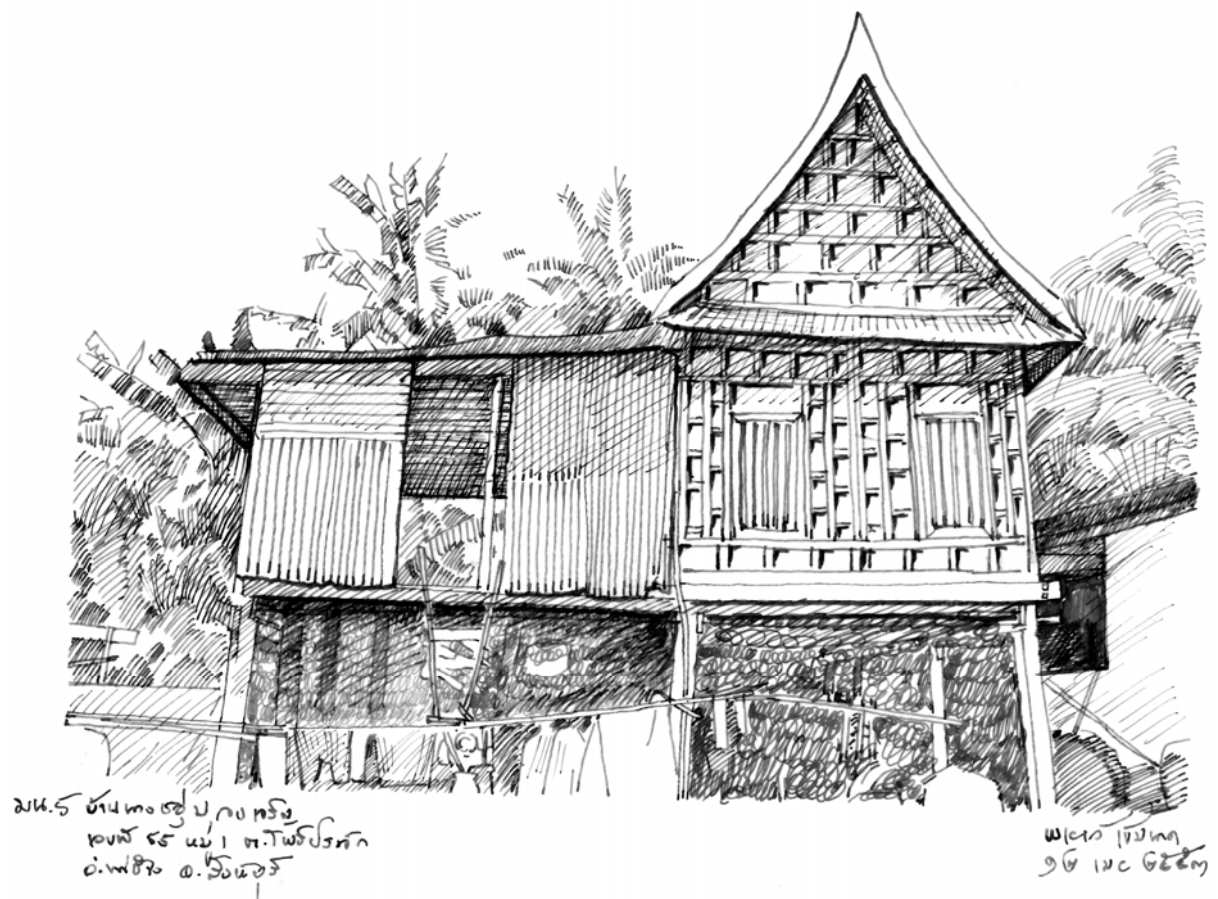
ช่องเติวล่างเสาไม้กลม มีอะเสและรอด พื้นเรือนปูตามยาว เสาตั้งวางค่อมอยู่บน
หลังรอด

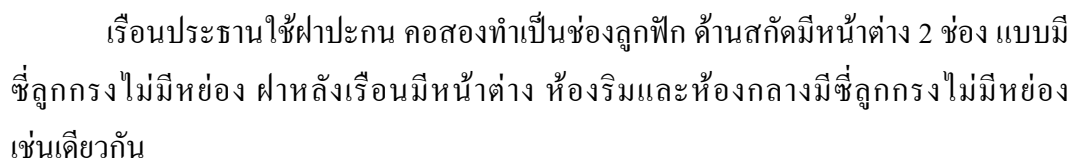
ส่วนเรือนขยายสร้างขึ้นหลายหลัง หลังคาคาดเพราะใช้สังกะสีพาดบันไดขึ้นบ้านตรง
ห้องริมด้านยาวของเรือนขยาย

มณ. 5 ชื่อเจ้าของ นางอุ่ม จงเจริญ อายุ 75 ปี









ระเบียงทำใหม่ยกหลังคาให้สูงขึ้น โดยเกาะจันทันไว้กับเชิงชาย ฝ้าด้านข้างโปร่ง ปัจจุบันใช้สังกะสีตีปิดไว้

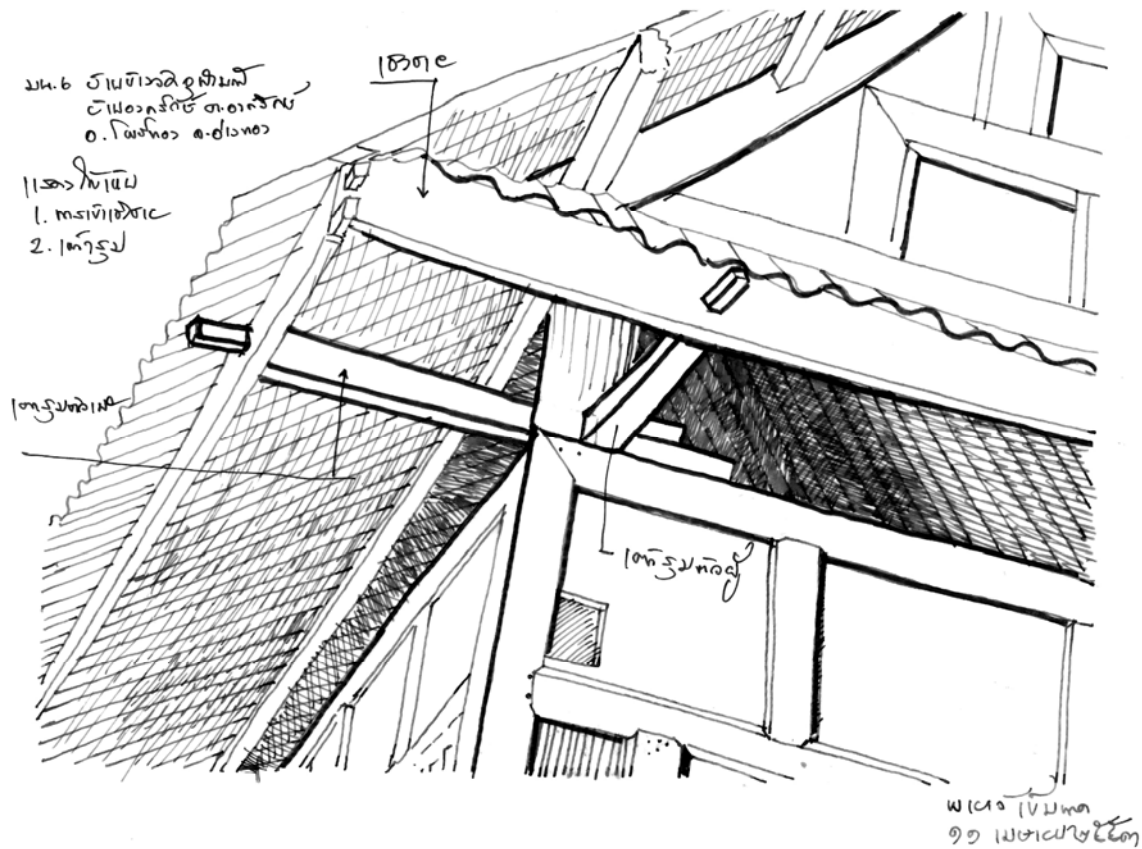
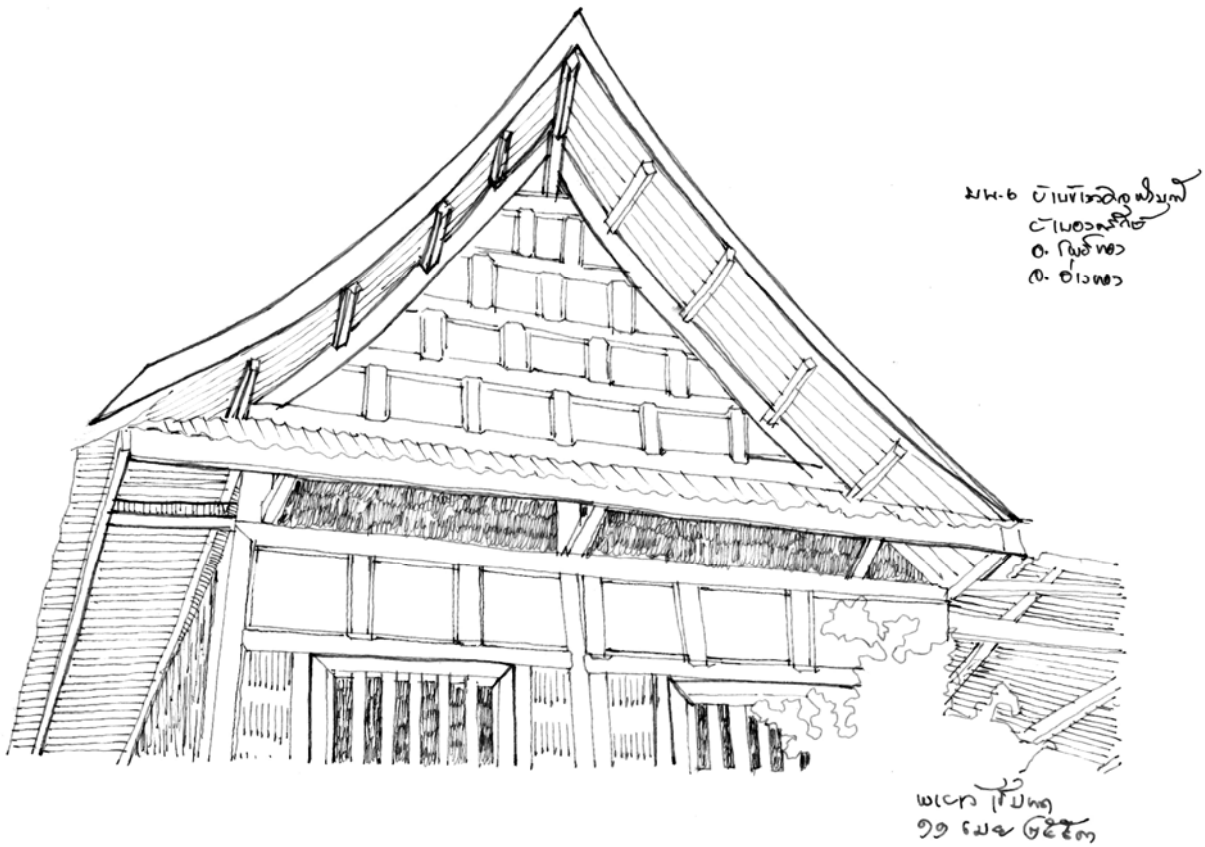
พื้นเรือนและพื้นระเบียงเสมอกัน เดี่ยวล่างใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ของเดิม ใช้อะเสทาบเข้ากับบ้ำด้านในของเสาร้อยด้วยน๊อต แล้ววางรอดข้างหัวเสา ใ้รอดเสริมช่วงกลางเสาทุกห้อง

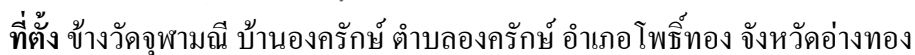
มณ. 6 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ











แต่รูปลักษณะของเรือเป็นที่น่าสนใจ จึงได้ถ่ายภาพไว้ น่าจะเคยเป็นเรือคร้ามมาก่อน ต่อมาทำเป็นเรือที่อยู่อาศัยหรือเรือนอน

ประเภทของเรือน เรือนครัวเดิม ขนาด 2 ห้อง ต่อบีียง

มีอีกหลังหนึ่งข้าง ๆ ต่างกันที่แผงजू เป็นแบบตะวันลูกฟัก 2 ชั้น นอกนั้นเหมือนกัน

ทุกอย่าง

มน. 7 ชื่อเจ้าของ นายสมาน ภูไทรรัตน์











อายุ ไม่มีคนให้ข้อมูล ดูจากปี้นลมที่พู่หักขำรุคของเรือนประธาน น่าจะมีอายุไม่น้อย
ปี ฝาเรือนมีการทาสีใหม่สีแดงเดียวกับเนื้อไม้

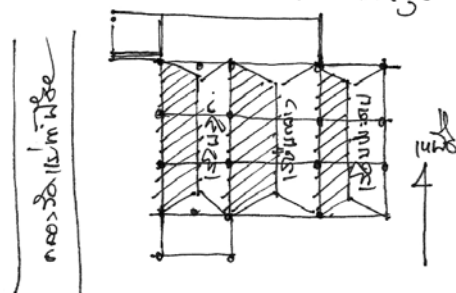
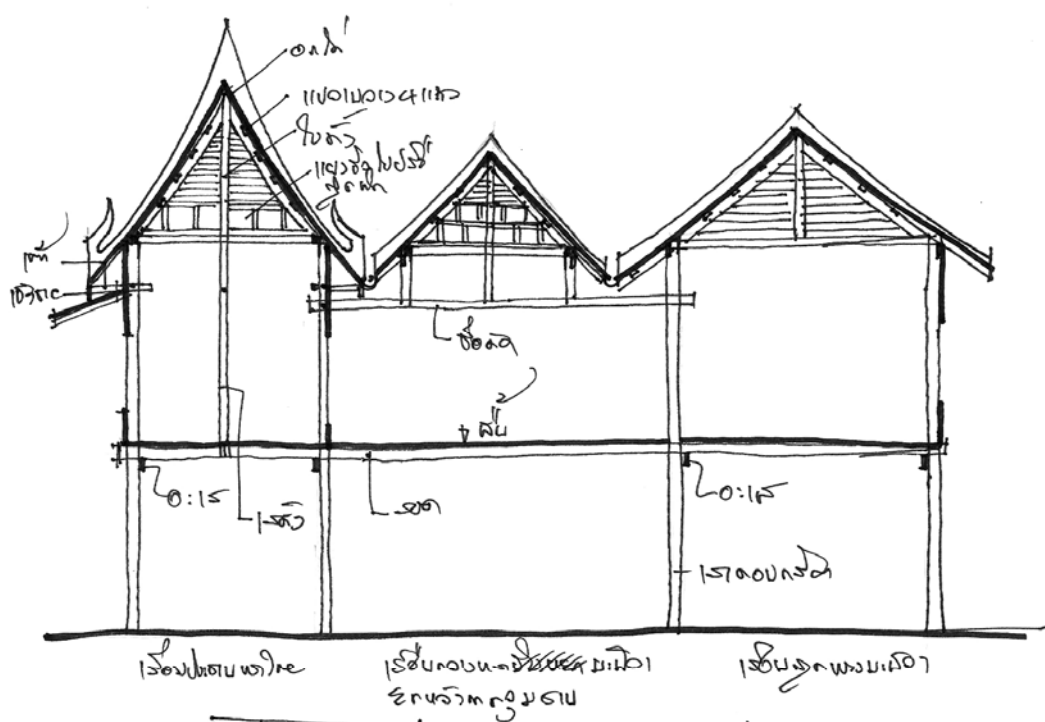
องค์ประกอบของเรือน วางผังเรือนขนาด 3 ห้อง หลังกลางเล็กกว่า 2 หลังข้าง ๆ ด้านหน้ากับแม่น้ำ หันด้านสกัดไปในแนวเหนือ-ใต้ เรือนประธานอยู่ริมสุด โดยหันหลังเรือน

เรือนประธานจะมีระเบียบชนกับชายคาหลังกลางและหลังกลางชายคาชนกับหลัง
ต่อไป พาดบันไดขึ้นด้านทิศเหนือของหลังคา ซึ่งทำเป็นเพิงยื่นออกมา ทรงของเรือน เสาและ
ผนังสอบเข้าเล็กน้อย ใช้ปูนลมแบบตัวเหงาทั้งสามหลัง แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม หลังคา
หลังกลางมุงด้วยกระเบื้องเคลือบซีเมนต์ ส่วนอีกสองหลัง ระเบียบ กันสาด ปีกนก และหลังคา
เรือน มุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนใช้ฝาปะกน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง มีหย่องทำเป็นลูกฟัก ซึ่ง
ลูกกรงทำด้วยเหล็กเส้น ฝาเรือนด้านขวามีช่องหน้าต่างที่ห้องกลาง ซึ่งลูกกรงเป็นไม้ไผ่ไม่มี
หย่อง แฉงคอสองทำซึ่งลูกกรง มีไม้เท้าแขนค้ำยันกันสาด

เดี๋ยวล่าง เปลี่ยนจากเสาไม้มาเป็นเสาคอนกรีต วางอะเส รอด และฝักมะขามเกาะเสา เพื่อปูพื้นเรือนตามยาว พื้นเรือนปูไม้สนิท ยังมีร่องเป็นแนวยาว ไม้พื้นแผ่นใหญ่ประมาณหน้ากว้าง 10 นิ้ว มีตัวเหงาที่ตกลงพื้น เจ้าของบ้านเก็บไว้ วัดขนาดความสูงได้ 97 เซนติเมตร ความหนาของไม้พื้นประมาณ ½ นิ้ว

มน. 8 ชื่อเจ้าของ อาจารย์ชินกฤต เฉลียวฉลาด



[illegible]

ที่ตั้ง ริมคลองวัดแยกออกมาจากแม่น้ำน้อย บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ตำบลสีร้อย อำเภอ
วิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ประมาณ 100 ปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 3 หลัง ขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน วางผังด้านยาวขนานกับคลองวัด ด้านสกัดอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ด้านยาวหันไปทางตะวันออก-ตะวันตก เรือนประธานหันหลังให้ลำคลอง โดยวางเรียงเรือนกัน ดังนี้ เรือนประธานชิดกับลำคลอง ปั้นลมแบบตัวหงา เรือนกลางปั้นลมแบบหางปลา แอ่นโค้ง ใต้รูปกับหลังคา และเรือนริมนอก ปั้นลมไม้แผ่น ตรงแฝงจั่วเรือนประธานและเรือนกลาง แบบใบปรี่ลูกฟัก เรือนประธานลูกฟักชั้นเดียว ส่วนเรือนกลางลูกฟักสองชั้น เรือนริมขวาสร้างขึ้นหลังสุด แฝงจั่วทำแบบง่าย ๆ ใช้ไม้กระดานที่ทับเกล็ดใบแฉนวนอน หลังคาเรือน กันสาด และปีกนก มุงด้วยสังกะสี

มีการขยายเป็นพาไลออกจากด้านสกัดด้านทิศใต้

ฝาเรือนทำเป็นฝาปะกน หน้าต่างเรือนมองไม่เห็น เพราะมีพาไลบังอยู่ ฝาระหว่างช่องเสาเรือนประธานกับเรือนคู่แฝด เจาะช่องหน้าต่างเป็นรูป 8 เหลี่ยม

เสาเรือนใช้คอนกรีตแทนไม้ที่เป็นของเดิม มีอะเส รอดรับพื้น พื้นเรือนทั้ง 3 ห้องเสมอกัน

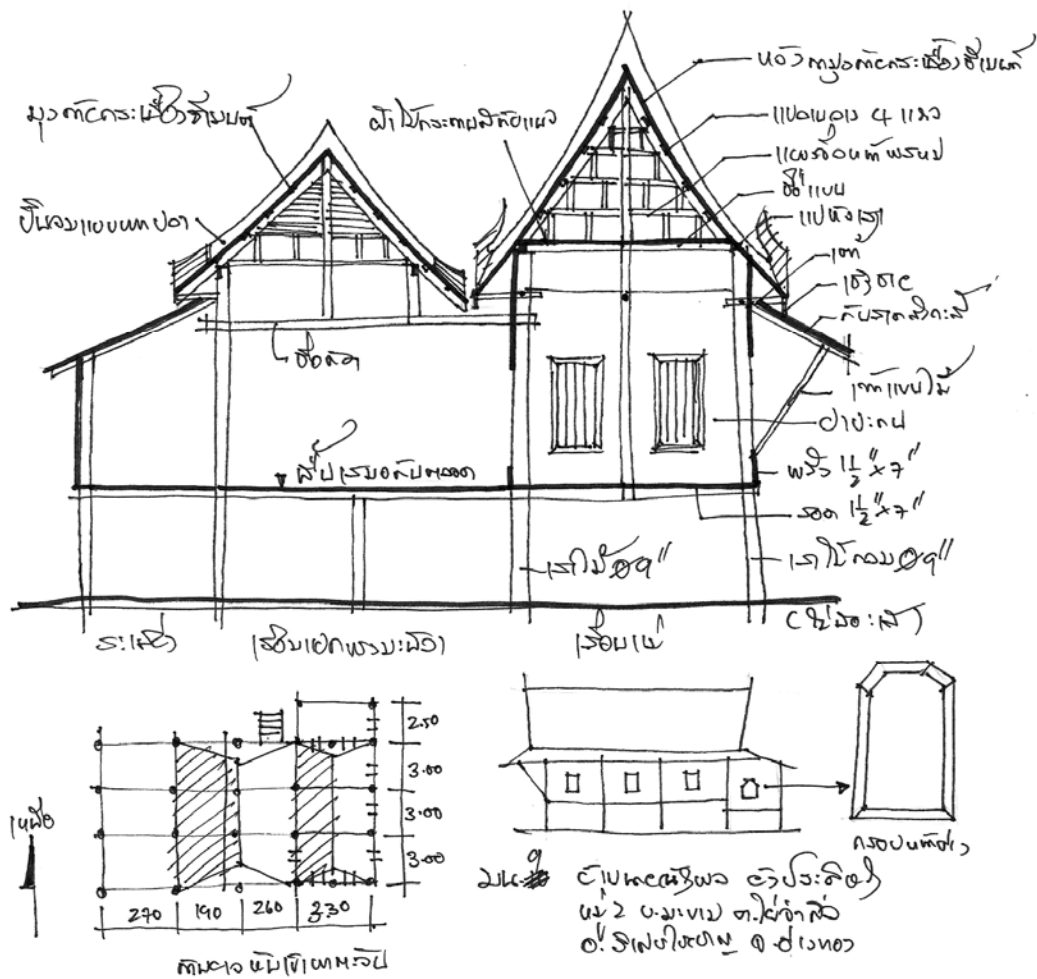
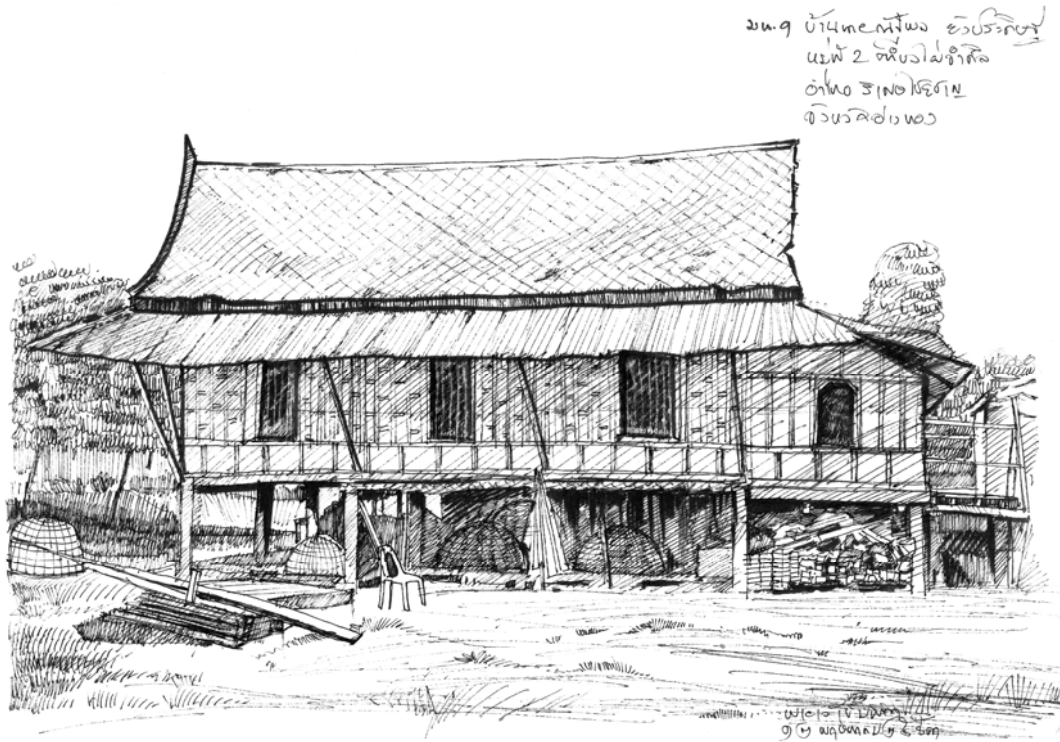
มณ. 9 ชื่อเจ้าของ นายณัฐพล ยังประดิษฐ์











ที่ตั้ง หมู่ 2 ตำบลไผ่จำศีล อำเภอบรบือ จังหวัดบรบือ

ประวัติการครอบครอง มรดกตกทอด

อายุ กว่า 100 ปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 2 หลัง ขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน การวางผังเรือนให้ด้านสกัดอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ด้านยาวหันเข้าหาตะวันออก-ตะวันตก แนวชายคาของเรือนทั้งคู่อยู่ในระดับเดียวกันใช้รางรองน้ำฝน เรือนแฝดหลังคาอยู่ในระดับต่ำกว่าเรือนประธาน ด้านทิศตะวันตกของเรือนแฝดต่อระเบียงออกไปอีก และไปด้านสกัดของเรือนทั้งคู่ มีการต่อเป็นพาไลยื่นออกไป เป็นเรือนครัว มีบันไดขึ้นเรือนทางด้านนี้

เรือนประธานด้านสกัดกว้าง 3.30 เมตร ด้านยาวห้องละ 3.00 เมตร รวม 9.00 เมตร

เรือนแฝดด้านสกัดกว้าง 4.00 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธาน

ระเบียงต่อออกไปอีก 2.70 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธาน

ส่วนพาไลยื่นออกจากด้านสกัด 2.50 เมตร

ทรงของเรือนประธาน เสาและฝาสอบเข้า ปั้นลมแบบตัวหงา แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม หลังคาเรือนมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ กันสาดมีเท้าแขนไม้ หลังคามุงด้วยสังกะสี ปีกนกได้แฉงจั่วมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนทำแบบฝาปะกน ด้านข้างมีหน้าต่าง 2 ช่อง แฉงคอสองทำเป็นลูกฟัก กรอบเช็ดหน้าสอบเข้ากับตัวเรือน ใช้ซี่ลูกกรงไม้ ส่วนด้านยาวมีหน้าต่างทุกช่อง ช่องหน้าต่างห้องริมมีซี่ลูกกรงไม้ ส่วนห้องกลางไม่มี เรือนหลังนี้มีการกั้นห้อง ริมด้านใต้มีการตีฝ้าใต้ท้องชื้อด้วย

เรือนคู่แฝดใช้ปั้นลมแบบหางปลา ทรงหลังคาลาดชันน้อยกว่าเรือนประธาน ด้านสกัดก็มีขนาดกว้างกว่าเรือนประธานด้วย แฉงจั่วทำเป็นใบปรือลูกฟัก หลังคามุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ ปีกนก กันสาด และระเบียงมุงด้วยสังกะสี ฝาด้านสกัดของเรือนทำเป็นฝาลูกฟักด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งใช้ไม้กระดานตีทับเกล็ดในแนวนอน ช่วงบนทำเป็นลูกกรง

พาไลด้านสกัดหลังคาต่อจากปีกนกออกมา ฝาด้านทิศตะวันออกทำเป็นฝายายบัว ล่องดินข้างลูกฟัก มีช่องหน้าต่างโค้งเหลี่ยม 1 ช่อง

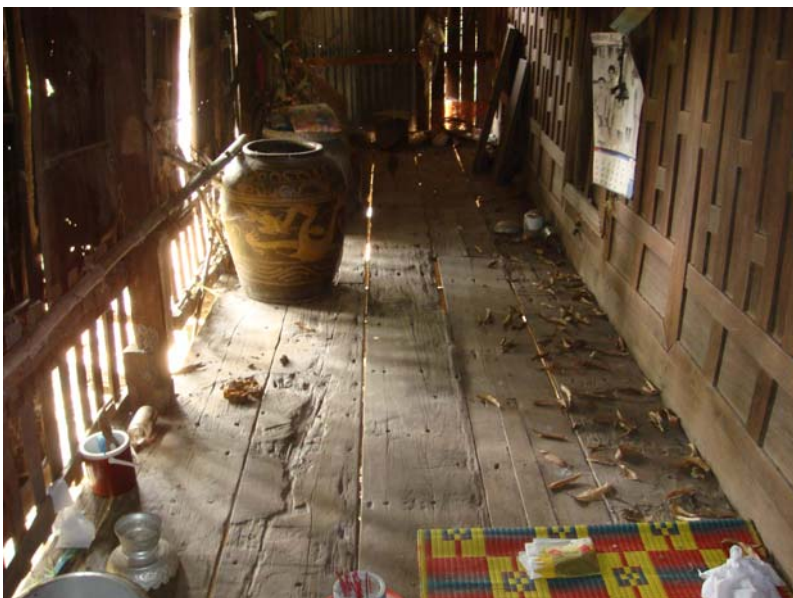
ใต้ถุนเรือนสูง 1.66 เมตร เสาเรือนใช้ไม้ฉาก 8 เหลี่ยม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 9" เรือนหลังนี้ช่วงเดี๋ยวล่างไม่มีอะเส ใช้รอดสอดขนาด 1 ½"x7" ทะลุหัวเสา ช่วงกลางห้องใช้ "รา" เสริม เพิ่มความแข็งแรงของพื้น เมื่อไม่ทำอะเส รอดเสริมกลาง จึงไม่ต้องมีใช้ "รา" แทนดังกล่าว กระดานพื้นเรือนจะต้องหนา ถ้าบางจะทำให้พื้นเรือนอ่อนตัวได้ พริ้งที่รับฝายเรือนมีขนาด 1 ½"x7"

มน. 10 ชื่อเจ้าของ นางนิรมล อ่อนน้อม อายุ 55 ปี



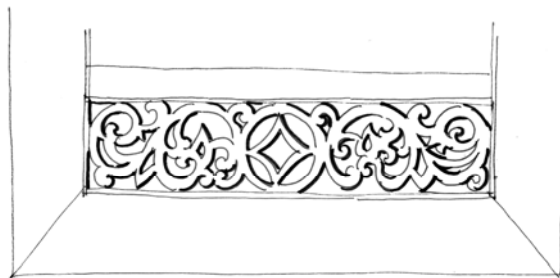




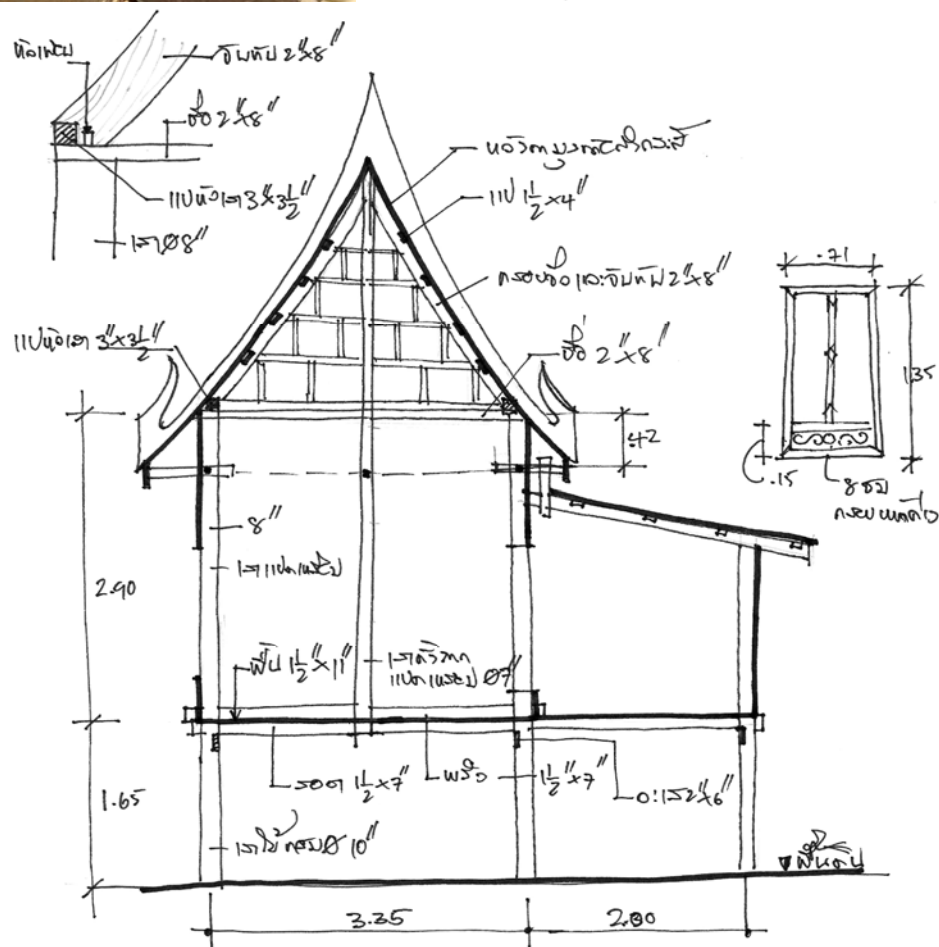




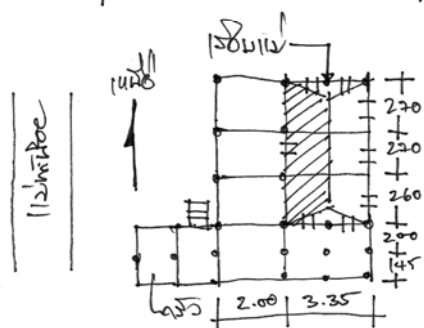




24-10 ๑๔๗๖/๑๗๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖
43 ๗/2 ๗/๒๗/๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖ ๑๗๗๖/๑๗๗๖



5:15

[illegible]

อายุ กว่า 100 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน การวางผังเรือนให้ด้านสกัดอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ระเบียงอยู่ทิศตะวันตกหลังเรือน อยู่ด้านทิศตะวันออก ต่อเพิ่มออกจากด้านสกัดของเรือนประธานและระเบียง จากนั้นต่อเรือนครัว เลยเรียงออกไป แล้วพาดบันไดขึ้นที่เรือนครัว

ขนาดของเรือนประธาน ด้านสกัดกว้าง 3.35 เมตร ด้านยาวห้องริมด้านเหนือและห้องกลางห้องละ 2.70 เมตร ส่วนห้องริมสุดท้าย 2.60 เมตร รวมความยาว 8 เมตร

ระเบียงกว้าง 2.00 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธาน

ส่วนเพิงต่อออกจากด้านสกัด ด้านทิศใต้อีก 3.75 เมตร ยาวถึงครึ่ง 8.35 เมตร

ทรงเรือน เสา และฝาสอบเข้า ปั้นลม แบบตัวเหงา หลังคาเรือนและปีกนกมุงด้วยสังกะสี เรือนหลังนี้ไม่มีกันสาด แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ฝาเรือนทำเป็นฝาปะกน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง กรอบเช็ดหน้าสอบเข้าหากัน เข้ากับทรงเรือน ไม่ทำซี่ลูกกรง แต่ห้อยมีลายฉลุไม้เครือเถาทั้งคู่ ด้านยาวของเรือนมีหน้าต่างทั้ง 3 ห้อง หน้าต่างกรอบเช็ดหน้าสอบเข้าและห้อยมีลายฉลุไม้รูปเครือเถา

เดี๋ยวล่างเตี้ยมาก สูงแค่ 1.65 เมตร เสาฉากแปดเหลี่ยม วางอะเสในเสาตลอดความยาวของเรือน วางรอดทะลุเสาด้านสกัด ไม่มีรอดเสริมกลาง พื้นเรือนจึงอ่อน อาศัยที่ไม้พื้นมีความหนา ขนาด $1\frac{1}{2} \times 11$ จึงทำให้ไม่อ่อนตัวมาก กระนั้นเจ้าของบ้านยังใช้ไม้แผ่นแบนแนบกับพื้นแล้วเอาเสายันไว้

ฝาเรือนด้านหน้า มีประตูที่ห้องกลาง ทรงสอบเข้าเหมือนกัน ออกเลาบานประตู มีการสลักลวดลาย บริเวณสามเหลี่ยมบนและล่างกับตรงกลาง

ระเบียงทำเป็นลูกกรงของเดิม ต่อมามีการนำเอาสังกะสีและไม้แผ่นมาตีปิดไว้แทนฝาเรือน การต่อหลังคาระเบียงใช้ไม้ค้ำคาวเกาะที่เด้าแล้ว เอาปลายจันทันตีติดปลายค้ำคาวด้านล่างพาดไปยังหัวเสาระเบียง

เนื่องจากเจ้าของบ้านอนุญาตให้เข้าไปสำรวจภายในห้องเรือนได้ จึงได้เก็บรายละเอียดของตัวไม้ได้พอสมควรดังนี้

เสาเรือนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8"

อะเสขนาด 2×6 "

รอดขนาด $1\frac{1}{2} \times 7$ "

พริ้งขนาด $1\frac{1}{2} \times 7$ "

ไม้พื้นขนาด $1\frac{1}{2} \times 11$ "

เสาดั้ง 8 เหลี่ยม เส้นผ่าศูนย์กลาง 7"

แปหัวเสาขนาด $3 \times 3\frac{1}{2}$ " – 4×4 "

ข้อแบน 2×8 "

จันทัน 2"x8" (ส่วนโคน)

แปลน 1 1/2"x4"

อกไก่ วัดไม่ได้

เชิงชาย 1 1/2"x6"

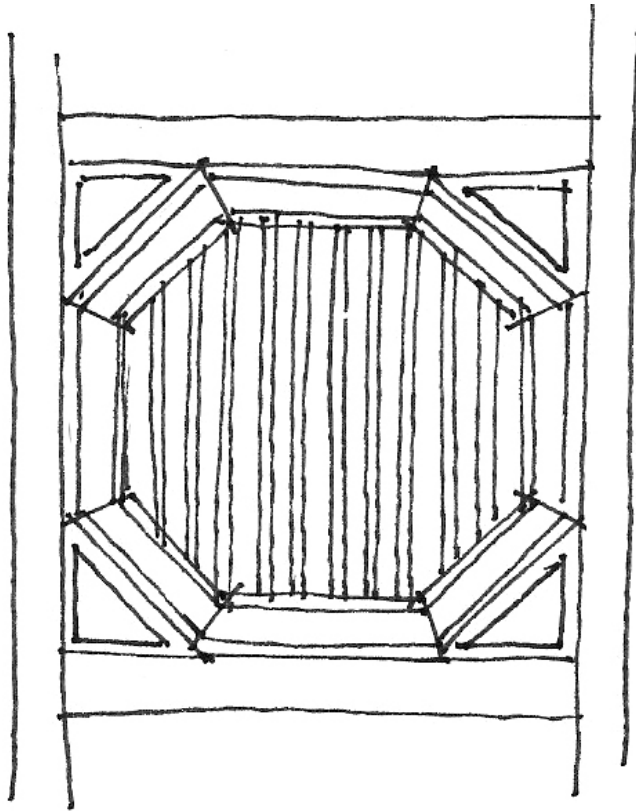
ช่วงแผงคอสองสูง 42 เซนติเมตร

ความสูงของฝาเรือน 2.90 เมตร

กรอบเขตหน้าของหน้าต่าง ด้านล่างกว้าง 74 เซนติเมตร ด้านบนกว้าง 71 เซนติเมตร สูง 1.35 เมตร ขนาดของห้อง 15x74 เซนติเมตร

มณ. 11 ชื่อเจ้าของ วัดราชสุกณา





รูป. 11 ทัศนวิสัยเรือนวัดพระบาท
 ต.พื้ดักโกน อ.สีมอ
 อ.สีมอ

ที่ตั้ง ฝั่งด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำน้อย ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ประมาณ 80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยว ขนาด 3 ห้อง มีระเบียง ของหมุกุฎิ ในเขตสังฆาวาส

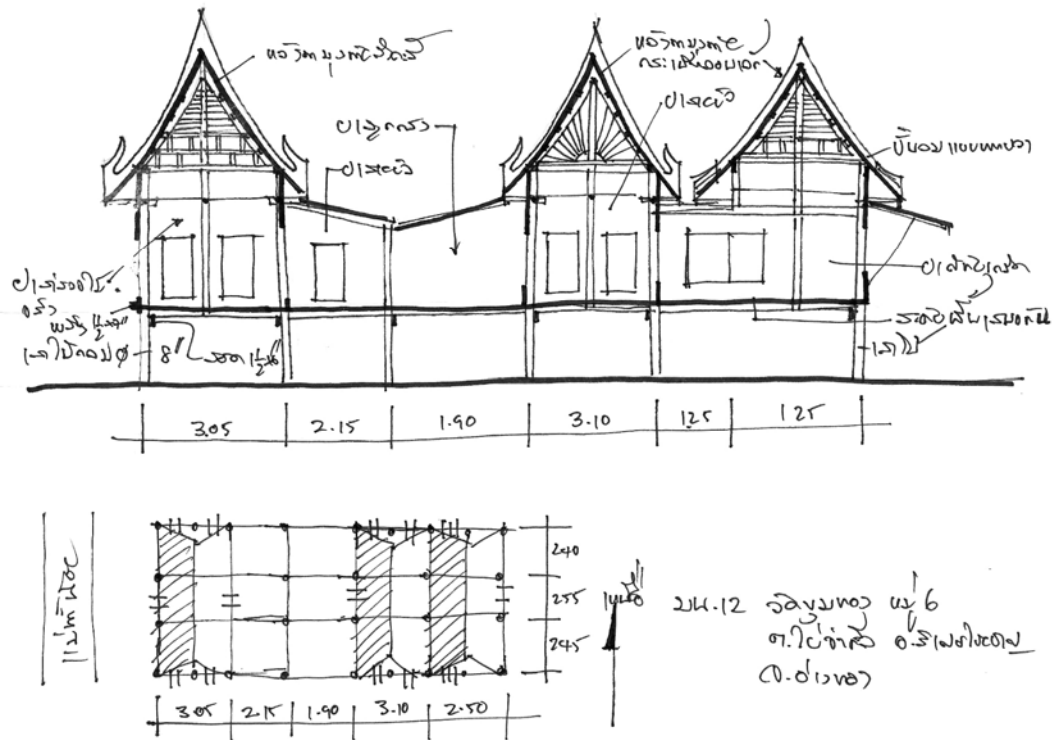
องค์ประกอบของเรือน หมุกุฎิสร้างเป็นหลัง ๆ โดยเอาด้านสกัดของกุฎิเข้าแถวกัน มีกุฎิอยู่คู่หนึ่ง ที่ต่อพาไลออกจากด้านสกัดมาชนกับฝาของพาไลหลังหนึ่ง เจาะช่องหน้าต่างแปดเหลี่ยมมีซี่ลูกกรง ส่วนพาไลอีกหลัง ฝาเจาะช่องหน้าต่างสี่เหลี่ยมมีซี่ลูกกรงไม้ นับว่าแปลกดี

ส่วนทรงของกุฎิ เดี่ยวล่าง เสา และदान ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ตัวฝากุฎิสอบเข้าป็นลมแบบตัวหาง แผงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม หลังคากุฎิ กั้นสาด ระเบียง และปีกนกมุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก มีเท้าแขนไม้ช่วยค้ำยัน กั้นสาด ฝากุฎิ แบบฝาปะกน มีหน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง ด้านขวามีหน้าต่างทุกห้อง

มน. 12 ชื่อเจ้าของ วัดชุมทอง







ที่ตั้ง หมู่ 6 ตำบลไผ่จำศีล อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ประมาณ 80 กว่าปี

ประเภทของเรือน กุฏิแฝด 3 หลัง ขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำน้อย วางผังให้ด้านยาวขนานกับแม่น้ำ ด้านสกัดจึงหันไปในแนวเหนือ-ใต้ ด้านยาวหันไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก

หลังแรกอยู่ทางริมน้ำถัดไปเป็นหลังที่สอง และสามตามลำดับ

กุฏิหลังแรก ตัวกุฏิด้านสกัดกว้าง 3.05 เมตร ต่อออกไปเป็นระเบียงอีก 2.15 เมตร ด้านยาวห้องแรก 2.45 เมตร ห้องกลาง 2.55 เมตร และห้องท้าย 2.40 เมตร รวมความยาว 7.40 เมตร ปั้นลมแบบตัวหงา แฉงจั่วแบบใบปรีอูกลูกฟัก กระดานคุน ด้านสกัดได้ปีกนกต่อเป็นกันสาดยื่นออกไปใช้ทำแขนไม้ช่วยค้ำยัน ฝากุฏิแบบฝาสำรวจไม้จริง ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ระเบียงอีก 1 ช่อง ด้านยาวมีหน้าต่างที่ห้องกลางหลังคามุงด้วยสังกะสี

หลังกลางหรือหลังที่ 2 หันด้านระเบียงชนกับหลังแรก และมีกันสาดด้านสกัดเชื่อมต่อกัน มุงด้วยสังกะสีเช่นเดียวกัน ปั้นลมแบบมีตัวหงา แฉงจั่วทำเป็นลายตะวัน ด้วยการเซาะร่องบนแผ่นไม้ด้วยลายตะวันฐานลูกฟักกระดานคุน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง หลังคามุงด้วยสังกะสี ด้านสกัดของหลังนี้กว้าง 3.10 เมตร ด้านยาวเท่ากับหลังแรก

หลังที่สาม ใช้ปั้นลมแบบหางปลา เชิงชาย เสมอกับเรือนหลังกลาง และอยู่ชิดกัน มีรางน้ำฝนรองไว้ แฉงจั่ว แบบใบปรีอูกลูกฟัก กระดานคุน ฝากุฏิฝากระดานตีทับเกล็ดในแนวนอน หลังคามุงด้วยสังกะสีเช่นเดียวกัน ด้านสกัดมีขนาดกว้าง 2.50 เมตร ด้านยาวเท่ากัน

พื้นระดับเดียวกันทั้ง 3 หลัง เสาไม้กลมเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 8” ใช้อะเสทาบลงบน บ่าของคอเสาด้านใน ร้อยด้วยน๊อต รอดสอดทะลุหัวเสา ช่วงกลางระหว่างเสา มีรอดเสริมข้อไม้ ข้อไม้เป็นข้อแบน

หลังการะเบียงให้จันทันประกบอยู่ใต้ตัวร้อยด้วยน๊อต

มณ. 13 ชื่อเจ้าของ นางแสง คงบุญ



ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 30 หมู่ 2 บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนกออก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่ฝั่งด้านทิศใต้แม่น้ำน้อย

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน มีบ้านเรือนไทยอยู่ในกลุ่มนี้หลายหลัง เรือนหลังนี้วางผังให้ด้านยาวขนานกับแม่น้ำน้อย ซึ่งหันไปทางทิศเหนือ ด้านสกัดอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก เรือนรุ่นแรกคือเรือนประธานและระเบียง และได้ต่อพาไลออกทางด้านสกัดทั้งสองด้าน ซึ่งพบเห็นได้บ่อยมากในกลุ่มของอำเภอนี้ และใกล้เคียง เสาเป็นคอนกรีตแล้ว องค์ประกอบส่วนอื่นๆ ก็เป็นของใหม่ทั้งสิ้น ที่นำมาเสนอไว้ที่นี้ก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่า เจ้าของยังคงรักษารูปแบบของเรือนไทยไว้ เช่น หลังคาทรงจั่วใช้ปลั่งลมแบบตัวหงา อันเป็นลักษณะของเรือนไทยประเพณี เรือนประธานยังคงเป็น 3 ห้อง ใต้ถุนสูง ยังเหลือพื้นที่ว่าง ใช้เป็นลานบ้านได้

มน. 14 ชื่อเจ้าของ นายฉลวย มีสกุล



ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 29 หมู่ 2 ตำบลโพธิ์รังนกออก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
 ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล
 อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่ารุ่นเดียวกับบ้านนายแสง คงบุญ ที่บ้านติดกัน
 ประเภทของเรือน บ้านเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียงและต่อเพิ่มเติม

องค์ประกอบของเรือน การวางผังเรือน หันด้านระเบียงลงแม่น้ำ คือด้านทิศเหนือ ด้านสกัดจึงอยู่ด้านทิศตะวันออก-ตะวันตก มีการต่อเติมพาไลออกทางด้านสกัด ทิศตะวันตกพาดบันไดขึ้นลงที่ระเบียง ด้านทิศตะวันออก ปั้นลม แบบตัวหงา มียอดแหลมสูงมาก เป็นที่นิยมของบ้านกลุ่มนี้ กันสาคมิไม้เท้าแขน เครื่องมุงทั้งหมดใช้สังกะสี ฝาเรือนใช้ฝาสายบัว ฝาด้านขวามีหน้าต่าง 2 ช่อง ห้องกลางและห้องริม พาไลที่ต่อออกจากด้านสกัด ใช้ฝาไม้กระดานที่ทับในแนวตั้ง ไม่มีพริ้งและร่องดินข้างเหมือนเรือนประธาน ส่วนเคี้ยวล่างใช้เสาคอนกรีต วางอะเสที่ป่าตรรกอ วางรอดไว้ข้างเสากับบนหลังอะเส มีการเสริมรอดตรงกลางระหว่างช่วงเสา กันพื้นเรือนอ่อน ถึงแม้จะเป็นเรือนคู่ก่อนข้างใหม่ เพราะได้รับการซ่อมแซม ก็ยังคงลักษณะเรือนไทยประเพณีไว้ ที่ปั้นลม ฝาเรือน และหน้าต่างที่เปิดเข้าใน

มณ. 15 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบชื่อ



ที่ตั้ง บ้านบางหัก ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล เจ้าของบ้านไม่อยู่ ได้แต่ถ่ายภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน เพราะเรือนประธานที่ทำเป็นฝาสารวจไม้จริงนั้นหายากแล้ว

อายุ ประมาณ 80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเคี้ยวขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน เนื่องจากวันที่เข้าไปสำรวจเจ้าของบ้านไม่อยู่ จึงไม่สามารถสอบถามประวัติและเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ได้ จึงถ่ายภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน มีมุมกล้องให้ถ่ายเพียงมุมเดียวเท่านั้น พอจะอธิบายได้ดังนี้ ปั้นลมแบบหางปลา ส่วนมากจะใช้กับเรือนคู่

แฝดหรือเรือนขยาย หลังคาจะลาดเอียงน้อยกว่าแบบใช้ปิ่นลมตัวเหงา หลังนี้มุงด้วยกระเบื้องว่าวซีเมนต์ ไม่ทำกันสาด ฝาเรือนทำแบบฝาสำรวจไม้จริง ซึ่งต้องปรุก่อนเป็นแผง ๆ แล้วนำมาติดตั้ง เหมือนกับฝาเรือนทรงไทยทั่ว ๆ ไป ฝาสำรวจไม้จริงทำด้วยไม้สัก ใช้ไม้ขนาดหน้า 3” หรือ 4” ทำกรอบเท่ากับขนาดห้อง ลูกตั้งเรียงกันเป็นแถวห่างกัน 30 เซนติเมตร ทั้งสองทำเป็นलगทั้งสองข้าง แล้วเข้ารางลื่นกับลูกนอน เว้นช่องไว้ประมาณ 1 นิ้ว แล้วใช้ไม้กรุฝาด้านหลัง น่าสังเกตว่าแฝงฝาสำรวจหลังนี้ไม่มีร่องดินข้าง

เรือนหลังนี้มีหน้าต่างที่ฝาเรือนด้านยาว ห้องริมสุด 1 ช่อง ใช้ไม้ทำซี่ลูกกรง

เสาเรือนยังคงเป็นไม้เหมือนเดิม วางอะเสไว้ด้านในเสา สอดรอดทะลุหัวเสาทุกคู่ มีรอดเสริมตรงกลางช่วงเสา ใต้ถุนสูง

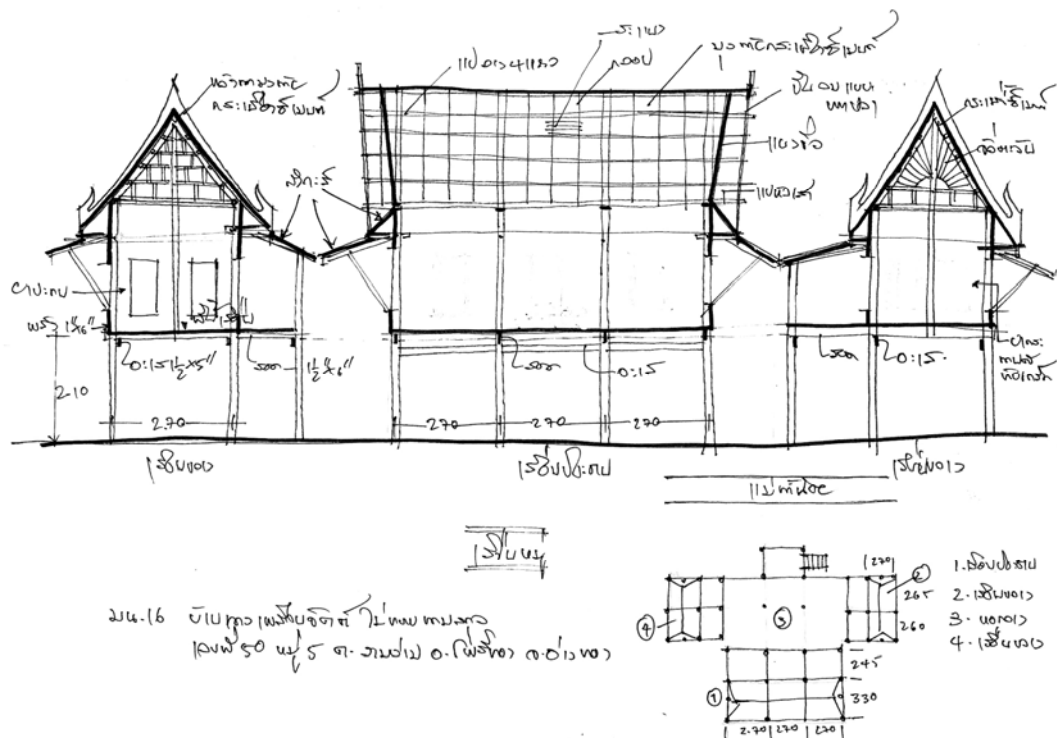
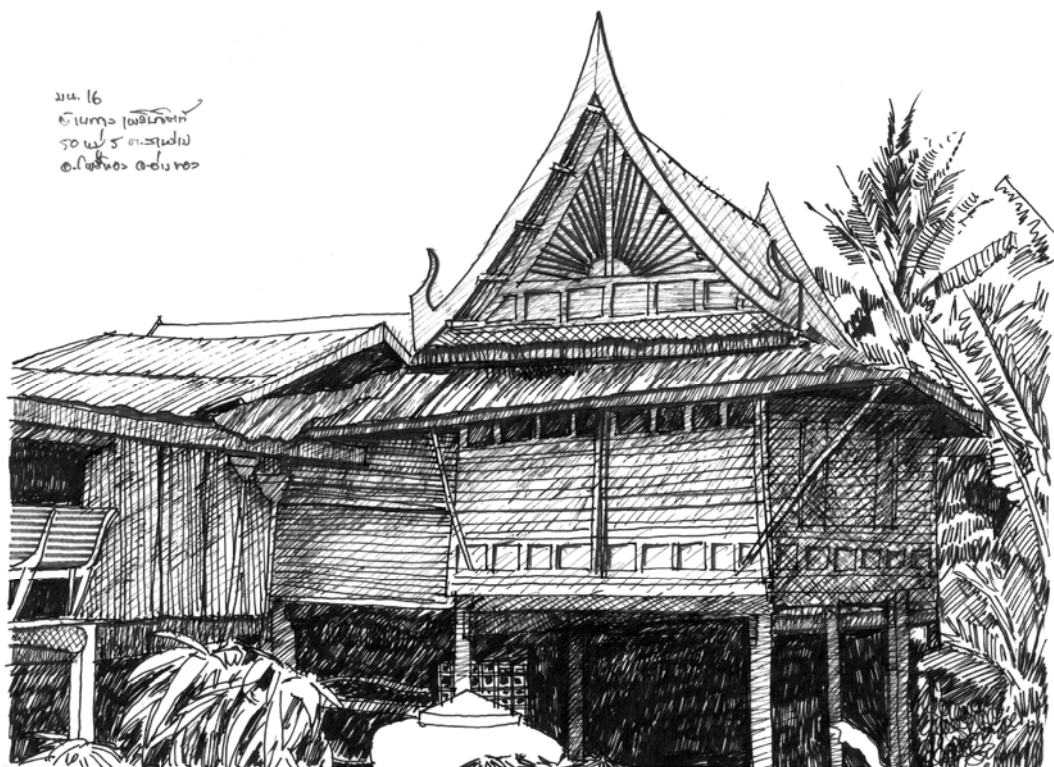
มณ. 16 ชื่อเจ้าของ นางเพลินจิตต์ ไม่ทราบนามสกุล











ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 50 หมู่ 5 ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ฝั่งทิศใต้ของแม่น้ำน้อย

ประวัติการครอบครอง ชื้อจากอำเภอโพธิ์ทองมาปลูกไว้ประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว
 อายุ ไม่มีข้อมูล
 ประเภทของเรือน เรือนหมู่

องค์ประกอบของเรือน ประกอบไปด้วยเรือนประธาน เรือนขวาง 2 หลัง และหอกกลาง และทำชานบันไดขึ้นที่ด้านหน้าหอกกลาง เนื่องจากเรือนหมู่หลังนี้ตั้งอยู่ฝั่งด้านทิศใต้ของแม่น้ำน้อย เรือนประธานขนาด 3 ห้อง ตั้งอยู่ริมในสุด หันด้านยาวให้แม่น้ำ ด้านสกัดจึงหันไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก มีเรือนขวางอยู่ทางด้านซ้ายและขวาของเรือนประธาน ขนาดเรือนละ 2 ห้อง มีหอกกลางตั้งอยู่บริเวณที่ต้องเป็นนอกชาน

เรือนประธาน ขนาด 3 ห้อง ด้านสกัดกว้าง 3.30 เมตร ด้านยาวทั้งสามห้องมีขนาด 2.70 เมตร รวม 7.10 เมตร ต่อพาลีโอดอกทางด้านสกัด มีระเบียงยื่นออกไปติดกับหอกกลาง ทรงเรือน เสา และผนังสอบเข้า ใ้ปั้นลมแบบหางปลา แฉงจั่วเป็นลายตะวันลูกฟัก หลังคาเรือนมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์หางแหลม ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี เพ้าแขนทำด้วยไม้ ฝาเรือนทำเป็นฝาปะกน ผนังด้านยาวไม่เจาะช่องหน้าต่าง ส่วนด้านสกัดเจาะช่องหน้าต่าง 2 ช่อง เสาเรือนใช้คอนกรีต วางอะเสในเสา วางรอดข้างเสาทับอยู่บนอะเส ช่วงกลางระหว่างเสามีรอดเสริม ไม้พื้นมีขนาดหน้ากว้างมาก ปูตามความยาวของเรือน วางเรียงกันไม่สนิท

เรือนขวางตั้งอยู่ทางด้านขวาของเรือนประธาน หันด้านสกัดลงแม่น้ำ มีระเบียงชนกับหอกกลาง ด้านสกัดกว้าง 2.70 เมตร ด้านยาวห้องหนึ่ง 2.65 อีกห้องหนึ่ง 2.60 รวม 5.25 เมตร ปั้นลมแบบตัวหงา แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม หลังคาเรือนและปีกนกมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์หางแหลม ระเบียงและกันสาดมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนแบบฝาสายบัว แฉงคอสองทำเป็นช่องลูกกรง ขอบฝาเรือนด้านบนทำเป็นลูกฟักกระดานคูน ร่องดินข้างทำเป็นลูกฟักกระดานคูน เช่นเดียวกัน การเข้าพริ้งและฝาให้ด้านสกัดทับด้านยาว หน้าต่างที่ด้านสกัด 2 ช่อง ลูกกรงเหล็กเส้น ด้านยาวหน้าต่างห้องละ 1 ช่อง ลูกกรงเหล็กเส้นเช่นเดียวกัน เสาเรือนใช้เสาคอนกรีตเสริมเหล็กหรือที่เรียกตามภาษาปากของชาวบ้านว่าเสาปูน วางอะเสไว้บนบ่าของคอเสาด้านใน และวางรอดบนหลังอะเส แบบทับเสาด้านใน ตำแหน่งเดิมจะต้องรอดหัวเสา เพราะจะเข้าง่ามกับโคนเสาดั้งได้พอดี แต่เมื่อรอดวางผิดตำแหน่งเดิมคือ ขยับเข้ามาด้านในเสา เพราะเสาคอนกรีตไม่ทำช่องไว้ รอดจึงไม่ตรงกับสามโคนเสาดั้ง ข้างจึงใช้วิธีเอาน๊อตร้อยเข้าด้วยกัน ง่ามเสาจึงเลยต้องรอดออกไป ข้างโบราณเรียก “หนูมานเลบลั่น” ไม่นิยมทำ แต่เรือนหลังนี้มีความจำเป็นเพราะต้องใช้เสาปูนดังกล่าวมาแล้ว

เรือนขวางด้านซ้ายของเรือนประธาน มีแผนผังและขนาดเดียวกันกับเรือนขวางด้านขวามือ ขึ้นปั้นลมแบบตัวหงา แฉงจั่ว ลายตะวันลูกฟัก หลังคาและปีกนกมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์หางแหลม กันสาดและระเบียงมุงด้วยสังกะสี ใช้เพ้าแขนไม้ฝาเรือนซ่อมแซมใหม่ ใช้ไม้ฝาตีทับเกล็ดในแนวนอน ของเดิมยังเหลือไว้คือ พริ้งและร่องดินข้าง หน้าต่างด้านข้างห้องละ 1 ช่อง ช่วงเดี่ยวล่างใช้เสาคอนกรีต อะเส และรอดเป็นไม้ ส่วนเสาดั้งตั้งอยู่บนพื้นเรือน

หอกกลางเดิมคงเป็นนอกชาน แต่เพื่อประโยชน์ใช้สอยและป้องกันน้ำฝน จึงสร้างหลังคาคลุม ทรงหลังคาคาดแบบเรือนมะนิลามุงด้วยสังกะสี

ชานบันไดขึ้นทางด้านหน้า มีหลังคาคลุมที่พนักลูกกรงและม้านั่ง

มน. 17 ชื่อเจ้าของ นายสัมฤทธิ์ ไม่ทราบนามสกุล





ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 49 หมู่ 1 ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง ไม่ทราบข้อมูล เพราะไม่พบเจ้าของบ้าน จึงทำเพียงถ่ายภาพเก็บข้อมูลเท่าที่ทำได้ เพราะเห็นว่าฝาเรือนเป็นฝาสารวงไม้ไผ่ค่อนข้างจะหายาก และไม่มีการทำในปัจจุบันแล้ว นับวันจะสูญหายไป เมื่อชำรุดเสียหายแล้วก็ซ่อมแซมยากหรือทำไม่ได้เลย ถ้าต้องการก็จะต้องทำขึ้นใหม่ ซึ่งก็ไม่มีช่างแล้ว

อายุ ประมาณ 80 ปี

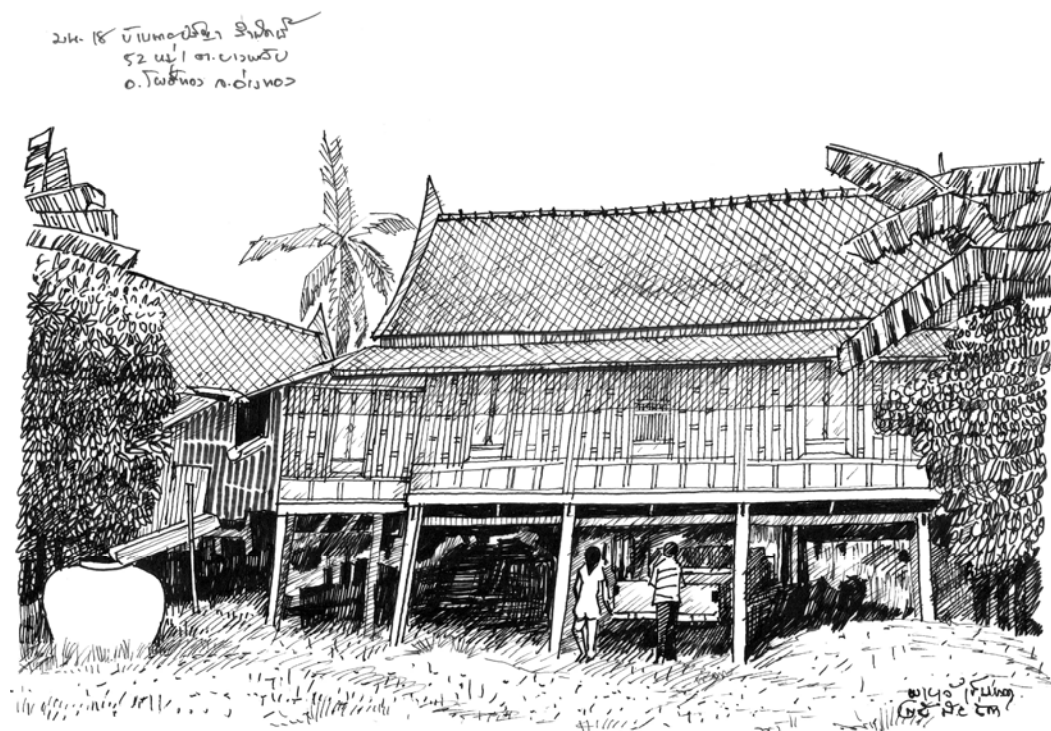
ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยว ขนาด 2 ห้อง น่าจะเป็นครัวไฟมากกว่าเรือนนอน

องค์ประกอบของเรือน สิ่งที่เห็นเด่นชัดคือป็นลมแบบตัวหงา แฉงจั่วลายตะวันลูกฟักสองชั้น หลังคาเรือน ปีกนก และกันสาดมุงด้วยสังกะสี ใช้เหล็กเส้นดัดให้เป็นเท้าแขน ฝาห้องใช้ฝาสารวงไม้ไผ่ มีร่องดินข้างทำเป็นลูกฟักกระดานคูนและรับฝาด้วยพริ้ง ส่วนเหนือแฉงฝาเรือนคือแฉงคอสอง ทำเป็นลูกฟักกรด้วยไม้กระดานคูน ฝาด้านข้างมีหน้าต่างประจำห้องห้องละ 1 ช่อง ช่วงเดียวล่างใช้เสาปูนคอนกรีตสี่เหลี่ยมแทนเสาไม้จริง วางอะเสบนบ่าตรงคอเสาด้านในตลอดความยาวทั้ง 2 ห้อง ใช้รอดทาบข้างเสาดั้งอยู่บนหลังอะเส เสริมรอดไว้ที่ช่วงกลางห้องกับพื้นอ่อน

มน. 18 ชื่อเจ้าของ นายปริญญ์ สำนักนี้ อายุ 32 ปี







ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 52 หมู่ 1 ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ประวัติการครอบครอง เป็นมรดกตกทอดมา ย่าของเจ้าของบ้านเกิดหลังนี้ และปู่ทวด น่าจะเป็นผู้สร้างเรือนประธานหลังปัจจุบันก่อน และมีการต่อเติมเพิ่มขึ้นอีกภายหลัง

อายุ 135 ปี

ประเภทของเรือน เป็นเรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง ต่อพาไลออกไปทางด้านสกัดเชื่อมต่อกับเรือนครัวที่ทำเป็นเรือนขวาง เพิ่มระเบียงด้านหน้าออกไปอีกหนึ่งช่วงเสา และทำชานบันไดขึ้นทางด้านหน้าของเรือน

การวางผัง ด้านสกัดจะหันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ ด้านยาวหันเข้าทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ด้านยาวก็คือด้านระเบียงที่หันลงแม่น้ำ ต่อพาไลออกไปทางด้านสกัด ด้านซ้ายของเรือนประธานเชื่อมต่อกับเรือนครัวดังกล่าวมาแล้ว

ตัวเรือนตั้งอยู่ท่ามกลางสวน บรรยากาศร่มรื่น รั้วบ้านคือกอไผ่ ไม้ที่มีประโยชน์มหาศาลต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ก่อนหน้าที่จะเข้าไปสำรวจ 1 วันคือวันที่ 17 มีนาคม 2553 มีคนร้ายพังหน้าต่างด้านสกัดเข้าไปโมยของในห้อง ได้พระบูชาที่เป็นของบรรพบุรุษไปหลายองค์ โดยใช้สวนเป็นที่พรางตัวหายไป

ด้วยความเกรงใจ อนุญาตให้ถ่ายภาพได้ ซึ่งก็ต้องขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย องค์ประกอบของเรือนประธานนับว่ายังคืออยู่ทั้งที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ทรงเรือนสอบเข้าใน ปั้นลมแบบตัวหงา แฉงจั่วลายตะวันตกผูก 2 ชั้น หลังคามุงด้วยกระเบื้องว่าหวางแหลม หลังคาปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี เท้าแขนใช้ไม้

ฝาเรือนแบบปะกน หน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง มีหย่องลูกฟักกระดานคุน ซึ่งลูกกรงเหล็กเส้น ด้านยาวมีหน้าต่างทั้ง 3 ห้อง พาไลทำเป็นฝาเสี้ยวตามความเอียงของหลังคา ฝาปะกนเหมือนกันมีหน้าต่าง 1 ช่อง

เด็ยล่าง เสาไม้ฉาก ทำบ่าเพื่อวางอะเส ด้านในเจาะเสาเพื่อสอดรอด มีรอดเสริมกลางห้องทับอยู่บนอะเส

พื้นไม้กระดานแผ่นใหญ่ ปูตามความยาวของเรือน ไม้พื้นช่วงติดผนังต้องชนเสาจะไม่มีอะไรรับ เรือนบางแห่งนิยมทำ “ฝักมะขาม” สำหรับหลังนี้ใช้วิธีบากเสาเข้าไปเป็นบ่า ให้วางพื้นเรือนได้

ฝาด้านสกัดจะปิดขอบฝาด้านยาว สำหรับพริ้งเข้าเดือย พริ้งด้านสกัดจะเป็นพริ้งตัวเมีย ด้านยาวจะเป็นตัวผู้ ทำเป็นเดือยคู่ไพล่ยาวออกไป เรือนบางหลังใช้ตะปูตัวยาวหรือไม้ก็เหลาไม้กลมยาวคล้ายตะเกียบสลักไว้กันไม่ให้พริ้งติดตัวออกจากกัน แต่สำหรับเรือนหลังนี้ไม่มีวิธีดังกล่าว

มน. 19 ชื่อเจ้าของ วัดอมฤตสิทธิาราม











ที่ตั้ง ตำบลอมฤต อำเภอฟักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ริมฝั่งแม่น้ำน้อย ด้านทิศตะวันตกหรือฝั่งขวา

ประวัติการครอบครอง อยู่ที่วัดมาแต่เดิม

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เป็นหมู่กุฏิ ที่สร้างขึ้นเป็นหลัง ๆ ขนาดหลังละ 3 ห้อง มีระเบียงล้อมหอสวดมนต์ ที่อยู่ตรงกลาง

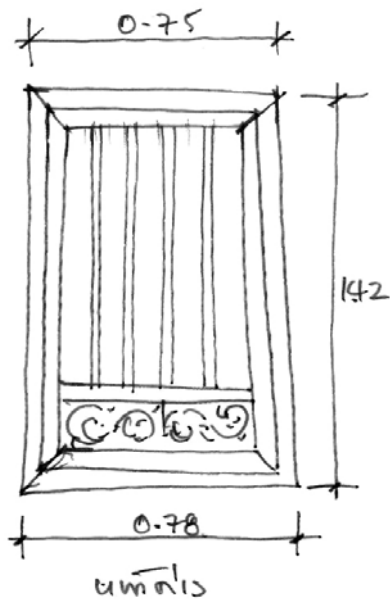
องค์ประกอบของเรือน แบบเรือนชุดเดียวกันทุกหลัง แถยาวด้านละ 7 ห้อง ตรงกลางบริเวณขานมีอาคารสามหลังคือ หอพระ หอสวดมนต์ และหอฉัน ซ่อมแซมใหม่พร้อม ๆ กัน ทรงกุฏิกับทรงของเรือนทั่วไปเหมือนกัน คือฝากุฏิสอบเข้าเล็กน้อย ปั้นลมแบบตัวเหงา มีทั้งแบบใบปรือลูกฟัก ลูกฟักหน้าพรหม หลังคากุฏิ ปีกนก กันสาด และระเบียงมุงด้วยสังกะสีใหม่ ฝาคุฏิมีแบบฝาปะกน ฝาสาวยบัว

หน้าต่าง กรอบเช็ดหน้าสอบเข้าเหมือนฝา แบบมีหย่อง ลูกฟัก ซึ่งลูกกรงไม้ กับแบบไม่มีหย่อง ซึ่งลูกกรงไม้แบบฐานขาสิงห์ไม่มีซึ่งลูกกรง ขนาดต่าง ๆ กัน 90x182 เซนติเมตร 90x174 เซนติเมตร 76x151 เซนติเมตร ช่วงเดิยล่างใช้เสาปูนใหม่ทั้งหมด วางตามแทนอะเส มีรอดบนหัวเสา และรอดเสริมกลาง ทางวัดปรับที่ถมดิน จึงทำให้ได้ถุนกุฏิกลายเป็นแอ่งน้ำ และคูช่วงล่างของเรือนเตี้ยไปไม่สมส่วน

มณ. 20 ชื่อเจ้าของ นางบุพผา รักคำปัน อายุ 72 ปี

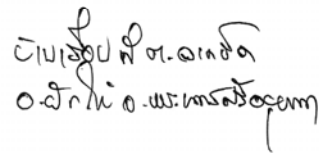






ลายบนบานหน้าต่าง

ขนาด 20 ซม. 1 เมตร ยาว 3 เมตร 4
 1 เมตร 1 เมตร 1 เมตร 1 เมตร
 1 เมตร 1 เมตร 1 เมตร 1 เมตร



องค์ประกอบของเรือน หมู่บ้านแห่งนี้มีเรือนทรงไทยหลายหลังมาก ปลูกอยู่ติด ๆ กัน เพราะเป็นเครือญาติ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของคลองลาดชิด ซึ่งเป็นลำสาขาของแม่น้ำน้อย การวางผังเรือน ด้านสกัดของทั้งสามหลังหันเข้าหาคลองลาดชิด ส่วนด้านยาวนั้นเอียงจากทิศเหนือไปทางทิศตะวันออกเล็กน้อย พิจารณาจากการวางผังแล้ว เห็นว่าจะยึดเอาแม่น้ำเป็นหลัก 2 หลังริม

เป็นเรือนที่ใช้บันลุ่มแบบตัวเหงา หลังคาสูงชัน ส่วนหลังกลางเล็กกว่าใช้บันลุ่มแบบหางปลา หลังคามีความลาดชันน้อยกว่าเรือนทั้ง 2 การเก็บข้อมูลมีข้อจำกัดในการเข้าถึงตัวเรือนไม่น้อย เพราะเป็นคนแปลกหน้าไม่คุ้นเคย จะให้ขึ้นเรือนเข้าไปสำรวจภายในนั้นเป็นเรื่องยาก อย่างดีก็แค่แต่ศึกษาอยู่ภายนอก เรือนไทยประเพณีองค์ประกอบส่วนใหญ่จะคล้าย ๆ กัน ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยนั้นต่างกันได้ เพราะคนละกรุ บ้านหลังนี้จึงได้แต่ถ่ายภาพและเก็บข้อมูลอยู่ภายนอก คงไม่สมบูรณ์นัก อย่างน้อยก็เป็นเรือนตัวอย่างที่ทราบอายุค่อนข้างจะแน่นอน คือ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๆ ถึงสมัยอยุธยา

แผงจั่วของเรือนบันลุ่มตัวเหงาทำเป็นลูกฟักหน้าพรหม ส่วนเรือนหลังกลางที่บันลุ่มแบบหางปลา แผงจั่วใบปลีลูกฟัก ปัจจุบันหลังคาเรือน ปีกนก และกันสาด ใช้สังกะสี สอบถามเจ้าของเรือนก็บอกว่าเป็นมาแต่เดิมแล้ว ใช้เหล็กเส้นดัดให้อ่อนเป็นเท้าแขน ใช้เป็นเครื่องประดับมากกว่าจะรับน้ำหนักได้จริง

ฝาเรือนทำแบบฝาปะกน หน้าต่างมีหย่อง ฉลุลายเครือเถา ด้านสกัดของเรือนบันลุ่มตัวเหงา มีหน้าต่าง 2 ช่อง รูปแบบเหมือนด้านยาว

เดี๋ยวล่างใช้เสาปูนแทนเสาไม้เดิม บากเป็นบ่าที่คอเสา ด้านในให้อะเสปะกบเสาห้องเป็นไม้ตั้งอยู่บนหัวเสาบน ต่อแบบเข้าฉากกับหัวเสาร้อยด้วยนอต เจาะรูให้รอดสอดผ่านได้ที่โคนเสา แล้วตั้งพริงเพื่อรับฝา ช่วงกลางห้องต้องใช้รอดเสริม ซึ่งวางอยู่บนหลังอะเส บังคับไม่ให้พื้นเรือนอ่อนตัวลง

วิธีต่อกันสาดใช้จันทันปักตคตีแปะเข้ากับเต้า แล้วใช้ไม้เชิงชายตียึดหัวจันทัน การเข้าฝาด้านสกัดทับของด้านยาว และการเข้าพริงด้านสกัดเป็นตัวเมีย ด้านยาวเป็นตัวผู้ ทำเคียวไว้สองเคียว เพื่อสวมเข้ากับพริงด้านสกัด สลักด้วยตะปูกันพริงดีดออกจากกัน

มน. 21 ชื่อเจ้าของ วัดย่านอ่างทอง



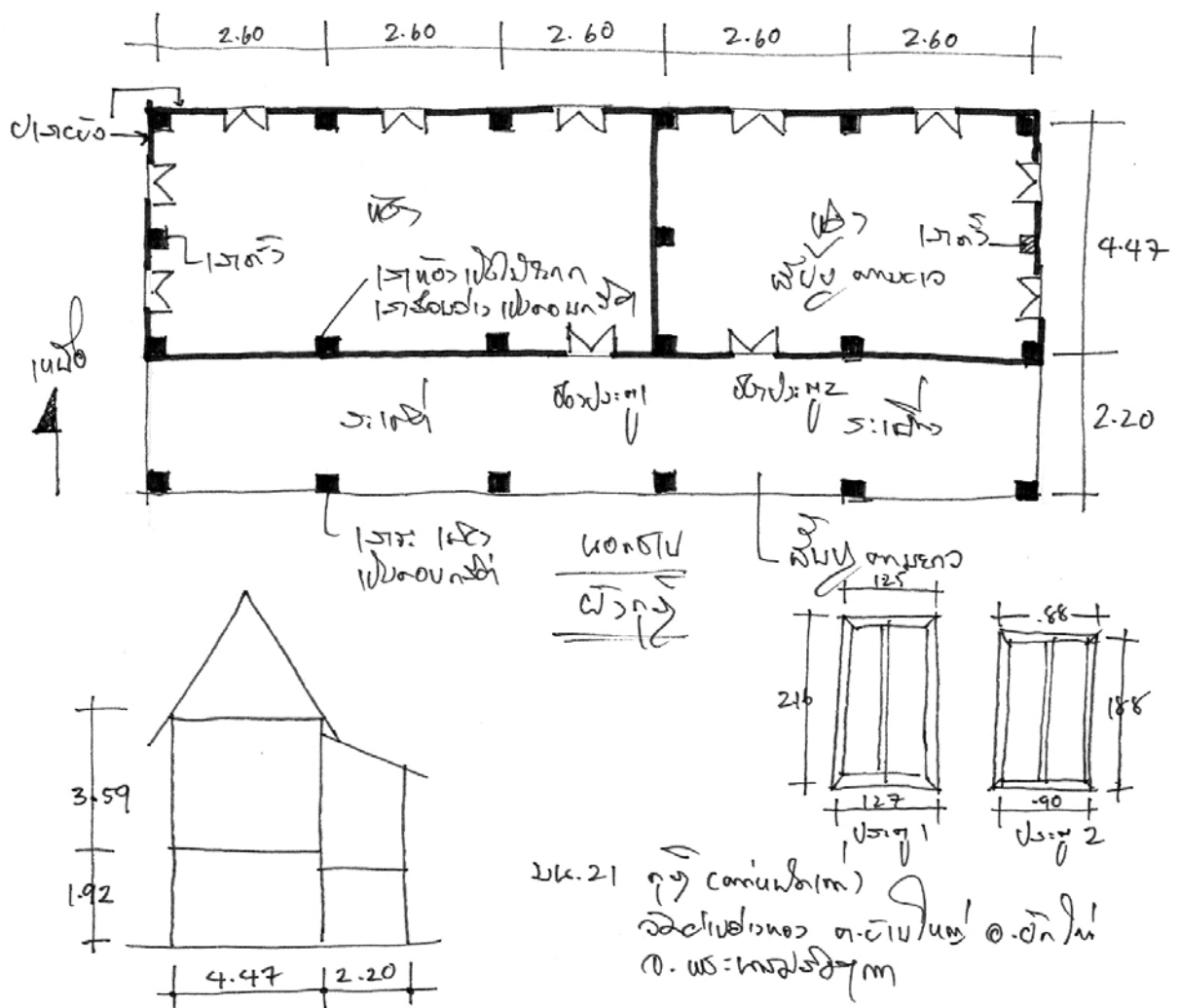


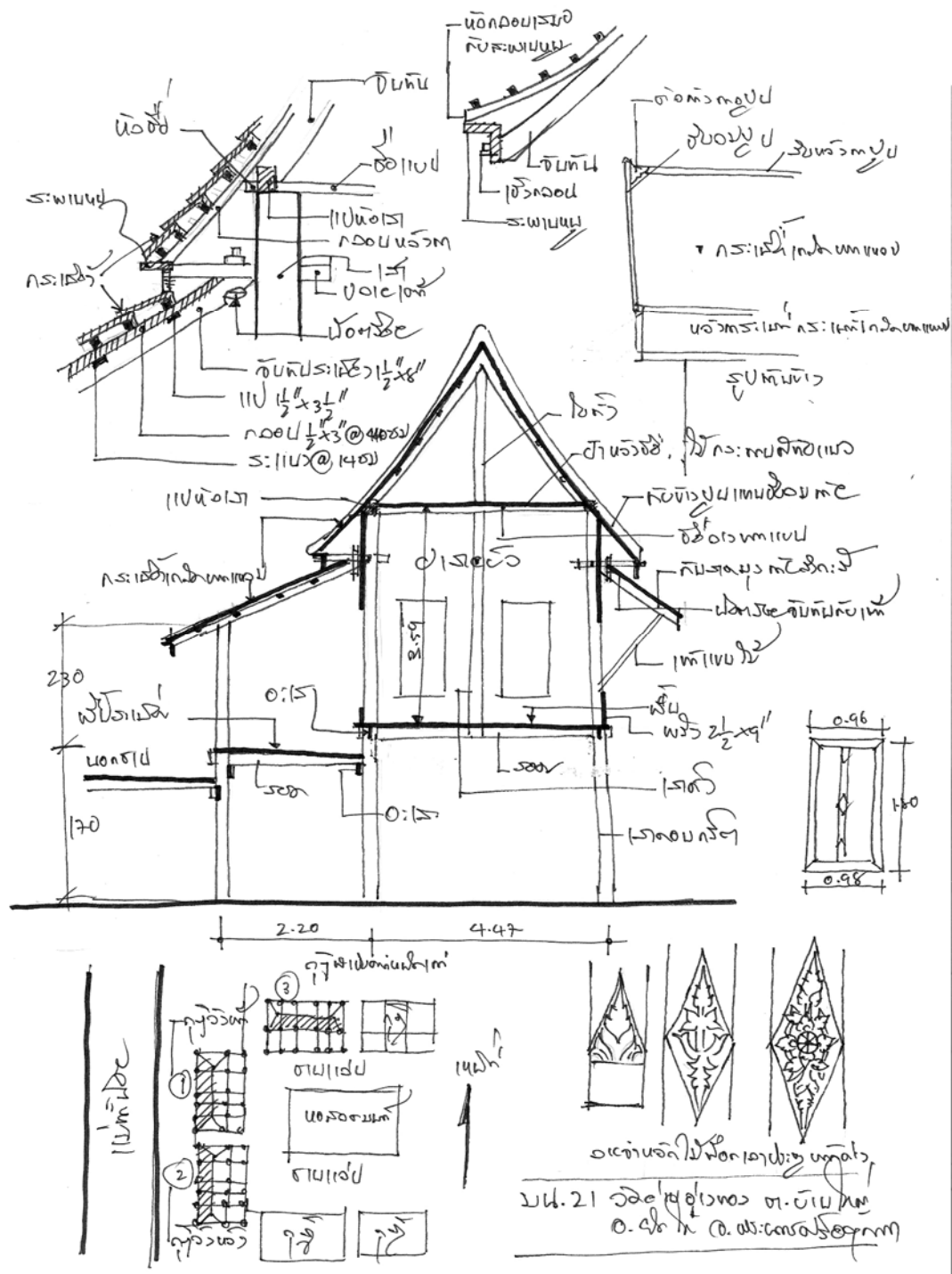












ที่ตั้ง ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอฝักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ริมแม่น้ำน้อยฝั่งตะวันออก

ประวัติการครอบครอง วัดนี้น่าจะสร้างขึ้นมาในราชวราชกาลที่ 3 ของกรุงรัตนโกสินทร์ หรือก่อนหน้านั้น โดยมีประวัติว่า เจ้าอาวาสสมัยนั้นชื่อพระธรรมไตรโลกฯ (นาม) ซึ่งเป็นสหุทธธรรมกับเจ้าอาวาสวัดโมฬีโลกหรือวัดท้ายตลาด ชนบุรี คือพระพุทธโฆษาจารย์ (ขุน) ได้ขอร้องให้ท่านช่วยหาช่างมาปรับปรุงวัดให้ด้วย เจ้าอาวาสวัดโมฬีโลกองค์นี้ มีความสนิทนสนมคุ้นเคยกับวังหน้า จึงได้ส่งช่างจากวังหน้ามาช่วยทำการก่อสร้าง ศาสนสถานในเขตพุทธาวาส

เช่น อุโบสถ วิหาร เจดีย์ และกำแพงแก้ว ส่วนเขตสังฆาวาสได้รู้เพราะเอาตำแหน่งของเจ้านายวังหน้ามาปลูกถวาย พร้อมด้วยทรัพย์สินหลายรายการ เช่น พระพุทธรูปที่ได้มาจากเมืองเหนือ พระแท่นที่วางราชการของวังหน้า เมื่องานก่อสร้างเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็มีงานสมโภชฉลองเป็นการใหญ่ เจ้านายในพระนครเวลานั้นได้เสด็จมาร่วมการกุศลเป็นจำนวนมาก ปรากฏว่ารัชกาลที่ 4 เมื่อยังทรงผนวชอยู่ได้มาเทศน์ในงานฉลองวัดครั้งนี้ด้วย งานฉลองครั้งนี้ได้ใช้นามวัดว่า “วัดจุฬาโลก” ให้คล้องจองกับวัดของสหยาธรรม คือวัดโมฬีโลก พระเจ้าแผ่นดินรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ก็เคยเสด็จมาที่วัดแห่งนี้ด้วยเหมือนกัน

พระตำหนักที่รื้อจากวังนามาปลูกไว้ในเขตสังฆาวาส ปัจจุบันนี้ยังคงอยู่ มีด้วยกัน 3 หลัง หลังใหญ่มีการประดับตกแต่งลวดลายประดับตามหย่องลูกฟูกทรงดินช้าง ปัจจุบันเป็นกุฏิเจ้าอาวาสเรียกกุฏิวังหน้า หลังที่ 2 อยู่ทางด้านทิศใต้ของหลังแรก เรียกกุฏิวังหลัง ส่วนหลังที่ 3 เป็นตำหนักเช่นเดียวกัน ไม่มีชื่อ ปัจจุบันมีพระจำพรรษา ซึ่งสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลเป็นตัวอย่างได้

อายุ รัชกาลที่ 3 กรุงรัตนโกสินทร์ 159-186 ปี

ประเภทของเรือน กุฏิขนาด 5 ห้อง เป็นตำหนักของวังหน้า สมัยรัชกาลที่ 3

องค์ประกอบของเรือน ตัวอย่างอาคารทรงไทยขนาด 5 ห้อง นอกจากที่วัดนี้ และวัดทองย้อย อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แล้วในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรี ก็ยังไม่เคยพบเห็น แม้แต่กุฏิพระสงฆ์ทำให้เข้าใจได้ว่า การยึดประเพณี ห้ามสร้างบ้านเรือนเกิน 3 ห้องนั้น มีอยู่จริง จะสร้างให้เกินก็ต้องต่อเป็นพาไลออกไป ทางด้านสกัด เช่นที่คุ้มขุนแผนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา กุฏิทั้ง 3 หลังของวัดย่านอ่างทอง จึงถือว่าเป็นอาคารประวัติศาสตร์ที่ต้องอนุรักษ์ ให้อยู่ในสภาพคงเดิม ไม่ว่าจะเป็นทรงเรือน วัสดุเดิม ช่างฝีมือเดิม หรือแม้แต่ตำแหน่งที่ตั้งเดิม ทั้งนี้จะได้ใช้เป็นแบบอย่างของเรือนสมัยรัชกาลที่ 3 ของกรุงรัตนโกสินทร์ อันสืบเนื่องมาแต่สมัยอยุธยา

การวางผังของเขตสังฆาวาส ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของเขตพุทธาวาส ริมแม่น้ำน้อยฝั่งตะวันออก หมู่กุฏิสร้างเป็นหลัง ๆ ล้อมรอบหอสวดมนต์ กุฏิประธาน หรือกุฏิหลังหน้า อยู่ด้านขวาง หลังกุฏิชิดกับตึ้งแม่น้ำน้อย โดยมีกุฏิวังหลังอยู่ทางด้านทิศใต้ และกุฏิหลังนี้ อยู่มุมแถวด้านเหนือต่อจากมุมของระเบียงกุฏิวังหน้า หรือถ้าดูตามทิศ ด้านสกัดจะหันเข้าหาทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ด้านยาวเป็นหลังกุฏิจะอยู่ด้านทิศเหนือ ระเบียงด้านทิศใต้ต่อกับชานแล่น มีขนาดดังนี้

ด้านสกัด ตัวกุฏิกว้าง 4.47 เมตร ระเบียง 2.20 เมตร

ด้านยาว ห้องละ 2.60 เมตร รวม 5 ห้อง ยาว 13 เมตร

หน้าต่าง ด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาวห้องละ 1 ช่อง รวม 5 ช่อง กรอบซีกหน้าสอปเข้า

ประตู เข้าจากด้านระเบียง 2 ประตู ที่ห้องกลางและห้องติดกัน ด้านทิศตะวันออก
กรอบเซ็ดหน้าสอปเข้า ออกเลาบันประตู ส่วนบน ส่วนกลาง และส่วนล่าง จำหลักลายดอกไม้ใบไม้

ทรงเรือน สอปเข้าหาด้านใน

ฝา แบบสายบัว

วิธีต่อพริ้ง ต่อแบบเข้าหางเหยี่ยว

วิธีเข้าฝา ด้านสกัดทับขอบด้านยาว ตั้งอยู่บนหลังพริ้งข้างบนยันกับเต้า

วิธีติดตั้งเต้า เจาะรูเต้าไว้ที่เสาและคงทตลอดประกอบก่อนติดตั้ง บริเวณที่เป็นเต้ารูป
มุมเสาซึ่งมีทั้งตัวเมียและตัวผู้ ตัวเมียจะอยู่ทางด้านยาว ตัวผู้จะอยู่ทางด้านสกัด เมื่อสอดเต้ากับ
เสาแล้ว เวลาจะเข้าเชิงกลอนหรือชายคาจะใช้ไม้เชิงกลอนหรือเชิงชายสวมเข้ากับเดือนของเต้า
แล้วสะพานหนูทับลงบนหลังเชิงกลอน

ติดตั้งข้อและแปหัวเสา ที่หัวเสาทำเป็นเคียวไว้ เพื่อสวมเข้ารูกับข้อ ซึ่งข้อนั้นวางทาง
แบน ปลายข้อจะบากเป็นร่อง สำหรับวางแปหัวเสา ตลอดด้านยาวให้ปลายจันทันลงมายันกับ
แปหัวเสาและหลังข้อ

วิธีต่อระเบียงและกันสาด ที่เห็นอยู่ปัจจุบันเป็นของซ่อมแซมใหม่ ของเดิมจะเป็นเช่น
ไรไม่รู้ชัด

วิธีแรก ใช้ไม้ตัวค้ำควา ขนาดหน้า 2"x4" ยาวประมาณ 50-60 เซนติเมตร ห้อยลงมา
จากเต้า วิธีห้อยปลายตัวค้ำควาทำเป็นง่ามสวมเข้ากับท้องเต้า ตรึงด้วยตะปู ของเดิมน่าจะเป็น
สลักไม้ จุดนี้เป็นจุดที่อ่อนแอที่สุด หลังคา กันสาดหรือระเบียง อาจพังได้ถ้าทำไว้ไม่ดี ส่วนล่าง
ของค้ำควาจะเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อให้จันทันสอดเข้าไปได้ ตรึงด้วยตะปูหรือสลักไม้

วิธีที่ 2 บากปลายจันทันให้เป็นปากฉลาม ทาบที่ท้องเต้า แล้วร้อยด้วยน๊อต น่าจะเป็น
วิธีใหม่ของเดิมไม่มีน๊อต

วิธีที่ 3 ใช้จันทันตีแปะไว้กับเต้า

เครื่องบนของหลังคา

หลังคา มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาหางแหลม

หลังคากระเบียง มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาหางแหลม

หลังคาปีกนก มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาหางแหลม

หลังคา กันสาด มุงด้วยสังกะสี

ใบตุง วัดขนาดไม่ได้ เพราะฝ้าเพดานปิดบังอยู่

จันทัน อ่อนโค้ง

อกไก่ รูปด้านตัดสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า หลังอกไก่เขา
ร่องเป็นรูปหางเหยี่ยวไว้รับปลายกลอนหรือไม่

กลอนหลังคาเรือนประธาน เป็นกลอนเจาะ

แปลน รูปตัด 4 เหลี่ยมผืนผ้า

แป๊ะหัวเสา รูปตัด 4 เหลี่ยมหนา

ปิ่นลม ไม่เหลือ ปัจจุบันใช้ทับข้างปูนแทนปิ่นลม

สะพานหนู ขนาด $\frac{1}{2}$ "x3"

เชิงกลอน ขนาด $1\frac{1}{2}$ "x7"

ระแนง หน้าตัด 4 เหลี่ยมจัตุรัส

ฝ้าเพดาน ใช้ไม้กระดานดีทับบนหลังข้อ

ไชรา ดีทับลงบนแปลนและแป๊ะหัวเสา

ข้อแบนวางขวางห้อง

แผงजूแบบลูกฟักหน้าพรหม

สันหลังคาปูน

เดี่ยวน

เสาห้อง ยังเป็นเสาไม้ของเดิมรูปหน้าตัด 4 เหลี่ยม ขนาด 9"x9" ตั้งอยู่บนหัวเสา

คอนกรีต

เสาดั้ง ไม้กลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7"

พื้น ปูตามยาว ขนาดประมาณ $1\frac{1}{2}$ "x10"

พริ้ง ไม้รับฝาเรือนขนาด $2\frac{1}{2}$ "x9"

เดี่ยวล่าง

เสาเรือน เปลี่ยนจากไม้มาเป็นคอนกรีตกลมเสริมเหล็ก

อะเส ทำเป็นคานคอนกรีต

รอด สอดโคนเสาเรือน

ระเบียง ความสูงจากพื้นถึงหัวเสา 2.90 เมตร

หลังคา มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาหางแหลม

ระแนง ขนาด 1"x1" @ 14 เซนติเมตร

กลอน แบบกลอนเจาะ ขนาด $\frac{1}{2}$ x3"

แปลน ขนาด $1\frac{1}{2}$ " x $3\frac{1}{2}$ " วางระยะห่างได้ 4 แถว

จันทัน ขนาด $1\frac{1}{2}$ "x8"

สะพานหนู ขนาด $\frac{1}{2}$ "x3"

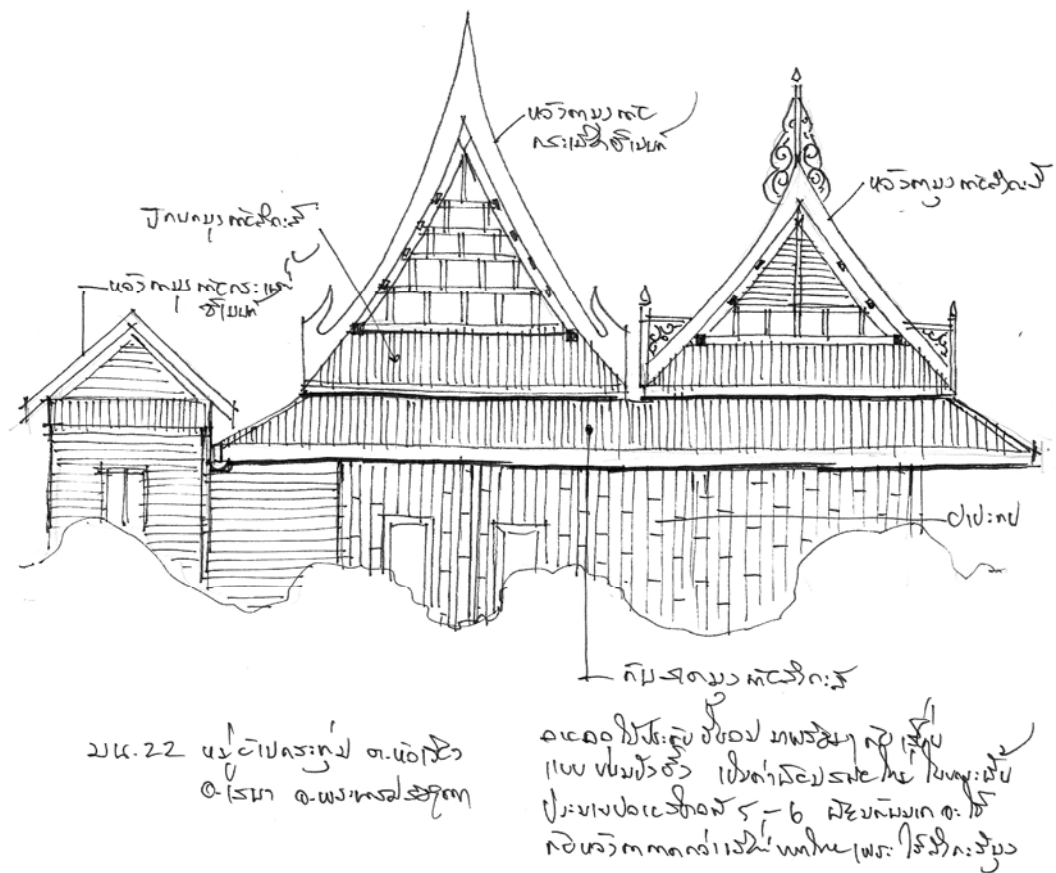
เชิงกลอน ขนาด $1\frac{1}{2}$ "x7"

เสา ไม้กลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7"

พื้น ขนาดประมาณ $1\frac{1}{2}$ "-2"x8"

เสา อะเส รอด วัสดุและวิธีซ่อมเสริมแบบเดียวกับเรือนประธาน

A photograph of a traditional wooden house with a multi-tiered, steeply pitched roof, characteristic of traditional Indonesian architecture. The house is elevated on stilts and surrounded by lush green foliage.



ที่ตั้ง บ้านกระทุ่ม ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 2 มีการประยุกต์ใช้ ลวดลายประดับ ปั้นลม

องค์ประกอบของเรือน พิจารณาจากภายนอกเรือนคู่แฝด 2 หลัง คงเป็นเรือนที่สร้างขึ้นก่อน ต่อมาเพิ่มเป็นเรือนทรงมะนิลาขนาดเล็ก ๆ ขึ้นมาข้าง ๆ เรือนประธานอีกหลังหนึ่ง กลายเป็นเรือนแฝด 3 จึงทำให้เห็นพัฒนาการของที่อยู่อาศัยได้ชัดเจน จากรูปทรงและส่วนประกอบของอาคารว่า หลังไหนสร้างก่อนหลังตามพัฒนาการของอาคารบ้านเรือน

เรือนประธาน เห็นได้ชัดเจนว่ามีขนาดสูงกว่าหลังอื่น ๆ ปั้นลมยอดสูงแหลมมาก เป็นแบบตัวเหงา ปลายงอนมากกว่าปรกติ แผงจั่วแบบใบปรีอูถูกปัก หลังคามุงด้วยกระเบื้องว่าว ซีเมนต์ ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี ใช้ไม้ทำเท้าแขน ฝาถูกปักมีหน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง

เรือนคู่แฝดหลังคาลาดชันน้อยกว่าเรือนประธาน และไม่ทำให้แอ่งโค้งเหมือนเรือนไทยประเพณี ปั้นลมของหลังนี้ตีปิดหัวแปลน มีลักษณะพิเศษตรงที่ยอดปั้นลมทำเป็นเสาไม้กลิ้ง สองข้างประดับด้วยแผงลายฉลุ และบริเวณหางปั้นลมก็ติดเสาที่กลิ้งด้วยไม้ประดับแผงลายฉลุเป็นรูปชายธง ซึ่งนิยมกันมากกับเรือนแบบขนมปังขิง ในสมัยรัชกาลที่ 6 แผงจั่วทำเป็นใบปรีอูถูกปัก หลังคา ปีกนก และกันสาดมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนทำเป็นฝาถูกปัก ต่อมาจากฝาด้านสกัดของเรือนประธาน ซึ่งได้ปรุสูงขึ้นมาใหม่

ส่วนเรือนทรงมะนิลาหลังเล็ก ๆ หลังคาทรงจั่ว แต่ลาดชันน้อยกว่าทั้งสองหลัง ปั้นลมไม้แต่งให้แอ่งโค้งทำเป็นไม้แผ่นตรง ๆ ตีปิดหัวแป ฝาไม้กระดานตีทับเกล็ดในแนวนอน มีช่องหน้าต่างด้านสกัด 1 ช่อง หลังคามุงด้วยกระเบื้องว่าวซีเมนต์ ส่วนปีกนกมุงด้วยสังกะสี

พื้นของเรือนทั้ง 3 หลังเสมอกัน เห็นได้จากการวางรอดและพริ้งเป็นเส้นเดียวกัน ส่วนเสาไม้กลม มีอะเส และรอด

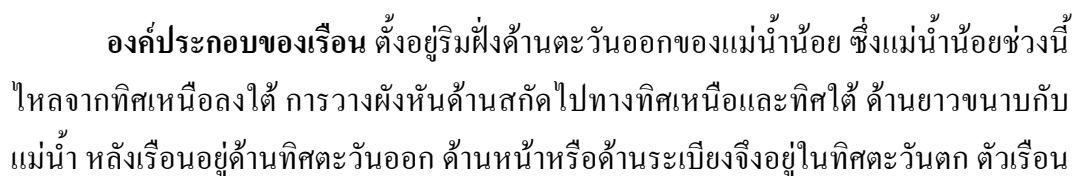
ฝาผนังด้านยาวไม่สามารถมองเห็น

มน. 23 ชื่อเจ้าของ นางกาหลง กรอบกระจก อายุ 82 ปี









พาไล ทางด้านหน้า ขนาด 3 ห้อง และต่อห้องน้ำห้องส้วมจากระเบียงห้องด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

เรือนประธาน มีขนาดด้านสกัดกว้าง 3.20 เมตร มีช่องหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านยาวห้องริมหัวท้าย 2.60 เมตร ห้องกลาง 2.70 เมตร รวม 7.90 เมตร ฝาเรือนด้านหลังมีช่องหน้าต่างทุกห้อง ระเบียงด้านสกัดช่วงเสาแรกยาว 2.30 เมตร ช่วงเสาที่สอง 3.10 เมตร รวมด้านสกัดจากเรือนประธานและระเบียง 8.60 เมตร ยาวเท่ากับเรือนประธานคือ 3 ช่วงเสา 7.90 เมตร

เรือนพาไล ต่อออกจากด้านสกัดของเรือนประธานและระเบียง ต่อออกมา 2.85 เมตร ทำบันไดขึ้นด้านนี้คือ ด้านทิศใต้ของบ้าน

ส่วนห้องน้ำห้องส้วม ต่อจากระเบียงด้านนอกออกไปอีก 3.60 เมตร

รูปทรงของเรือนประธาน จั่วทรงสูง ดิดปั้นลมแบบดัวเหงา แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม ไม่มีกันสาด หลังคาเรือน ปีกนก และระเบียง มุงด้วยสังกะสี

ฝาแบบปะกน ร่องดินข้างซำรุคและบางห้องหลุดหายออกไปหมด หน้าต่างแบบบานเปิดออกนอก ด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาวหลังเรือน 3 ช่อง

เสาใช้คอนกรีต สูงจากพื้นถึงหลังรอด 2.90 เมตร ส่วนเสาเรือนที่เป็นคอนกรีตจะต่อกับเสาห้องที่เป็นไม้ โดยวิธีเข้าปะกบจากหรือต่อแบบบัวใบ โดยใช้น๊อตร้อยสวมนำเข้ากับอะเส ส่วนพริกที่รับฝานั้นจะนั่งอยู่บนหัวรอดที่ยื่นออกมา

มณ. 24 ชื่อเจ้าของ วัดโคกเสือ







ที่ตั้ง ตำบลบ้านแพน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เขตสังฆาวาส เป็นหมู่กุฏิ สร้างขึ้นเป็นหลัง ๆ ต่อเป็นแถวกันอย่างมีระเบียบ ลักษณะเป็นเรือนเดี่ยว ขนาด 3 ห้อง มีระเบียงติดกับชานเล่น

องค์ประกอบของเรือน เก็บรายละเอียดจากภายนอกอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดคือ ปั้นลมแบบตัวหงาทุกหลัง หลังคาภูมิุงใหม่ทั้งหมดทุกหลังด้วยกระเบื้องเคลือบดินเผา นับว่าลงทุนสูง เพราะบางวัดจะมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ หรือไม่ก็ใช้สังกะสีสีแดงไปเลย ปีกนกก็ยังคงใช้กระเบื้องเคลือบดินเผา ส่วนหลังคาระเบียงและกันสาดจะมุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก แฉงจั่วทำแบบลูกฟักหน้าพรหม กรุด้วยกระเบื้องแผ่นเรียบ เพ้าแขนใช้ไม้

เชิงกลอนเข้าเดียวกับเต้า มีสะพานหนูดั่งอยู่บนหลัง

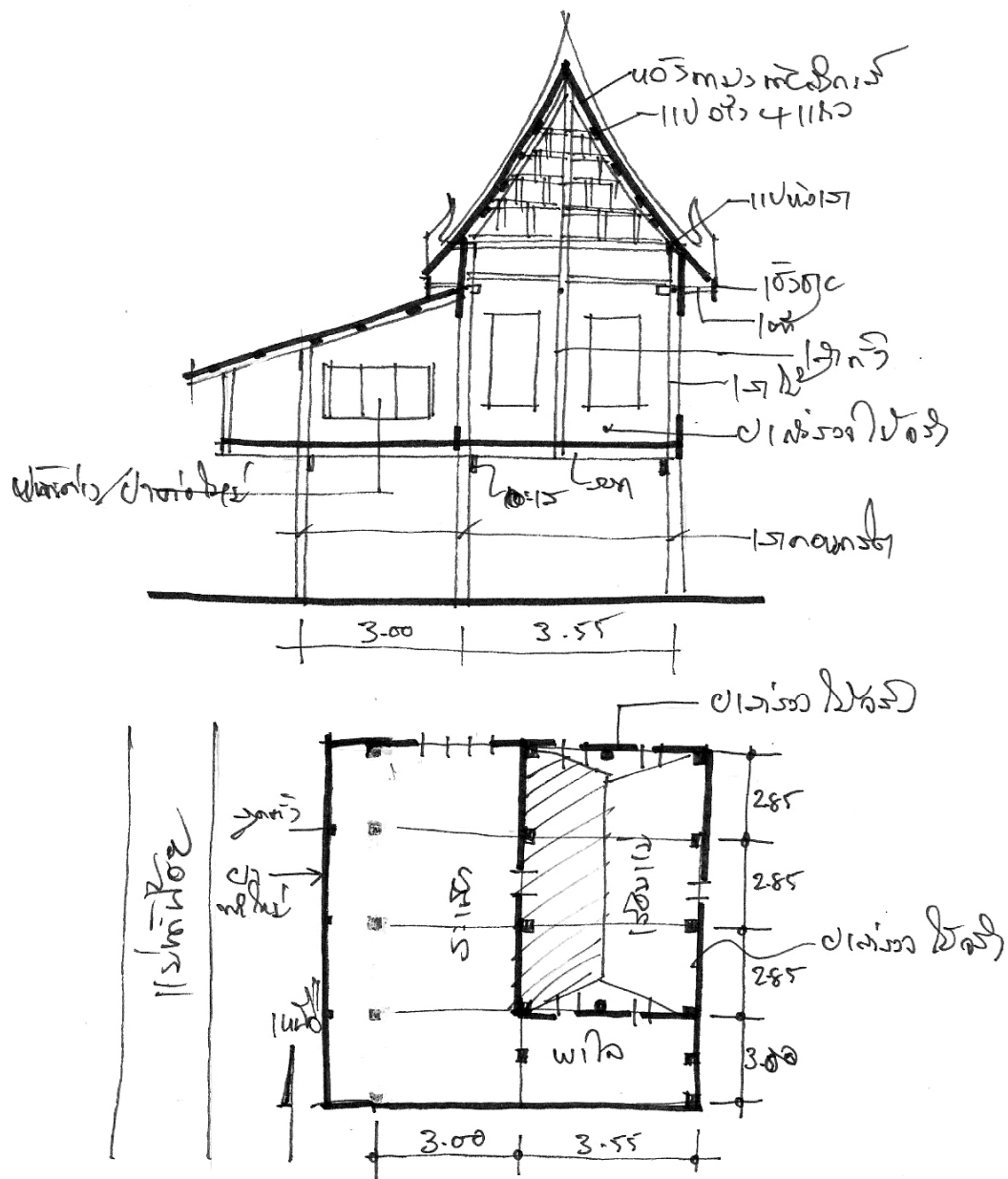
ฝาปะกน แฉงคอสองทำเป็นซี่ลูกกรง หน้าต่างด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวด้านหลังมีทุกห้อง เป็นหน้าต่างธรรมดาไม่มีหย่อง แต่มีซี่ลูกกรงเป็นไม้ กรอบเซ็ดหน้าสอบเข้ากับทรงของเรือน ขอบเซ็ดหน้าด้านล่างนั่งอยู่บนลูกนอนของร่องดินข้าง ส่วนฝาเลี้ยว หน้าต่างสมัยใหม่แบบ 2 ช่องคู่กับชนิดเปิดบานออก ส่วนฝาทำเป็นซี่ลูกกรงรูปก้างปลา

พื้นกุฏิและพื้นระเบียงระดับเดียวกัน

การต่อพริ้งต่อแบบสวมเดือย พริ้งด้านยาวเป็นพริ้งตัวผู้มี 2 เดือย พริ้งด้านสกัดเป็นพริ้งตัวเมีย เจาะรู หัวพริ้งจะยื่นเลยออกไปประมาณ 30 เซนติเมตร

เสาเรือนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กกลม วางคานโดยรอบ พริ้งจึงนั่งอยู่บนคาน รอดน้ำจะ
นั่งอยู่บนบ่าด้านในของคาน

มน. 25 ชื่อเจ้าของ นางทองหล่อ มะลิลา อายุ 81 ปี



၁၆. ၂၅ ငါးကောင်ပဲ ဝ: ၁၇
၂၅ ၄၃ ၃ ငါးကောင်: ၈. ငါးကောင် =
၀. ပါးကောင် ၈-ပါးကောင် ၃၀၀၀







ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 29 หมู่ 3 บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง พ่อแม่ซื้อโครงบ้านเก่ามาปรุจขึ้นใหม่ เมื่อนางทองหล่อ ยังเป็น
เด็กเล็ก ๆ อยู่

อายุ น่าจะอยู่ประมาณ 70 ปี

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง ต่อพาไลเพิ่มเติม

องค์ประกอบของเรือน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน้อยฝั่งตะวันตก หันด้านสกัดเข้าหาแม่น้ำ ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันออกของเรือน หันด้านระเบียงไปทางเหนือ หลังเรือนจึงอยู่ด้านทิศใต้ ขนาดของเรือนด้านสกัดกว้าง 3.55 เมตร ระเบียงยื่นออกไป 3.00 เมตร ด้านยาวห้องละ 2.85 เมตร พาไลยื่นออกจากด้านสกัดด้านทิศตะวันตก 2.85 เมตร ยาว 9.55 เมตร ปั้นลมแบบตัวหงา ตั้งอยู่บนหลังแปลน คล่อมบนหลังอกไก่ปลายเสมอกับเชิงชาย แฉงจั่วถูกฟักหน้าพรหมกรุด้วยกระเบื้องแผ่นเรียบ หลังคาและปีกนกมุงด้วยสังกะสี

ฝาเรือนแบบฝาสำรวจไม้จริง ลูกตั้งเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยม ด้านข้างเพื่อสอดลูกนอน

หน้าต่าง ด้านสกัดทรงสอบเข้า เข้ากับทรงของเรือน ได้กรอบเช็ดหน้าทำเป็นลูกฟัก ซึ่งอยู่ในระดับร่องดินข้าง ซึ่งลูกกรงทำด้วยไม้ ด้านยาวมีช่องหน้าต่าง ห้องกลางกรอบเช็ดหน้าด้านล่างตั้งอยู่บนลูกฟัก ระดับเดียวกันกับร่องดินข้าง ฝาเรือนด้านหน้ามีช่องประตู ห้องกลาง

พาไลต่อใหม่ลักษณะเป็นเพิง วางจันทันอยู่ใต้ปีกนก หลังคามุงด้วยสังกะสี ฝาพาไลช่วงล่างใช้ไม้กระดานตีทับเกล็ดในแนวนอน ส่วนบนทำเป็นลูกกรง

เสาเรือนประธาน เสาไม้เดิมกลม มีบางต้นเปลี่ยนใหม่เป็นเสาเหลี่ยม บากคอเสาด้านในเพื่อวางอะเสแล้วร้อยด้วยน๊อต เจาะเสาเป็นร่องเหนืออะเสเพื่อสอดครอด ให้หัวรอดเลยเสาออกไป สำหรับวางพริ้งด้านยาว

การเข้าพริ้ง ใช้วิธีเข้าเคียว ตัวผู้อยู่ด้านยาวมีเคียวคู่ ตัวเมียด้านสกัดเจาะเป็นร่องสี่เหลี่ยมเพื่อสอดเคียวให้หัวพริ้งเลยออกไปประมาณ 30 เซนติเมตร

การเข้าฝาเรือน ให้ด้านสกัดทับขอบฝาเรือนด้านยาว

การติดตั้งเชิงชาย จะเข้าเคียวกับเด้าทุกตัวไม่มีสะพานหนู สังกะสีวางพาดทับเลยเชิงชายออกไป เนื่องจากการมุงสังกะสีจึงไม่กลอนและระแนง

มน. 26 ชื่อเจ้าของ วัดปากน้ำ













ที่ตั้ง ตำบลแกลอ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ระหว่างคลองบ้านกลิ้งและแม่น้ำน้อย

ประวัติการครอบครอง เป็นกุฏิที่อยู่ในวัดมาแต่เดิม ถูกรื้อไปหลายหลังแล้ว ส่วนประกอบต่าง ๆ ยังอยู่ได้จนศาลา และวางไว้โคนต้นไม้ข้างวัด ที่เหลืออยู่เป็นกุฏิของเจ้าอาวาสองค์เก่า

อายุ ประมาณ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝด 2 หลัง ขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน ตัวกุฏิคู่แฝดวางผังอยู่บริเวณสามแยกระหว่างแม่น้ำน้อยกับคลองบ้านกลิ้ง หันด้านสกัดเข้าหาคลองบ้านกลิ้ง ด้านยาวหันลงแม่น้ำน้อย

เรือนประธาน ชิดไปทางแม่น้ำน้อย ปั้นลมแบบตัวหงา แต่ตัวหงาหลุดร่วงลงมาแล้ว หลังคามุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ทางแหลมด้านหนึ่งมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ทางแหลมอีกด้านหนึ่งซ่อมใหม่มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ และกันสาดมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ทำแกนใช้ไม้ฝาปฏิบัติเป็นฝาปะกน ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง กรอบเช็ดหน้าต่างด้านล่างนั่งอยู่บนลูกนอนของร่องดินข้าง หน้าต่างด้านยาวห้องละ 1 ช่อง รวม 3 ช่อง ฝาเรือนด้านในทำเป็นฝาเพ็ญ พื้นปูตามยาว

เรือนคู่แฝด ปั้นลมแบบตัวหงายังคงเห็นอยู่ แฉงจั่วแบบใบปรีอูปลูก ปีกนกและกันสาดมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ฝาด้านสกัดทำเป็นฝาเพ็ญ พื้นปูตามยาว

ช่วงเคี้ยวโค้งความสูงประมาณ 1 เมตรเศษ เสากลมวางอะเสดตลอดความยาวของเรือน
วางรอดทะเลสา มีรอดเสริม ช่วงเสาละ 2 ตัว พริ่งวางอยู่บนหลังรอด

การเข้าพริ่ง ด้านยาวทำเป็นเคี้ยวคู่หรือพริ่งตัวผู้ ด้านสกัดเป็นพริ่งตัวเมีย เจาะรูรับเคี้ยว
เสาดั้งโคนเสามากเป็นง่าม คาบลงบนหลังข้อ

วิธีต่อกันสาด วางจันทันทาบอยู่ใต้ค้ำ ปลายค้ำเป็นเคี้ยว สวมเข้ากับเชิงชาย น่าจะเป็น
การต่อเติมขึ้นใหม่

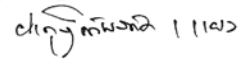
การเก็บข้อมูลภาคสนามลุ่มแม่น้ำลพบุรี

ลบ. 1 ชื่อเจ้าของ วัดเขียนลาย









ที่ตั้ง ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาริมแม่น้ำลพบุรีฝั่ง
ตะวันออกหรือฝั่งซ้าย

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่าไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ประเภทของเรือน กุฏิแฝด ขนาด 3 ห้อง และกุฏิเดี่ยว 3 ห้อง มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน กุฏิแฝดอยู่ในกลุ่มของกุฏิแถวยาวด้านทิศใต้หันด้านสกัดลงแม่น้ำซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตกของกุฏิ หันด้านยาวไปทางทิศเหนือ เรียงต่อกันตามด้านสกัด แถวนี้สามหลัง ขนาดและทรงเรือนเหมือนกันทั้งหมด ใช้ปิ่นลมแบบตัวหงาเหมือนกันทุกหลัง ฝาผนังมีแบบลูกฟักหน้าพรหม ใบปรี้อลูกฟัก ไม้กระดานตีทับในแนวดิ่ง ฝาภูมิมีแบบฝาลูกฟัก กระดานคุน ฝาสาวยับวกระดานคุน หน้าต่างมีหย่องฉลุลายด้านขวา บางช่องทำซี่ลูกกรงด้วยเหล็กเส้น ด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวห้องละ 1 ช่อง

สำหรับกุฏิเดี่ยว ระเบียงไม่มีฝามีแต่พนักลูกกรง

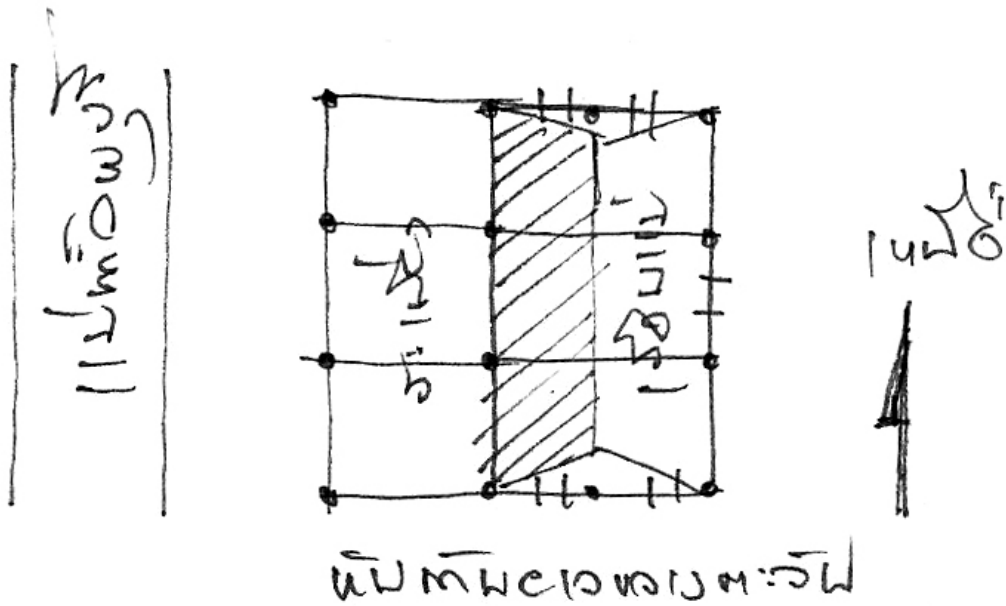
ช่วงของเคียวล่าง ใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ วางอะเสอยู่บนบ่าด้านในของเสา รอดทะลุโคนเสาเรือนออกมา เพื่อรับพริ้ง มีรอดเสริม ห้องละ 2 ตัว

หลังคาภูมิุงด้วยกระเบื้องดินเผากลีบบัวชนิดเคลือบ ซึ่งเป็นกระเบื้องใหม่ ปีกนก กันสาด และระเบียง ใช้สังกะสี เท้าแขนใช้ไม้

ต่อพริ้งโดยวิธีเข้าหางเหยี่ยว ตัวผู้มีเคียวอยู่ด้านยาว ตัวเมียทำเป็นร่องอยู่ด้านสกัด เคียวที่ยื่นออกไปสลับด้วยตะปู กันฝาวรีงติดออกจากกัน ฝาท้องให้ด้านสกัดปิดทับของด้านยาว กันฝนสาดเข้ากุฏิ

ลบ. 2 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบ





ดบ. 2 บ้านทรงไทย อำเภอบ้านแพรก
๑. บ้านแพรก จ.พว: นครราชสีมา

ที่ตั้ง บ้านสำพะเนียง ตำบลสำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำลพบุรี หรือฝั่งซ้าย

ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล เจ้าของไม่อยู่ ได้แต่เพียงถ่ายรูปและเก็บข้อมูลอยู่ภายนอก และยังมีบ้านทรงไทยอีกหลายหลัง ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันนี้

อายุ ไม่มีข้อมูล แต่สันนิษฐานว่าไม่น้อยกว่า 80 ปี ที่เห็นชัดเจนว่าเปลี่ยนแปลงใหม่คือวัสดุมุงและเสาเรือน

ประเภทของเรือน เรือนเดี่ยวมีระเบียบขนาด 3 ห้อง

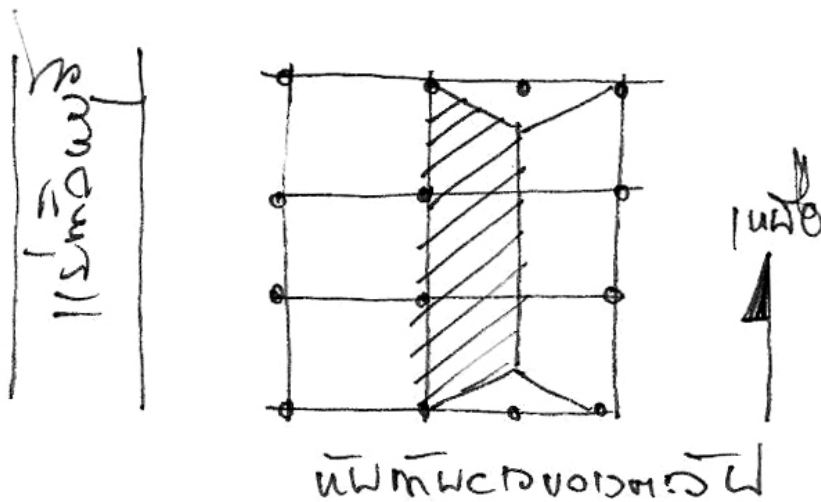
องค์ประกอบของอาคาร ตัวเรือนหันด้านสกัดไปทางทิศเหนือและได้ ด้านยาวระเบียบหันไปทางทิศตะวันตกเข้าหาแม่น้ำ หลังเรือนอยู่ด้านทิศตะวันออก

ป็นลมใช้แบบตัวเหงา หลังคาปีกนกและกันสาดมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่สีเทาขาว ฝาเรือนทำแบบลูกฟูกกระดานคูณ ใช้เท้าแขนไม้ ค้ำยันกันสาดทำหน้าที่ได้จริงเพราะกันสาดขึ้นจากตัวเรือนออกมามาก หน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาวที่ห้องกลาง 1 ช่อง ส่วนฝาเสี้ยวมีหน้าต่าง 1 ช่อง

เดี๋ยวล่างใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ วางอะเสบนบ่าด้านใน และวางรอดข้างหัวเสา คอนกรีต ให้เลยออกมาเพื่อตั้งพริก มีรอดเสริม ช่วงกลางพริกกันไม่ให้พื้นเรือนอ่อนตัว

พาดบันไดขึ้นที่ชานหน้าระเบียบ คือด้านทิศตะวันตก

ลบ. 3 ชื่อเจ้าของ นายละอัย ลือพัน



ลบ. 3 บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๖ ตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ประวัติการครอบครอง ไม่สามารถที่จะเข้าไปภายในเขตบ้านได้ เพราะรั้วบ้านปิดจึงทำ
 ได้เพียงถ่ายภาพเพื่อบันทึกเป็นข้อมูลหลักฐานไว้ ว่าหมู่บ้านนี้ยังมีเรือนทรงไทยหลงเหลืออยู่
 ถึงแม้จะมีองค์ประกอบบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม
 อายุ ไม่ทราบแน่ชัด ประมาณไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 9 หมู่ 6 ตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ประวัติการครอบครอง ไม่สามารถที่จะเข้าไปภายในเขตบ้านได้ เพราะรั้วบ้านปิดจึงทำ
 ได้เพียงถ่ายภาพเพื่อบันทึกเป็นข้อมูลหลักฐานไว้ ว่าหมู่บ้านนี้ยังมีเรือนทรงไทยหลงเหลืออยู่
 ถึงแม้จะมีองค์ประกอบบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม
 อายุ ไม่ทราบแน่ชัด ประมาณไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝดขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน ตัวเรือนหันด้านสกัดไปทางทิศเหนือ-ใต้ หันด้านยาวมีระเบียงไปทางทิศตะวันตกเข้าหาแม่น้ำลพบุรี

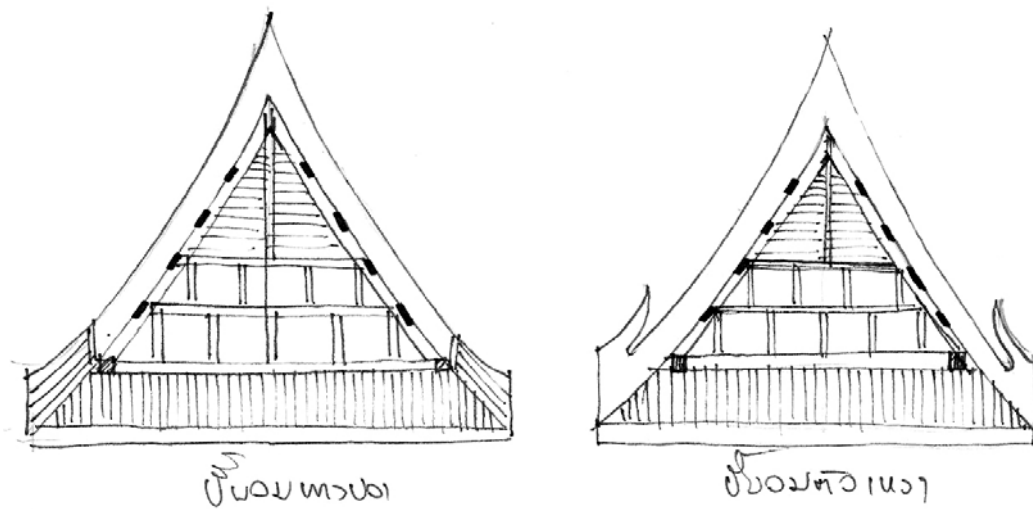
ป็นลมใช้แบบตัวหงา หลังคาเรือน ปีกนก และกันสาด มุงด้วยสังกะสี แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหม เท้าแขนไม้ ฝาปะกน หน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาว มีหน้าต่าง 1 ช่อง ทุก 3 ห้อง

เรือนแฝดต่อเป็นทรงมะนิลา บริเวณพื้นที่ที่เป็นระเบียงเก่ามุงด้วยสังกะสี

เดี่ยวล่างเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก มีอะเสพาดอยู่บนบ่าด้านในเสา รอดวางติดหัวเสา และรอดเสริมวางอยู่บนหลังอะเส ช่วงกลางระหว่างเสา 1 ตัว

ลป. 4 ชื่อเจ้าของ วัดกระโจมทอง





๐๖๔ วัดเขาโตมทรา ๐.มทรา ๑.พระพรหมมุนี

ที่ตั้ง ตำบลพิศตะเพียน อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำลพบุรี

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม มีการเปลี่ยนเรื่องมุงจากเดิมไม้ทราบงเป็นอะไรมาเป็นกระเบื้องลอนคู่

อายุ ไม่มีข้อมูลสันนิษฐานว่าไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ประเภทของเรือน กุฏิเดี่ยว 3 ห้อง มีระเบียง

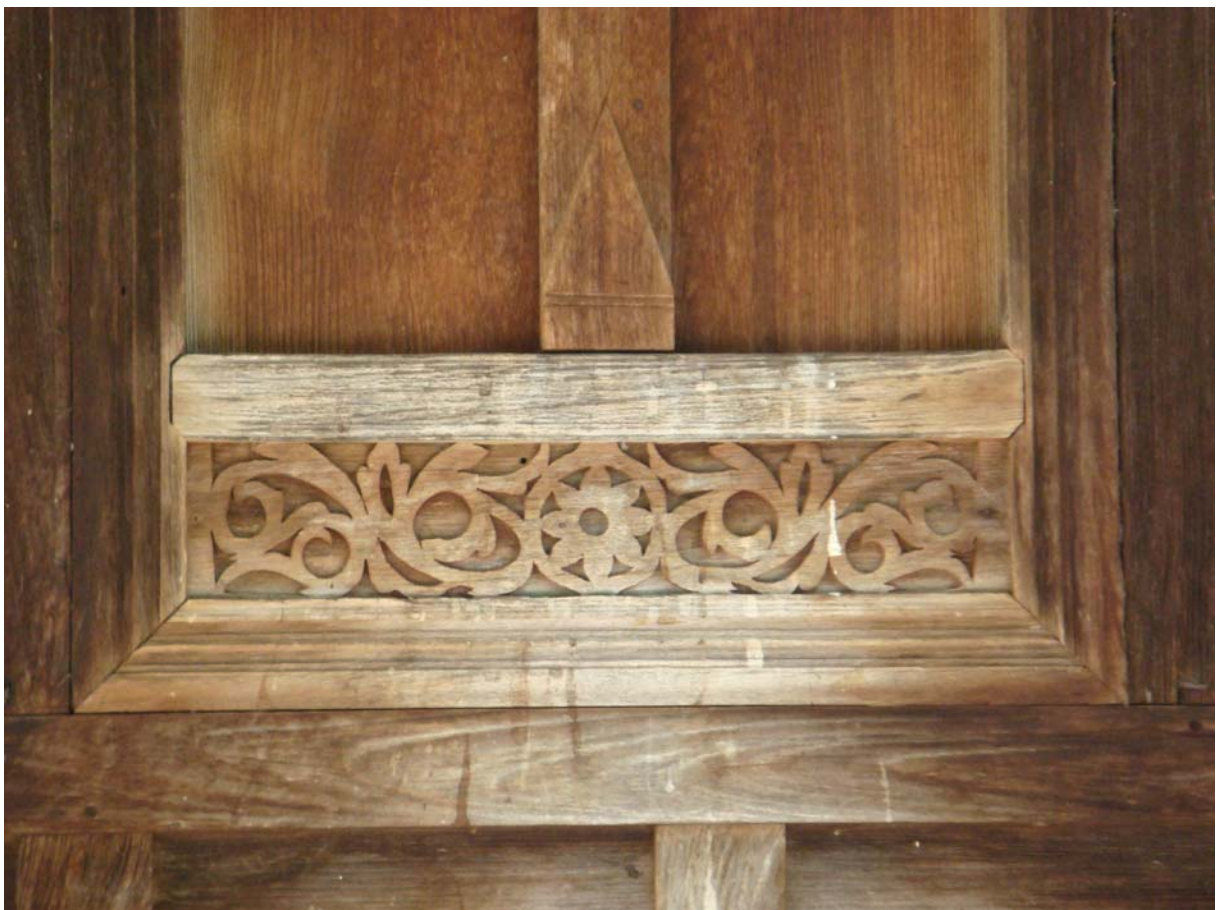
องค์ประกอบของเรือน เป็นหมู่กุฏิที่สร้างเป็นหลัง ๆ ล้อมรอบหอสวดมนต์ กุฏิแถวยาวจะหันด้านสกัดลงแม่น้ำลพบุรี ทรงของกุฏิฝาสอบเข้าเล็กน้อย

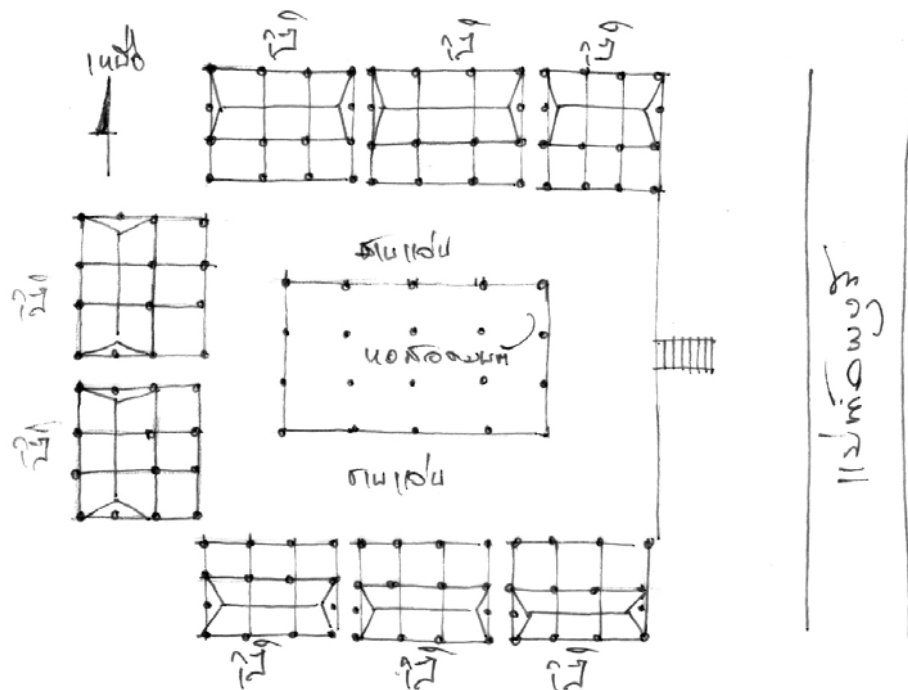
กุฎิประธาน มีทั้งปั้นลมแบบตัวหงาและหางปลา หลังคามุงใหม่ด้วยกระเบื้องลอนเล็ก ปีกนกและกันสาดก็ใช้กระเบื้องลอนเล็กเช่นเดียวกัน แฉงจั่วมีแปไปปรี้อลูกฟักและลูกฟักหน้าพรหม ฝาแบบปะกน เท้าแขนใช้ไม้ ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านยาว 3 ช่อง ห้องละ 1 ช่อง บางช่องทำซี่ลูกกรงไม้ด้วย รูปหน้าต่างไม่สอบเข้า กรอบเซ็ดหน้านั่งอยู่บนหลังลูกนอนของร่องดินช้าง

เดี่ยวลางใช้เสาคอนกรีตสี่เหลี่ยมแทนไม้ วางอะเสบนบ่าด้านในเสา วางรอดบนอะเสแนบกับเสา และใช้รอดเสริม ระหว่างช่วงเสาอีกช่วงละ 2 ตัว หัวรอดเลยหน้าเสาออกมาเพื่อใช้เป็นทิวางพริ้ง การเข้ามูมของพริ้งและฝาใช้วิธีด้านสกัดทับขอบด้านยาว สำหรับพริ้งนอกจากตีทับแล้วบางหลังยังมีวิธีเข้าเดือยด้วย

ลบ. 5 ซื่อเจ้าของ วัดแจ้ง







นอกล้อมหน่แบบบ้านอ่าวคุ้งกระเบน
ลบ. 5 จ.ฉะเชิงเทรา ต.โคกขี้เหล็ก อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

ที่ตั้ง ตำบลโรงช้าง อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรีฝั่งตะวันตก

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม

อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่าประมาณไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ประเภทของเรือน ภูเก็ตยวนขนาด 3 ห้อง มีระเบียง สร้างรวมกันเป็นหมู่

องค์ประกอบของเรือน การวางผังรวมของเขตสังฆาวาสเป็นแผนผังมาตรฐานของวัดในกลุ่มแม่น้ำท่ากลางทั่ว ๆ ไป คือมีกุฏิล้อมหอสวดมนต์ หรือหอฉัน เปิดหน้าด้านที่ลงแม่น้ำไว้ และทำทางเดินสู่ศาลาท่าน้ำ ปัจจุบันการสัญจรทางน้ำไม่มีแล้ว ส่วนนี้จึงถูกลดบทบาทไปโดยปริยาย บางวัดจึงรื้อศาลาท่าน้ำทิ้ง แผนผังของเขตสังฆาวาสวัดนี้มีดังนี้

ด้านทิศเหนือ มีกุฏิเรียงแถวต่อกันยาว 3 หลัง ด้านยาวหลังกุฏิหันไปทางทิศเหนือ หน้ากุฏิมีระเบียงต่อกับชาน หันลงทางใต้ เชื่อมกับชานเล่น

ด้านทิศตะวันตก มีกุฏิ 2 หลัง หันด้านระเบียบเข้าหาหอสวดมนต์ที่อยู่ตรงกลาง หรือหันไปทางด้านทิศตะวันออก

ด้านทิศใต้ มีกุฏิเรียงแถวต่อกันยาว 3 หลัง ด้านระเบียบต่อกับซานหันเข้าหาหอสวดมนต์หรือทิศเหนือ

ด้านทิศตะวันออกเปิดโล่ง ไม่มีกุฏิ มีบันไดขึ้นซานเล่น จึงทำให้หน้าวัดโล่ง หันเข้าหาแม่น้ำ

ตรงกลางเป็นหอฉัน

ทรงกุฏิ ผนังสอปเข้าหากัน หลังคาทรงจั่วสูงชัน และทรงจั่วลาด แต่ใช้ปั้นลมแบบตัวเหงาเหมือนกันหมด หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาใหม่ ส่วนปีกนกกันสาดและระเบียบมุงด้วยสังกะสี มีทั้งของเก่าและมุงใหม่ แผงจั่วมีหลายแบบคือ แบบลูกฟักหน้าพรหม แบบใบปรี้อ ลูกฟัก แบบไม้กระดานตีชนในแนวนอน

ฝากุฏิ เป็นฝาปะกน ส่วนฝาเสี้ยวแบบฝาสาขบัว

หน้าต่าง ด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวมีหน้าต่าง 1 ช่อง ทั้งสามห้องบางช่องซึ่งลูกกรงไม้มีทั้งมีหย่องและไม่มีหย่อง กรอบเซ็ดหน้าต่างด้านล่างทับอยู่บนลูกนอนของร่องดินข้าง หย่องของหน้าต่างนั้นมีแบบลูกฟักกระดานคั่นกับฉลุเป็นลายก้านขดกรูดด้วยไม้กระดาน เท้าแขนใช้ไม้

เสากุฏิเปลี่ยนจากไม้มาเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก วางอะเสตามด้านยาวบนป่าของเสาด้านใน ส่วนรอดนั้นรอดโคนเสาด้านสกัดของเสาห้องเลขนอกเสาดอกไป เพื่อรับพริ้งด้านสกัดด้วย มีรอดเสริมทุกช่วงเสา

พื้นกุฏิและระเบียบเสมอกัน

ลป. 6 ชื่อเจ้าของ วัดโบสถ์





ที่ตั้ง ตำบลพิศตะเพียน อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำลพบุรี

ประวัติการครอบครอง เป็นของวัดมาแต่เดิม และน่าในใจมากอีกอย่างหนึ่งคือมีใบเสมาหินชนวนแบบอยุธยาสมัยต้น ตอนปลาย ถ้าไม่ได้นำมาจากที่อื่น เป็นของกลุ่มกับวัดมาแต่เดิมก็นับว่าวัดนี้มีอายุเก่าแก่มาก

อายุ ไม่มีข้อมูล สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุเกิน 80 ปี

ประเภทของเรือน ภูเก็ตขนาด 3 ห้อง มีระเบียง สร้างรวมกันเป็นหมู่

องค์ประกอบของเรือน การวางผังรวมของเขตสังฆาวาส สร้างภูเก็ตเป็นหลัง ๆ ล้อมรอบหอสวดมนต์

ด้านทิศเหนือมีกุฏิสองหลัง ด้านสกัดเรียงต่อกัน ระเบียงหันเข้ามาหอนัน ด้านสกัดอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก

ด้านทิศตะวันตกมีกุฏิสองหลัง ทรงมะนิลา ด้านสกัดต่อกันในแนวทิศเหนือ ได้

ด้านทิศใต้ มีกุฏิสองหลัง ด้านสกัดต่อกันในแนวตะวันออก-ตะวันตก ระเบียงหันไปทางเหนือหรือหอสวดมนต์

ด้านทิศตะวันออก ด้านริมแม่น้ำมีกุฏิคู่สองหลัง ชายและขวาของหอนัน ด้านระเบียงหันเข้าหาหอสวดมนต์ ตรงกลางระหว่างกุฏิทั้งสองมีบันไดขึ้น ชานเล่น

การเก็บข้อมูลทำได้ไม่ละเอียด เพราะไม่มีพระสงฆ์ให้ข้อมูลได้ แต่ถ่ายภาพเก็บข้อมูลไว้ดังนี้

กุฏิใช้ปูนลอมแบบตัวหงา หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาใหม่ ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสีใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน มีเท้าแขนไม้ช่วยค้ำยันกันสาด แฉงจั่วมีแบบใบปรีดลูกฟักเป็นของซ่อมแซมใหม่

ฝากุฏิ มีฝาสาขบัวกระดานคูน ฝาปะกน

หน้าต่าง ด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวห้องละ 1 ช่อง รวม 3 ช่อง แบบมีหย่องลูกฟักและซี่ลูกกรงเหล็กเส้น

เสาเรือน ใช้คอนกรีตเสริมเหล็กแทนเสาไม้เดิม มีอะเสอยู่ด้านในเสา รอดทะลุโคนเสาเรือนออกมาเพื่อรับพริ้ง มีรอดเสริมช่วงกลาง

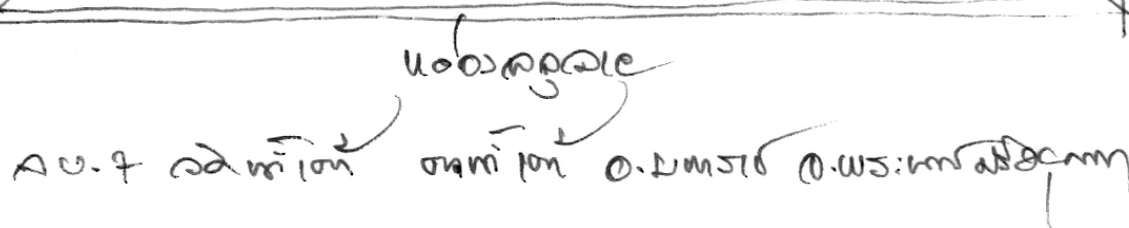
ระเบียง มุงด้วยสังกะสี ฝาเสี้ยวเป็นฝาสาขบัวกระดานคูน และฝาปะกน มีช่องหน้าต่างด้านละ 1 ช่อง

พื้นกุฏิและระเบียงเสมอกัน

ลบ. 7 ชื่อเจ้าของ วัดน้ำเต้า







การวางรอดตามขวางก็เพื่อจะปูพื้นในทางยาว พื้นภูฏีและระเบียบจะเสมอกัน เพราะ
วางรอดยาวตลอดเสมอกัน จึงไม่มีร่องดินแนวเหมือนกับในตำรา

ลป. 8 ชื่อเจ้าของ วัดโบสถ์





ที่ตั้ง ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

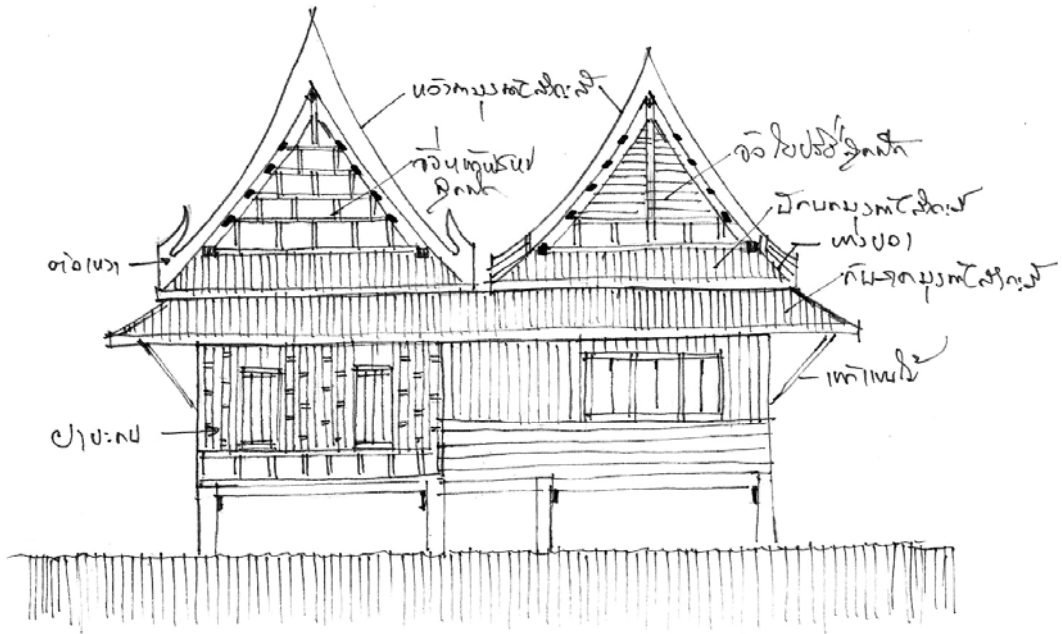
อายุ มีทั้งกุฏิทรงไทยที่สร้างใหม่ และกุฏิของเดิม ที่ได้รับการซ่อมแซมใหม่

ประเภทของเรือน กุฏิเดี่ยวขนาด 3 ห้อง มีระเบียง สร้างเป็นแถวล้อมรอบหอสวดมนต์

องค์ประกอบของอาคาร เก็บข้อมูลโดยรวม ปั้นลมมีทั้งแบบตัวเหงาและหางปลา หลังคา ปีกนก กั้นสาด และระเบียงมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ เ้าแขนเป็นเหล็กเส้นดัด ฝาสายบัว หน้าต่างมีหย่องแบบลูกฟูกกระดานคูน ด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวทั้งสามห้อง ๆ ละ 1 ช่อง เสาคอนกรีตเสริมเหล็กวางคานโดยรอบ พื้นตั้งอยู่บนหลังคาน ช่วงเสาเรือนต่ำมากประมาณ 1 เมตรเศษ พื้นภูมิและระเบียงเสมอกัน

ลบ. 9 ชื่อเจ้าของ นายรัตน ไม่ทราบนามสกุล



[illegible][illegible]

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 74/3 ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการครอบครอง ไม่มีข้อมูล

อายุ ไม่มีข้อมูลจากบุคคล สันนิษฐานจากความเก่าไม้ฝา น่าจะมีอายุประมาณ 80 ปี

ประเภทของเรือน เรือนแฝดขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน เรือนแฝดที่มีปั้นลมแบบตัวเหลาและหางปลาคู่กัน บางทีก็เรียกว่า หลังคาตัวผู้ ตัวเมีย ตัวผู้มีส่วนใหญ่จะเป็นเรือนประธาน หลังคาทรงสูงชัน ใช้ปั้นลม

แบบตัวเหงา ส่วนตัวเมีย หลังจากจะคาดคะเน ใช้บันลุ่มแบบหางปลา เรือนตัวผู้จะมีฝาทั้ง 4 ด้าน ส่วนเรือนตัวเมียหรือคู่แฝดจะมีฝาเฉพาะด้านสกัด โดยด้านหน้าเปิดโล่ง ถ้าเป็นเรือนเดี่ยว บริเวณตรงนี้ก็เป็นที่ของระเบียง

เรือนหลังนี้ตั้งอยู่ฝั่งเหนือของแม่น้ำลพบุรีหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำ การวางผังเรือนจะให้ด้านยาวโดยเฉพาะด้านที่มีระเบียงหันลงแม่น้ำ พาดบันไดขึ้นเรือนด้านข้างของระเบียง เรือนประธานอยู่ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นเรือนคู่แฝด และระเบียงตามลำดับ

หลังคา ปีกนก ก้นสาด และระเบียง มุงสังกะสี แฉงจั่วเรือนประธานหรือจะเรียกเรือนตัวผู้ก็ได้ ทำเป็นลูกฟูกหน้าพรหม ส่วนเรือนหางปลาหรือเรือนตัวเมีย แฉงจั่วทำเป็นใบปรือลูกฟูก ใช้ไม้เท้าแขนค้ำยันกันสาด กันสาดนั้นทำเชื่อมต่อเป็นผืนเดียวกันที่ด้านสกัด ฝาเรือนประธานทำเป็นฝาปะกน ส่วนเรือนคู่แฝดเป็นฝากระดานตีในแนวนอน และตีตั้ง

หน้าต่างด้านสกัดของเรือนประธานมี 2 ช่อง ไม่มีหย่องซี่ลูกกรงใช้ไม้ ด้านยาวมีช่องหน้าต่างทุกห้อง การสำรวจครั้งนี้ไม่ได้ขึ้นไปสำรวจบนเรือน เพราะไม่มีเจ้าของอยู่ จึงไม่ทราบว่าจะประตูจะเข้าห้องใด ส่วนหน้าต่างของเรือนคู่แฝดเป็นของสมัยใหม่แล้ว เปิดบานออกข้างนอก ระเบียงนั้นปล่อยโล่ง มีพนักที่นั่งเป็นตัวกัน

เสาเรือน ยังคงเป็นไม้กลม วางอะเสที่ก่อเสาด้านใน ปลายยื่นออกมา ส่วนรอดสอดช่องเสาด้านสกัด และวางอยู่บนอะเส มีรอดเสริมกลางห้อง

การเข้าพริ่งของเรือนประธาน ด้านยาวเป็นพริ่งตัวผู้มีเดือยคู่ ด้านสกัดเป็นพริ่งตัวเมีย จะเป็นช่องสี่เหลี่ยม สวมเข้ากับเดือย หัวพริ่งยื่นออกไปเล็กน้อย

ลบ. 10 ชื่อเจ้าของ ไม่ทราบนาม





ที่ตั้ง ตำบลเสาชัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เป็นบ้านที่ตั้งอยู่ริมถนน ภายในหมู่บ้านมีรั้วเหล็กคัตปิด มองหาเจ้าของไม่เจอ แต่เห็นว่าถึงจะเป็นบ้านดูใหม่ ๆ แต่ก็สร้างหลังคาแบบไทย จึงต้องการจะบันทึกเป็นข้อมูลไว้ ด้วยภาพจากภายนอกครัวบ้าน รายละเอียดจึงไม่มี

อายุ ไม่มีข้อมูล น่าจะเป็นเรือนที่สร้างขึ้นใหม่จากส่วนประกอบของเรือนเก่า เป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น

ประเภทของเรือน เรือนแฝดขนาด 3 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน เป็นเรือนที่ใช้จั่วแบบหางปลาตู้ ซึ่งหาตู้ได้ยาก แฉงจั่วแบบใบปรือลูกฟักทั้งตู้ หลังคา ปีกนก และกันสาด มุงด้วยสังกะสี ส่วนอื่น ๆ ไม่สามารถมองเห็น

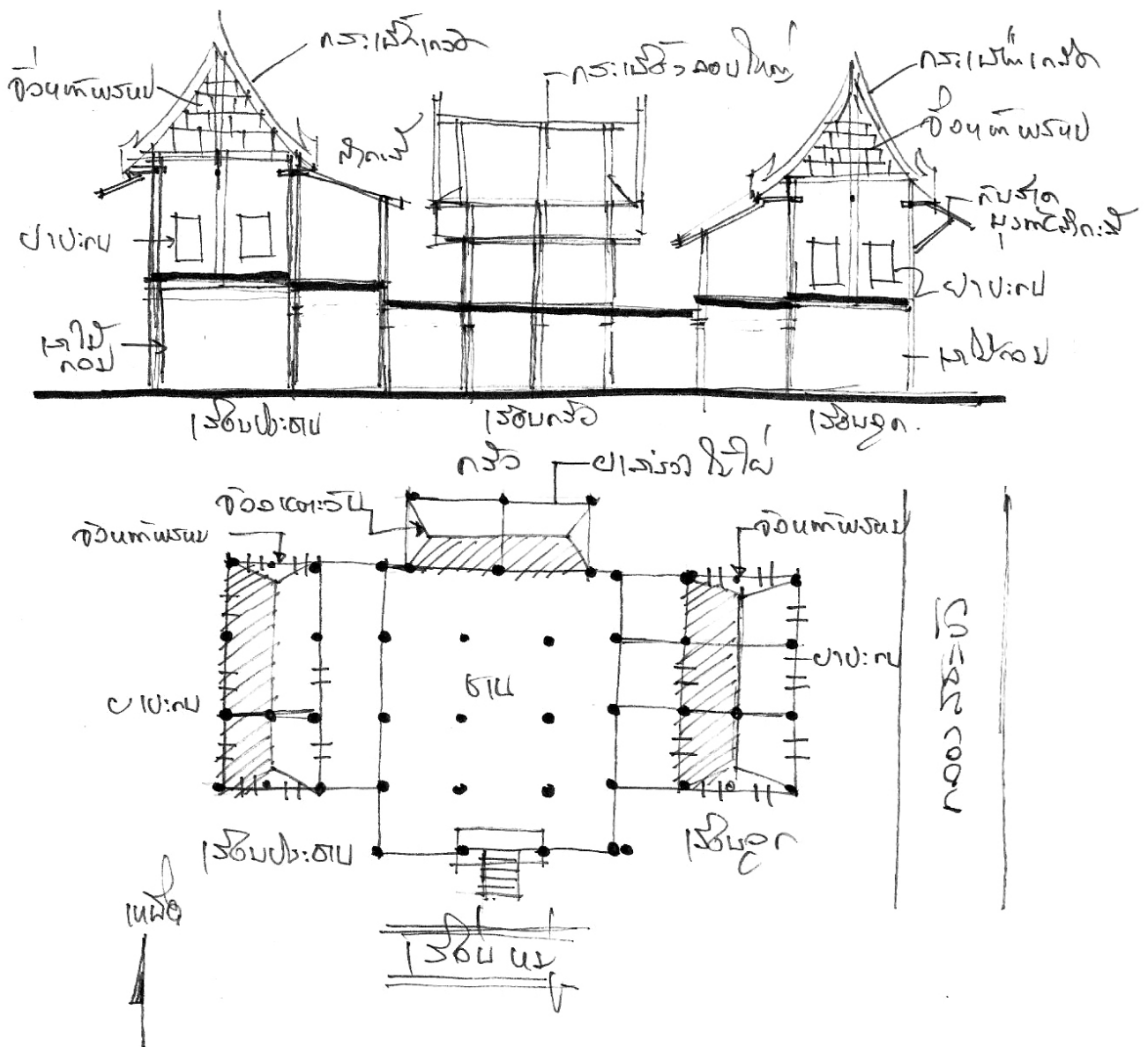
ลบ. 11 ชื่อเจ้าของ นายนวรัตน์ เรือนเกศา











ด.บ. 11 ศาล หอระโงก เรือนกลาง
 20 ม. x 2 ม. ๓.๕๐๐ ม. x ๓.๕๐๐ ม.
 ๑. ม.ระโงก ๑.๕๐๐ ม. ๑.๕๐๐ ม. x ๑.๕๐๐ ม.

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 20 หมู่ 2 ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา ริมคลองสระบัวฝั่งตะวันตก

ประวัติการครอบครอง เป็นมรดกตกทอดจากยายทวด

อายุ ประมาณ 130 ปี

ประเภทของเรือน เรือนหมู่

องค์ประกอบของเรือน ชำรุดทรุดโทรมมาก มีการซ่อมแซมเล็กน้อย ยังคงเหลือของ
 เก่าอยู่มาก วันที่เข้าไปสำรวจ เจ้าของบ้านไปทำงานญาติเจ้าของบ้านช่วยให้ข้อมูล จึงได้แต่
 สำรวจอยู่ภายนอก

การวางผัง อยู่ริมคลองสระบัว ด้านทิศตะวันตก มีนอกชานอยู่ตรงกลาง ด้านตะวันตกเป็นเรือนประธานหรือเรือนแม่ ด้านตะวันออกของชานเป็นเรือนลูก ด้านทิศเหนือของชานเป็นครัวไฟหรือเรือนครัว มีชั้นบันไดขึ้นที่ริมชานด้านทิศใต้ ทั้งเรือนแม่และเรือนลูกหันด้านยาวชานากับคลองสระบัว ด้านสกัดอยู่ทิศเหนือและใต้ ฉะนั้น เรือนแม่ด้านระเบียงจะรับแดดในตอนเช้า ส่วนด้านหลังจะรับแดดในช่วงบ่าย-เย็น ส่วนเรือนลูก ช่วงเช้าหลังเรือนจะรับแดดและช่วงบ่าย ระเบียงจะรับแดด จะรับฝนตามฤดูกาลทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้

เรือนประธานหรือเรือนแม่ เป็นเรือนขนาด 3 ห้อง มีระเบียงทรงของเรือนแบบสอบเข้าใน หลังคาจั่วทรงสูง ประดับด้วยปั้นลม แอ่นโค้งเข้ากับหลังคาเชิงปั้นลม ทำตัวเหงา แต่ตัวเหงาหลดร่วงลงมาหมดแล้ว แฉงจั่วแบบลูกฟูกหน้าพรหม หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดดินเผาหางแหลม ซึ่งเป็นของในท้องที่ เพราะย่านคลองสระบัวนั้นทำหม้อไหและกระเบื้องมุงหลังคาดินเผา ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เพิ่งมาหยุดทำเอาไม่ถึง 50 ปีมานี้เอง ฉะนั้น เครื่องบนหลังคาจะต้องประกอบไปด้วย ใบคั้งรับอกไก่ จันทัน แปหัวเสา และแปลาน ระแนง อกไก่ และชื่อนั้นใช้วางทางแบน ถ้าเป็นไปตามตำรา ชื่อจะสอบเข้ากับหัวเทียนปลายเสา และบริเวณปลายรับแปหัวเสาด้วย

ปีกนกได้แฉงจั่วมุงด้วยกระเบื้องหางแหลม วางกลอนจากช่อ พาดลงมาบนหลังเชิงกลอน (ไม่มีสะพานหนูตรงนี้) ซึ่งเชิงกลอนนั้นจะติดอยู่ปลายเต้า โดยวิธีเข้าเคียว แล้ววางระแนงเพื่อมุงกระเบื้อง

ส่วนกันสาดเหลืออยู่เพียงด้านเดียวคือด้านสกัดทางทิศใต้ โดยวิธีใช้จันทันตรึงไว้กับเต้า พาดเฉียงลงมารับกับเชิงกลอน ด้วยวิธีเข้าเคียว แล้วพาดแปลงบนจันทัน มุงสังกะสี ใช้เท้าแขนเหล็กเส้นรับเชิงชาย ฝาเรือนใช้ฝาปะกน ทั้งด้านสกัดและด้านยาว ช่วงล่างทำเป็นร่องดินข้างลูกฟูกกระดานคูน ลูกนอนด้านบนรับกรอบเช็ดหน้า

เนื่องจากบ้านหลังนี้กันห้องที่ห้องริมด้านทิศใต้ จึงต้องใช้เสาตั้งคู่ตั้งรับฝาด้านสกัดและฝากันห้องหรือฝาประจันห้อง โคนเสาตั้งจะทำเป็นง่ามสวมไว้บนหลังรอด ปลายพอดีกับท้องรอด ส่วนปลายสูงขึ้นไปบังคับช่อ

เสาเรือนกลมบากบริเวณคอเสา เพื่อวางอะเสด้านในเสา ซึ่งอะเสจะยาวตลอดความยาวของเรือน รอดจะสอดเข้ารูที่เจาะไว้กับเสาเหนือหลังอะเส และปลายรอดนั้นจะยาวเลยนอกเสาออกไปเพื่อรับพริ้ง การวางรอดลักษณะขวาง ซอยกลางห้องอีกช่วงหนึ่ง เรียกว่า รอดเสริม บางช่วงใช้ “รา” กันพื้นเรือนอ่อน การวางรอดลักษณะนี้เพื่อจะปูพื้นตามยาว และพื้นช่วงในเสาที่ติดกับพริ้งจะไม่มีตัวรับ จึงต้องทำฝักมะขามเกาะเสาเพื่อรับปลายพื้นในช่วงนี้

หน้าต่าง กรอบเช็ดหน้า สอบเข้ากับทรงเรือน มีหย่องลูกฟูกกระดานคูน และซี่ลูกกรงไม้ กรอบเช็ดหน้าเดินเส้นเป็นร่องอย่างประณีต ด้านสกัดมีหน้าต่าง 2 ช่อง ด้านยาวมีประจำห้อง ๆ ละ 1 ช่อง

การเข้าพริ้ง ด้านยาวคือพริ้งตัวผู้มีเดือยคู่สี่เหลี่ยม ด้านสกัดใช้พริ้งตัวเมียเจาะรูสำหรับสวมเดือย ตัวพริ้งด้านสกัดจึงปิดทับหัวพริ้งด้านยาว

การเข้าฝาเรือน ด้านสกัดทับขอบด้านยาว

การเข้ามุมเชิงชาย ใช้วิธีเดียวกับการเข้าพริ้ง

ระเบียงมุงด้วยสังกะสี ฝาเรือนทำเป็นฝาปะกน หน้าต่างไม่มีหย่อง พื้นต่ำกว่าพื้นเรือนแม่ แต่เสมอกับพื้นชาน

ส่วนเรือนลูกก็อยู่ในสภาพชำรุดมากเช่นเดียวกัน มีรูปทรงและส่วนประกอบเหมือนกับเรือนแม่ ต่างกันที่ปั้นลมทำแบบทางปลา

ครัว เป็นเรือนขนาด 2 ห้อง หลังคาซ่อมแซมใหม่หมด ใช้กระเบื้องลอนใหญ่มุง ยังคงเหลือของดั้งเดิมคือฝาครัว เป็นฝาสารวามไม้ไผ่ แบบมีร่องดินข้าง บางช่วงไม้ไผ่ไม่เหลืออยู่เลย เพราะอยู่ในสภาพชำรุดมาก ส่วนแผงจั่วทำเป็นแบบตะวันลูกฟัก ชั้นเดียว

เรือนหมู่หลังนี้ นับวันจะผุพังไปตามกาลเวลา ถึงแม้จะมีเจ้าของ การซ่อมแซมให้สมบูรณ์ ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ในยุคสมัยนี้คงไม่มีใครทำ นอกจากพวกเศรษฐีนักอนุรักษ์ จะซื้อไปปลูกใหม่ในที่ใหม่ จากการพูดคุยกับญาติเจ้าของเรือน มีพ่อค้าไม้เก่าจะมาขอซื้อ แต่เจ้าของไม่ยินยอม การเก็บข้อมูลถึงแม้จะไม่ละเอียด เพราะมีข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น แต่อย่างน้อยก็ได้ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน ก่อนที่จะสูญสิ้นไป

การเก็บข้อมูลภาคสนามลุ่มแม่น้ำป่าสัก



ปส. 1 ซื่อเจ้าของ วัดเตาปูน



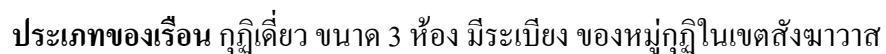












องค์ประกอบของเรือน ตั้งอยู่ฝั่งด้านเหนือของแม่น้ำป่าสัก หันด้านยาวด้านระเบียบเข้าหาแม่น้ำ ด้านหลังจึงอยู่ทิศเหนือ ด้านสกัดหันเข้าหาทิศตะวันออกและทิศตะวันตก มีขนาดความสูงของเดีวล่างจากพื้นถึงหลังรอด 1.84 เมตร ด้านสกัดตัวเรือนกุฎิกว้าง 3.35 เมตร ระเบียบ 2.25 เมตร ด้านยาว 2 ห้อง ริม 2.50 เมตร ห้องกลาง 2.60 เมตร

ทรงของกุฎิสอบเข้าหากัน

ป็นลมหางปลา ทรงหลังคาไม่สูงชันเหมือนทั่วไป แต่ใกล้เคียงกับทรงหลังคาแบบป็นลมหางปลา คือมีสัดส่วนประมาณความสูง 3 ส่วน ฐานกว้าง 5 ส่วน แผลงจั่วแบบลายตะวัน เชาะร่องเป็นเส้นบนแผ่นกระดานเหนือลูกฟัก 2 ชั้น หลังคาปีกและระเบียบมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ซึ่งมาซ่อมใหม่ในครั้งหลัง ส่วนกันสาตมุงด้วยสังกะสี

ฝาด้านสกัดและฝาเสี้ยวทำเป็นฝากระดานลูกฟัก ส่วนฝาด้านยาวทำเป็นฝาสายบัว บริเวณห้อยและเหนือกรอบหน้าต่างทำเป็นลูกฟัก และบริเวณคอสองทำเป็นช่องตารางสี่เหลี่ยม

รอยต่อระหว่างพริ้งกับฝากุฎิ มีไม้ค้ำ ด้านตัดครึ่งวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้วครึ่ง ตีปิดทับรอยต่อ

การต่อเสา เข้าอะเส วางรอด และปูพื้น เสาคอนกรีตสี่เหลี่ยม เปลี่ยนจากของเดิมที่เป็นไม้ จึงต้องต่อกับเสาห้องที่เป็นไม้ของเดิม โดยวิธีทำเป็นง่ามและเจาะรูไว้ ส่วนโคนเสาห้องบากเป็นเคียว ให้พอดีกับง่ามเสา และเจาะเป็นช่องที่เคียวเพื่อให้อะเสรอดผ่านได้ แล้วร้อยด้วยนอตเข้าหากัน นอตจะเป็นตัวยึดหัวเสาคอนกรีต โคนเสาห้องและอะเสไว้ อะเสโดยทั่วไปจะวางอยู่บนบ่าด้านในของเสา แต่ที่นี้ช่างซ่อมทำแปลกเจาะ โคนเสาห้องสอดอะเส ซึ่งวางตัวอยู่ในแนวยาว รอดนั้นยาวตามด้านสกัด วางอยู่บนหลังอะเสข้างเสา เพราะไม่สามารถจะสอดเข้าไปในเสาได้ มีรอดเสริมอีก 3 ตัว ต่อหนึ่งห้อง แล้วจึงปูไม้พื้นตามความยาวของกุฎิ

พริ้งมีหน้าที่รับฝาเรือนและเป็นกรอบบังคับไม่ให้ตัวเรือนโย้โย้ด้วย การเข้ามุมไม่ทำแบบอย่างโบราณ ใช้วิธีหัวพริ้งด้านยาวตีทับด้านสกัด และตัวพริ้งด้านยาวจะตีปิดทับหัวรอด ทำให้ระดับหลังพริ้งและหลังรอดเสมอกัน ฉะนั้นฝากุฎิที่วางอยู่บนหลังรอดจึงเสมอกับพื้น เมื่อมีฝนสาดเข้ารอยต่อนี้ได้จึงใช้ค้ำไม้ดังกล่าวตีปิดไว้

ส่วนฝาด้านหน้า ทำเป็นบานเพี้ยมลูกฟักใบปรือ กรอบบนมีช่องระบายลมไม่เป็นลายเครือเถา เหนือขึ้นไปเป็นแผงคอสอง ทำเป็นลูกกรงไม้ตารางสี่เหลี่ยมตาหมากรุก

นอกจากกุฎิหลังที่กล่าวแล้ว ยังมีกุฎิอีกหลายหลัง แต่องค์ประกอบแบบเรือนไทยไม่ครบสมบูรณ์ เช่นหลังคาทรงจั่ว มีป็นลมแบบตัวเหงา แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ไม่ใช่

สำหรับหอฉัน หลังคาทรงจั่ว ป็นลมแบบตัวเหงา แต่ทำแผงจั่วได้สวยงามมาก เป็นจั่วแบบใบปรือลูกฟัก ที่พิเศษก็อยู่ที่บริเวณริมนอกของลูกฟักด้านที่ติดกับกรอบจั่ว จะเหลือพื้นที่เป็นรูปสามเหลี่ยมแบบหน้าอุคบริเวณที่จะสลักเป็นลายรูปตะวันฉายแสงทั้ง 4 ช่อง

ปส. 2 ชื่อเจ้าของ วัดวังแดงเหนือ



ที่ตั้ง ตำบลวังแดง อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เป็นกุฏิของวัดมาแต่เดิม ภายหลังมีการซ่อมแซมใหม่เกือบทั้งหลัง โดยยกพื้นให้สูงขึ้น ชั้นล่างก่ออิฐถือปูนเป็นห้อง

อายุ ไม่มีข้อมูล

ประเภทของเรือน เรือนไทยประยุกต์

องค์ประกอบของเรือน ใช้อุปกรณ์ประกอบของกุฏิเก่าบางรายการไว้ เช่น แผงจั่วแบบใบปรี่ถูกฟักและฝาปะกน ส่วนบันลุ่มแบบตัวเหงายอดแหลมสูง ซึ่งเป็นของที่ทำขึ้นใหม่ เป็นแบบที่นิยมทำกันในปัจจุบัน

ปส. 3 ชื่อเจ้าของ วัดโพธิ์เอน





ที่ตั้ง ตำบลโพธิ์เอน อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เป็นกุฎิสร้างใหม่

อายุ 10-20 ปี

ประเภทของเรือน หมู่กุฎิสร้างเป็นหลัง ๆ ในเขตสังฆาวาส แต่ละหลังแบบเรือนเดี่ยว ขนาด 3 ห้อง มีระเบียง

องค์ประกอบของเรือน ทรงเรือนไทย แต่ใช้เสาคอนกรีต ปั้นลมแบบตัวเหงายอดแหลมมาก แผงจั่วทำเป็นลูกฟักหน้าพรหม หลังคา กั้นสาด ปีกนก และระเบียงมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ฝาทำเป็นฝาสาวยับ หน้าต่างแบบมีหย่องลูกฟัก ปลูกกุฎิในแนวยาว ตามความยาวของกุฎิ มีอะเสและรอดรับพื้น

ปส. 4 ชื่อเจ้าของ วัดคงหวาย







ที่ตั้ง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง ภูมิทรงไทย ยังมีเหลืออยู่ 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นของที่สร้างอยู่กับวัดมาแต่เดิม อีกหลังหนึ่งเป็นบ้านของราษฎรแถบนั้นนำมาถวายวัด ด้วยเห็นว่าภูมินั้นชำรุดทรุดโทรมมาก พระสงฆ์จำพรรษาอย่างลำบาก แต่ปีที่ถวายวัดนั้นไม่ทราบว่าเป็นปีใด ปัจจุบันก็ชำรุดทรุดโทรมมากเช่นเดียวกัน

อายุ ประมาณ 100 ปี

ประเภทของเรือน เป็นภูมิแบบเรือนเดี่ยว 3 ห้อง มีระเบียงทั้งคู่

องค์ประกอบของเรือน หลังที่สร้างอยู่กับวัดมาแต่เดิม วางผังเรือนให้ด้านยาวขนานกับแม่น้ำป่าสัก ด้านระเบียงจะหันเข้าหาแม่น้ำ คือหันหน้าเข้าหาทิศใต้ ส่วนหลังภูมิจะหันไปทางเหนือ ด้านสกัดจะอยู่ด้านทิศตะวันออกและตะวันตก ทรงของภูมิตอบเข้าหากัน

หลังคาทรงจั่วสูง ปั้นลมแบบตัวหงา ซึ่งเป็นของทำขึ้นแทนของเก่า หลังคา ปีกนก มุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก กันสาดมุงด้วยสังกะสี ใต้เท้าแขนเหล็กเส้นคัดโค้ง แฉงจั่วมีลักษณะพิเศษมาก คือสลักไม้ทำเป็นดอกพุดตานก้านแย่งประดับบนแฉงจั่ว ดอกนั้นทาด้วยสีเหลือง ส่วนก้านและใบทาด้วยสีเขียวประดับแฉงด้วยกระจกตรงกลาง ซึ่งเป็นการฉีกแนวประเพณีออกไปเป็นของเก่าแต่จะเก่าเท่าใดไม่มีหลักฐานยืนยัน เคยเห็นทำในลักษณะนี้ที่ภูมิลittle ๆ ของวัดยม ตำบลบางประแดง อำเภอบางปะอิน ที่อื่นนอกจากนี้ยังไม่เคยเห็น

ส่วนฝาภูมิทำเป็นฝาปะกน

หน้าต่างด้านสกัด 2 ช่อง มีหย่องแต่ไม่มีลาย ส่วนที่บานหน้าต่างก็สลักลวดลายประดับกระจก ด้านหลังมีทั้งหมด 3 ช่อง ห้องละ 1 ช่อง บานหน้าต่างไม่เหลือ 2 ช่อง

เดี๋ยวล่างเปลี่ยนมาเป็นเสาคอนกรีตนานแล้ว ใช้วิธีวางอะเสคู่ขนานหัวเสา ซึ่งโคนเสาห้องจะตั้งปะกบอยู่บนหัวเสาบากเป็นบ่าทั้งสองข้าง แล้วครึ่งบนของหน้าอะเสจะประกบกับเสาแล้วร้อยด้วยนอต จากนั้นก็วางรอดไว้บนหลังอะเส รอดนี้ยาวตลอดไปจนถึงระเบียง พื้นภูมิและระเบียงจึงเสมอกัน

หลังที่ชาวบ้านนำมาถวายวัด ปลูกอยู่ต่อเรียงกัน อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก เพราะไม่ได้รับการซ่อมแซม รูปทรง ขนาด และการวางผังแบบเดียวกับหลังแรก

ปั้นลมแบบตัวหงา แต่ตัวหงาได้หลุดร่วงลงมาแล้ว หลังค่อมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์หางแหลม ปีกนกและกันสาดมุงด้วยสังกะสี กันสาดด้านหลังภูมิหักพังลงมาหมด เหลือแต่ด้านสกัด เท้าแขนใช้เหล็กเส้น

ฝาทำเป็นฝาสายบัว

หน้าต่างไม่มีหย่อง แต่ทำซี่ลูกกรงไม้ ด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวมี 3 ช่อง

ช่วงเดี๋ยวล่าง เสาคอนกรีต หัวและโคนเสาทำเป็นลวดบัว งามอะเสตลอดช่วงความยาวทั้ง 4 ด้าน

วิธีต่อเสาไม้กับเสาปูน โคนเสาฝาเรือน โคนล่างสุดทำเป็นง่ามกล่อมอะเสที่ตั้งอยู่บนหัวเสา เหนือง่ามขึ้นไปเจาะเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้าให้รอดสอดได้ ยังมีรอดเสริมกลาง ช่วงเสาพริ้งจะนั่งอยู่บนหัวรอด

การเข้าพริ้งตรมม พริ้งด้านยาวเป็นพริ้งตัวผู้มีเดือยคู่ ด้านสกัดพริ้งตัวผู้เจาะรูสวมเข้ากับเดือย ปลายทั้งสองข้างยื่นออกไป ที่เดือยหลังพริ้งจะมีเหล็กสลักกันติดออกจากกัน ท้องพริ้งกับหลังรอดจึงอยู่ในระดับเดียวกัน ทำให้เห็นโคนเสาดังที่คาบอยู่บนหลังรอดได้ชัดเจน

หมายเหตุ

การสำรวจเก็บข้อมูลลุ่มแม่น้ำป่าสัก เริ่มตั้งแต่เขตอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จนถึงอำเภอนครหลวง คือที่วัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วงอำเภอแก่งคอยถึงตัวเมืองสระบุรี หาบ้านทรงไทยได้ยากมาก จะเป็นบ้านสมัยใหม่เสียเกือบทั้งสิ้น แม้แต่วัดที่เข้าไปตรวจดู 23 วัด เหลือกุฏิทรงไทยอยู่คือ วัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และทรงไทยเหมือนกันแต่ประยุกต์ไปแล้ว ที่วัดศรีอุทัย ตำบลบ้านยาง อำเภอเสนาให้

ตั้งแต่อำเภอท่าเรือถึงอำเภอนครหลวง มีบ้านทรงไทยอยู่บ้าง แต่ไม่หนาแน่น ส่วนมากจะซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบแล้วทั้งนั้น เข้าไปในเขตชุมชนอำเภอท่าเรือ ในซอยแคบ ๆ หน้าวัดกลาง จะมีบ้านทรงไทยคู่เก่า ๆ อยู่หลังหนึ่ง แต่ไม่สะดวกในการเก็บข้อมูลและหาภาพถ่ายภาพไม่ได้เลย ส่วนกุฏิพระที่ยังคงพอเหลือทรงไทยอยู่บ้าง มีที่วัดรวก ตำบลท่าเรือ แต่ก็ถูกดัดแปลงไปมาก มีเอกลักษณ์ที่พอทราบว่าเป็นทรงไทยก็คือหลังคาทรงสูงมีปั้นลมแบบตัวหงา

วัดวังแดงเหนือ อำเภอท่าเรือ ก็เป็นทรงไทยประยุกต์ วัดใหม่ประชุมพล ยังเหลือกุฏิทรงไทยเก่า ๆ 2 หลัง รื้อสร้างใหม่อีก 2 หลัง หลังเก่า 2 หลังนั้นก็ซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงใหม่ เลยเกือบหมดเช่นกัน

การเก็บข้อมูลภาคสนามลุ่มแม่น้ำนครนายก



เริ่มสำรวจจากต้นแม่น้ำนครนายก ที่บริเวณเขื่อนขุนด่านปราการชล เข้าเขตตัวเมืองนครนายก ไม่พบเรือนทรงไทย และกุฏิพระภายในวัดที่เป็นทรงไทยแท้ ที่วัดนาบุญ ตำบลศรีนาวา อำเภอเมือง มีฝาเลี้ยวเก็บไว้ได้ถุนศาลา วัดหนองโพธิ์ (หลวงพ่อนนท์) ตำบลศรีนาวา



อำเภอเมืองมีอาคารทรงปั้นหยา แต่ฝาอาคารทำเรือนแบบฝาเรือนไทย และวัดท่าทราย ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง มีกุฏิทรงไทยประยุกต์ สร้างใหม่เป็นครั้งตึกครั้งไม้



เมื่อเข้าเขตอำเภอบ้านนา เริ่มเห็นบ้านหลังคาทรงไทย ซึ่งเป็นบ้านที่สร้างใหม่และโรงเรียน เลขธรรมกิตต์วิทยา ตำบลบางอ้อ อำเภอบ้านนา มีอาคารทำเป็นเรือนไทยหมู่



ใช้ป็นลมแบบตัวเหงา ฝาใช้ฝาปะกน มีร่องดินข้างข้างล่างฝา แต่ตัวเรือนตั้งอยู่บนคานและเสา
คอนกรีต

ใกล้ ๆ วัดกุฎีเตี้ย ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา มีบ้านทรงไทยเก่า ๆ 2 หลัง ที่ยัง
หลงเหลืออยู่ แต่หามุมด้วยภาพไม่ได้ เพราะมีบ้านเรือนสมัยใหม่เข้ามาเบียดชิดมาก ประกอบ
กับอยู่ในซอยเล็ก ๆ ด้วย

ที่วัดสะพาน กุฏิหลายหลังก็สร้างขึ้นใหม่แบบทรงไทยประยุกต์ ป็นลมยังคงใช้แบบตัว
เหงา หลังคา ปีกนก กันสาด ใช้สังกะสีทั้งหมด



นย. 1 ชื่อเจ้าของ วัดทองชัย



กุฏิวัดทองชัยหลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย



กุฏิวัดทองชัยหลังคามุงด้วยกระเบื้องว่าวกันสาดมุงด้วยสังกะสีมาซ่อมเสริมภายหลัง



หมู่กุฏิทรงไทยวัดทองชัย



ฝักมะขามอมเสารองรับพื้นกระดานแผ่นในสุด กุฏิวัดทองชัย



พริ้งรับฝาภูมิเข้าเคียวหางเหยี่ยวตรงมุมของภูมิวัดทองย้อย

ที่ตั้ง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ประวัติการครอบครอง เป็นวัดเก่าของอำเภอบ้านนา ประวัตืกล่าวไว้ว่าเป็นบ้านของ ชุมชนมอญ ที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา และสร้างวัดขึ้นในปี พ.ศ. 2125 กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ภูมิหมู่กลุ่มนี้ไว้แล้ว

อายุ ประมาณ 100 กว่าปี

ประเภทของเรือน ภูมิหมู่ขนาด 5 ห้อง

องค์ประกอบของเรือน การวางผังเรียงกัน 3 หลัง หลังกลางเป็นหอฉัน มีขนาดเล็ก กว้างยาวน้อยกว่า 2 หลังข้าง ๆ มีขนาด 3 ห้อง ด้านสกัดเสมอกัน ด้านหนึ่งซึ่งใช้เป็นด้านหลัง ทำให้เหลือพื้นที่นอกชานโล่ง ด้านหน้ามีซุ้มและบันไดขึ้น ภูมิหลังใหญ่ทั้ง 2 หลัง มีขนาด 5 ห้อง ใหญ่กว่าภูมิพระสงฆ์โดยทั่วไป

ทรงของกุฏิสอบเข้าหากันแบบเรือนไทยทั่วไป หลังคาทรงจั่วสูง ปั้นลมแบบตัวหงา แผงจั่วลูกฟักหน้าพรหม หลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย (ทั้ง 3 หลัง) ปีกนก ระเบียบ และกันสาด มุงด้วยสังกะสี เท้าแขนใช้ไม้ตรงมุมใช้ 3 ตัว

ฝาปะกน

หน้าต่างแบบมีหย่องลูกฟักกระดานคูน ด้านสกัด 2 ช่อง ด้านยาว 5 ช่อง

เสาใช้คอนกรีตแทนของเดิม จึงต้องต่อกับเสาห้อง ด้วยวิธีพาอะเสลงบนร่องที่หัวเสา คอนกรีต ครึ่งหนึ่งของหน้าไม้อะเสร้อยตัวนอตให้อะเสกับเสายึดติดกันแน่น บากโคนเสาเรือนเป็นง่าม คล่อมลงบนหลังอะเสแล้วร้อยนอต ให้เสาห้องยึดติดกัน แล้ววางรอลงบนหลังอะเส ด้านในเสา เพื่อวางพริ้งรับฝา ส่วนรอลก็ใช้วางพื้นไปตามยาวของตัวกุฏิ

การเข้าพริ้ง เข้าแบบเดือยหางเหยี่ยว ด้านสกัดเจาะเป็นร่อง ด้านยาวทำเป็นเดือยสวม การเข้าแบบนี้กันไม่ให้พริ้งด้านยาวดีดออกได้ แต่พริ้งด้านสกัดสามารถดีดตัวออกได้ ช่างจึงได้ใช้ตะปูเย็บติดเข้ากับโคนเสา

การเข้าฝาห้องก็ให้ด้านยาวกบตบด้านสกัด ซึ่งผิดกับการเข้าฝาโดยทั่วไป พื้นห้องกุฏิและระเบียบเสมอกัน แต่พื้นชานนั้นลดระดับ

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มขุนแผน





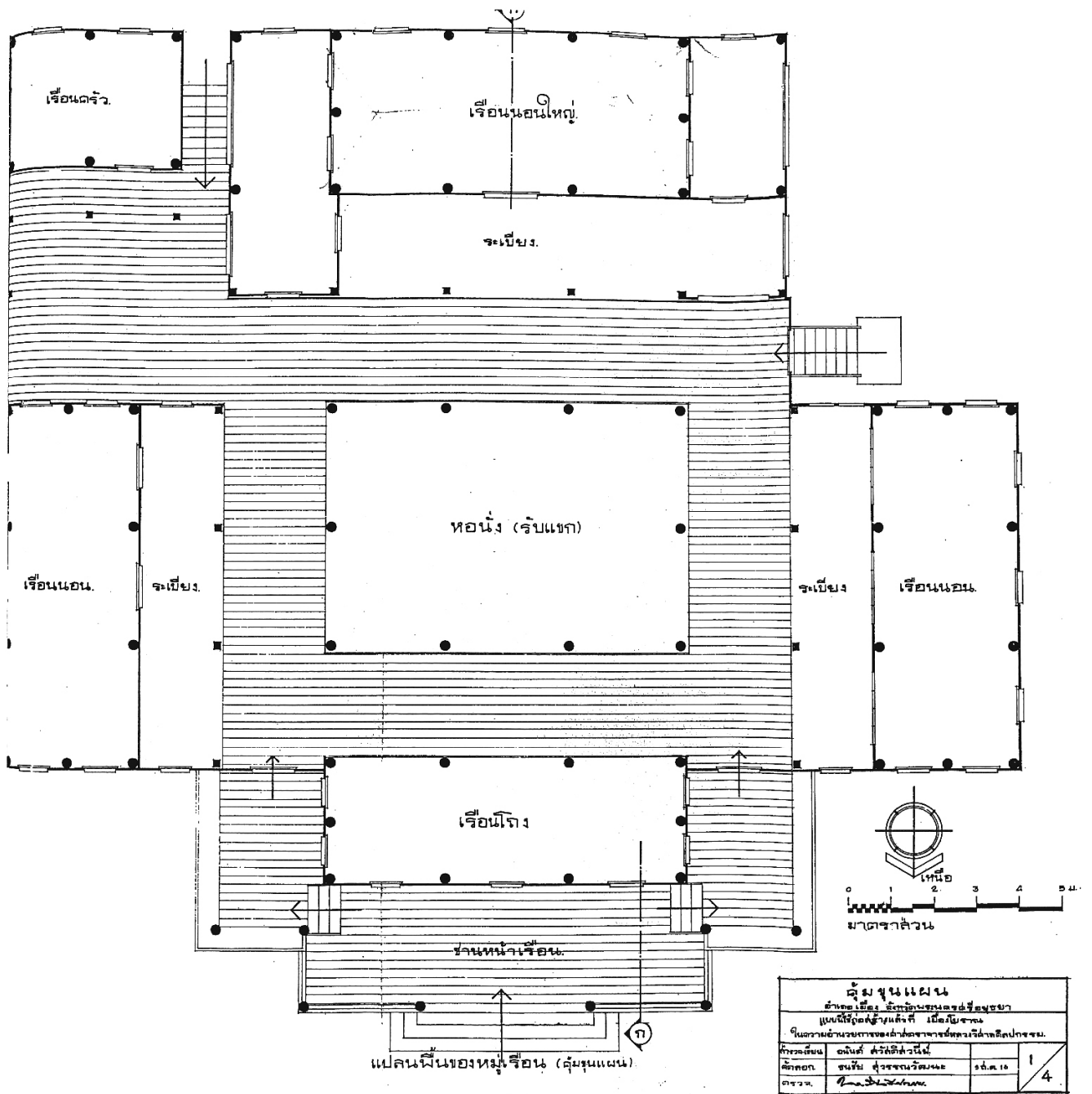


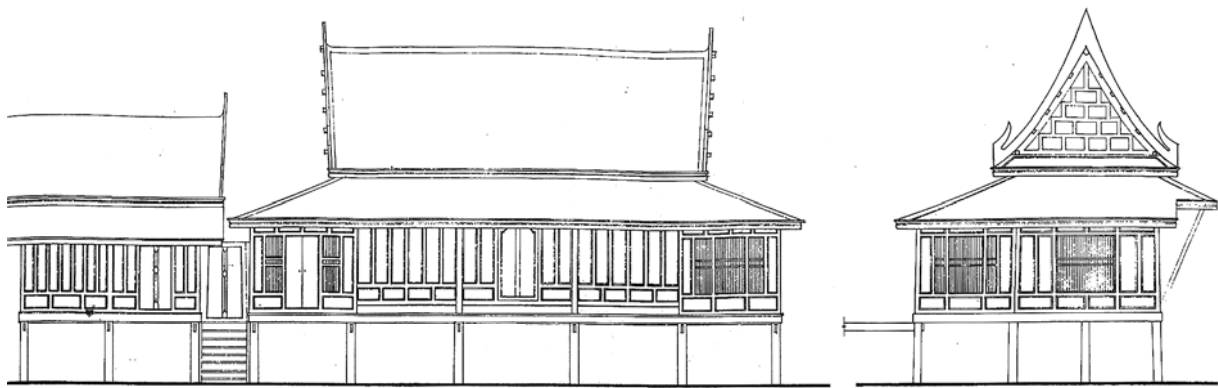




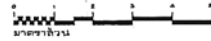




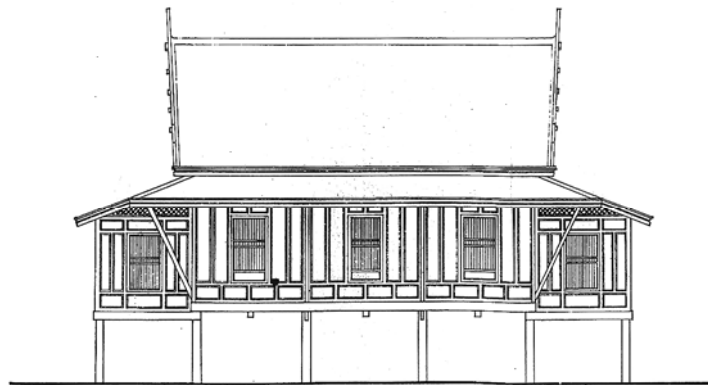




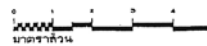
รูปปั้นด้านยาวภายใน (เขียนแบบ)



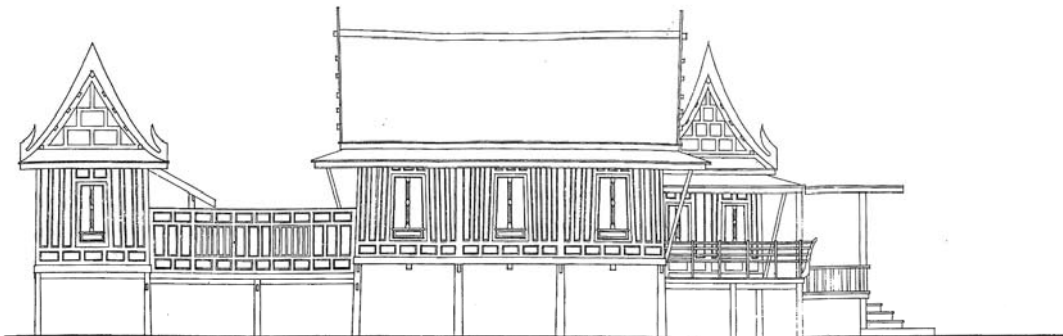
รูปปั้นด้านข้างภายใน (เขียนแบบ)



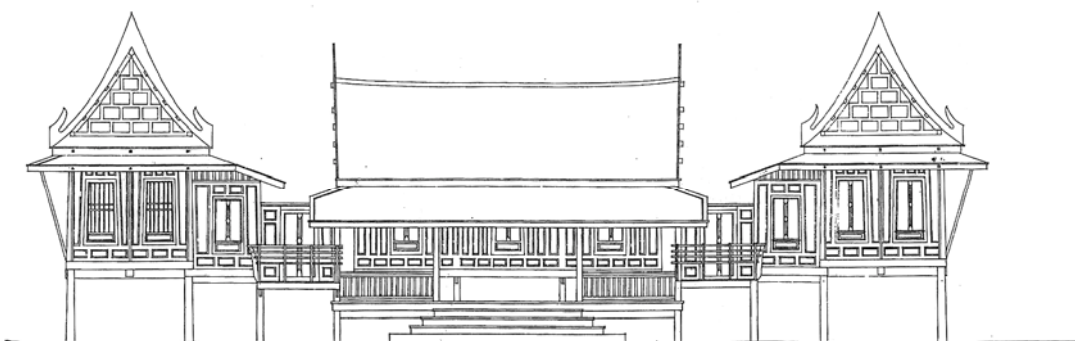
รูปปั้นด้านหน้าภายใน (เขียนแบบ)



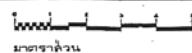
คู่มือ ๒๕๖ ๒๕ ๒๖			
อาคารแบบไทยโบราณของวัดพระพุทธบาท			
แบบที่ ๒๕๖ ๒๕ ๒๖ นี้ เป็นที่ขึ้นจาก			
พิจารณาจากลักษณะของอาคารและภาพถ่ายทางอากาศของวัดพระพุทธบาท			
ลักษณะ	วัดไทย	วัดไทย	๒
วัสดุ	ไม้	ไม้	๒
สี	สีน้ำตาล	สีน้ำตาล	๒
ขนาด	๒๕๖ ๒๕ ๒๖	๒๕๖ ๒๕ ๒๖	๒



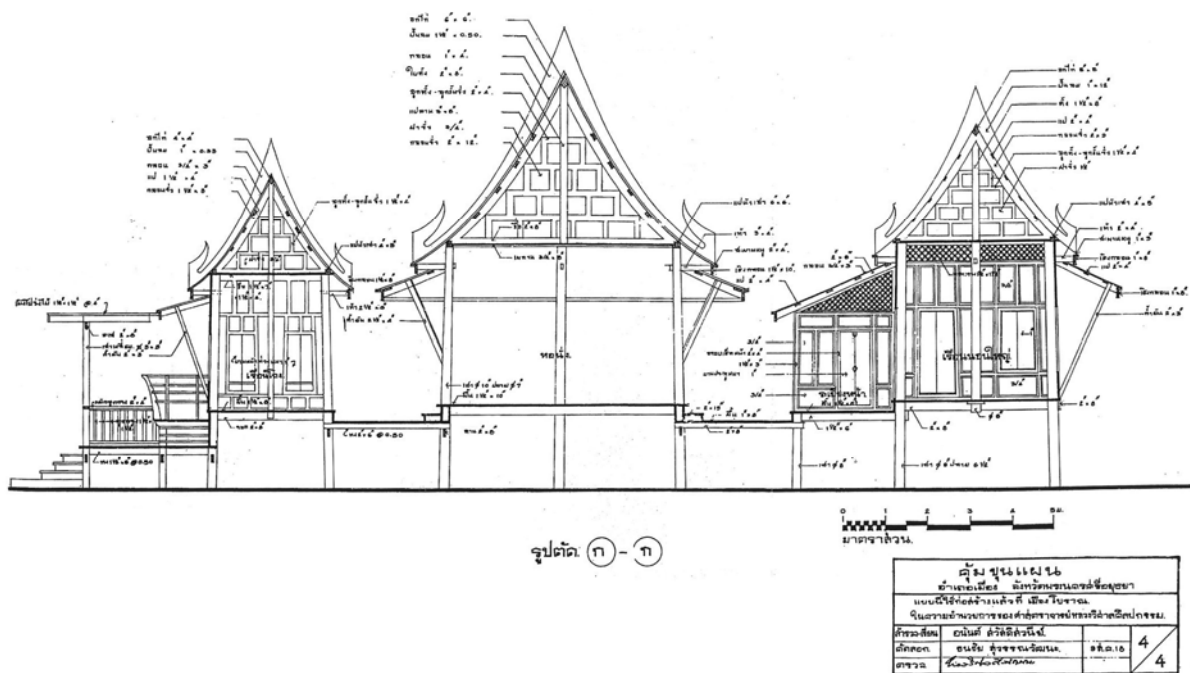
รูปปั้นด้านข้างของหมู่เจ็ด (เขียนแบบ)



รูปปั้นด้านหน้าของหมู่เจ็ด (เขียนแบบ)



คู่มือ ๒๕๖ ๒๕ ๒๖			
อาคารแบบไทยโบราณของวัดพระพุทธบาท			
แบบที่ ๒๕๖ ๒๕ ๒๖ นี้ เป็นที่ขึ้นจาก			
พิจารณาจากลักษณะของอาคารและภาพถ่ายทางอากาศของวัดพระพุทธบาท			
ลักษณะ	วัดไทย	วัดไทย	๒
วัสดุ	ไม้	ไม้	๒
สี	สีน้ำตาล	สีน้ำตาล	๒
ขนาด	๒๕๖ ๒๕ ๒๖	๒๕๖ ๒๕ ๒๖	๒



ชื่อเจ้าของ อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร

ที่ตั้ง อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการครอบครอง เดิมเป็นจวนสมุหนเทศาภิบาล มณฑลอยุธยา ของพลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2437 บริเวณวัดสะพานเกลือบนเกาะลอย ตรงข้ามที่ว่าการมณฑล คือในพระราชวังจันทร์เกษม รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จมาประทับแรมในคราวที่ตรวจราชการ ทอดพระเนตรสถานที่จัดงานราชพิธี “รัชมงคล” ในพระราชวังโบราณ

ครั้นต่อมาราวปี พ.ศ. 2483 ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำคณะราษฎรซึ่งเป็นชาวอยุธยานั้น มีเรื่องเล่ากันว่า ไห่ทำนายว่า นายปรีดี จะมีเคราะห์ให้สะเดาะเคราะห์ด้วยการอยู่กรรมถือศีล จึงได้ทำการย้าย “คำหนัก” หรือ “จวน” หลังนี้มาสร้างไว้บริเวณกุศสมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่ออยู่กรรมดังกล่าว แล้วตั้งชื่อว่า “คุ้มขุนแผน” อาจเป็นเพราะชาวซึ่งในวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน เพราะขุนแผนนั้นต้องโทษติดคุกอยู่นาน แล้วคุกที่ขุนแผนติดอยู่นั้นก็คือบริเวณนี้

หลังจากนายปรีดี เลิกอยู่กรรมไปแล้ว ก็คงถูกทิ้งร้างไป จนกระทั่งกรมศิลปากรเข้ามาดูแล ช่วงที่ผู้เขียนยังเป็นเด็ก เคยมานั่งเล่นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ที่คุ้มขุนแผน หลังคาขมุงด้วยหญ้าคา ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นจาก จนปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระเบื้อง หลังคามุงกระเบื้องน่าจะแบบเดิมเมื่อแรกสร้าง

อายุ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2437 บริเวณสะพานเกลือเกาะลอย ย้ายมาปลูกบริเวณกุศในสมัยอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2483 รวมอายุปีที่สร้าง 116 ปี

ประเภทของเรือน เรือนหมู่

องค์ประกอบของเรือน วางผังอยู่ตามแนวเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก การวางผังเรือน มีห้องขนาด 3 ห้องอยู่ตรงกลาง รวมห้องทั้งสี่ด้านเป็นชานเล่น เรือนประธานขนาด 3 ห้อง ต่อพาไลออกไปทางด้านข้างทั้งสองด้าน อยู่ทางด้านทิศตะวันตกหันระเบียงเข้าหาห้องเรือนขวางซ้ายและขวาของเรือนประธานขนาด 3 ห้อง หันระเบียงเข้าหาห้องทั้งสองข้าง เรือนโถงอยู่ฝั่งตรงข้ามกับเรือนประธานหรือด้านทิศตะวันออก มีบันไดขึ้นทางด้านนี้ เรือนครัวอยู่ทางด้านใต้ของเรือนประธาน มีบันไดขึ้นระหว่างเรือนประธานและเรือนครัว

บันลุ่มแบบตัวเหงาทุกหลัง แผงจั่วแบบหน้าพรหมลูกฟัก มีปีกนก กันสาด และระเบียงมุงด้วยกระเบื้องเดิมก่อนหน้าจะมาเป็นกระเบื้องมุงด้วยหญ้าและจากมาก่อน

ฝาเรือนทำเป็นฝาสายบัว รวมทั้งฝาเสี้ยวด้วย

ประตูของเรือนประธานเข้าทางห้องกลาง ส่วนเรือนพาไลเข้าทางด้านระหว่างทั้งสองข้าง เรือนขวางด้านขวามีประตูเข้าห้องกลางเช่นเดียวกัน ส่วนเรือนขวางด้านซ้าย ปัจจุบันข้างหน้าเปิดโล่ง แต่เดิมมีฝากันและแบ่งออกเป็น 3 ห้อง ห้องกลางคือห้องน้ำห้องส้วม อาจจะดัดแปลงครั้งที่นายปรีดี ย้ายมาสร้างใหม่ที่บริเวณนี้

หน้าต่างทุกหลังด้านสกัดมี 2 ช่อง ด้านยาวมีทั้ง 3 ห้อง ๆ ละ 1 ช่อง ลักษณะหน้าต่างแบบมีหย่อง สลักลวดลาย

พื้นห้องระเบียงและชานปูตามยาว ลดชั้นทุกระดับ

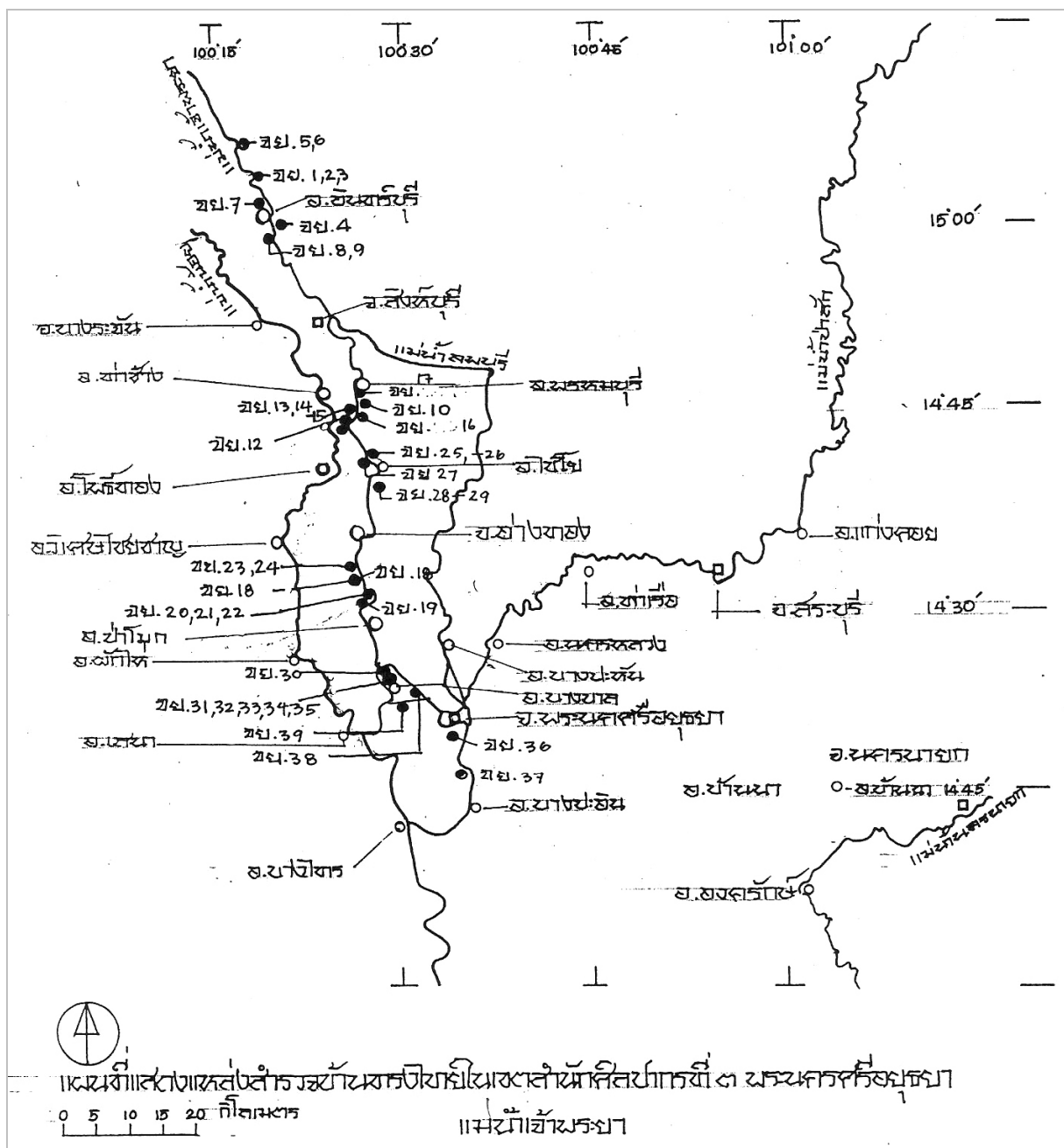
เสาปัจจุบันเป็นเสาคอนกรีตกลมเสริมเหล็ก

อะเสปกบกับรอดบากด้านในเสา แล้ววางรอดสอดทะลุเสาเหนืออะเส หัวรอดจะรองรับพริ้งอีกทอดหนึ่ง

ค้ำยันใช้ไม้ยันจากชายกันสาดลงมาหัวรอด

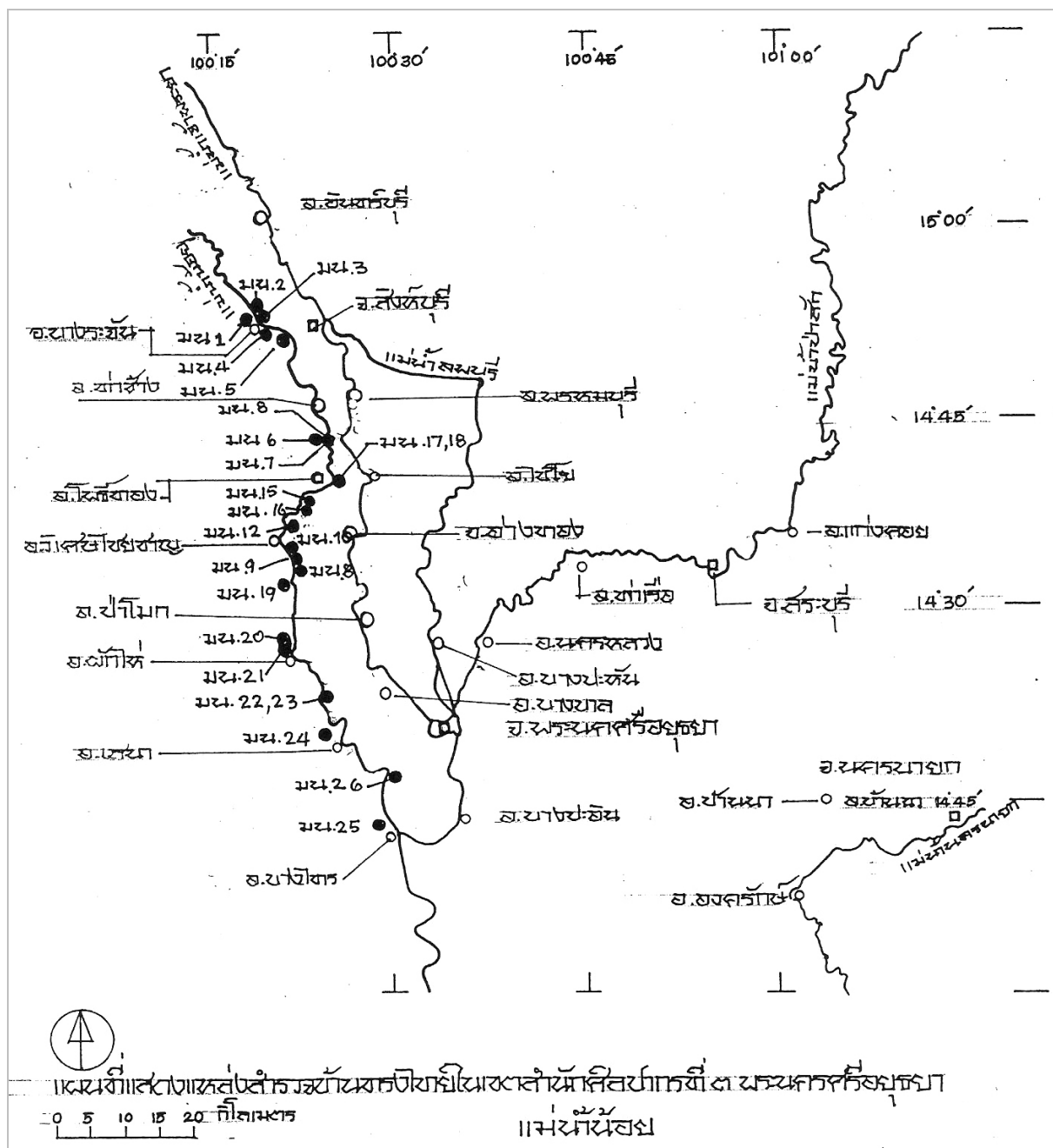
วิเคราะห์ข้อมูล

1. แม่น้ำเจ้าพระยา 39 แห่ง



จังหวัดสิงห์บุรี	16	แห่ง
อำเภออินทร์บุรี	10	แห่ง
- ตำบลชีน้ำร้าย	3	แห่ง
- ตำบลท่างาม	1	แห่ง
- ตำบลโพธิ์นางคำออก	2	แห่ง
- ตำบลประศุก	1	แห่ง
- ตำบลทับยา	1	แห่ง
- ตำบลอินทร์บุรี	2	แห่ง
อำเภอพรหมบุรี	6	แห่ง
- ตำบลพระงาม	5	แห่ง
- ตำบลพรหมบุรี	1	แห่ง
จังหวัดอ่างทอง	13	แห่ง
อำเภอไชโย	6	แห่ง
- ตำบลไชยภูมิ	4	แห่ง
- ตำบลจระเข้ร้อง	2	แห่ง
อำเภอเมือง	5	แห่ง
- ตำบลจำปาหล่อ	5	แห่ง
อำเภอป่าโมก	2	แห่ง
- ตำบลป่าโมก	2	แห่ง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	10	แห่ง
อำเภอบางบาล	7	แห่ง
- ตำบลบางบาล	5	แห่ง
- ตำบลวัดยม	1	แห่ง
- ตำบลมหาพราหมณ์	1	แห่ง
อำเภอพระนครศรีอยุธยา	2	แห่ง
- ตำบลคลองตะเคียน	1	แห่ง
- ตำบลบ้านใหม่	1	แห่ง
อำเภอบางปะอิน	1	แห่ง
- ตำบลวัดยม	1	แห่ง

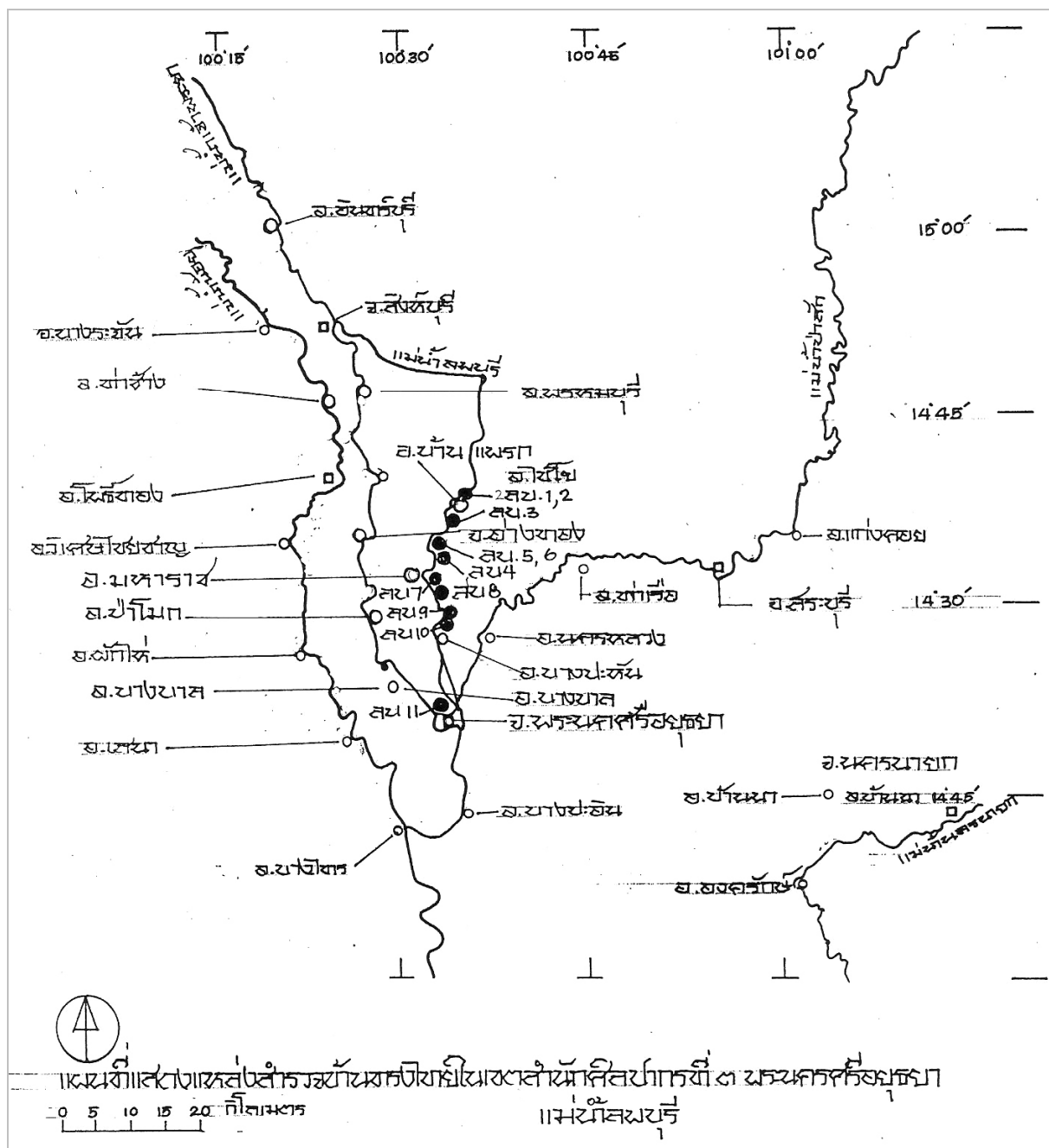
26 แห่ง



จังหวัดสิงห์บุรี	5	แห่ง
อำเภอบางระจัน	2	แห่ง
- ตำบลโพธิ์ชนไก่	2	แห่ง
อำเภอกำแพงบางระจัน	3	แห่ง
- ตำบลโพธิ์สังโฆ	3	แห่ง
จังหวัดอ่างทอง	13	แห่ง
อำเภอโพธิ์ทอง	8	แห่ง
- ตำบลองครักษ์	1	แห่ง

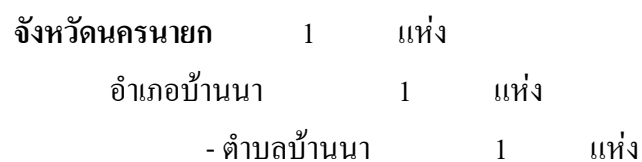
- ค่ายบางระกำ	1	แห่ง
- ค่ายโพธิ์รงนก	2	แห่ง
- ค่ายสามง่าม	2	แห่ง
- ค่ายบางพลับ	2	แห่ง
อำเภอวิเศษชัยชาญ	5	แห่ง
- ค่ายสี่ร้อย	1	แห่ง
- ค่ายไฟเจ้าศีล	3	แห่ง
- ค่ายศาลเจ้าโรงทอง	1	แห่ง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	8	แห่ง
อำเภอผักไห่	3	แห่ง
- ค่ายลอมฤต	1	แห่ง
- ค่ายลาดชิด	1	แห่ง
- ค่ายบ้านใหญ่	1	แห่ง
อำเภอเสนา	3	แห่ง
- ค่ายหัวเวียง	1	แห่ง
- ค่ายบ้านกระทุ่ม	1	แห่ง
- ค่ายบ้านแพน	1	แห่ง
อำเภอบางไทร	2	แห่ง
- ค่ายบ้านเกาะ	1	แห่ง
- ค่ายแคออก	1	แห่ง

แห่ง



จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	11	แห่ง
อำเภอบ้านแพรก	5	แห่ง
- ตำบลบ้านแพรก	2	แห่ง
- ตำบลลำพะเนียง	1	แห่ง
- ตำบลพิดตะเพียน	2	แห่ง
อำเภอมหาราช	3	แห่ง
- ตำบลน้ำเต้า	1	แห่ง
- ตำบลมหาราช	2	แห่ง

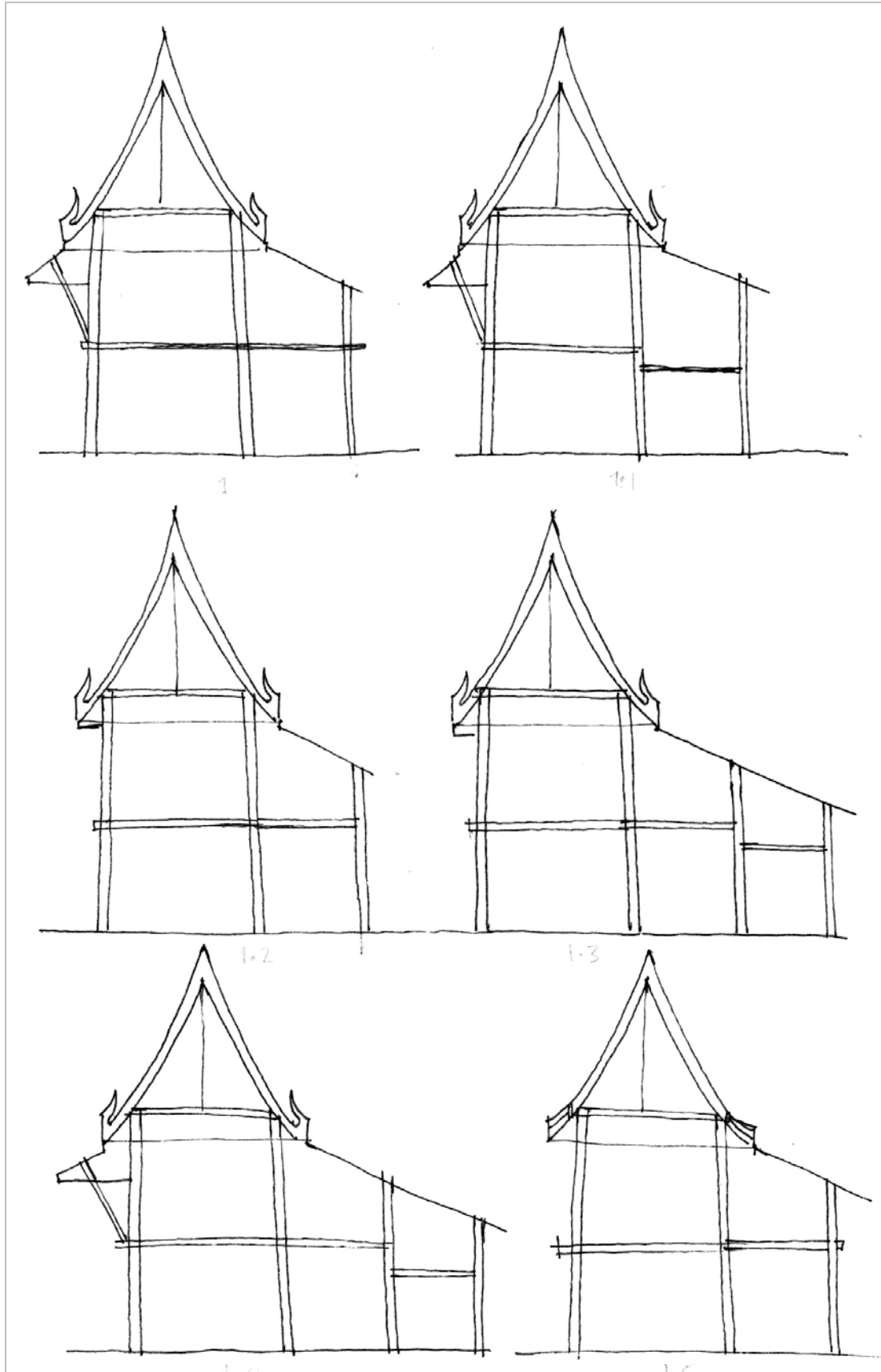
5. แม่น้ำนครนายก 1 แห่ง



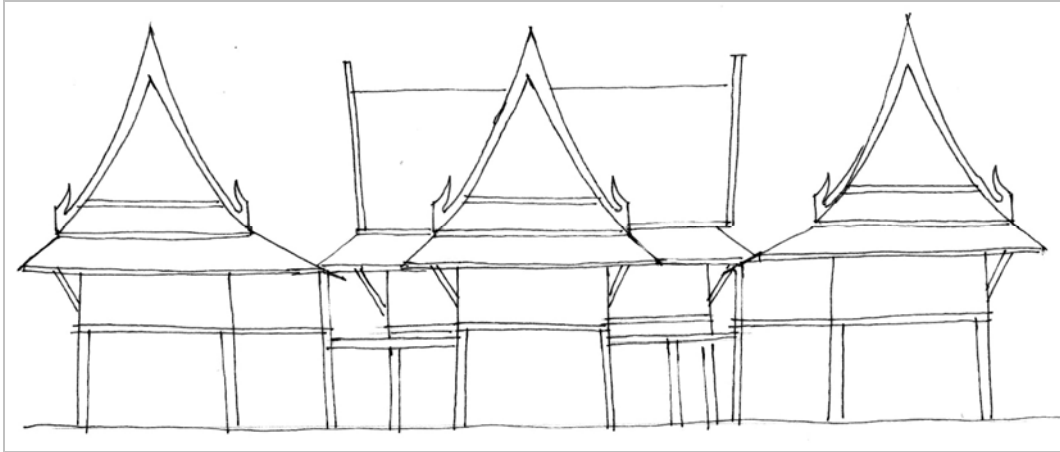
การแยกประเภทและองค์ประกอบของเรือนในแต่ละลุ่มแม่น้ำ

1. ประเภทของเรือน

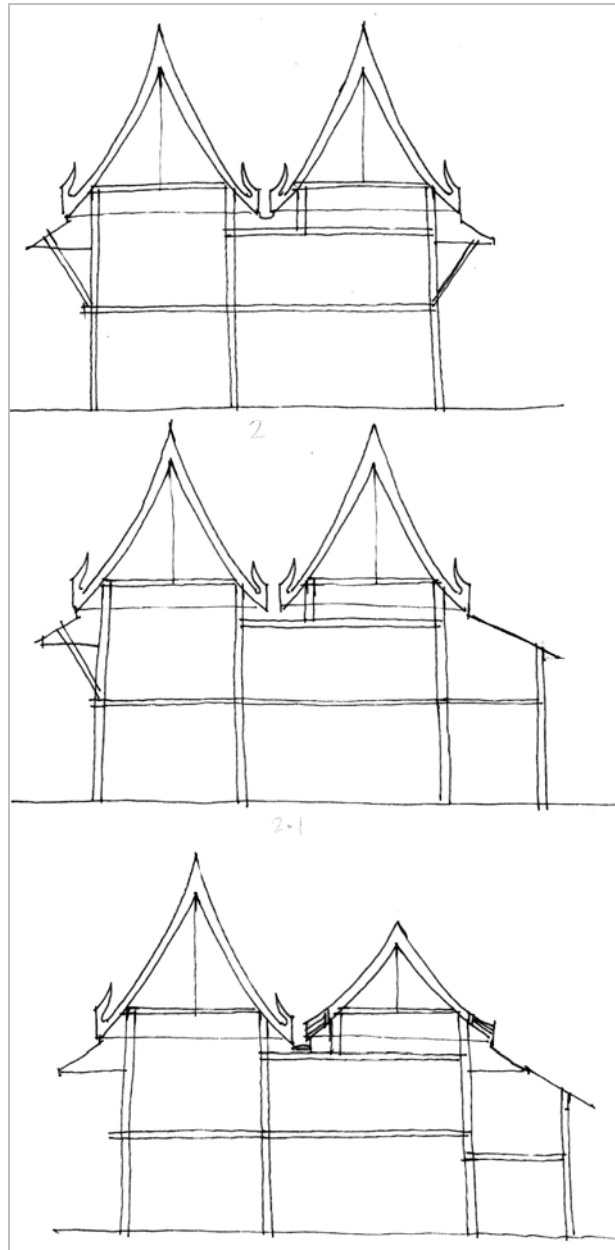
1.1 เรือนเดี่ยว



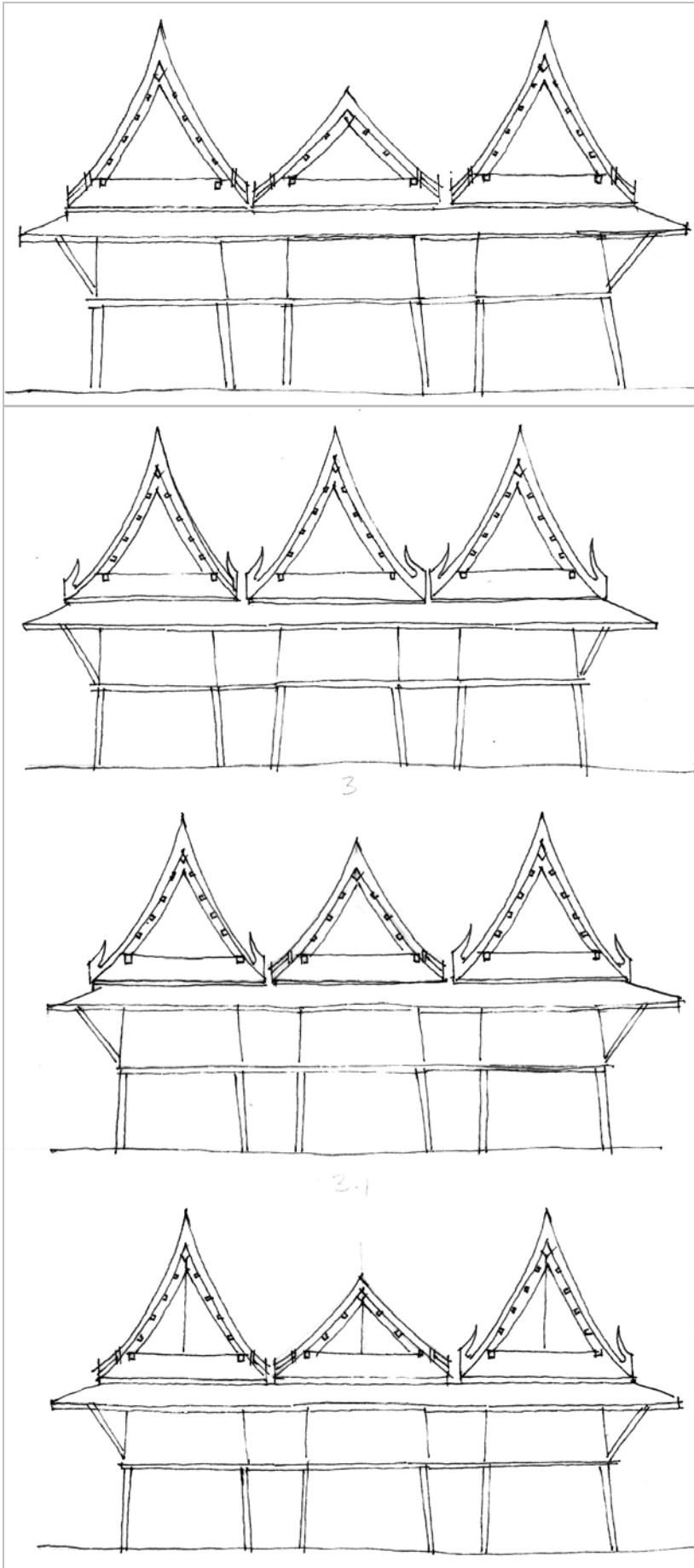
1.2 เรือนหมู่



1.3 เรือนแฝด 2



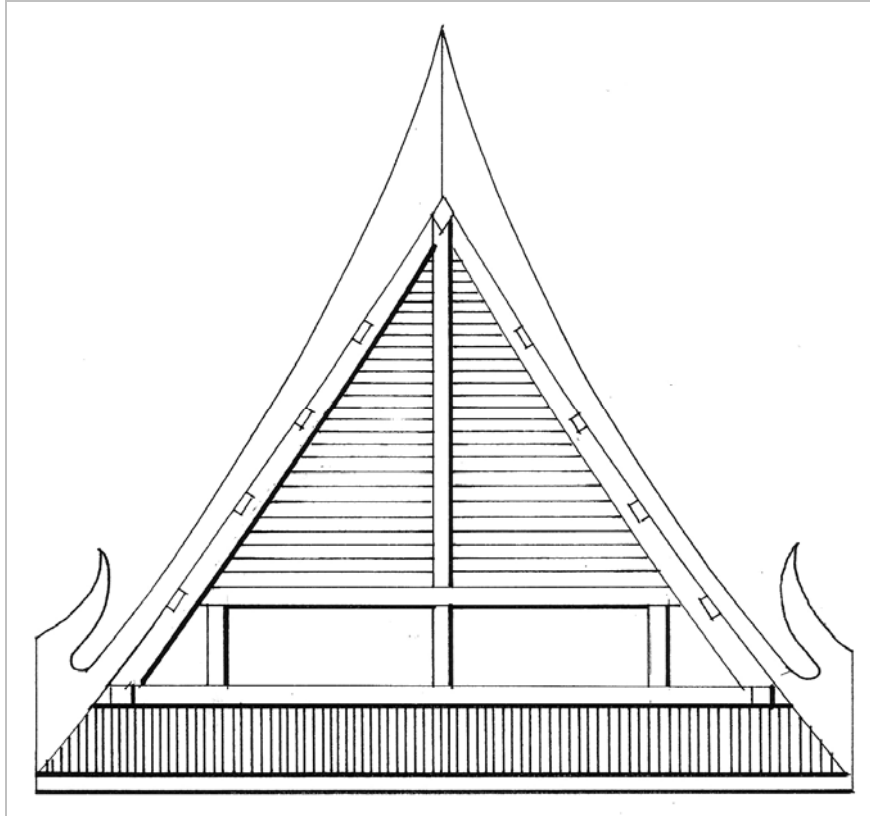
1.4 เรือนแฝด 3



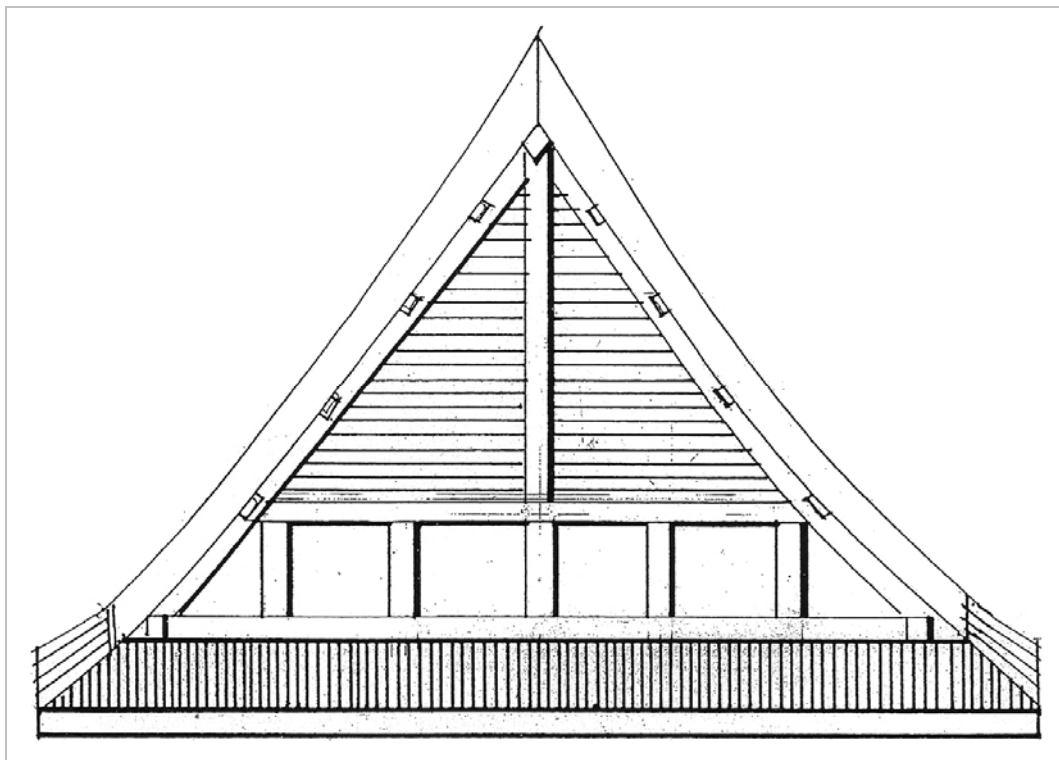
1.5 เรือนแฝด 4

2. ปั้นลม

2.1 แบบตัวหงา



2.2 แบบหางปลา

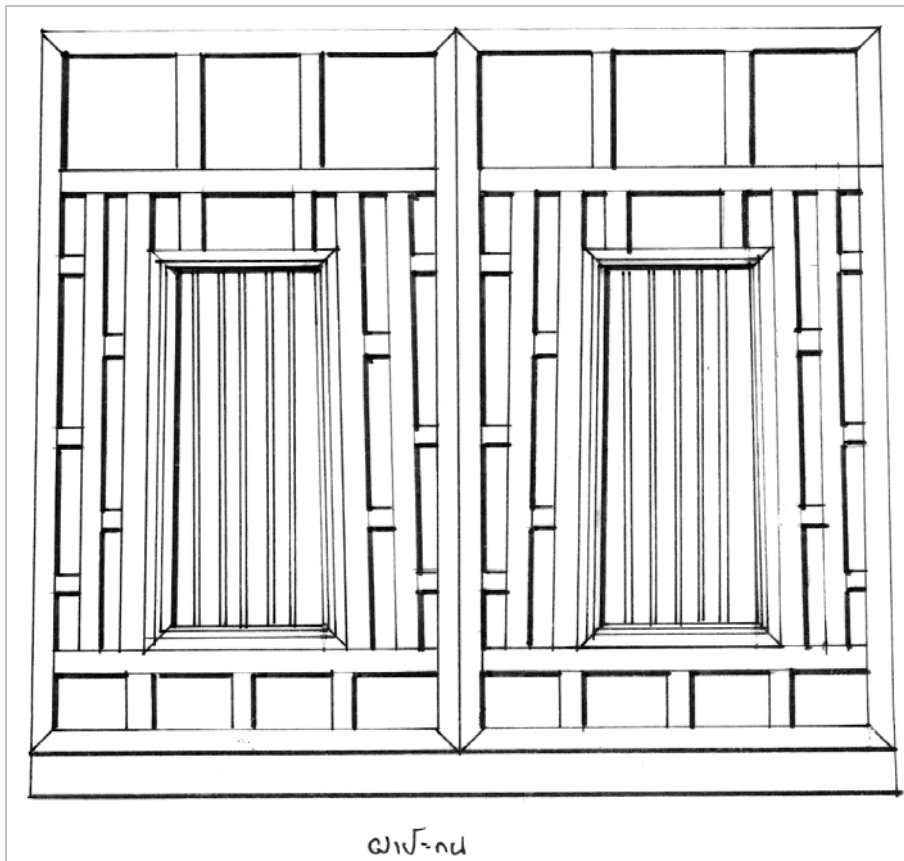


2.3 แบบสลักกลวตลายประดับ

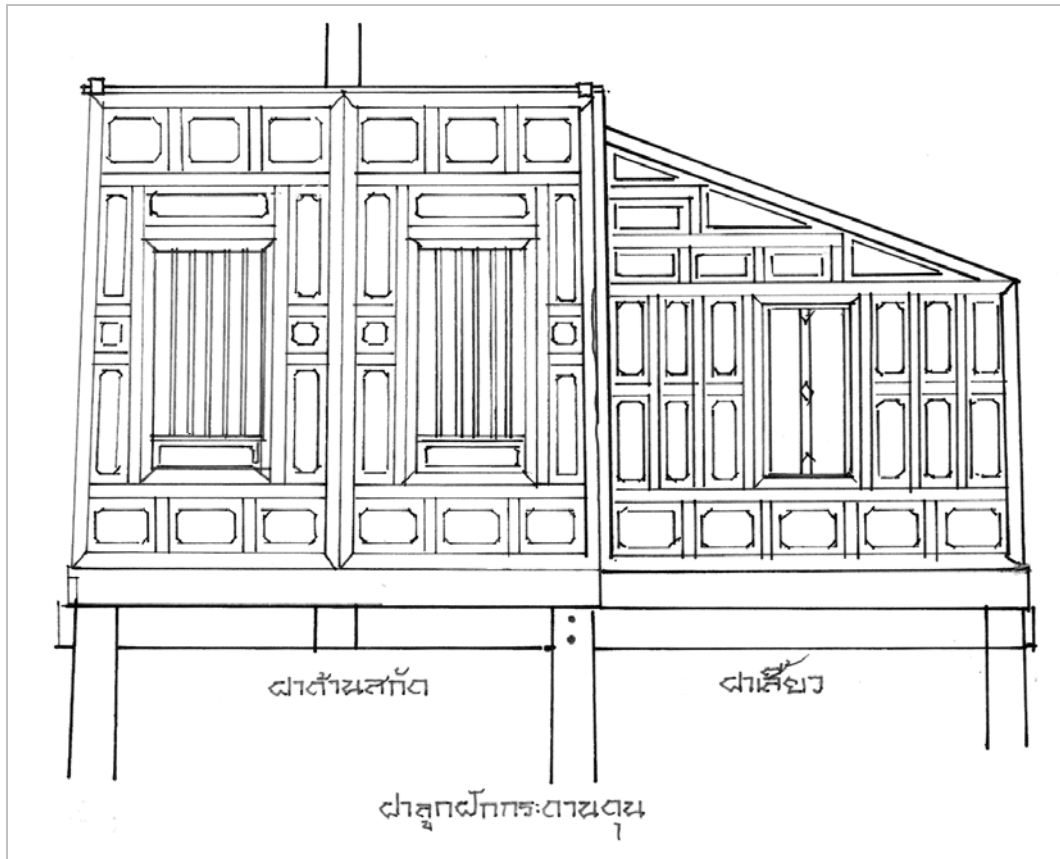


3. ฝา

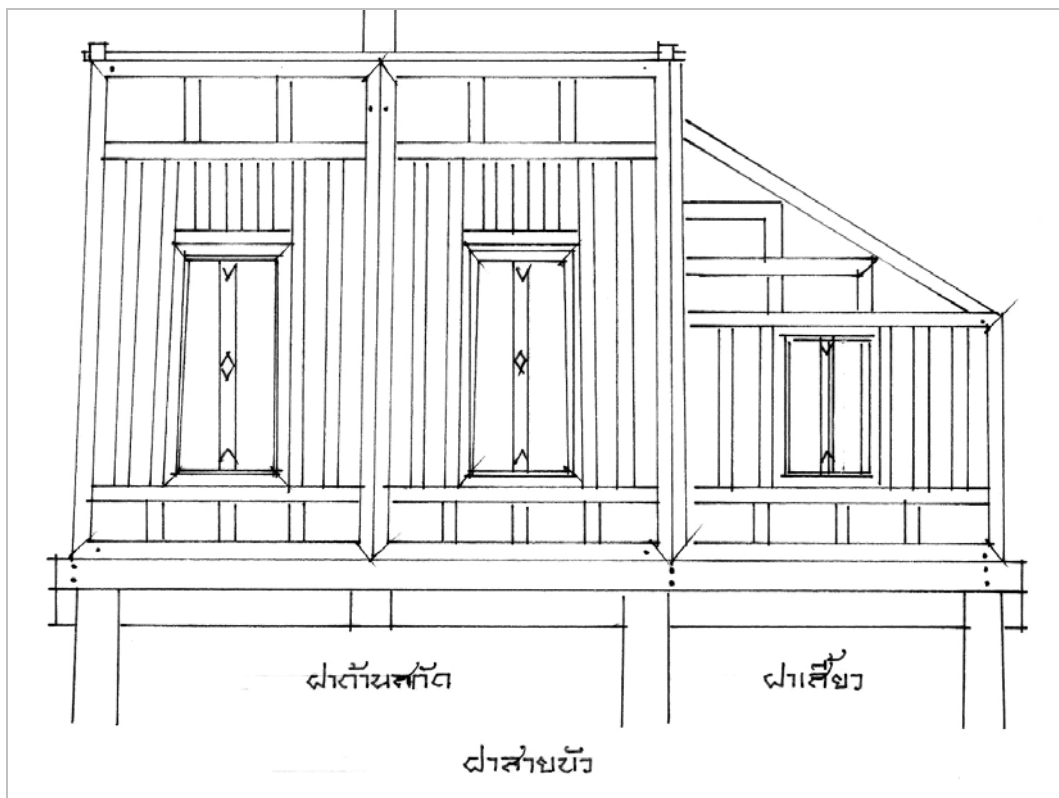
3.1 ฝาปะกน



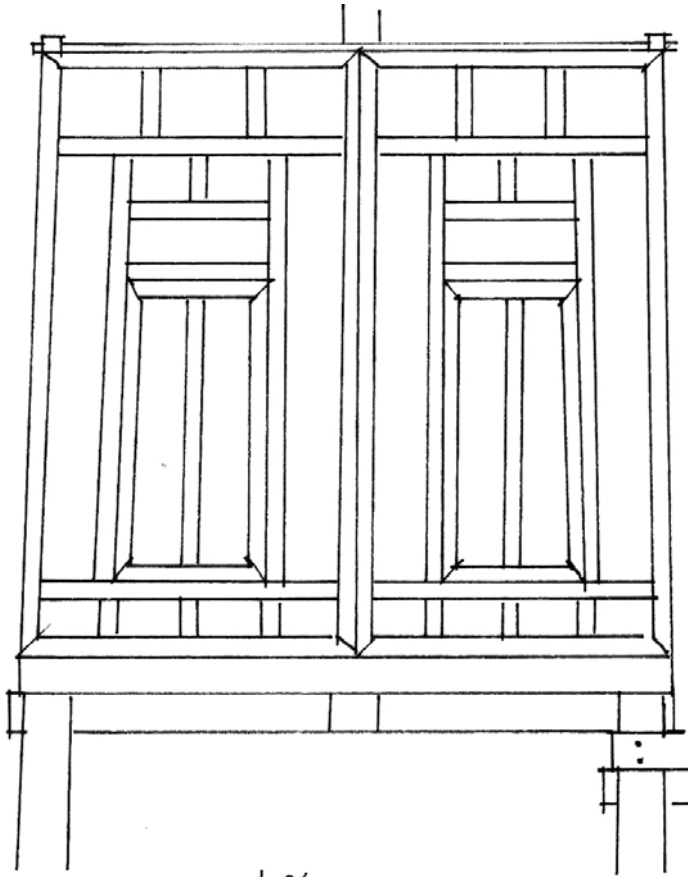
3.2 ฝาฉลุปีก



3.3 ฝาสาขบัว

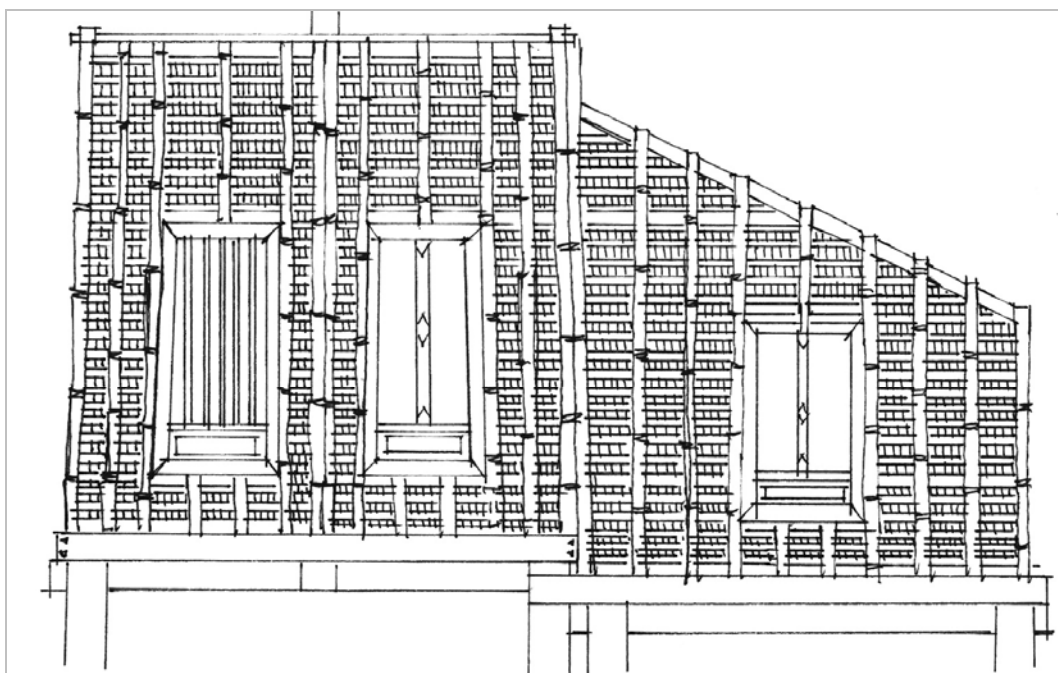


3.4 ฝากระดาน



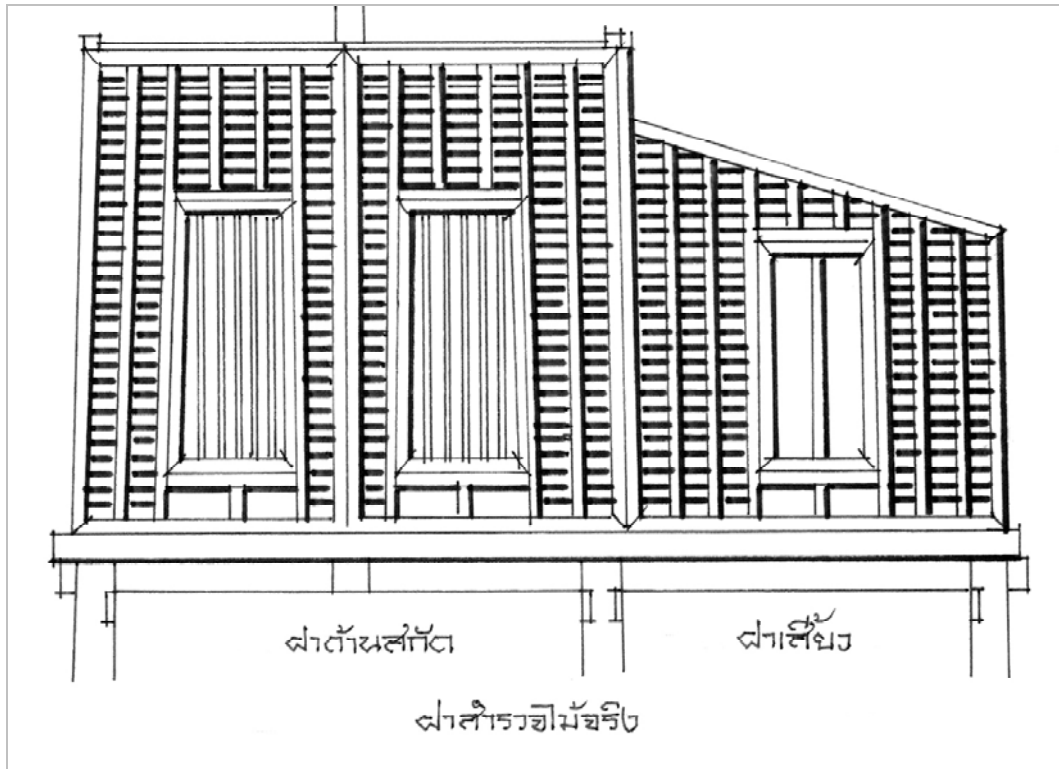
ฝาข้างกระดาน

3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่



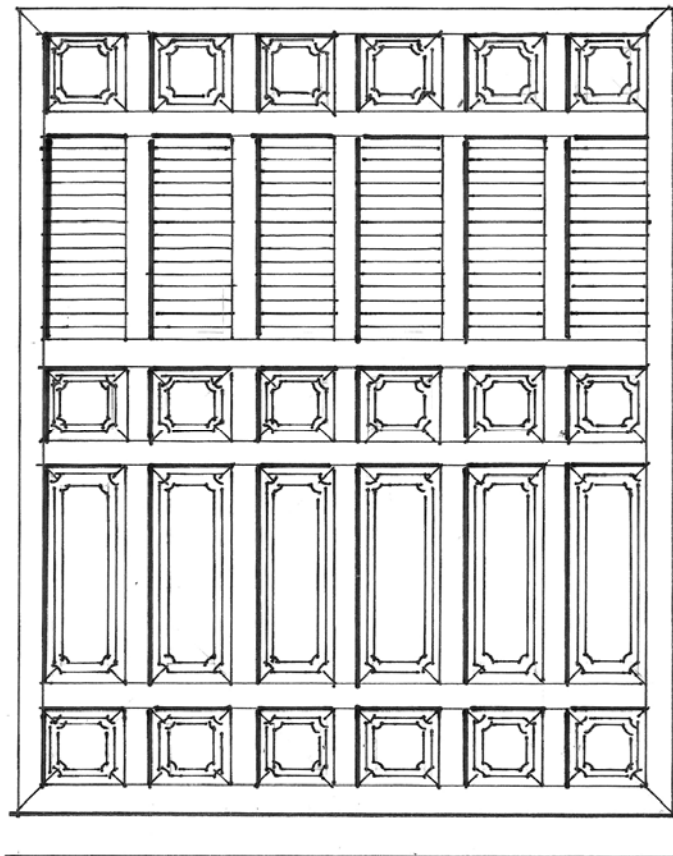
ฝาสำรวจไม้ไผ่

3.6 ฝาสำรวจไม้จริง



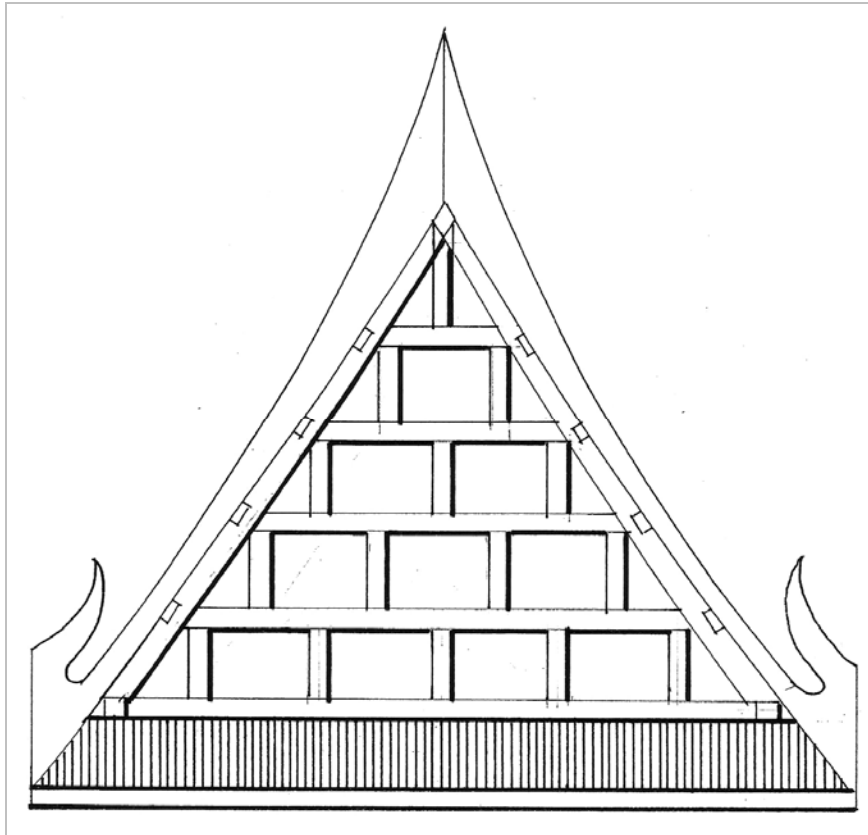
3.7 ฝาลายก้างปลา

3.8 ฝาเฟี้ยม

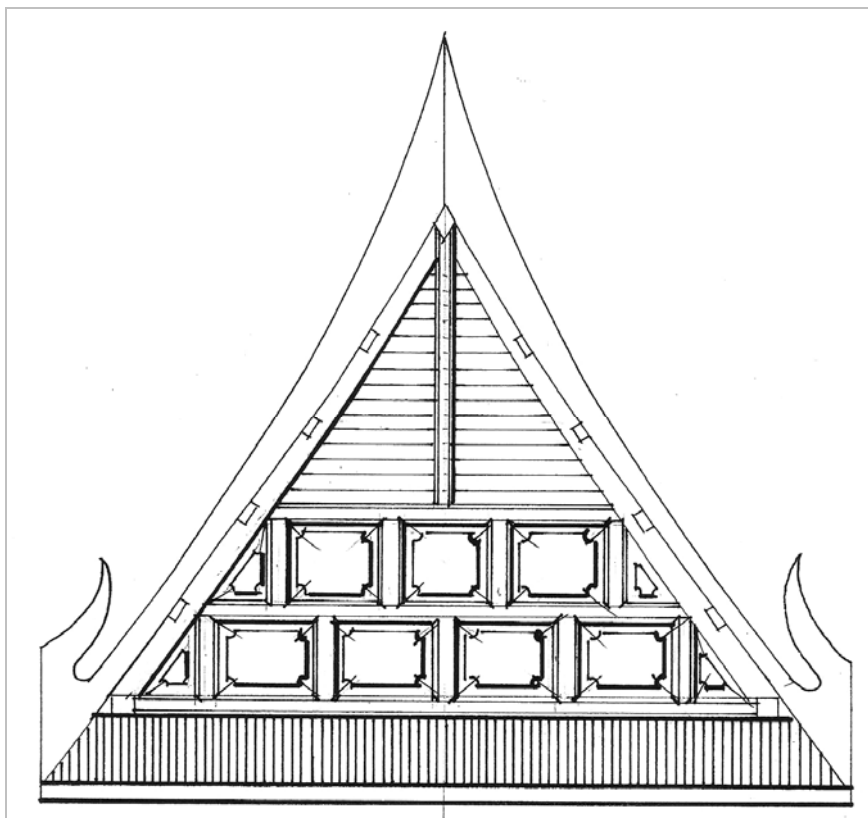


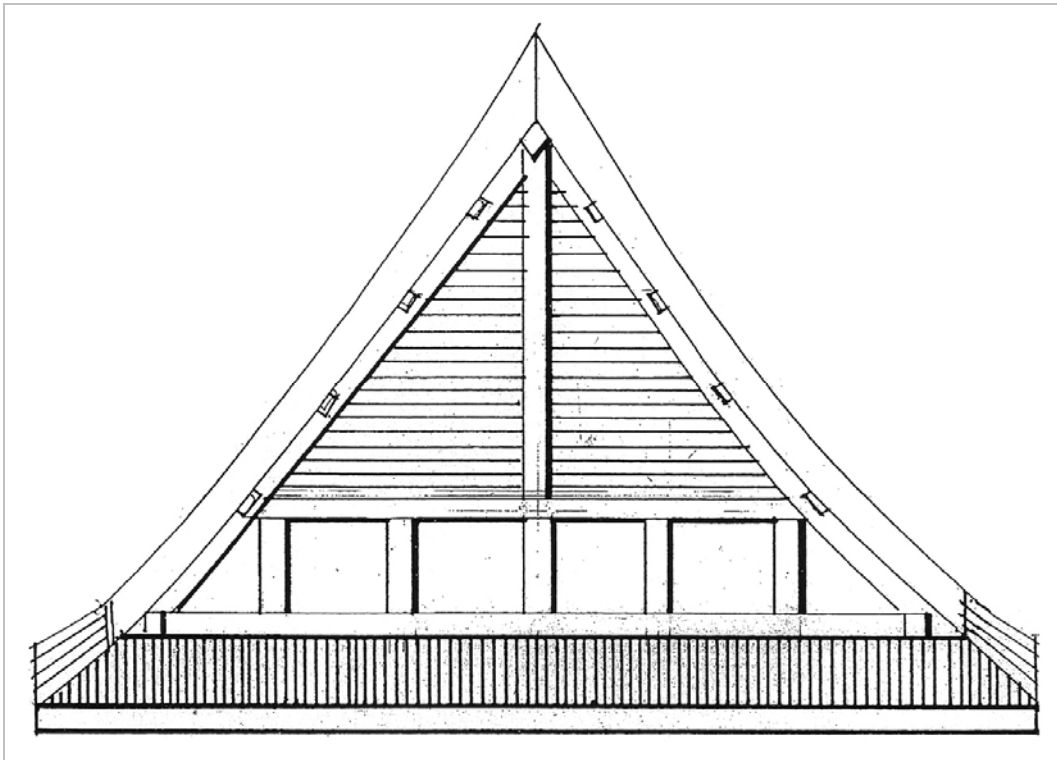
4. แผงจั่ว

4.1 หน้าพรหมลูกฟักหรือลูกฟักหน้าพรหม

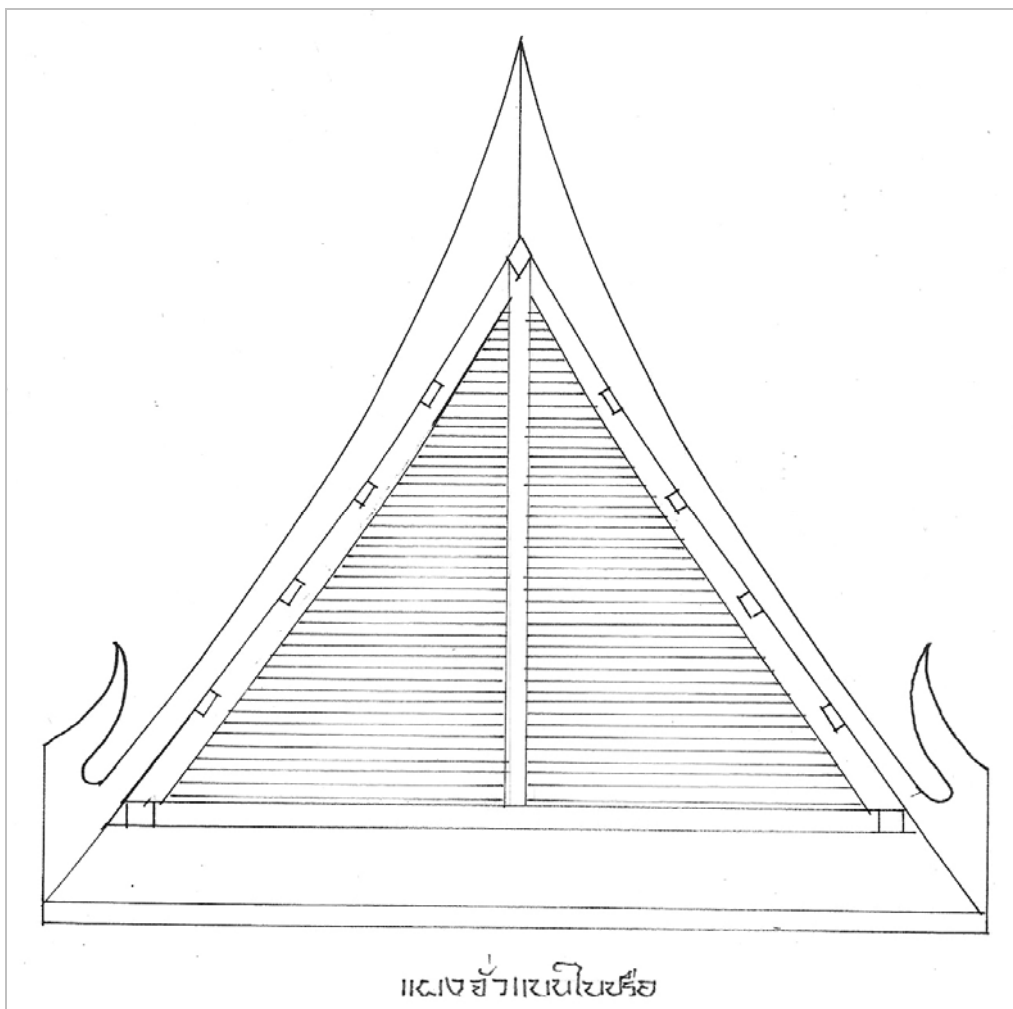


4.2 ใบปรี้อลูกฟัก

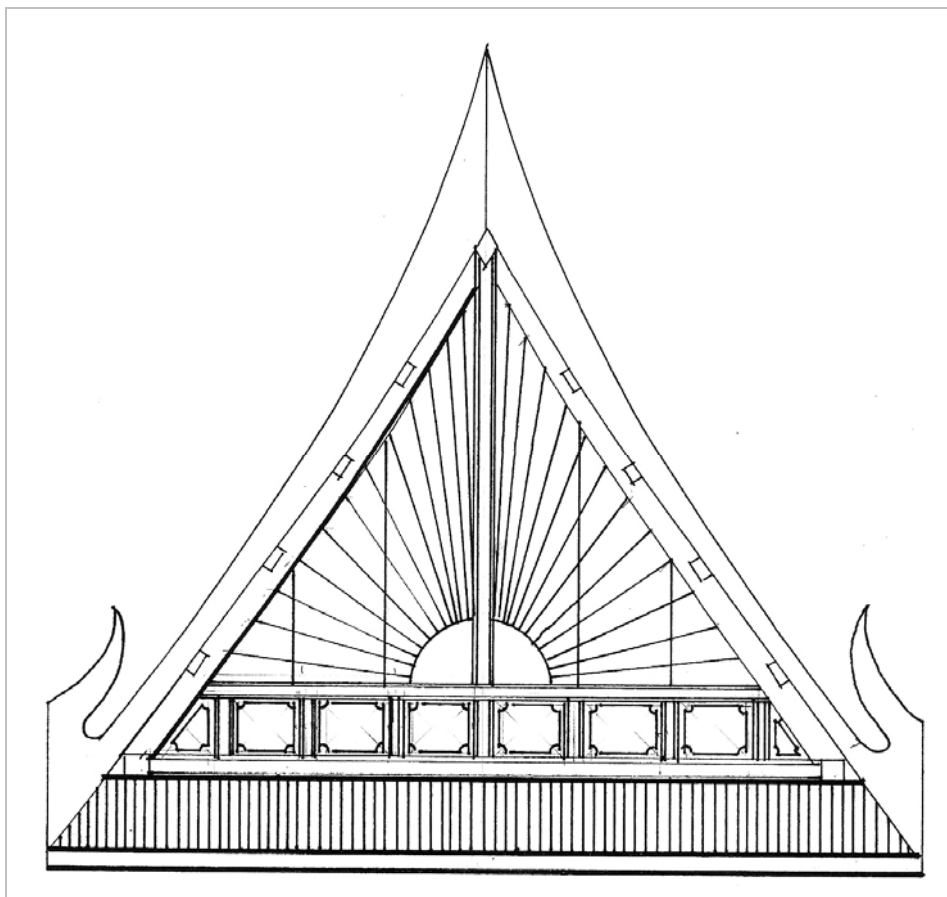
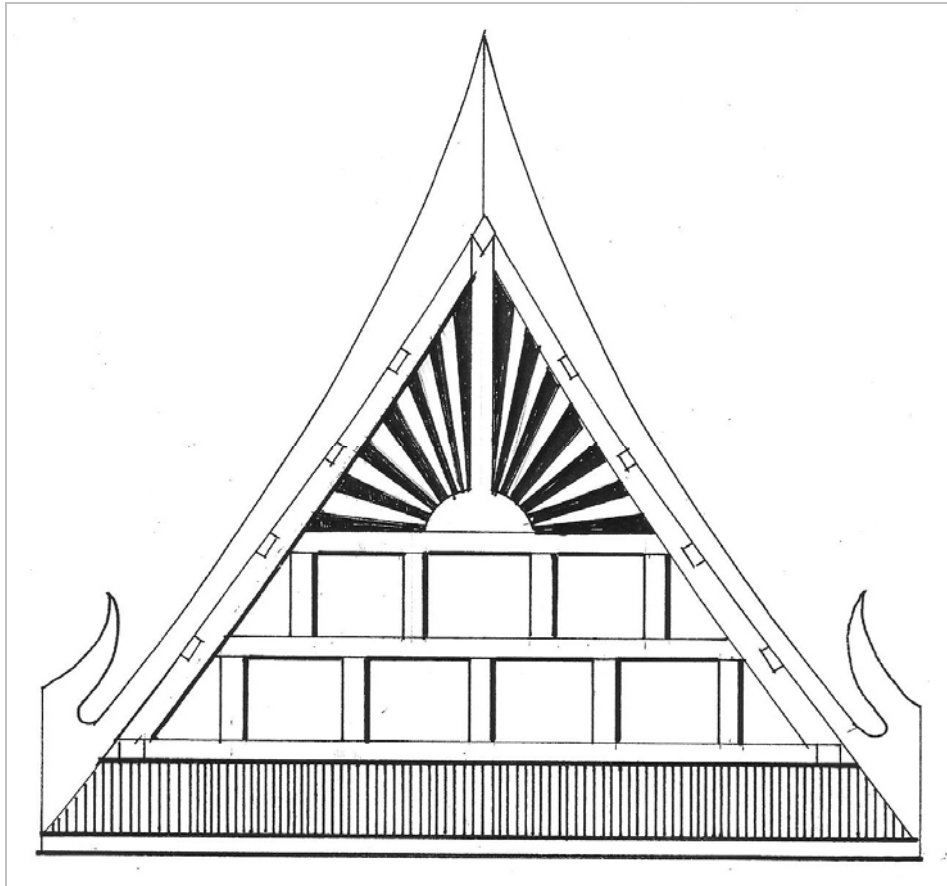




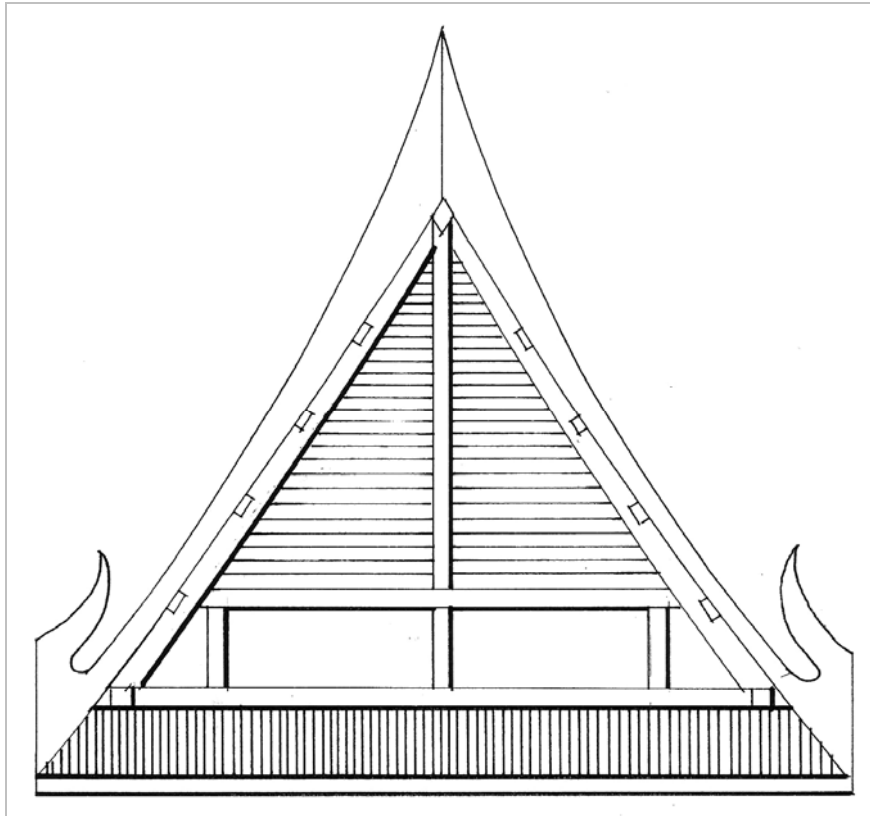
4.3 ใบปรีอ



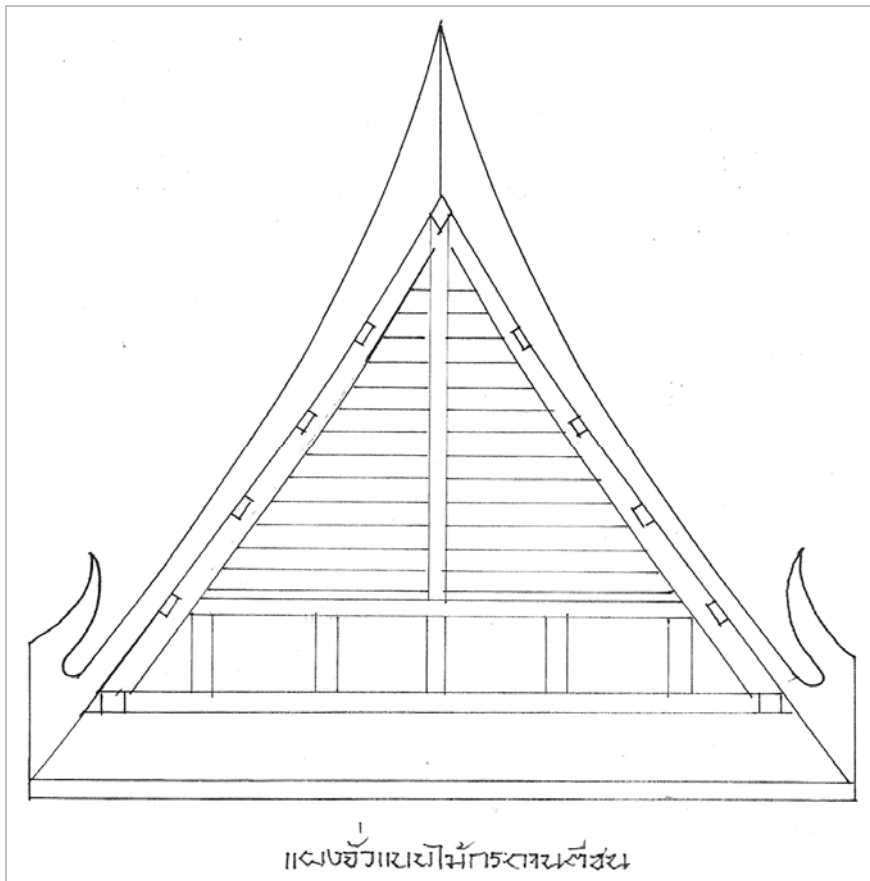
4.4 ลายตะวันลูกไฟ



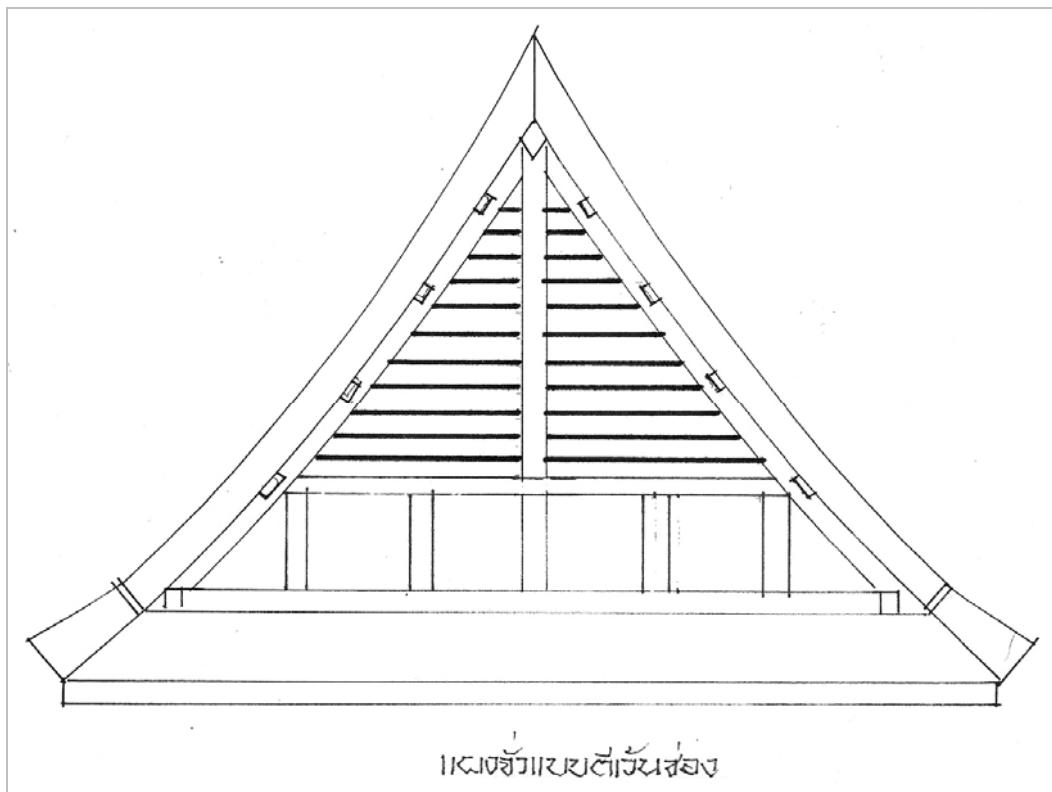
4.5 ไม้กระดานตีทับเกล็ด



4.6 ไม้กระดานตีชน



4.7 ไม้กระดานตีเว้นช่อง



5. เครื่องมุง

5.1 กระเบื้องเคลือบดินเผา

5.2 กระเบื้องซีเมนต์

5.3 กระเบื้องกาบ

5.4 กระเบื้องลอน

5.5 สังกะสี

5.6 หญ้า

5.7 จาก

6. เสา

6.1 เสาคอนกรีต / ก่ออิฐถือปูน

6.2 เสาไม้

7. อายุ

7.1 สมัยใหม่

7.2 80-100 ปี

7.3 100 ปีขึ้นไป

8. รหัสแหล่งสำรวจ

รหัส	หมายเลข ภาพถ่าย	สถานที่ตั้ง
จย. 1		- บ้านนางแสง ทิวารี บ้านบางปูน ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 2		- บ้านนายวิภา ทิวารี เลขที่ 81 หมู่ 4 บ้านบางปูน ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 3		- ภู่วัดราษฎร์ศรัทธาทำ หมู่ที่ 3 ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 4		- บ้านนายเฉลิม เบญมาศ บ้านเลขที่ 2 หมู่ 9 บ้านท่างาม ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 5		- บ้านนางสะอาด คงศิษฐ์ บ้านเลขที่ 145 หมู่ 1 บ้านโพธิ์นางคำ ตำบล โพธิ์นางคำออก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 6		- บ้านครูอารมย์ ปราสาทแก้ว บ้านเลขที่ 147 หมู่ 1 บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 7		- ภู่วัดบางปลาไหล ตำบลประศุก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 8		- บ้านบางพระนอน ตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 9		- เรือนหลังคาแฝดสาม หน้าโรงพยาบาลอินทร์บุรี ตำบลอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 10		- ภู่วัดเก้าย่าง ตำบลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 11		- บ้านบึงสวรรค์ ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 12		- บ้านในวัดสิงห์ ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 13		- ภู่วัดทุ่ง ตำบลพระงาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 14		- บ้านนางเรณู จวนเก่า บ้านเลขที่ 95 หมู่ 5 บ้านพระงาม ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 15		- บ้านพระงาม หมู่ 5 ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 16		- บ้านนางสมใจ จำปาทอง บ้านเลขที่ 52 หมู่ 4 ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 17		- บ้านช้างถนน ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
จย. 18		- บ้านข้างวัดสว่างอารมณ์ ด้านทิศใต้ (บ้านร้าง) ซอยป่าโมกราษฎร์บำรุง 15 ถนนป่าโมก บ้านหัวกระบือ หมู่ 4 ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

จย. 19		- ภู่วัดอัมพวัน ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง
จย. 20		- ภู่วัดเสาชงทอง บ้านบางระกำ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
จย. 21		- เรือนหมู่ 3 หลัง ซ่างวัดเสาชงทอง บ้านบางระกำ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
จย. 22		- บ้านฝาสำโรง ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
จย. 23		- ซ่างข้าวของนายสมศักดิ์ พรหมหงษ์ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 2 ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
จย. 24		- วัดจำปาหล่อ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
จย. 25		- บ้านนางยอด เนียมรุ่งเรือง บ้านเลขที่ 37 หมู่ 4 บ้านมหานาม ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 26		- บ้านซ่างถนน ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 27		- วัดวงศัการาม บ้านโรงม้า ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 28		- วัดมะขาม ตำบลจระเข้ร้อง อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 29		- บ้านนางสาวลำจวน อินเอก บ้านเลขที่ 2 หมู่ 6 ตำบลจระเข้ร้อง อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
จย. 30		- บ้านนางปรางค์ แสงอรุณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 1 ตำบลบางบาล อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 31		- บ้านซ่างทาง ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 32		- วัดบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 33		- บ้านริมคลองบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 34		- บ้านนางสมคิด ตำบลวัดยม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 35		- บ้านริมทาง ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 36		- บ้านคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 37		- วัดยม ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จย. 38		- บ้านนายถม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จย. 39		- บ้านริมคลองมหาพราหมณ์ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
มน. 1		- บ้านนางสมเกลียว กระ้างจิต บ้านเลขที่ 91 หมู่ 6 บ้านบางจัว ตำบล โพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
มน. 2		- บ้านนายต๋อ กุ่มเทียม บ้านเลขที่ 35 หมู่ 6 ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
มน. 3		- บ้านนางเป้งหอม วงศ์วาด บ้านเลขที่ 40 หมู่ 14 ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
มน. 4		- บ้านนางผดุง บัวนิม บ้านเลขที่ 8 หมู่ 3 บ้านท้องกึ่ง ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
มน. 5		- บ้านนางอุ่ม จงเจริญ บ้านเลขที่ 55 หมู่ 1 ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
มน. 6		- บ้านข้างวัดจุฬามณี บ้านองค์รักษ์ ตำบลองค์รักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
มน. 7		- บ้านนายสมาน ภูไทรินต์ บ้านเลขที่ 76 หมู่ 4 บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
มน. 8		- บ้านอาจารย์ชินกฤต เฉลียวฉลาด บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 ตำบลสีร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
มน. 9		- บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ หมู่ที่ 2 บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
มน. 10		- บ้านนางวิมล อ่อนนิ่ม บ้านเลขที่ 43 หมู่ 2 บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
มน. 11		- ฝาเลี้ยวกุฏิวัดราชสุภณา ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
มน. 12		- กุฏิวัดชุมทอง หมู่ที่ 6 ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
มน. 13		- บ้านนายฉลวย มีสกุล หมู่ที่ 2 บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
มน.		- บ้านนายแสวง ดงบุญ หมู่ที่ 2 บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก

14		อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
มน.		- บ้านบางจัก ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
15		
มน.		- บ้านนางเพลินจิตต์ บ้านเลขที่ 50 หมู่ 5 ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
16		
มน.		- บ้านนายสัมฤทธิ์ บ้านเลขที่ 49 หมู่ 1 ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
17		
มน.		- บ้านนายปริญญา สำนักนี้ บ้านเลขที่ 52 หมู่ 1 ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
18		
มน.		- กุฏิวัดคอมฤตสิทธิาราม ตำบลอมฤต อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
19		
มน.		- บ้านนางบุพผา รักคำปัน บ้านเลขที่ 36 หมู่ 4 บ้านลาดชิด ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
20		
มน.		- วัดย่านอ่างทอง ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
21		
มน.		- บ้านกระทุ่ม ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
22		
มน.		- บ้านนางกาหลง กรอบกระจก บ้านเลขที่ 4 หมู่ 1 ตำบลบ้านกระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
23		
มน.		- กุฏิวัดโคกเสือ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
24		
มน.		- บ้านนางทองหล่อ มะลิลา บ้านเลขที่ 29 หมู่ 3 บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
25		
มน.		- กุฏิวัดปากน้ำ ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
26		
ลบ. 1		- วัดเขียนลาย ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 2		- บ้านทางเข้าอำเภอบ้านแพรก ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 3		- บ้านนางละอัย ตำบลสำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลบ. 4		- วัดกระโจม ตำบลมหาธาตุ อำเภอมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 5		- วัดแจ้ง ตำบลพิตะเพียน อำเภอมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 6		- วัดโบสถ์ ตำบลพิตะเพียน อำเภอมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 7		- วัดน้ำเต้า ตำบลน้ำเต้า อำเภอมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 8		- วัดโบสถ์ ตำบลมหาธาตุ อำเภอมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 9		- บ้านนายรัตน ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 10		- บ้านทางปลาแฝด ตำบลเสาธง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ลบ. 11		- บ้านนายนวนรัตน์ เรือนเกศา บ้านเลขที่ 20 หมู่ 2 ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปส. 1		- วัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
ปส. 2		- วัดวังแดงเหนือ ตำบลวังแดง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปส. 3		- วัดโพธิ์เอน ตำบลโพธิ์เอน อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปส. 4		- วัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นย. 1		- วัดทองย้อย ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

จัดทำเป็นตารางเพื่อเสนอข้อมูลเชิงสถิติได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แม่น้ำเจ้าพระยา

แม่น้ำ	1. ประเภทของเรือน					2. ปั้นลม			3. ฝา								4. แผงจั่ว							5. เครื่องมุง							6. เสา		7. อายุ	หมายเหตุ
แม่น้ำเจ้าพระยา	1.1 เรือนเดี่ยว	1.2 เรือนหมู่	1.3 เรือนแฝด 2	1.4 เรือนแฝด 3	1.5 เรือนแฝด 4	2.1 แบบตัวหงา	2.2 แบบหางปลา	2.3 แบบสลักลวดลาย	3.1 ฝาปะกน	3.2 ฝาฉลุปัก	3.3 ฝาสาบัว	3.4 ฝากระดาน	3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่	3.6 ฝาสำรวจไม้จริง	3.7 ฝาฉลวยก้างปลา	3.8 ฝาเพ็ชรม	4.1 หน้าพรหมฉลุปัก	4.2 ใบปรีฉลุปัก	4.3 ใบปรีอ	4.4 ฉายตะวันฉลุปัก	4.5 ไม้กระดานตีทับหลัก	4.6 ไม้กระดานตีชน	4.7 ไม้กระดานตีเว้นช่อง	5.1 กระเบื้องเกล็ดดินเผา	5.2 กระเบื้องชิงเมินต์	5.3 กระเบื้องกาบ	5.4 กระเบื้องลอน	5.5 สังกะสี	5.6 หญ้า	5.7 จาก	6.1 เสาคอนกรีตก่ออิฐถือ	6.2 เสาไม้		
1	X					X						X									X			X						X		100		
2				X			X		X									X									X			X		100		
3	X						X		X																		X			X		100		
4	X					X			X	X	X					X			X								X	X			X	-	นำบ้านเก่ามาประกอบใหม่	
5			X								X							X									X				X	100		
6				X		X					X							X							X							100		
7	X						X		X									X									X			X		100		
8	X					X				โอง								X									X				X	ใหม่		
9				X			X		X								X						X									100		
10	X						X		X	X						X		X								X	X			X		-		
11			X			X	X		X								X									X				X		ใหม่		
12	X					X			X								X										X			X		-		
13	X					X			X								สังกะสีตีปิด											X		X		-		
14	X					X			X								X										X				X	100		
15			X			X	X			X							X										X					-		
16			X			X	X		X								X										X				X	100		

ตารางที่ 1 แม่น้ำเจ้าพระยา

แม่น้ำ	1. ประเภทของเรือน					2. ปั้นลม			3. ฝา								4. แผงจั่ว							5. เครื่องมุง							6. เสา		7. อายุ	หมายเหตุ		
แม่น้ำเจ้าพระยา	1.1 เรือนเดี่ยว	1.2 เรือนหมู่	1.3 เรือนแฝด 2	1.4 เรือนแฝด 3	1.5 เรือนแฝด 4	2.1 แบบตัวหงา	2.2 แบบหางปลา	2.3 แบบสลักลวดลาย	3.1 ฝาปะกน	3.2 ฝาลูกฟัก	3.3 ฝาสาบั่ว	3.4 ฝากระดาน	3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่	3.6 ฝาสำรวจไม้จริง	3.7 ฝาตายก้างปลา	3.8 ฝาเทียม	4.1 หน้าพรหมลูกฟัก	4.2 ใบปรือลูกฟัก	4.3 ใบปรือ	4.4 ลายตะวันลูกฟัก	4.5 ไม้กระดานตีทับเหล็ก	4.6 ไม้กระดานตีชน	4.7 ไม้กระดานตีเว้นช่อง	5.1 กระเบื้องกลีดินเผา	5.2 กระเบื้องชิงเกิ้น	5.3 กระเบื้องกาบ	5.4 กระเบื้องลอน	5.5 สังกะสี	5.6 หญ้า	5.7 จาก	6.1 เสาคอนกรีตก่ออิฐถือ	6.2 เสาไม้				
17			X				X		X											X					X					X		100				
18	X						X		X									X							X					X		100				
19			X			X			X								X							X						X		100				
20			X			X			X									X								X				X		-				
21		X				X			X								X									X				X		-				
22	X							X					X					ไม่มี						X						X		100				
23	X							X					X									X					X			X		100				
24	X					X			X								X										X			X		-				
25			X			X	X		X			X					X			X						X			X	X	100					
26		X				X			X									เรียบ								X				X		ใหม่				
27	X					X			ไม่มีข้อมูล									ไม่มีข้อมูล								ไม่มีข้อมูล									ใหม่	
28	X					X			X								X									X				X		-				
29	X					X			X								X										X			X		100				
30	X					X			X				X				X										X			X		70-80				
31		X				X	X			X								X									X			X		70-80				
32	X					X			X	X							X	X						X						X		ใหม่				
33				X		X			X								X							X						X		ใหม่				

ข้อมูลจากตารางที่ 1 แม่น้ำเจ้าพระยา จำนวนทั้งหมด 39 แห่ง

1. ประเภทของเรือน

1.1 เรือนเดี่ยว 23 แห่ง ในจำนวนนี้มีวัด 7 แห่ง ความจริงเรื่องของวัดส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดยังสร้างกุฏิทรงไทยเรียงล้อมรอบหอฉันหรือหอสวดมนต์เป็นหลัก ๆ แต่ละหลังเข้าลักษณะของเรือนเดี่ยว หรือเรือนแบบครอบครัวเดี่ยว มีห้อง มีระเบียบ ส่วนบ้านเรือนเดี่ยวของชาวบ้านมี 15 หลัง กุฏิพระสงฆ์และบ้าน มีขนาด 3 ห้องทั้งสิ้น

1.2 เรือนหมู่ พบเพียง 5 แห่ง ดังนี้

1.2.1 บ้านบางระกำ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

1.2.2 เขตตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

1.2.3 เขตตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.4 เขตตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 เรือนแฝด 2 พบทั้งหมด 9 แห่ง ดังนี้

1.3.1 บ้านนางสะอาด คงดิษฐ์ บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.2 บ้านบึงสวรรค์ ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

1.3.3 บ้านพระงาม ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.4 บ้านนางสมใจ จำปาทอง ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.5 ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.6 กุฏิแฝด วัดอัมพวัน ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

1.3.7 กุฏิแฝด วัดเสาธงทอง บ้านบางระกำ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

1.3.8 บ้านนางยอด เนียมรุ่งเรือง ตำบลมหานาม อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

1.3.9 ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดสิงห์บุรี มี 4 แห่ง จังหวัดอ่างทองมี 4 แห่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยามี 1 แห่ง

1.4 เรือนแฝด 3

1.4.1 บ้านนายวิภา ทิวารี บ้านบางปูน ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.4.2 บ้านครูอารมณ์ ปราสาทแก้ว บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1.4.3 บ้านหน้าโรงพยาบาลอินทร์บุรี ตำบลอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

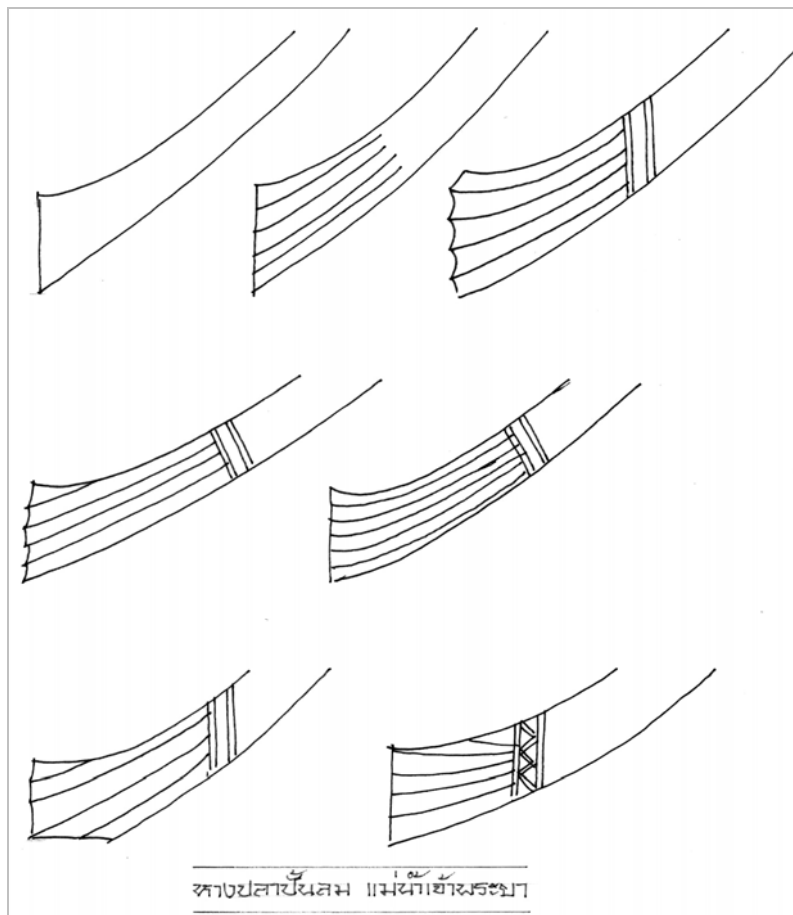
1.4.4 เขตตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จะอยู่ในเขตจังหวัดสิงห์บุรีเสียเป็นส่วนใหญ่ คือ พบ 3 แห่ง พระนครศรีอยุธยา 1 แห่ง

2. ปั้นลม

2.1 แบบตัวเหงา อ่านจากตารางข้อมูลที่นำมาแสดงไว้ข้างต้น มีจำนวน 28 แห่ง ซึ่งให้เห็นว่า ปั้นลมแบบตัวเหงานั้นเป็นที่นิยมกันมาก ๆ จึงเป็นแบบไทยประเพณีโดยแท้ แม้บ้านบางหลังส่วนประกอบอื่น ๆ จะไม่ใช่แบบไทยประเพณี แต่ปั้นลมนั้นต้องเป็นไทยประเพณีเพียงแค่นี้ชาวบ้านเขาก็เรียกว่าเรือนไทยกันแล้ว

2.2 ปั้นลมแบบหางปลา มีทั้งหมด 15 แห่ง น้อยกว่าแบบตัวเหงามาก ปั้นลมแบบหางปลานี้จะมานิยมกันเมื่อใดไม่ปรากฏ แบบตัวเหงานั้นมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว พิจารณาจากทรงหลังคา ปั้นลมแบบนี้จะนิยมประดับหลังคาเรือนที่มีความลาดชันน้อย ซึ่งก็ได้แก่เรือนคู่แฝดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ประดับเรือนประธานที่มีหลังคาสูงชันนั้นก็มีเหมือนกันแต่เป็นส่วนน้อย



หลังคาที่มีความลาดชันน้อยนั้นจะนิยมมุงด้วยสังกะสี เพราะมีความสามารถระบายน้ำได้ ไม่รั่ว หากจะใช้กระเบื้องเคลือบ โอกาสที่น้ำจะรั่วย่อมมีได้มาก ปั้นลมแบบหางปลาจึงน่าจะมาพร้อม ๆ กับเรือนขยายที่หลังคาลาดชันน้อย ซึ่งก็อยู่ประมาณรัชกาลที่ 5 ลงมาแล้ว อย่างไรก็ตามข้อสังเกตนี้ยังไม่เป็นข้อยุติ

3. ฝา

3.1 ฝาปะกน แหล่งสำรวจในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา 39 แห่ง พบฝาปะกน 29 แห่ง นับว่าเป็นสถิติที่สูงกว่าฝาประเภทอื่น

3.2 ฝาฉลุปัก พบว่ามี 6 แห่ง ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี 3 แห่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 แห่ง

3.3 ฝาสายบัว พบว่ามี 3 แห่ง อยู่ในเขตอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ทั้ง 3 แห่ง

3.4 ฝากระดาน คือฝาที่ใช้ไม้กระดานนำมาตีแนวตั้งและแนวนอน ส่วนมากจะนิยมทำกับเรือนทรงปั้นหยา และเรือนทรงมะนิลา แต่กับเรือนทรงนั้นเป็นการเปลี่ยนจากฝาเดิมที่ผุพังแล้ว พบ 2 แห่ง มีตัวอย่างบ้านทรงไทยที่ปรุงใหม่สมัยนี้ก็ไม่นิยมทำฝากระดาน

3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่ เป็นฝาที่ซ่อมแซมยาก ที่มีเหลืออยู่ในปัจจุบันเป็นของเก่าสร้างมาพร้อม ๆ กับบ้านทั้งสิ้น แต่ก็ชำรุดทรุดโทรมอย่างมาก ๆ ที่เหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบันเท่าที่เก็บข้อมูลมาได้มี 4 แห่ง ดังนี้

3.5.1 เรือนครัว บ้านหลังหนึ่งในเขตตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

3.5.2 ยุ้งข้าวของ นายสมศักดิ์ พรหมหงษ์ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

3.5.3 เรือนพาไลใช้ฝาสำรวจจากหลังอื่นมาติดตั้งไว้กับข้างด้านสกัดของเรือนประธาน ที่บ้านของนางปราณี แสงอรุณ ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.5.4 บ้านหลังหนึ่งริมคลองบางบาลไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.5.5 บ้านหลังหนึ่งในคลองตะเคียนไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฝาบ้านหลังนี้ใช้เป็นเรือนนอน มีขนาด 3 ห้อง

ฝาสำรวจไม้ไผ่ หาช่างที่จะทำสืบทอดคิดว่าในขณะนี้คงไม่มีแล้ว คนโบราณใช้เป็นเรือนครัว เพราะควันไฟสามารถที่จะลอยออกข้างฝาได้ เลือกไม้ไผ่ที่ได้อายุก็จะคงทนอยู่ได้เป็น 100 ปี

3.6 ฝาสำรวจไม้จริง ไม่พบ

3.7 ฝาลายก้างปลา ไม่พบ

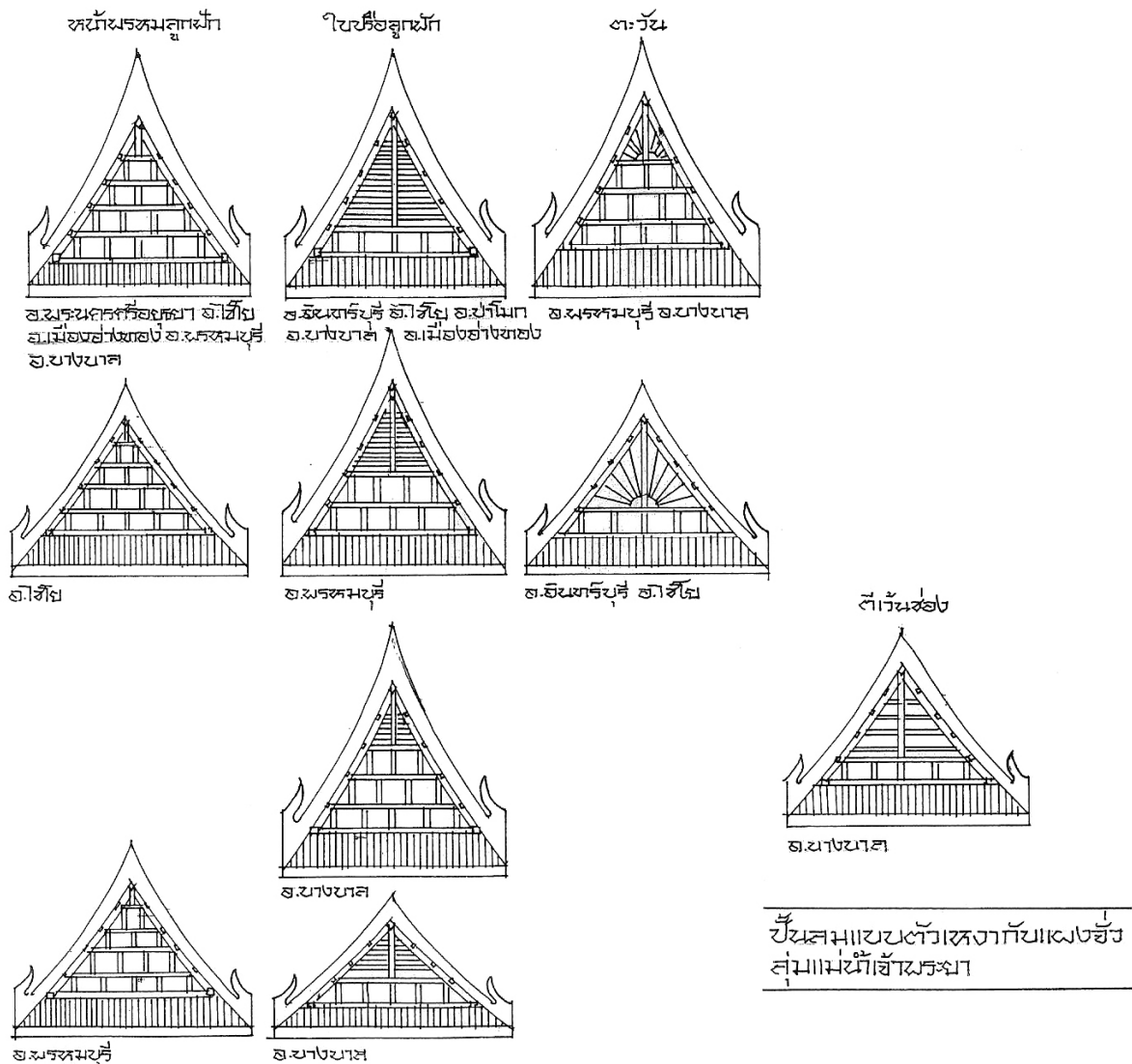
3.8 ฝาเพ็ญ พบเพียง 2 แห่ง

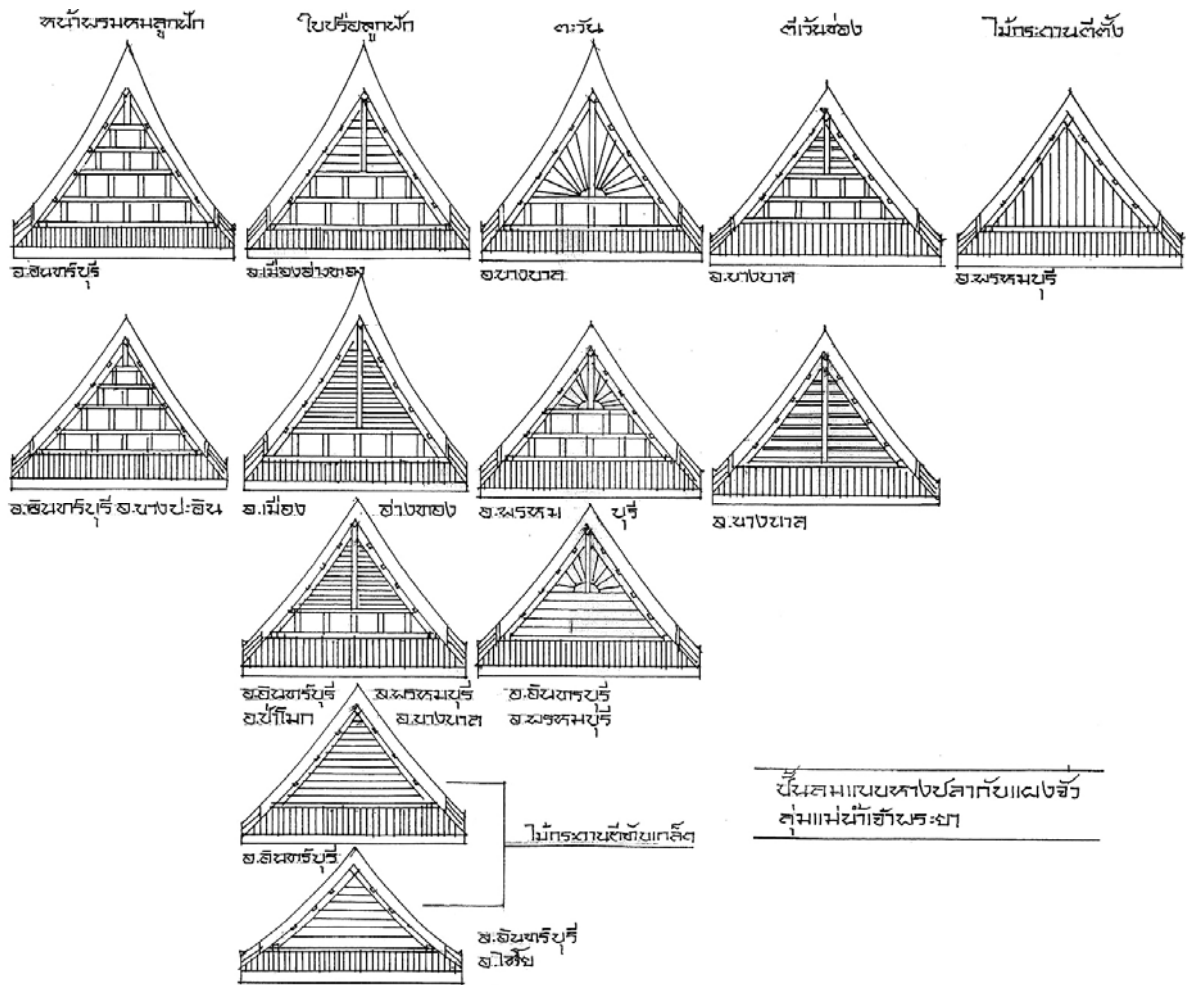
3.8.1 บ้านนายเฉลิม เบญมาศ บ้านท่างาม ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

3.8.2 ภู่วัดแก้วซ่ง ตำบลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ฝาเพ็ญหรือบางถิ่นเรียกเพ็ญเฉย ๆ คือฝาที่พับได้ คือพับไปพับมา

4. แฉงจั่ว นอกจากจะใช้รับแป ออกไก่ ของหลังคาบ้านเรือนแล้ว ยังใช้เป็นที่ยึดแขวนฝาผนัง ที่กล่าวถึงเฉพาะหน้าที่ นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังไม่พอ ยังมีพิธีกรรมเข้ามาแฝงด้วย นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ความงามก็ยังเป็นหัวใจของเรือนอยู่ตรงนี้ด้วย มองเห็นได้ชัดเจน เพราะอยู่สูง คนไทยในสมัยโบราณจึงติดกัน การประดิษฐ์แฉงจั่วเป็นรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีตัวอย่างจากการสำรวจมาแสดงให้เห็นดังนี้





4.1 แบบลูกฟูกหน้าพรหม หรือหน้าพรหมลูกฟูก หรือพรหมพัตร ก็เรียกกัน มีถึง 19 แห่ง กระจายอยู่ทั่วไป

4.2 แบบใบปรี้อลูกฟูก 12 แห่ง กระจายอยู่ตลอดสายน้ำ

4.3 แบบใบปรี้อ ไม่พบ

4.4 ลายตะวันลูกฟูก 3 แห่ง ดังนี้

4.4.1 บ้านนายเฉลิม เบญมาศ บ้านท่างาม ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

4.4.2 บ้านหลังหนึ่งริมถนนในเขตตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

4.4.3 บ้านนางยอด เนียมรุ่งเรือง บ้านมหานาม ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

4.5 ไม่กระดานตีทับเกล็ด พบ 1 แห่ง

4.5.1 บ้านนางแสง ทิวารี ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

4.6 ไม่กระดานตีชน ไม่พบ

4.7 ไม่กระดานตีเว้นช่อง พบ 3 แห่ง

4.7.1 ยุ้งข้าวของนายสมศักดิ์ พรหมหงษ์ ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัด
อ่างทอง

4.7.2 ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ทางเข้าวัดท่าสุทธาวาส ตำบลไทรน้อย อำเภอบาง
บาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.7.3 ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ริมคลองมหาพราหมณ์ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอ
บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. เครื่องมุง

5.1 กระเบื้องเกล็ดดินเผา 7 แห่ง

5.1.1 บ้านนางแสง ทิวารี บ้านบางปูน ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัด
สิงห์บุรี เป็นกระเบื้องเก่ามาพร้อม ๆ กับบ้าน ซึ่งสร้างเมื่อประมาณ 100 ปี

5.1.2 เรือนหลังคาแฝด 3 หน้าโรงพยาบาลอินทร์บุรี ไม่ทราบชื่อเจ้าของ
ตำบลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นกระเบื้องเก่ามาพร้อม ๆ กับบ้าน ซึ่งสร้างเมื่อประมาณ 100
ปี

5.1.3 กุฏิวัดอัมพวัน ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เป็นของเก่า
มาพร้อม ๆ กับกุฏิ มีอายุประมาณ 100 ปี

5.1.4 บ้านฝาสีขาว ไม่ทราบชื่อเจ้าของ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นของ
เก่าพร้อม ๆ กับตัวบ้าน ซึ่งมีอายุไม่น้อยกว่า 100 ปี

5.1.5 วัดบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เป็นกระเบื้องใหม่มุงแทนของเก่า

5.1.6 บ้านริมคลองบางบาล ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลบางบาล อำเภอบาง
บาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านนี้สร้างใหม่ วัสดุใหม่ทั้งหลัง

5.1.7 บ้านริมคลองมหาพราหมณ์ ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลมหาพราหมณ์
อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทั้งหมด 7 แห่งข้างต้น แสดงให้เห็นว่า บ้านที่มุงด้วยกระเบื้องเกล็ด ส่วนใหญ่
มีอายุประมาณ 100 ปี หรือนานกว่านั้น

5.2 กระเบื้องซีเมนต์ 5 แห่ง

5.2.1 บ้านครูอารมย์ ปราสาทแก้ว บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก
อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี บ้านอายุประมาณ 100 ปี

5.2.2 บ้านริมถนน ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี
จังหวัดสิงห์บุรี บ้านอายุประมาณ 100 ปี

5.2.3 บ้านข้างวัดสว่างอารมณ์ ด้านทิศใต้เป็นบ้านร้างไม่ทราบชื่อเจ้าของ
ซอยป่าโมกราษฎร์บำรุง ถนนป่าโมก บ้านหัวกระบือ ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัด
อ่างทอง บ้านอายุประมาณ 100 ปี

5.2.4 บ้านนางสมคิด ไม่ทราบนามสกุล ตำบลวัดยม อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา บ้านอายุ 130 ปี

5.2.5 หมู่บ้านริมคลองบางบาล ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา บ้านเก่าอายุ 80-100 กว่าปี

กระเบื้องซีเมนต์ส่วนมากจะเป็นกระเบื้องเกล็ดหางแหลม เมื่อประมาณ 100 ปี
จัดว่าเป็นของใหม่ที่มาจากต่างประเทศ และเริ่มเข้ามาแทนกระเบื้องดินเผาแบบพื้นเมืองแบบ
เก่า มีขนาดใหญ่กว่า เนื้อบางกว่าของเดิม โครงหลังคารับกระเบื้องก็ไม่ต้องเปลี่ยนมาก เพียงแต่
ปรับระยะระยะแนวให้ได้กับขนาดของกระเบื้องซีเมนต์

5.3 กระเบื้องกาบ หรือกระเบื้องกาบกล้วย

ไม่พบ

5.4 กระเบื้องลอน เป็นกระเบื้องแผ่นใหญ่มาแทนสังกะสีในยุคหลังนี้ มีทั้ง
กระเบื้องลอนเล็กและลอนใหญ่ ส่วนมากจะเป็นกระเบื้องลอนเล็กเท่ากับสังกะสี พบทั้งหมด
11 แห่ง กระจายอยู่ตลอดสายน้ำในเขตนี้

5.5 สังกะสี พบ 18 แห่ง เป็นวัสดุที่เข้ามาน่าจะแทนที่กระเบื้องเกล็ดดินเผา
แบบเดิม เพราะสะดวกในการสร้าง ไม่ต้องใช้กลอน และระแนงอีกต่อไป จัดทรงหลังคาให้
ลาดเอียงตามความพอใจ และน่าจะมาพร้อมกับบ้านทรงมะนิลา ในระยะแรก ๆ คงต้องส่งจาก
ต่างประเทศหรือมีการนำเข้ามา ระยะต่อมาก็ผลิตขึ้นใช้เองภายในประเทศ และยังคงเป็นวัสดุ
ยอดนิยมมาถึงปัจจุบัน พบอยู่ทั่วไป

บ้านหลายหลังเปลี่ยนจากกระเบื้องมาเป็นสังกะสี ทำให้เครื่องบนหลังคามี
น้ำหนักเบาลงมาก ร่องรอยของกลอนจะปรากฏอยู่ที่ อกไก่ หลังแป และเชิงกลอน กับที่สร้าง
โดยใช้สังกะสีเฉย ๆ ก็มี อายุก็นับได้ประมาณ 100 ปีเช่นกัน

5.6 หญ้า พบแห่งเดียว

5.6.1 บ้านของนายเฉลิม เบญจมาศ ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัด
สิงห์บุรี นักอนุรักษ์บ้านเก่า ได้นำเอาบ้านเก่า ๆ หลายหลังมารวมปรุงขึ้นใหม่ โดยมุงด้วยหญ้า
เพื่อให้เป็นตัวอย่างของเรือนไทยโบราณ

5.7 จาก

ไม่พบ

6. เสา

6.1 คอนกรีต มีจำนวน 27 แห่ง กระจายอยู่ตลอดแม่น้ำเจ้าพระยา เปลี่ยนจากเสา
ไม้มาเป็นคอนกรีตและสร้างบ้านใหม่ด้วยเสาคอนกรีต

6.2 เสาไม้ มีจำนวน 9 แห่ง เป็นเสาเรือนเก่า อายุประมาณ 100 ปีทั้งสิ้น เสาที่
ปรุใหม่ ๆ ยังไม่พบว่าใช้เสาไม้ จำนวนเสาไม้ที่ยังเหลือนี้มี

6.2.1 บ้านนายเฉลิม เบญจมาศ บ้านท่างาม ตำบลท่างาม อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี นำเอาบ้านเก่ามาปรุใหม่

6.2.2 บ้านนางสะอาด คงดิษฐ์ บ้านโพธิ์นางคำ ตำบลโพธิ์นางคำออก อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

6.2.3 บ้านบางพระนอน ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลทับยา อำเภอนิทรบุรี จังหวัดสิงห์บุรี บ้านสร้างใหม่

6.2.4 บ้านนางเรณู จวนเก่า บ้านพระงาม ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี บ้านอายุประมาณ 100 ปี

6.2.5 บ้านนางสมใจ จำปาทอง บ้านพระงาม ตำบลพระงาม อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี บ้านอายุประมาณ 100 ปี

6.2.6 บ้านนางยอด เนียมรุ่งเรือง บ้านมหานาม ตำบลไชยภูมิ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง บ้านอายุประมาณ 100 ปี

6.2.7 หมู่บ้านริมถนน ตำบลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านอายุประมาณ 80-100 กว่าปี

6.2.8 วัดยม ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุประมาณ 100 ปี

6.2.9 บ้านนาคม ไม่ทราบนามสกุล ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านอายุประมาณ 80-100 กว่าปี

6.2.10 บ้านริมคลองมหาพราหมณ์ ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. อายุ

ยังมีบ้านที่สร้างใหม่ ๆ อยู่จำนวนไม่น้อย แต่ก็ไม่ค่อยจะมีองค์ประกอบอย่างเรือนไทย ส่วนใหญ่จะต่อเติมและดัดแปลงให้เข้ากับการดำรงชีวิตสมัยใหม่

บ้านที่มีอายุประมาณ 70-80 ปี ยังพอหลงเหลืออยู่บ้าง ในเขตอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอ่างทอง แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลานี้ยังพอมีการสร้างเรือนไทยอยู่บ้าง และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

บ้านที่มีอายุประมาณ 100 ปี ยังคงเหลืออยู่จำนวนไม่น้อย ส่วนมากก็จะมีซ่อมแซมเปลี่ยนวัสดุบางอย่าง เช่น หลังคาจากกระเบื้องมาเป็นสังกะสี เสาจากไม้มาเป็นเสาคอนกรีต กระจายอยู่ทุกจังหวัด ตลอดกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คือจากอำเภอนิทรบุรี-อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 20 กว่าหลัง ที่ประมาณอายุไว้นี้เพราะข้อมูลจากการสอบถามไม่ค่อยได้ความกระจ่างจากเจ้าของเรือน

บ้านที่มีอายุมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 อายุประมาณ 130 ปี เจ้าของบ้านชื่อ นาง สมคิด ไม่ทราบนามสกุล ตำบลวัดยม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลังนี้สอบ ประวัติจากญาติเจ้าของบ้านได้อายุค่อนข้างแน่นอน

จึงพอจะกล่าวได้ว่า ตลอดสายน้ำเจ้าพระยาในช่วงนี้ ยังมีบ้านเรือนไทยหลงเหลืออยู่ประมาณพอสมควร อายุตั้งแต่ 130 ปีลงมา หรือตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ลงมา ก่อนหน้านี้ ไม่พบ หรือมีแต่ขาดประวัติสนับสนุน แต่บ้านอายุ 130 ปีนั้น ก็เก่าแก่มาก วัสดุและ องค์ประกอบต่าง ๆ ชำรุดทรุดโทรมลงไปมาก โดยเฉพาะบริเวณที่จะต้องถูกแดดฝน

ตารางที่ 2 เมื่อนำน้อย

แม่น้ำ	1. ประเภทของเรือน					2. ปั้นลม			3. ฝา								4. แผงจั่ว							5. เครื่องมุง							6. เสา		7. อายุ	หมายเหตุ
แม่น้ำน้อย	1.1 เรือนเดี่ยว	1.2 เรือนหมู่	1.3 เรือนแฝด 2	1.4 เรือนแฝด 3	1.5 เรือนแฝด 4	2.1 แบบตัวหงา	2.2 แบบหางปลา	2.3 แบบสลักลวดลาย	3.1 ฝาปะกน	3.2 ฝาฉลุพัก	3.3 ฝาสายบัว	3.4 ฝากระดาน	3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่	3.6 ฝาสำรวจไม้จริง	3.7 ฝาฉลวยก้างปลา	3.8 ฝาเขียน	4.1 หน้าพรหมฉลุพัก	4.2 ใบปรีฉลุพัก	4.3 ใบปรี	4.4 ฉายตะวันฉลุพัก	4.5 ไม้กระดานตีทับหลัก	4.6 ไม้กระดานตีขน	4.7 ไม้กระดานตีวันช่อง	5.1 กระเบื้องเกล็ดดินเผา	5.2 กระเบื้องชิงเมนต์	5.3 กระเบื้องกานู	5.4 กระเบื้องลอน	5.5 สังกะสี	5.6 หญ้า	5.7 จาก	6.1 เสาคอนกรีตก่ออิฐถือ	6.2 เสาไม้		
1			X			X					X							X									X			X	100			
2	X					X			X									X							X				X		50-80			
3	X					X					X						X							X						X	80-100			
4			X			X			X								X										X			X	100			
5	X					X			X								X										X			X	100			
6	X					X			X								X										X			X	100			
7				X		X			X								X	X				X			X				X		80-100			
8				X		X	X		X									X			X						X			X	100			
9			X			X	X		X		X						X	X							X					X	100			
10	X					X			X								X										X			X	100			
11	X					X			X								X									X				X	-			
12				X		X	X							X				X				X					X			X	80-100			
13	X					X						X												X					X		-			
14	X					X					X							X						X					X		-			
15	X						X							X										X						X	80-100			
16		X				X			X										X					X					X		-			

[illegible]

ข้อมูลจากตารางที่ 2 แม่น้ำน้อย จำนวนทั้งหมด 26 หลัง

1. ประเภทของเรือน

1.1 เรือนเดี่ยว มี 16 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นกุฏิพระเสีย 6 แห่ง ที่ทำการสำรวจวัด เพราะเก็บข้อมูลด้านอายุก็ประมาณ 100 ปีทั้งสิ้น ความจริงลุ่มแม่น้ำน้อย วัดทุกวัดจะสร้างกุฏิทรงไทยเกือบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงการรักษาประเพณี สร้างวัดจะต้องเป็นเรือนทรงไทย ส่วนบ้านอีก 10 แห่ง ก็กระจายกันอยู่ตลอดลุ่มแม่น้ำน้อย ในเขตของจังหวัดสิงห์บุรี ถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 เรือนหมู่ พบเพียง 1 แห่ง

1.2.1 บ้านนางเพลินจิตต์ ไม่ทราบนามสกุล ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

1.3 เรือนแฝด 2 พบ 5 แห่ง ในจำนวนนี้มีกุฏิพระ (เจ้าอาวาส) 1 แห่ง

1.3.1 บ้านนางสมเกลียว กระ้างจิต บ้านบางจั่ว ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.2 บ้านนายผดุง บัวฉิม บ้านท้องกึ่ง ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1.3.3 บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

1.3.4 บ้านบางกระทุ่ม ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.5 กุฏิวัดปากน้ำ ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 เรือนแฝด 3 จำนวน 4 แห่ง

1.4.1 บ้านนายสมาน ภูไทรรัตน์ บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

1.4.2 บ้านอาจารย์ชินกฤต เหลียวฉลาด ตำบลสีร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

1.4.3 กุฏิวัดชุมทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เป็นเรือนขยายเพิ่มเติมออกจากเรือนประธาน

1.4.4 บ้านนางบุพผา รักคำปัน บ้านลาดชิด ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ปั้นลม

2.1 แบบตัวเหงา 24 แห่ง ในจำนวนแหล่งสำรวจ 26 แห่ง นับว่าเป็นสถิติสูงมาก กระจายอยู่ตลอดสายแม่น้ำน้อย จากจังหวัดสิงห์บุรีถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และระดับอยู่ กับเรือนประเภท ต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 เรือนเดี่ยว 14 แห่ง ในจำนวน 16 แห่ง อีก 2 แห่ง ที่เหลือนั้นไม่มีปั้นลม เหลืออยู่บนหลังคา กระจายอยู่ตลอดสายน้ำ

2.1.2 เรือนหมู่ ตลอดสายน้ำนี้มีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียว เป็นปั้นลมแบบตัว เหงาเหมือนกัน คือบ้านของนางเพลินจิตต์ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

2.1.3 เรือนแฝด 2 พบ 5 แห่ง ในจำนวนเรือน 5 แห่งดังนี้

2.1.3.1 บ้านนางสมเกลียว กระจ่างจิต บ้านบางจั่ว ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2.1.3.2 บ้านนางผดุง บัวฉิม ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอบางระจัน จังหวัด สิงห์บุรี

2.1.3.3 บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

2.1.3.4 บ้านกระทุ่ม ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1.3.5 กุฎีเจ้าอาวาส วัดปากน้ำ ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ทั้งหมด 5 แห่ง ประดับอยู่บนหลังคาเรือนประธาน

2.1.4 เรือนแฝด 3 ตลอดสายน้ำนี้ พบบ้านแฝด 3 อยู่ 4 แห่ง ประดับด้วย ปั้นลมแบบตัวเหงาทั้ง 4 แห่ง ดังนี้

2.1.4.1 บ้านนายสมาน ภูไทรรัตน์ บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอ โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

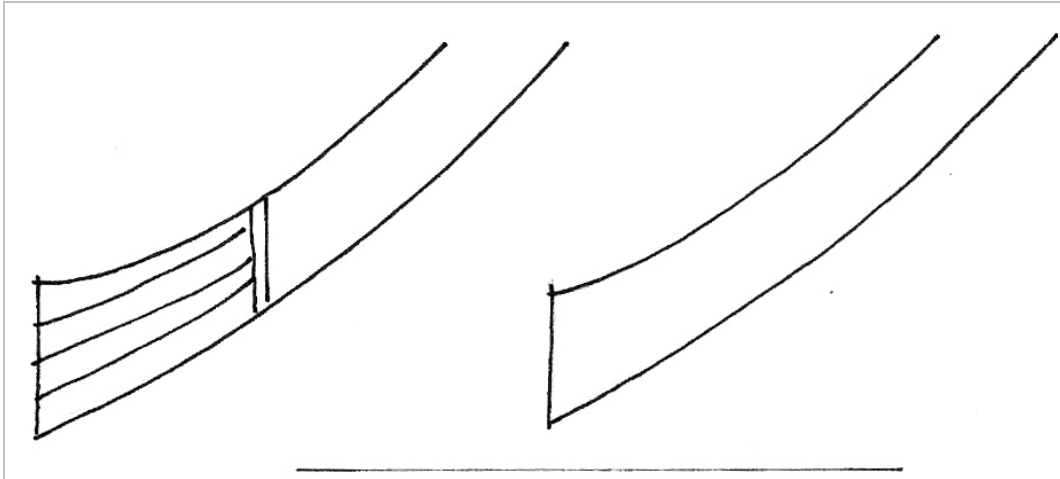
2.1.4.2 บ้านอาจารย์ชินกฤต เกลียวฉลาด ตำบลสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัย ชาญ จังหวัดอ่างทอง

2.1.4.3 วัดชุมทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

2.1.4.4 บ้านนางบุพผา รักคำปัน บ้านลาดชิด ตำบลลาดชิด อำเภอผัก ไร่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทั้งหมด 4 แห่ง ประดับอยู่บนหลังคาเรือนประธานทั้งหมด

2.2 แบบหางปลา พบ 5 แห่ง ในจำนวนแหล่งสำรวจ 26 แห่ง ประดับอยู่บน หลังคาเรือนประเภทต่าง ๆ ดังนี้



ปั้นลมหางปลา แม่น้ำน้อย

2.2.1 เรือนเดี่ยว พบเพียงหนึ่งเดียวในจำนวนแหล่งสำรวจ 16 แห่ง

2.2.1.1 บ้านบางจึก ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นบ้านฝาสำรวจไม่จริง หลังคามุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ ความลาดชันน้อยกว่าเรือนประธานโดยทั่วไป น่าจะเป็นเรือนครัวเดิม

2.2.2 เรือนหมู่ ในเขตลุ่มแม่น้ำน้อย พบเรือนหมู่เพียงแห่งเดียว ไม่ได้ประดับด้วยปั้นลมแบบหางปลาด้วย

2.2.3 เรือนแฝด 2 พบเพียงแห่งเดียว ในจำนวนแหล่งสำรวจ 5 แห่ง ดังนี้

2.2.3.1 บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประดับอยู่บนหลังคาเรือนคู่แฝด

2.2.4 เรือนแฝด 3 พบ 3 แห่ง ในจำนวนแหล่งสำรวจ 3 แห่ง

2.2.4.1 บ้านอาจารย์ชินกฤต เฉลียวฉลาด ตำบลสีร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประดับอยู่บนหลังคาเรือนคู่แฝด

2.2.4.2 กุฏิวัดชุมทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประดับอยู่บนหลังคาเรือนคู่แฝดที่สร้างใหม่

2.2.4.3 บ้านนางบุพผา รักคำปัน บ้านลาดชิด ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ฝา

3.1 ฝาปะกน พบ 17 แห่ง กระจายอยู่ตลอดสายแม่น้ำน้อย ตั้งแต่จังหวัดสิงห์บุรีถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบมากกว่าฝาชนิดอื่น ๆ

3.2 ฝาลูกฟัก พบแห่งเดียว ที่บ้านกระทุ่ม ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 ฝาสาขบัว พบ 6 แห่ง ดังนี้

3.3.1 บ้านนางสมเกลียว กระจำจิด บ้านบางจัว ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับฝาเรือนบ้านแฝด 2

3.3.2 บ้านนางแป้งหอม วงศ์วาด ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอดำรงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

3.3.3 บ้านนายฉัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนแฝด 2

3.3.4 บ้านนายแสง คงบุญ บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

3.3.5 ภู่วัดคอมฤตสถิตาราม ตำบลอมฤต อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3.6 วัดย่านอ่างทอง ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตำหนักวังหน้าเดิม

3.4 ฝากระดาน พบเพียงแห่งเดียว บ้านของนายฉลวย มีสกุล บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการซ่อมเปลี่ยนใหม่จากของเดิม

3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่ พบเพียงแห่งเดียว บ้านของนายสัมฤทธิ์ ไม่ทราบนามสกุล ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว

3.6 ฝาสำรวจไม้จริง พบ 3 แห่ง

3.6.1 ภู่วัดชุมทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนแฝด 3

3.6.2 บ้านบางหัก ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

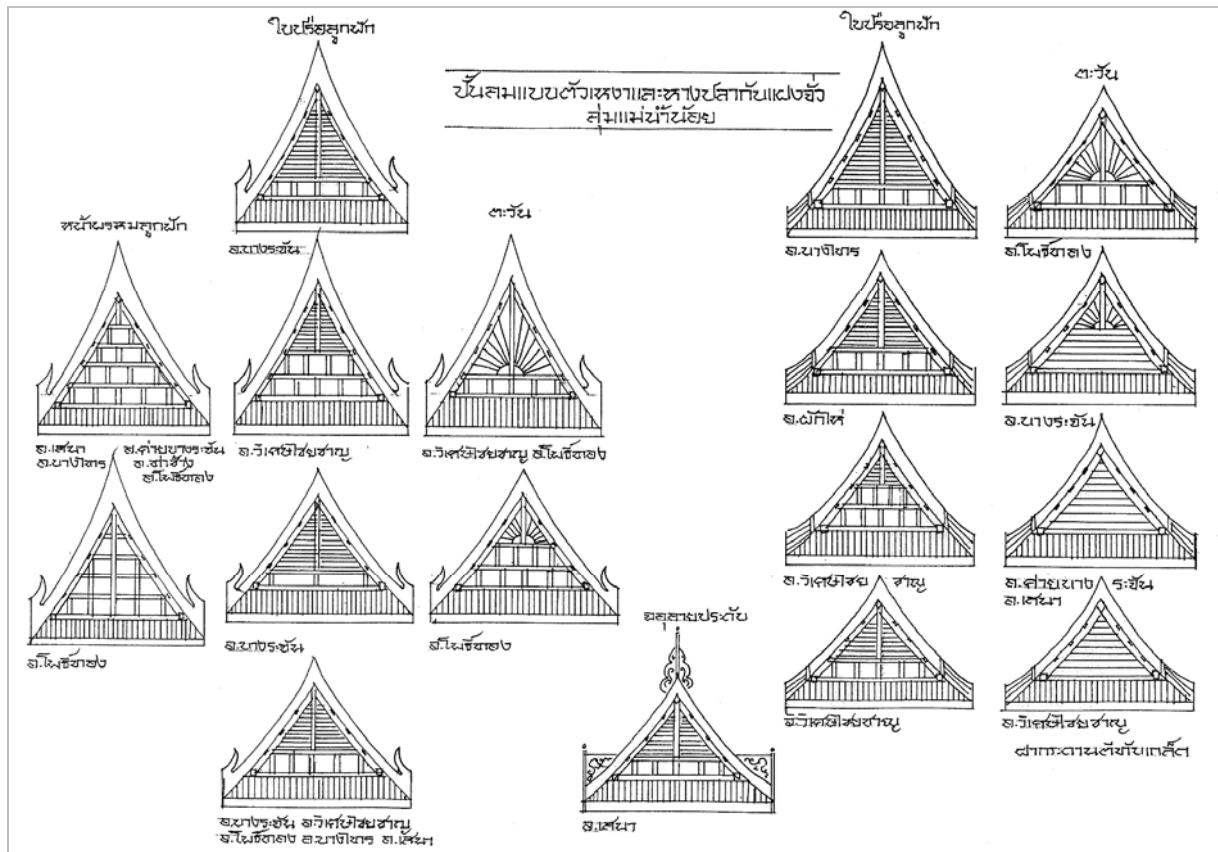
3.6.3 บ้านนางทองหล่อ มะลิลา บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

3.7 ฝาก้างปลา ไม่พบ

3.8 ฝาเพ็ชร์ ไม่พบ (ส่วนมากจะทำไว้ด้านหน้าของห้อง แต่จากการสำรวจไม่อาจที่จะขึ้นบ้านสำรวจได้ สถิติของฝาเพ็ชร์จึงไม่แน่นอน)

4. แผงจั่ว

4.1 หน้าพรหมลูกฟักหรือลูกฟักหน้าพรหม มีจำนวน 16 แห่ง กระจายอยู่ตลอดแม่น้ำน้อย และอยู่กับเรือนทุกประเภท



4.2 ใบปรีอูกลูกฟัก พบ 10 แห่ง กระจายอยู่ตลอดแม่น้ำน้อย และอยู่กับเรือนทุกประเภท

4.3 ใบปรีอู ไม่มีลูกฟัก ไม่พบเลย

4.4 ลายตะวันลูกฟัก พบ 2 แห่ง

4.4.1 บ้านนางเพลินจิตต์ ไม่ทราบนามสกุล ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนหมู่

4.4.2 บ้านนายปริญญา สำนักนี้ ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนเดี่ยว

4.5 ไม่กระดานตีทับเกล็ด พบเพียงแห่งเดียว คือบ้านอาจารย์ชินกฤต เฉลียวฉลาด ตำบลสีร้อย อำเภอกวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนแฝด 3

4.6 ไม่กระดานตีชน พบ 2 แห่ง

4.6.1 บ้านนายสมาน ภูไทรรัตน์ บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนแฝด 3

4.6.2 ภูวิวัฒน์ทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอกวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับเรือนแฝด 3

4.7 ไม่กระดานตีเว้นช่อง ไม่พบ

5. เครื่องมุง

5.1 กระเบื้องเคลือบดินเผา พบเพียง 3 แห่ง

5.1.1 บ้านนางแบ่งหอม วงศ์วาด ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอลำบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

5.1.2 วัดย่านอ่างทอง ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นค่านักจากวังหน้าสมัยรัชกาลที่ 3 นำมาถวายวัดให้เป็นกุฏิพระสงฆ์

5.1.3 กุฏิวัดโคกเสือ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

5.2 กระเบื้องซีเมนต์ 10 แห่ง

5.2.1 บ้านนายต๋อ คู่เทียม ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 50-80 ปี

5.2.2 บ้านนายสมาน ภูไทรรัตน์ บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนแฝด 3 อายุประมาณ 80-100 ปี

5.2.3 บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

5.2.4 บ้านนายฉลวย มีสกุล บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

5.2.5 บ้านนายแสวง คงบุญ บ้านโพธิ์รังนก ตำบลโพธิ์รังนก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

5.2.6 บ้านนางหัก ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

5.2.7 บ้านนางเพลินจิตต์ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนหมู่

5.2.8 บ้านนายปริญญ์ สำนักนี้ ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว อายุ 135 ปี ในสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์

5.2.9 บ้านบางกระทุ่ม ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับบ้านเรือนแฝด 2

5.2.10 กุฏิวัดปากน้ำ ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับกุฏิแฝด 2

5.3 กระเบื้องกาบ ไม่พบ

5.4 กระเบื้องลอน สมัยใหม่ มี 3 แห่ง เป็นการซ่อมเปลี่ยนจากของเดิม

5.4.1 กุฏิวัดสกุณา ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

5.4.2 บ้านนายสัมฤทธิ์ ไม่ทราบนามสกุล ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 80-100 ปี

5.4.3 ภู่วัดคอมฤตสิทธิธาราม ตำบลอมฤต อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.5 สังกะสี พบมากที่สุด 12 แห่ง กระจายอยู่ตลอดแม่น้ำน้อย ตั้งแต่เหนือจรดใต้

5.5.1 บ้านนางสมเกลียว กระ้างจิต บ้านบางจัว ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับบ้านเรือนแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

5.5.2 บ้านนายผดุง บัวฉิม บ้านท้องคุ้ง ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับเรือนแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

5.5.3 บ้านนางอุ่ม จงเจริญ ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอกำแพงบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 100 ปี

5.5.4 บ้านข้างวัดจุฬามณี บ้านองครักษ์ ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 100 ปี

5.5.5 บ้านนายสมาน ภูไทรรัตน์ บ้านวังถ้ำ ตำบลบางระกำ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านแฝด 3 อายุประมาณ 80-100 ปี

5.5.6 บ้านอาจารย์ชินกฤต เฉลียวฉลาด ตำบลสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านแฝด 3 อายุประมาณ 100 ปี

5.5.7 บ้านนายถวิล อ่อนนิ่ม บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

5.5.8 ภู่วัดชุมทอง ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่กับบ้านแฝด 3 อายุประมาณ 80-100 ปี

5.5.9 ภู่วัดคอมฤตสิทธิธาราม ตำบลอมฤต อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.5.10 บ้านนางบุพผา รักคำปิ่น บ้านลาดชิด ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับบ้านเรือนแฝด 3

5.5.11 บ้านนางกาหลง กรอบกระจก บ้านกระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.5.12 บ้านนางทองหล่อ มะลิลา บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่กับบ้านเรือนเดี่ยว

6. เสา

6.1 คอนกรีต 17 แห่ง เป็นเสาที่เปลี่ยนใหม่จากเสาไม้เดิมที่ชำรุด

6.2 ไม้ 9 แห่ง เป็นของเดิมที่ยังไม่ถูกเปลี่ยน

6.2.1 บ้านนางสมเกลียว กระจำจิด บ้านบางจัว ตำบลโพธิ์ชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี บ้านเรือนแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

6.2.2 บ้านนางแป้งหอม วงศ์วาด ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี บ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 80-100 ปี

6.2.3 บ้านนายผดุง บัวฉิม บ้านท้องคุ้ง ตำบลโพธิ์สังโฆ อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี บ้านเรือนแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

6.2.4 บ้านข้างวัดจุฬามณี บ้านองครักษ์ ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 100 ปี

6.2.5 บ้านนายณัฐพล ยังประดิษฐ์ บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง บ้านแฝด 2 อายุประมาณ 100 ปี

6.2.6 บ้านนางถวิล อ่อนนิ่ม บ้านมะขาม ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 100 ปี

6.2.7 บ้านบางหัก ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว อายุประมาณ 80-100 ปี

6.2.8 บ้านนายปริญญ์ สำนักนี้ ตำบลบางพลับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านเรือนเดี่ยว อายุ 135 ปี สมัยรัชกาลที่ 5

6.2.9 ภู่วัดปากน้ำ ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภู่วัดแฝด 2

7. อายุ ตั้งแต่ 50 ปีถึง 186 ปี คือตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงรัชกาลที่ 3

- บ้านอายุประมาณ 100 ปี มี 13 แห่ง
- บ้านอายุเกิน 100 ปี มี 2 แห่งคือ

บ้านนายปริญญ์ สำนักนี้ อายุ 135 ปี สมัยรัชกาลที่ 5

ภู่วัดย่านอ่างทอง อายุระหว่าง 159-186 ปี สมัยรัชกาลที่ 3

[illegible]

ข้อมูลจากตารางที่ 3 แม่น้ำลพบุรี จำนวนทั้งหมด 11 แห่ง

1. ประเภทของเรือน

1.1 เรือนเดี่ยว พบทั้งหมด 6 แห่ง ตลอดแม่น้ำลพบุรี

1.2 เรือนหมู่ พบเพียงแห่งเดียว บ้านของนายวรรัตน์ เรือนเกศา ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุประมาณ 130 ปี

1.3 เรือนแฝด 2 พบ 4 แห่ง

1.3.1 คุ้มวัดเขียนลาย ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.2 บ้านนางละอัย ไม่ทราบนามสกุล ตำบลลำพะเนียง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.3 บ้านนายรัตน ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.4 บ้านเรือนแฝดทางปลา ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลเสาธง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

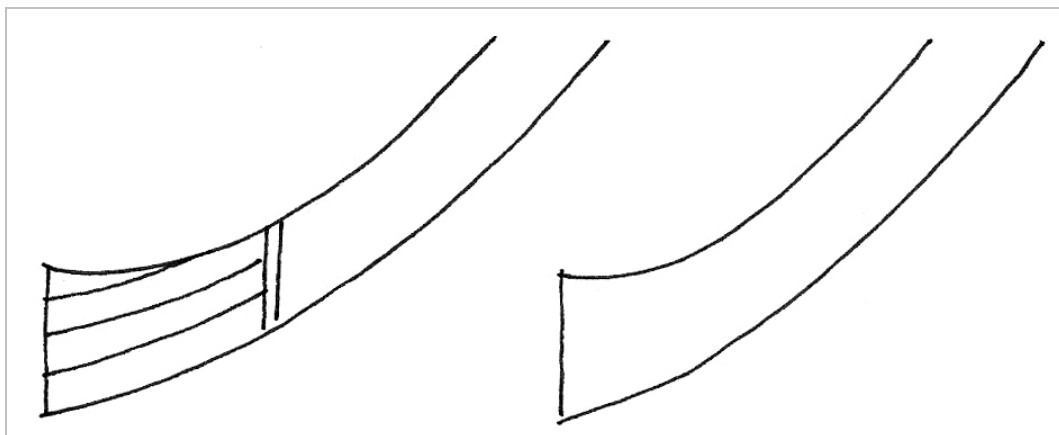
1.4 เรือนแฝด 3 ไม่พบ

2. ปั้นลม

2.1 แบบตัวเหงา พบทั้ง 11 แห่ง ทั้งบ้านเรือนเดี่ยว เรือนหมู่ เรือนแฝด 2 และเรือนแฝด 3

2.2 แบบหางปลา พบ 4 แห่ง

2.2.1 คุ้มวัดกระโจม ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คุ้มเดี่ยว



ปั้นลมหางปลา แม่น้ำลพบุรี

2.2.2 คุ้มวัดโบสถ์ ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คุ้มเดี่ยว

2.2.3 บ้านนายรัตน ไม่ทราบนามสกุล อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนแฝด 2

2.2.4 บ้านนายนวนรัตน์ เรือนเกศา ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนหมู่ อายุ 130 ปี

3. ฝา

3.1 ปะกน 6 แห่ง กระจายตลอดแม่น้ำลพบุรี จากอำเภอบ้านแพรกถึงอำเภอพระนครศรีอยุธยา

3.2 ลูกฟัก 1 แห่ง บ้านริมถนนทางเข้าอำเภอบ้านแพรก ไม่ทราบชื่อเจ้าของบ้าน ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 ฝาสายบัว พบ 3 แห่ง

3.3.1 กุฏิวัดเขียนลาย ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3.2 กุฏิวัดโบสถ์ ตำบลพิศตะเพียน อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างใหม่

3.3.3 กุฏิวัดโบสถ์ ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.4 ฝากระดาน 2 แห่ง

3.4.1 บ้านนายรัตน ไม่ทราบนามสกุล ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนแฝด 3

3.4.2 บ้านเรือนแฝดหางปลา ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลเสาธง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.5 ฝาสำรวจไม้ไผ่ พบเพียงแห่งเดียว ที่บ้านแฝดหางปลา ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลเสาธง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

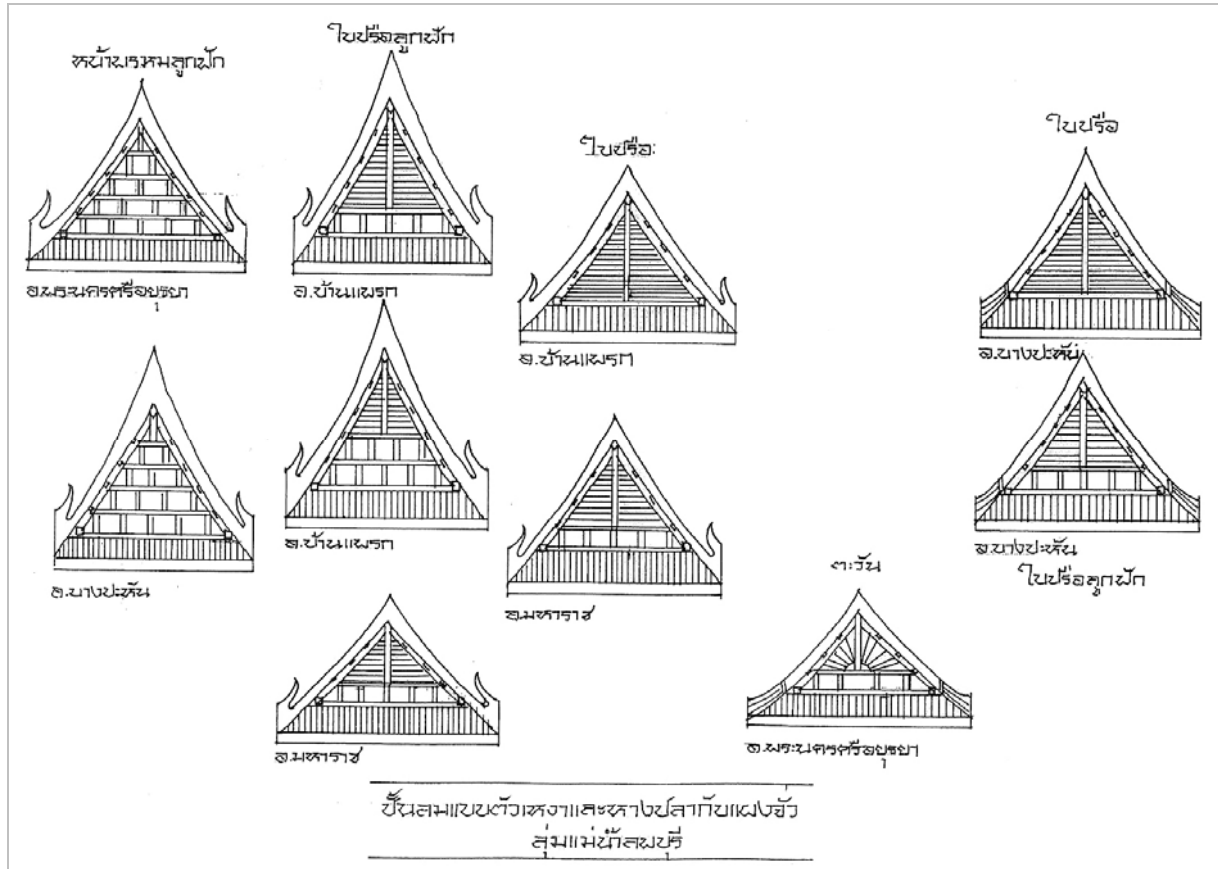
3.6 ฝาสำรวจไม้จริง ไม่พบ

3.7 ฝาลายก้างปลา ไม่พบ

3.8 ฝาเพ็ชร์ ไม่พบ ฝาเพ็ชร์ส่วนมากจะทำไว้ที่ฝาห้องด้านหน้า แต่ข้อจำกัดของการสำรวจไม่สามารถจะขึ้นเรือนเจ้าของบ้านได้ ด้วยเหตุผลที่เขากล่าวมาแล้วข้างต้น จึงไม่อาจนับเป็นสถิติได้

4. แผงจั่ว

4.1 หน้าพรหมลูกฟักหรือลูกฟักหน้าพรหม 7 แห่ง กระจายอยู่ตลอดแม่น้ำลพบุรี กับเรือนทุกประเภท



4.2 ใบปรีลูกฟัก 5 แห่ง ตลอดแม่น้ำลพบุรี จากอำเภอบ้านแพรกถึงอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา ไม่พบว่าทำกับเรือนหมู่ ซึ่งมีแห่งเดียว

4.3 ใบปรีไม่มีลูกฟัก ไม่พบ

4.4 ลายตะวันลูกฟัก พบแห่งเดียว เรือนครัวของนายวรรัตน์ เรือนเกศา ตำบล
คลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา

4.5 ไม้กระดานตีทับเกล็ด ไม่พบ

4.6 ไม้กระดานตีชน พบ 2 แห่ง

4.6.1 กุฏิวัดเขียนลาย ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

4.6.2 กุฏิวัดแจ้ง ตำบลพิศตะเพียน อำเภอบ้านแพรก จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

4.7 ไม้กระดานตีเว้นช่อง ไม่พบ

5. เครื่องมุง

5.1 กระเบื้องเกล็ดดินเผา 6 แห่ง กระจายตลอดแม่น้ำลพบุรี

5.1.1 กุฏิวัดเขียนลาย ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา กระเบื้องใหม่

5.1.2 กุฏิวัดกระโจม ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
กระเบื้องใหม่

5.1.3 กุฏิวัดแจ้ง ตำบลพิศตะเพียน อำเภอบ้านแพรก จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา กระเบื้องใหม่

5.1.4 กุฏิวัดโบสถ์ ตำบลพิศตะเพียน อำเภอบ้านแพรก จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา กระเบื้องใหม่

5.1.5 กุฏิวัดน้ำเต้า ตำบลน้ำเต้า อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
กระเบื้องใหม่

5.1.6 บ้านนายนวนรัตน์ เรือนเกศา ตำบลคลองสระบัว อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.2 กระเบื้องซีเมนต์ ไม่พบ

5.3 กระเบื้องกาบ ไม่พบ

5.4 กระเบื้องลอนสมัยใหม่ 3 แห่ง

5.4.1 บ้านริมทางเข้าอำเภอบ้านแพรก ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลบ้านแพรก
อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านเดี่ยว อายุประมาณ 80-100 ปี

5.4.2 กุฏิวัดกระโจม ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.4.3 กุฏิวัดโบสถ์ ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.5 สังกะสี 3 แห่ง

5.5.1 บ้านนางละอัย ไม่ทราบนามสกุล ตำบลสำพะเนียง อำเภอมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนแฝด 2 อายุประมาณ 80-100 ปี

5.5.2 บ้านนายรัตน ไม่ทราบนามสกุล ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนแฝด 2

5.5.3 บ้านแฝดหางปลา ไม่ทราบชื่อเจ้าของ ตำบลเสาธง อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านแฝด 2

5.6 หญา ไม่พบ

5.7 จาก ไม่พบ

6. เสา

6.1 คอนกรีต 10 แห่ง

6.2 ไม้ 1 แห่ง บ้านของนายนวนรัตน์ เรือนเกศา ตำบลคลองสระบัว อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนหมู่ อายุ 130 ปี

7. อายุ มีเรือนสร้างใหม่ 2 แห่ง ไม่ทราบอายุ 5 แห่ง 80-100 ปี 2 แห่ง และเกิน 100 ปี
1 แห่ง

[illegible]

ข้อมูลจากตารางที่ 4 แม่น้ำป่าสัก จำนวน 4 แห่ง

1. ประเภทของเรือน

- 1.1 เรือนเดี่ยว จำนวน 4 แห่ง เป็นกุฏิพระทั้งหมด
- 1.2 เรือนหมู่ ไม่พบ
- 1.3 เรือนแฝด 2 ไม่พบ
- 1.4 เรือนแฝด 3 ไม่พบ

2. ปั้นลม

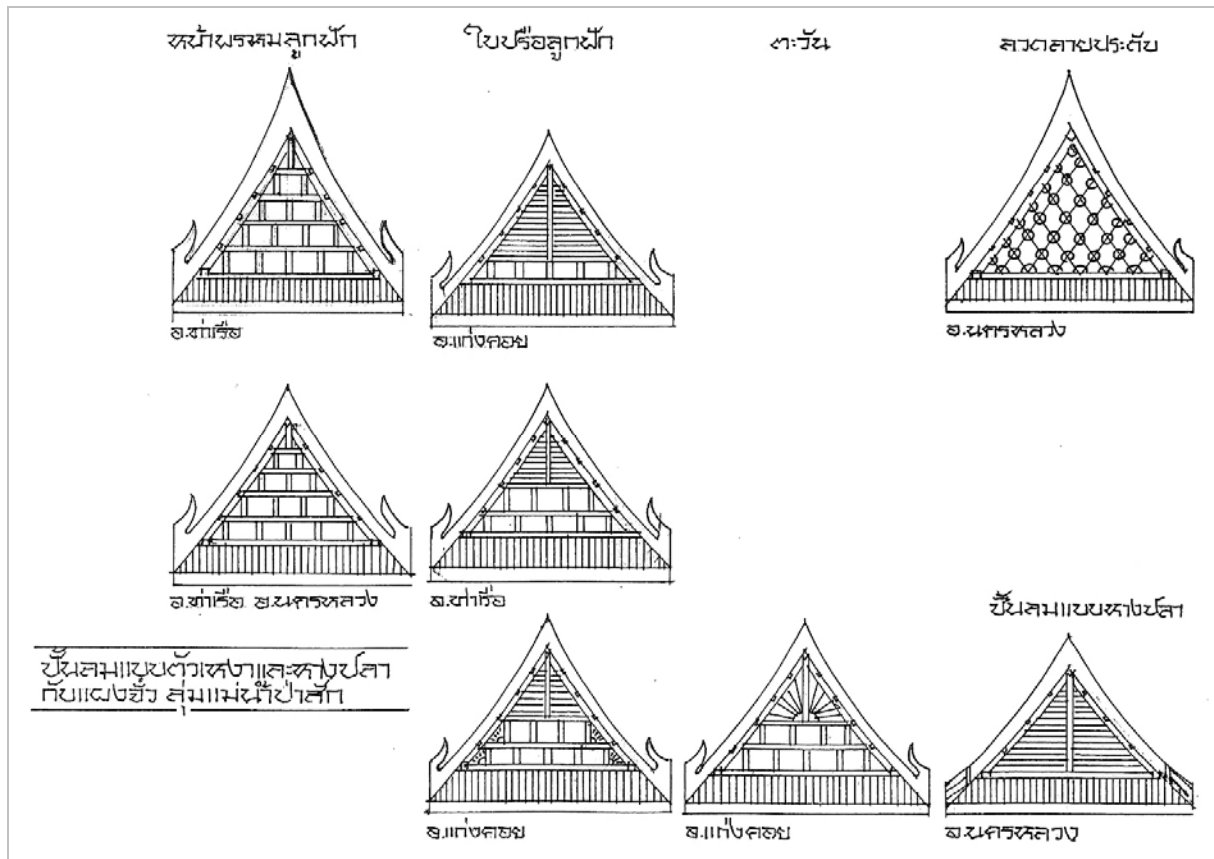
- 2.1 แบบตัวเหงา พบทั้ง 4 แห่ง
- 2.2 แบบหางปลา พบ 1 แห่ง วัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดนี้พบกุฏิแบบเรือนเดี่ยว 2 หลัง ประดับตัวเหงา 1 หลัง และหางปลา 1 หลัง

3. ฝา

- 3.1 ฝาปะกน 2 แห่ง
 - 3.1.1 วัดวังแดงเหนือ ตำบลวังแดง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กุฏิสร้างใหม่
 - 3.1.2 วัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กุฏิเดี่ยว อายุประมาณ 100 ปี
- 3.2 ฝาลูกฟัก 1 แห่ง กุฏิวัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
- 3.3 ฝาสายบัว 3 แห่ง
 - 3.3.1 กุฏิวัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
- 3.4 ฝากระดาน ไม่พบ
- 3.5 ฝาสำรวจไม่ไผ่ ไม่พบ
- 3.6 ฝาสำรวจไม้จริง ไม่พบ
- 3.7 ฝาก้างปลา ไม่พบ
- 3.8 ฝาเฟี้ยม พบ 1 แห่ง ที่วัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

4. แผงจั่ว

- 4.1 หน้าพรหมลูกฟักหรือลูกฟักหน้าพรหม พบ 2 แห่ง



4.1.1 กุฏิวัดโพธิ์เอน ตำบลโพธิ์เอน อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สร้างใหม่

4.1.2 กุฏิวัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

4.2 ใบปรีอูลูกผัก พบ 2 แห่ง

4.2.1 กุฏิวัดเตาปูน ตำบลเตาปูน

4.3 ใบปรีอูลูกผัก พบ 1 แห่ง กุฏิวัดเตาปูน ตำบลเตาปูน อำเภอนครหลวง จังหวัดสระบุรี

5. เครื่องมุง

5.1 กระเบื้องเคลือบดินเผา ไม่พบ

5.2 กระเบื้องซีเมนต์ พบ 1 แห่ง กุฏิวัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.3 กระเบื้องกาบ ไม่พบ

5.4 กระเบื้องลอนสมัยใหม่ พบทั้ง 4 แห่ง

5.5 สังกะสี ไม่พบ

5.6 หญา ไม่พบ

5.7 จาก ไม่พบ

6. เสา

6.1 คอนกรีต พบทั้ง 4 แห่ง

6.2 เสาไม้ ไม่พบ

7. อายุ ใหม่ 2 หลัง ประมาณ 100 ปี 2 หลัง คือที่วัดเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี กับวัดดงหวาย อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลจากตารางที่ 5 แม่น้ำนครนายก พบ 1 แห่ง

ภูมิแบบเรือนหมู่ ที่วัดทองย้อย ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ใช้ ปั้นลมแบบตัวหงา ฝาปะกน ฝาฉั่วแบบหน้าพรหมลูกฟัก มุงหลังคาด้วยกระเบื้องกาบูน เสา เปลี่ยนจากไม้มาเป็นคอนกรีต อายุประมาณ 100-130 ปี ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติแล้ว

ทิศทาง

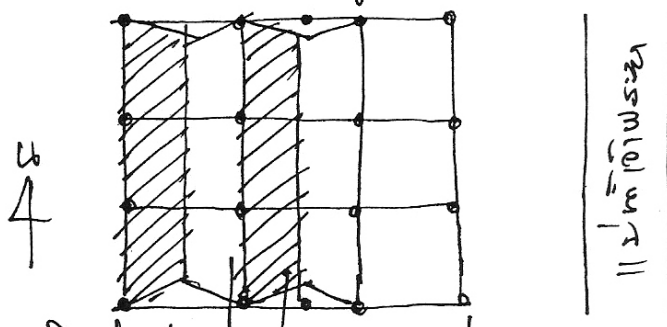
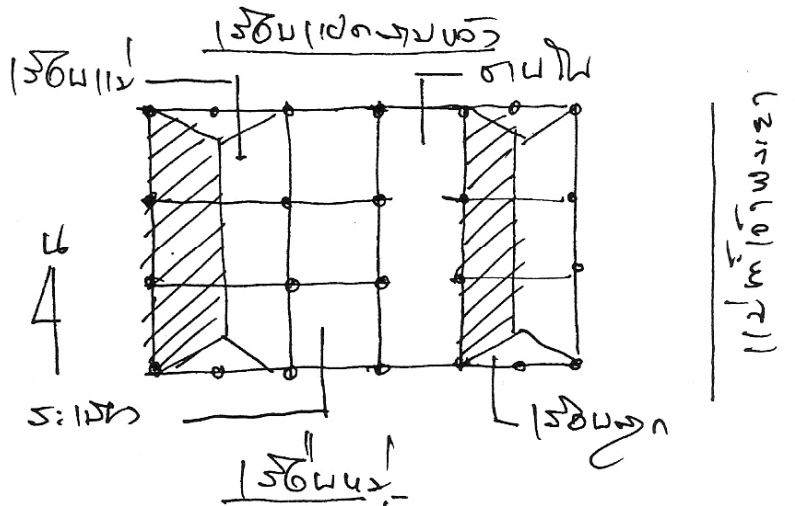
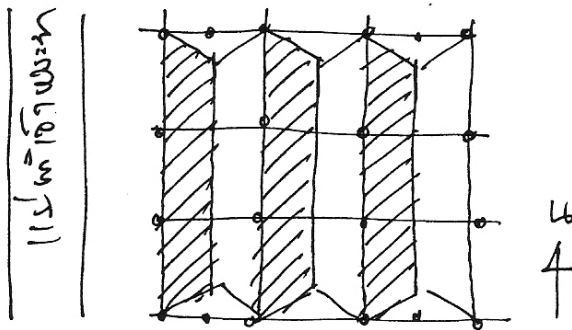
โบราณว่าปลูกเรือนอย่างขวางตะวัน คืออย่างให้ด้านยาวหันเข้าหาตะวันหรือทิศ ตะวันออก เพราะจะได้รับแสงแดดร้อนในตอนเช้าและบ่ายแบบตรง ๆ ความเชื่ออีกแบบหนึ่ง คือ เอาทางสัญจรเป็นหลัก คือหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ ได้ทดลองทำสถิติการวางผังเรือนตามลุ่ม แม่น้ำทั้ง 5 สายไว้ได้ดังนี้

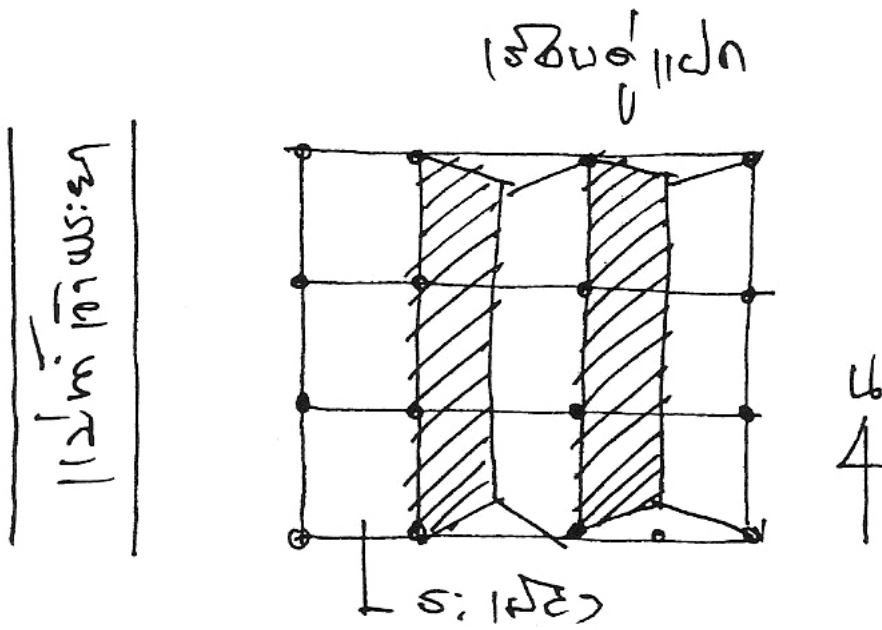
1. แม่น้ำเจ้าพระยา

ลุ่มตัวอย่างจากเรือน 16 แห่งคือ

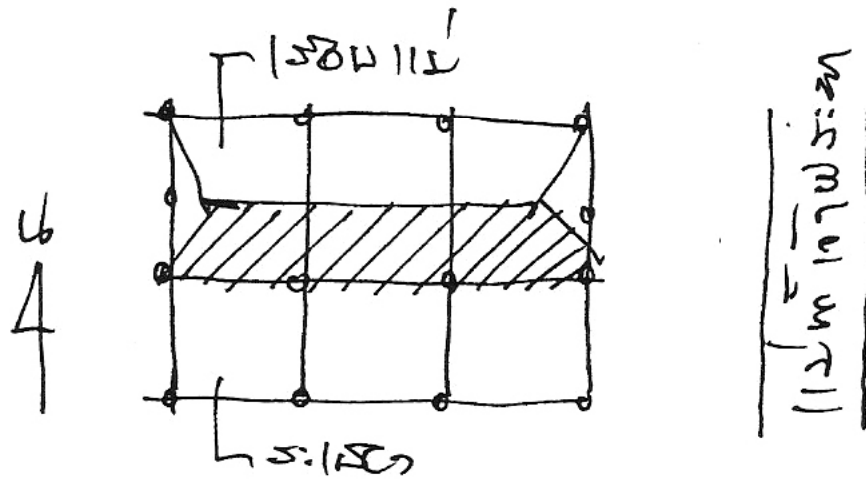
- ให้ด้านสกัดหันเข้าหาทิศตะวันออก-ตะวันตก หรือไม่ขวางตะวัน พบเพียงแห่งเดียว
 - ด้านยาวหันเข้าหาตะวันออก-ตะวันตก พบ 15 แห่ง เป็นบ้านขวางตะวันทั้งสิ้น
- ใน 15 แห่งนี้ ด้านยาวจะขนานกับลำน้ำ โดยเฉพาะด้านระเบียบหันลงน้ำหรือด้านหน้าหันลงน้ำ เกือบทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า การวางผังบ้านเรือนใช้สายน้ำเป็นหลัก

1. ພິພິດພາດໂປຣແກຣມ

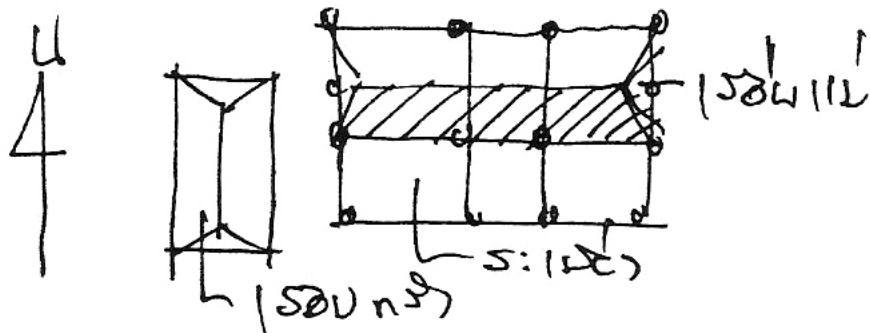




2. นวัตกรรมสถาปัตยกรรม



๑๐๐๐ มม. พรางนวม

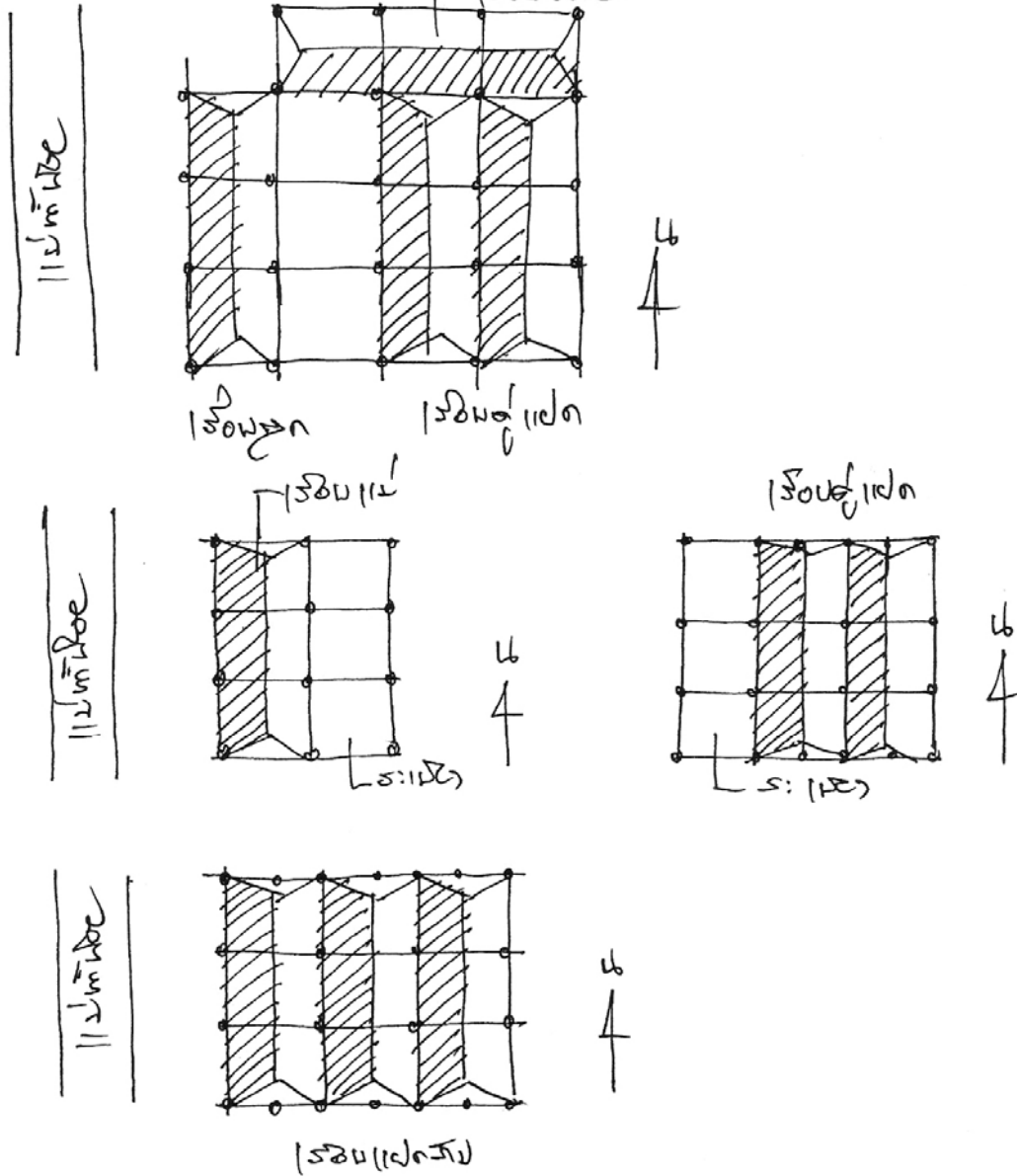


2. แม่น้ำน้อย

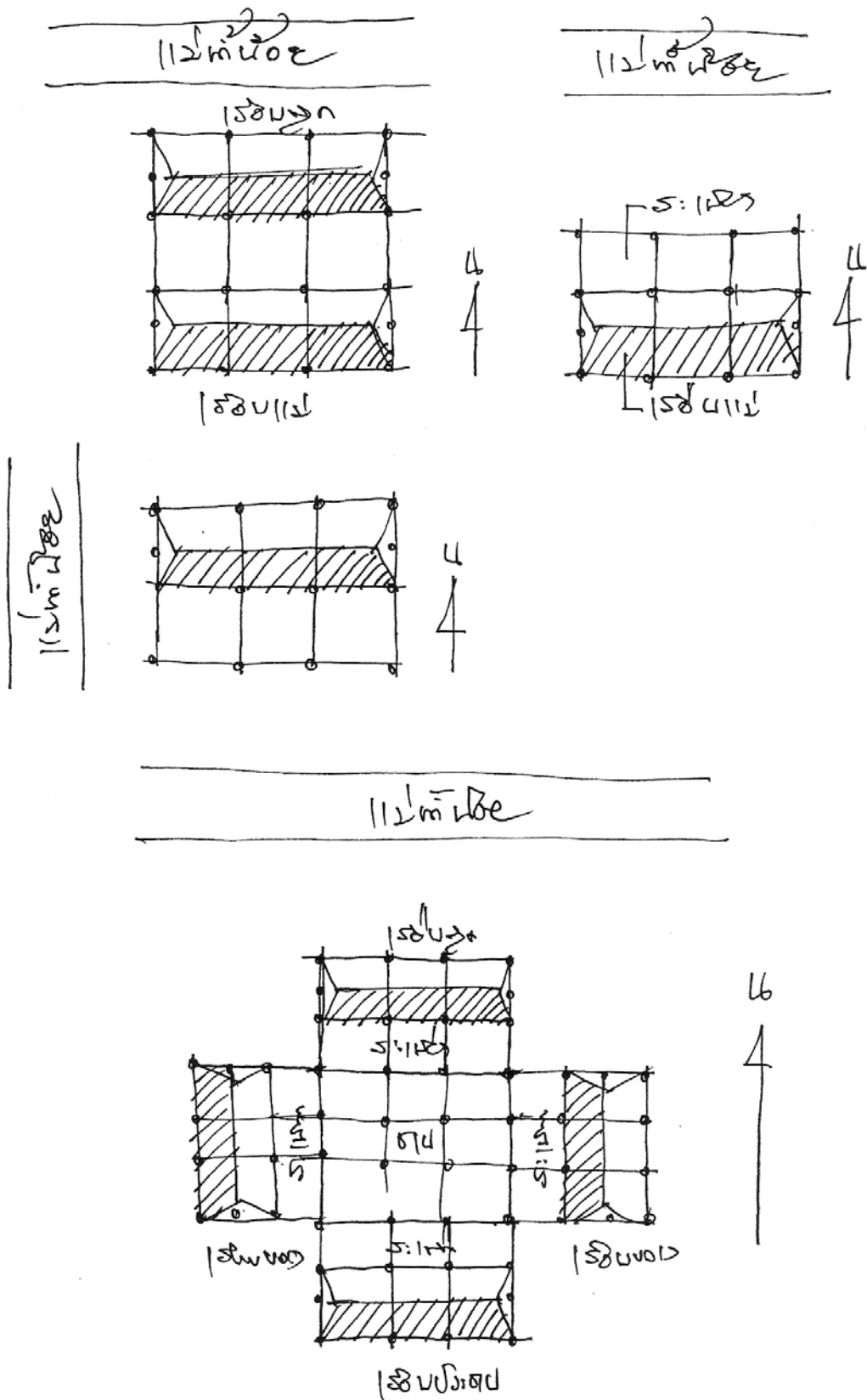
กลุ่มตัวอย่างจากเรือน 12 แห่ง

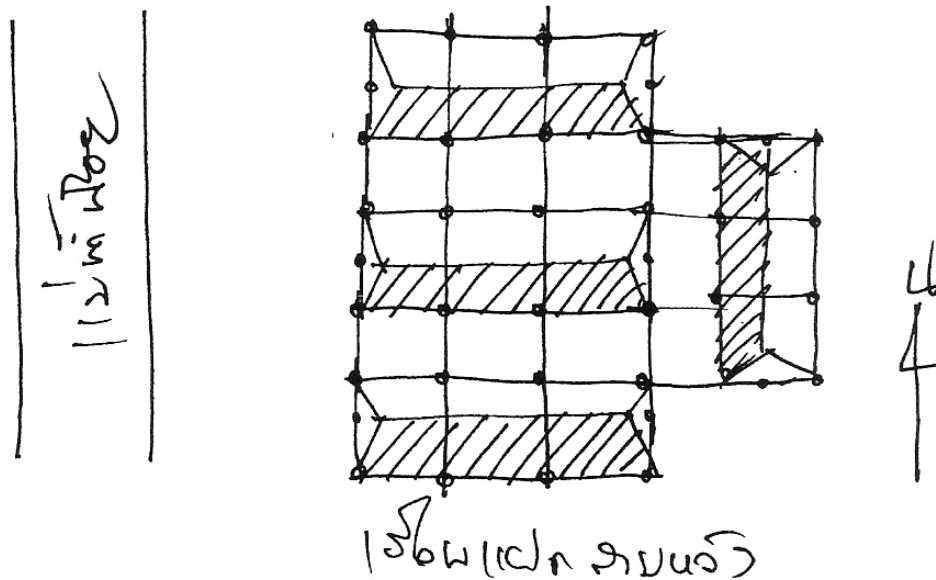
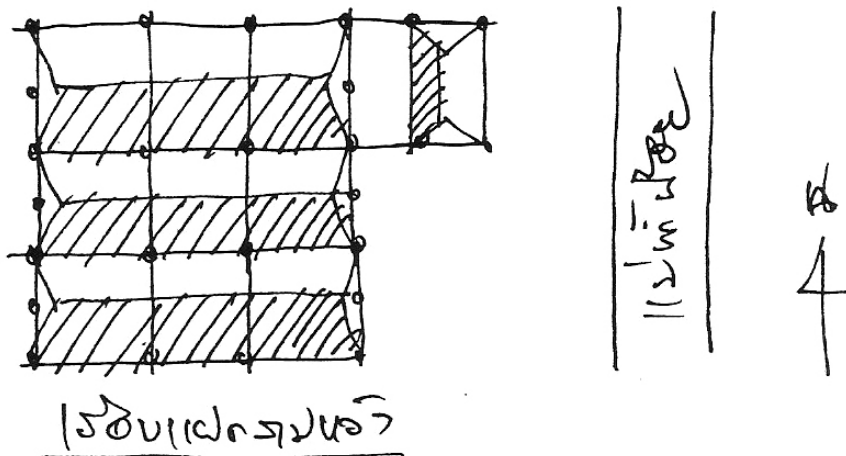
ทรงไทยเรือน 12 แห่ง

1. แบบสถาปัตย์แบบเรือนไทย



2. บันทึกภาพพื้นที่บริเวณ





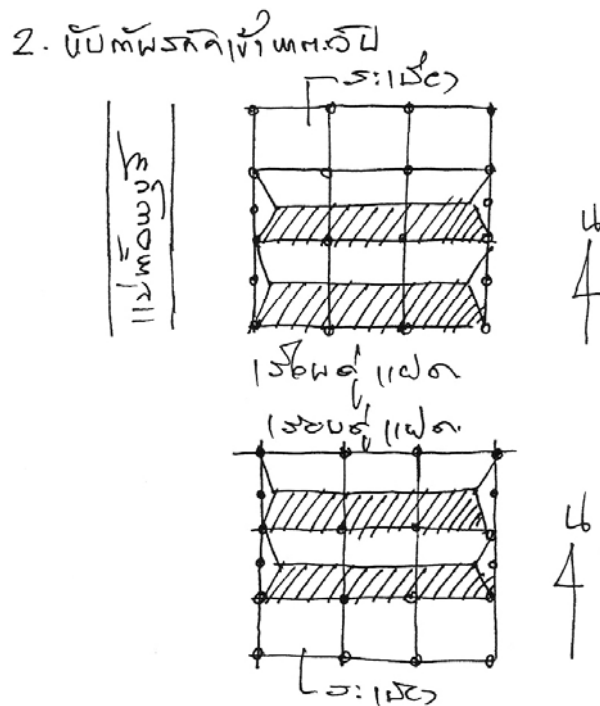
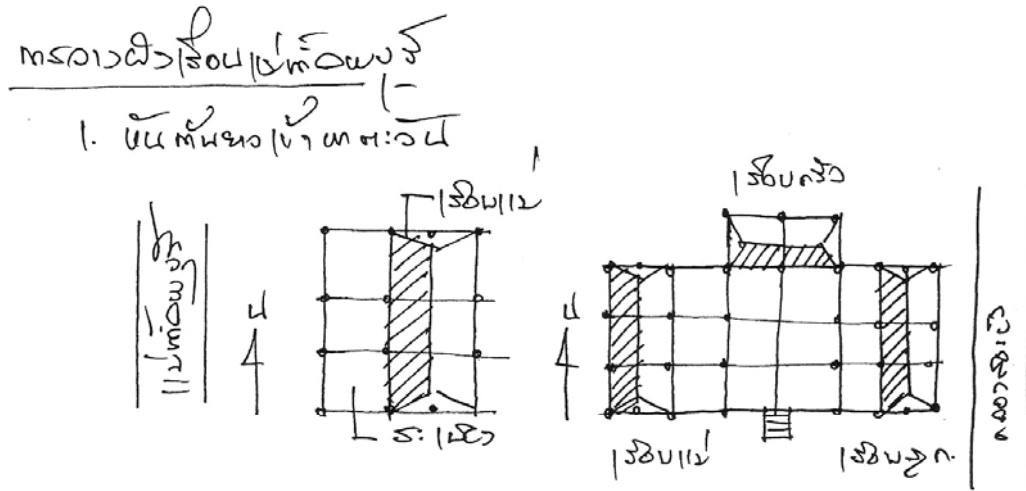
- ให้ด้านสกัดหันไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก 5 แห่ง คือไม่ขวางตะวัน
- ส่วนที่เหลืออีก 7 แห่ง หันด้านยาว ไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก ขวางตะวัน
- และในจำนวน 12 แห่ง หันด้านยาวให้แม่น้ำ 9 แห่ง
- ด้านสกัดลงน้ำ 1 แห่ง

แสดงให้เห็นว่า มีทั้งยี่ดสายน้ำเป็นหลักและทิศทางเป็นหลักด้วย แต่สายน้ำเป็นหลักนั้นมากกว่า

3. แม่น้ำลพบุรี

กลุ่มตัวอย่างจากเรือน 3 แห่ง

- ให้ด้านสกัดหันเข้าหาตะวันออก-ตะวันตกหรือไม่ขวางตะวัน พบ 1 แห่ง

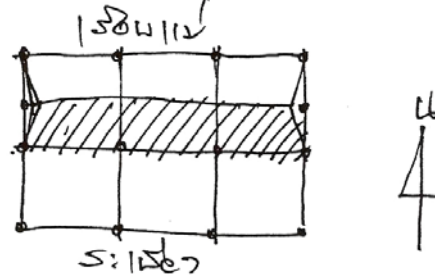


- ส่วนที่เหลืออีก 2 แห่ง หันด้านยาวให้ตะวันออก-ตะวันตก คือขวางตะวัน และหันด้านระเบียงลงน้ำทั้ง 2 แห่ง
- คือมีทั้งขวางตะวันและไม่ขวางตะวัน

4. แม่น้ำป่าสัก

ทรงเรือ (เรือ) ไม้สัก

1. แม่น้ำป่าสัก ไม้สัก



ไม้สัก

- มี 2 ตัวอย่าง

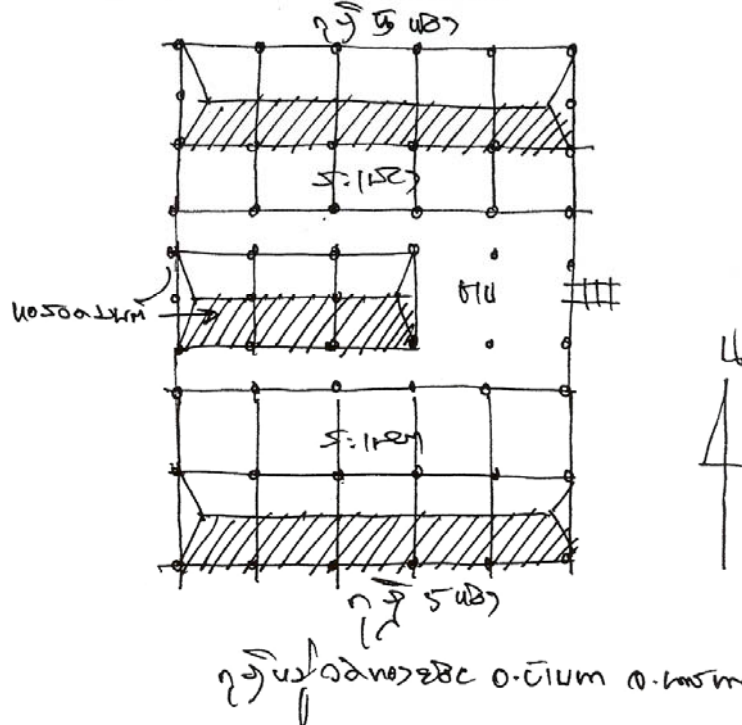
- หันให้ด้านสกัดอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก ทั้ง 2 แห่ง และก็หันหน้าลงน้ำทั้ง 2 แห่งด้วย

5. แม่น้ำนครนายก

เป็นเรือนหมู่ มีทั้งเรือนที่ปลูกขวางและไม่ขวางตะวัน

ทรงเรือ (เรือ) ไม้สัก

1. แม่น้ำนครนายก ไม้สัก



ไม้สัก

เทคนิคการเข้าฝา

พอจะสรุปได้ว่า ชุมชนที่อาศัยแม่น้ำทั้ง 5 สาย การเข้าฝาเรือนตามแบบโบราณเหมือนกันทั้ง 5 สาย แต่มีกฎหนึ่งทำแปลกออกไป

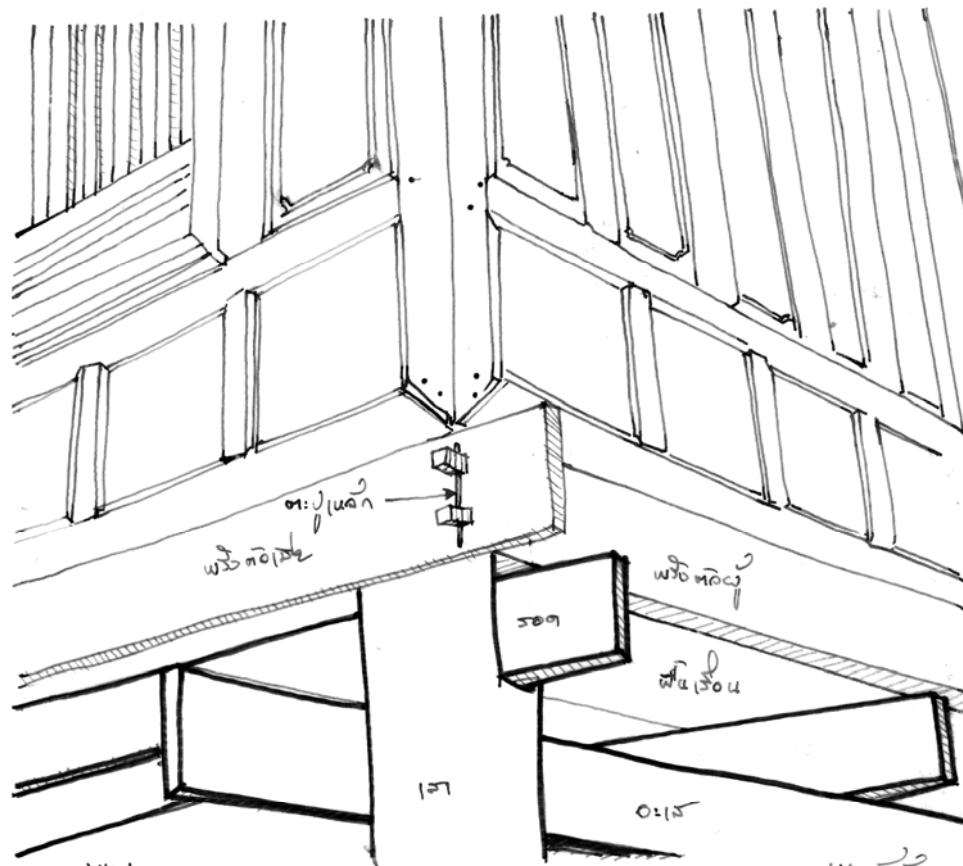
แบบโบราณให้ฝาด้านสกัดทับขอบฝาด้านยาว เพื่อป้องกันฝนสาดเข้าในเรือน ฝนตามฤดูกาลจะมาทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ก็มุดด้านสกัดทับด้านยาวของเรือน

แต่มีแปลกออกไปก็คือ กฎวัดเตาปูน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี คือใช้ด้านยาวทับขอบด้านสกัด

เทคนิคการเข้าพริ้ง

พริ้งไม้แผ่นยาวที่ใช้รองรับฝาเรือนทั้งด้านสกัดและด้านยาว ชุมชนที่อาศัยแม่น้ำทั้ง 5 สาย ทำเหมือนกันหมดคือ พริ้งตัวเมียจะอยู่ด้านสกัด เจาะรูหรือเข้าหางเหยี่ยวสวมกับพริ้งตัวผู้ ด้านยาวมีเดือย 2 เดือย สวมเข้าด้วยกัน พริ้งตัวเมียจึงทับหน้าตัดพริ้งตัวผู้เช่นเดียวกับฝาเรือน



[illegible]

บ้านบางส้มเฒ่า ตำบลท่าอิฐ เขต ๑ นนทบุรี
ตำบลศรีนครินทร์ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
เลขที่ ๑๐๕ บ้านเลขที่ ๑๐๕ หมู่ ๑ ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
วันที่ ๑๐๕ ปี ๑๙๖๖

WCH 1/2 mm
WCH 1/2 mm

บทที่ 11

สรุป

ตารางแสดงประเภทของเรือนและองค์ประกอบ

แม่น้ำ	1. ประเภทของเรือน					2. ปั้นลม			3. ฝา								4. แผงจั่ว							5. เครื่องมุง							6. เสา	7. อายุ	ห ม า ย
	1.1 เรือนเดี่ยว	1.2 เรือนหมู่	1.3 เรือนแฝด 2	1.4 เรือนแฝด 3	1.5 เรือนแฝด 4	2.1 แบบตัวหมา	2.2 แบบทรงโล	2.3 แบบสลัลดล	3.1 ฝาปะกลน	3.2 ฝาฉล	3.3 ฝาสาขัว	3.4 ฝากระดาน	3.5 ฝาลำหวงไม้ไผ่	3.6 ฝาลำหวงไม้จริง	3.7 ฝาลายถังปลา	3.8 ฝาเพ็ชรม	4.1 หนักพรมลวดปัก	4.2 ไม้เรื่อลวดปัก	4.3 ไม้เรื่อ	4.4 ลายตะบันลวดปัก	4.5 ไม้กระดานตีทับเหล็ก	4.6 ไม้กระดานตีหิน	4.7 ไม้กระดานตีไม้เนื้อแข็ง	5.1 กระเบื้องมุงกลีดินเผา	5.2 กระเบื้องมุงซีเมนต์	5.3 กระเบื้องมุงกา	5.4 กระเบื้องลอน	5.5 อั้งกะสี	5.6 ห่อ	5.7 จาก	6.1 เสาคอนกรีต/กลีล็ก	6.2 เสาไม้	
เจ้าพระยา	23	4	9	4	-	28	15	-	29	6	3	2	5	1	-	2	19	12	-	3	1	-	3	7	5	1	1	1	1	-	27	10	50-130
น้อย	16	1	5	4	-	24	5	1	17	1	6	1	1	3	1	-	16	10	1	2	1	2	-	3	1	-	3	1	-	-	17	9	50-186
ลพบุรี	6	1	4	-	-	11	4	-	6	1	3	2	2	1	-	-	7	5	-	1	-	2	-	6	-	-	3	3	-	-	10	1	80-130
ป่าสัก	4	-	-	-	-	4	1	-	2	1	3	-	-	-	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	4	-	ปัจจุบัน-100
นครนายก	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	130
รวม	49	7	18	8	-	71	25	1	55	8	15	8	5	1	2		45	29	1	7	2	4	3	16	16	2	2	3	1	-	59	20	ปัจจุบัน-186

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า

1. ประเภทเรือนเดี่ยว หรือเรือนครอบคร้วเดียว พบมากที่สุดคือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา 23 แห่ง แม่น้ำน้อย 16 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 6 แห่ง แม่น้ำป่าสัก 4 แห่ง แม่น้ำนครนายกไม่พบ ตัวเลขที่นำมาแสดงชี้ให้เห็นว่าเรือนครอบคร้วเดียวนั้นมีมากถึง 49 แห่งด้วยกัน เป็นที่นิยมในกลุ่มน้ำเกือบทุกสาย
2. ประเภทเรือนหมู่ แม่น้ำเจ้าพระยาพบ 4 แห่ง แม่น้ำน้อย 1 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 1 แห่ง แม่น้ำป่าสักไม่พบ แม่น้ำนครนายก 1 แห่ง แสดงให้เห็นว่า เรือนหมู่นั้นเหลือน้อยมาก พบเพียง 7 แห่งเท่านั้น
3. เรือนแฝด 2 แม่น้ำเจ้าพระยา 9 แห่ง แม่น้ำน้อย 5 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 4 แห่ง แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำนครนายกไม่พบ เรือนแฝด 2 นี้ มีทั้งที่สร้างขึ้นมา 2 หลังพร้อม ๆ กันกับยกกระเบื้องขึ้น เป็นหลังคาทรงจั่ว ในระยะหลัง ๆ มีปั้นหยาและมะนิลาด้วย รวมแล้ว 18 แห่ง
4. เรือนแฝด 3 พบ 8 แห่ง แม่น้ำเจ้าพระยา 4 แห่ง แม่น้ำน้อย 4 แห่ง แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำนครนายกไม่พบ
5. ปั้นลมแบบตัวเหงาเป็นแบบยอดนิยม พบอยู่ทุกลุ่มแม่น้ำ ไม่ว่าจะเป็นเรือนเดี่ยว เรือนแฝด หรือเรือนหมู่
6. ปั้นลมแบบหางปลา เป็นแบบที่นิยมรองลงมา และส่วนใหญ่จะประดับกับเรือนคู่แฝด ประดับกับเรือนประธานก็มีบ้างแต่น้อย ลุ่มแม่น้ำนครนายกไม่พบ ส่วนลุ่มแม่น้ำอีก 4 สาย พบทุกสาย
7. ปั้นลมแบบจตุสดมภ์ประดับ พบเพียงแห่งเดียว ที่เรือนคู่แฝด ลุ่มแม่น้ำน้อย ปั้นลมแบบนี้จะประดับบ้านเรือน “แบบขนมปังจิง” นิยมกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6
8. ฝาปะกน พบทั้ง 5 ลุ่มน้ำ
9. ฝาฉลุปัก ไม่พบเพียงลุ่มน้ำเดียวคือ ลุ่มน้ำนครนายก
10. ฝาสาขยบัว ไม่พบเพียงลุ่มน้ำเดียวคือ ลุ่มน้ำนครนายก
11. ฝากระดาน เป็นฝาที่มีมาในสมัยหลัง คงพร้อม ๆ กับเรือนปั้นหยาและเรือนมะนิลา ส่วนที่มีอยู่กับเรือนไทยเป็นการซ่อมเปลี่ยนจากของเดิม มีที่แม่น้ำเจ้าพระยา 2 แห่ง แม่น้ำน้อย 1 แห่ง และแม่น้ำลพบุรี 2 แห่ง
12. ฝาสำรวจไม้ไผ่ ฝาประเภทนี้ส่วนมากจะใช้เป็นฝาเรือนคร้ว เหลือน้อยมาก แม่น้ำเจ้าพระยา 5 แห่ง แม่น้ำน้อย 1 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 2 แห่ง อีกสองแม่น้ำไม่พบ และคงจะหาช่างทำอีกไม่ได้แล้ว คงจะสูญไปในไม่ช้าเท่าที่เหลือน้อยก็ชำรุดผุพังมากทุกหลัง
13. ฝาสำรวจไม้จริง พบน้อยมากอีกเช่นกัน แม่น้ำเจ้าพระยาพบเพียง 1 แห่ง แม่น้ำน้อย 3 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 1 แห่ง ส่วนอีก 2 แม่น้ำไม่พบ
14. ฝาฉลุข้างปลา พบแห่งเดียวที่แม่น้ำน้อย เป็นฝาเดี่ยว
15. ฝาเพ็ชรม พบที่แม่น้ำเจ้าพระยา 2 แห่ง

16. แฉงจั่วแบบลูกฟักหน้าพรหมหรือหน้าพรหมลูกฟัก พบทุกกลุ่มแม่น้ำ จำนวนมากที่สุด
17. แฉงจั่วแบบใบปรี้อลูกฟัก พบเกือบทุกกลุ่มแม่น้ำ ยกเว้นแม่น้ำนครนายก และเป็นอันดับรองลงมา
18. แฉงจั่วแบบใบปรี้อไม่มีลูกฟัก พบ 2 แห่ง แม่น้ำน้อย 1 แห่ง แม่น้ำป่าสัก 1 แห่ง
19. แฉงจั่วแบบลายตะวันลูกฟัก พบ 4 กลุ่มน้ำ เจ้าพระยา 3 แห่ง แม่น้ำน้อย 2 แห่ง แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสักแม่น้ำละ 1 แห่ง กระจายทั่วราบลุ่มภาคกลาง
20. แฉงจั่วแบบไม้กระดานตีทับเกล็ด พบ 2 แห่ง แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อย
21. แฉงจั่วแบบไม้กระดานตีชน พบ 4 แห่ง กลุ่มแม่น้ำน้อย 2 แห่ง กลุ่มแม่น้ำลพบุรี 2 แห่ง
22. แฉงจั่วแบบไม้กระดานตีเว้นช่อง พบ 3 แห่ง ที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา
23. กระเบื้องเกล็ดดินเผา พบ 16 แห่ง แม่น้ำเจ้าพระยา 7 แห่ง แม่น้ำน้อย 3 แห่ง และแม่น้ำลพบุรี 6 แห่ง
24. กระเบื้องซีเมนต์ พบ 16 แห่งเท่ากัน แม่น้ำเจ้าพระยา 5 แห่ง แม่น้ำน้อย 10 แห่ง และแม่น้ำป่าสัก 1 แห่ง กระเบื้องชนิดนี้เข้ามาแข่งกับกระเบื้องดินเผา ประมาณปลายรัชกาลที่ 5
25. กระเบื้องกาบ พบแห่งเดียว ที่แม่น้ำนครนายก
26. กระเบื้องลอนสมัยใหม่ เป็นที่นิยมมาก เพราะเข้ามาแข่งกับกระเบื้องเกล็ดและสังกะสี เพราะป้องกันความร้อนได้ดีกว่าสังกะสี ไม่ต้องใช้กลอนและระแนง
27. สังกะสี พบมากที่สุด เข้ามาแทนกระเบื้องเกล็ดดินเผา มีน้ำหนักน้อยกว่า ป้องกันฝนได้ดีกว่า ลื่นเปลืองแรงงานน้อยกว่า พบทั้งหมด 33 แห่ง แม่น้ำเจ้าพระยา 18 แห่ง แม่น้ำน้อย 12 แห่ง และแม่น้ำลพบุรี 3 แห่ง
28. หญา พบ 1 แห่ง กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
29. เสาคอนกรีต พบทั้งหมด 59 แห่ง ส่วนใหญ่เข้ามาแทนเสาไม้ของเดิม พบอยู่ทุกกลุ่มน้ำ
30. เสาไม้ ยังพอมีเหลือให้เห็นได้ 20 แห่ง แม่น้ำเจ้าพระยา 10 แห่ง แม่น้ำน้อย 17 แห่ง แม่น้ำลพบุรี 1 แห่ง เป็นเสากลม ใช้วิธีตากแดดทั้งหมด
31. ไม้กระดานปูพื้น ของเดิมเรือนเก่าใช้วิธีตากแต่ไม้ไผกบ
32. อายุของเรือน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 มาถึงปัจจุบัน รัชกาลที่ 3 มี 3 แห่ง รัชกาลที่ 5 มี 3 แห่ง อายุ 100 ปี อีก 38 แห่ง

เปรียบเทียบสัดส่วนของเรือน

แม่นํ้าน้อย

กลุ่มตัวอย่างจากช่วงที่แม่นํ้าน้อยไหลผ่านเขตจังหวัดสิงห์บุรี-อ่างทอง เพราะมีบ้านทรงไทยค่อนข้างเป็นกลุ่มหนาแน่นพอสมควร พอสรุปสัดส่วนออกมาได้ดังนี้

เดี๋ยวล่าง จะอยู่ประมาณ 2.00-2.50 เมตร ต่ำหรือสูงกว่านี้เป็นการซ่อมเปลี่ยนเสาใหม่เสียเป็นส่วนใหญ่ คือใช้เสาคอนกรีตเข้าไปแทนยกเรือนให้สูงขึ้น หรือถ้ายังคงนิยมไม้ก็ตัดโคนส่วนที่เคยจมดินเสียเพื่อขอยก

เดี๋ยบบน จะอยู่ประมาณ 2.70-3.00 เมตร

เครื่องบน วัดไม่ได้ ถ้าเป็นไปตามสัดส่วนเรือนแม่จะตกอยู่ประมาณ 2.40-2.50 เมตร

ขนาดกว้างของด้านสกัดตัวเรือนแม่จะตกอยู่ประมาณ 3.30-3.50 เมตร (ทรงเรือนคูได้จากด้านสกัด) แต่ที่วัดย่านอ่างทอง อำเภอฟักไผ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกุฏิหลังหนึ่งขนาด 5 ห้อง กว้าง 4.47 เมตร พิเศษออกไป เพราะเป็นเรือนหลวงสมัยรัชกาลที่ 3 มาก่อน

แม่นํ้าเจ้าพระยา

กลุ่มตัวอย่างจากช่วงที่แม่นํ้าเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดสิงห์บุรี-อ่างทอง เหมือนกัน พอสรุปสัดส่วนได้ดังนี้

เดี๋ยวล่าง จะอยู่ประมาณ 2.00-2.50 เมตร ต่ำหรือสูงกว่านี้เป็นการซ่อมแซมใหม่

เดี๋ยบบน จะอยู่ประมาณ 2.70-3.00 เมตร

เครื่องบน วัดไม่ได้ ถ้าเป็นไปตามสัดส่วนจะตกอยู่ประมาณ 2.40 – 2.50 เมตร

ขนาดกว้างของด้านสกัดจะตกอยู่ประมาณ 3.00-3.20 เมตร

แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแม่นํ้าน้อยและแม่นํ้าเจ้าพระยาช่วงนี้ จะมีเดี๋ยวล่าง เดี๋ยบบน และเครื่องบน เท่ากันหรือใกล้เคียงกันมาก จะต่างกันอยู่ที่ความกว้างของด้านสกัด ซึ่งกลุ่มของแม่นํ้าเจ้าพระยาจะแคบกว่ากลุ่มของแม่นํ้าน้อย หากวัดด้วยสายตาหรือการมองจะเห็นว่าทรงเรือนของแม่นํ้าเจ้าพระยาสูงกว่าแม่นํ้าน้อย

บทที่ 12

ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)

ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)

ช่างพื้นบ้าน

ช่าง ความหมายตามพจนานุกรม ก็คือ ผู้ชำนาญในการฝีมือหรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ช่างตัดเสื้อ ช่างไม้ ช่างไฟ เป็นต้น ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ก็หมายถึง ประเภทช่างคิดช่างฝัน สัญชาตญาณของคนจะมีความเป็นช่างอยู่ในตัวตนไม่มากก็น้อย ถ้าเป็นมากหน่อยก็ทำงานใหญ่ๆ ได้ดี แล่งดงาม

สมัยโบราณ โดยเฉพาะผู้ชายเวลาจะออกบ้านออกเรือน คือมีครอบครัว ก็มักจะต้องปลูกสร้างบ้านใหม่หรือ “เรือนหอ” หรือไม่กี่ยายบ้านเดิมของพ่อแม่ออกไป กลายเป็นเรือนหมู่ เจ้าของบ้านก็ต้องเป็นแม่บ้าน เป็นช่าง อย่างน้อยก็ต้องเคยไปช่วยคนอื่นเขาสร้างเรือนหอมาก่อน เพราะสังคมชนบทจะใช้วิธี “ลงแขก” ช่วยกัน ก็จัดสรรหน้าที่ตามความถนัด

วัดแต่ละวัดก็จะมีช่างประจำวัด มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุสงฆ์ อุทิศร่างกาย แรงใจ ด้วยความศรัทธา จะสร้างใหม่หรือซ่อมแซมของเก่า ก็ใช้ช่างประจำวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นระดับหัวหน้าช่าง ส่วนลูกมืออาจเป็นพระ เณร เด็กวัดและชาวบ้าน สร้างกันตามแบบที่คุ้นเคย หรือมีประสบการณ์จากที่อื่นมา

มีหลายตัวอย่างที่ใช้ให้เห็นถึงการผสมผสานรูปแบบของอาคาร ของการแต่งงานมีครอบครัว เข้าบ้านไปไกลอาจเป็นทางเหนือ ได้อีสาน มาแต่งงานกับสาวภาคกลาง มีความเป็นช่างคิดตัวมาด้วย ต้องเข้าสังคมกับชาวถิ่นเดิมช่วยกันสร้างวัด สร้างบ้าน ถ้าเป็นช่างป็นได้รับมอบหมายให้ปั้นลวดลายแน่นอน ความถนัดในงานศิลปะจากแหล่งกำเนิดของตน ก็จะต้องถูกถ่ายทอดออกมาในงานศิลปกรรมนั้นด้วย เรียกว่า “ของเคยมือ” มีตัวอย่างที่ผู้เขียนเคยประสบมาอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ ผู้เขียนเคยร่วมงานการบูรณะพระธาตุองค์หนึ่งในภาคอีสาน ลวดลายเป็นของพื้นถิ่นแท้ ๆ คือ ปั้นโดยอิสระ ไม่มีข้อบังคับ แบบลายประเพณี ผู้รับจ้างอยากให้งานออกมาดี ไปจ้างช่างปั้นจากเพชรบุรีมาปั้น ๆ ปั้นอย่างไรก็ไม่เหมือน ไม่ใช่ “มันบ่คือ” สุดท้ายก็ต้องกลับไป เพราะไม่สามารถฝีมือตัวเองได้

ช่างพื้นบ้านจึงเป็นตัวแทนของชุมชนที่แสดงเอกลักษณ์ของตนออกมา บางครั้งก็ไปผสมผสานกับช่างพื้นถิ่นอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว จนมีรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น การก่อสร้างสมัยนี้ ช่างพื้นบ้านได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ เครื่องไม้เครื่องมือ และเทคนิคการก่อสร้าง จนดูจะไม่เหลือเค้าของเดิมอยู่เลยก็ตาม แต่รูปแบบของอาคารแบบประเพณียังอยู่ เช่น การสร้างโบสถ์ วิหาร และบ้านทรงไทย เป็นต้น ยังรักษารูปทรงแบบไทย

ประเพณีไว้ มีบางส่วนที่เสริมเข้าไปใหม่ แต่ก็น้อย ยังไม่ทิ้งแนวประเพณีเสียทีเดียว ดูรูปลักษณะภายนอกจะไม่ต่างกันนัก ก็เป็นความพึงพอใจของสังคมปัจจุบัน

ช่างพื้นบ้านที่จะแนะนำต่อไปนี้มี 2 ท่าน ท่านแรกเป็นช่างประจำอยู่กับวัด และท่านที่สองรับจ้างสร้างบ้านเรือนไทยโดยเฉพาะดังนี้

1. นายหนึ่ง หงษ์นาค อายุ 76 ปี















- เกิดที่บ้านสามง่าม ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เมื่อปี พ.ศ. 2477 ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ 2 ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

- อาชีพแพทย์แผนโบราณประจำตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ปัจจุบันเป็นช่างไม้ประจำวัดสว่างอารมณ์ ตำบลสามง่าม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

- วิหาช่างไม้ได้รับการถ่ายทอดมาจากตา และตำราช่างไม้โบราณ ซึ่งปัจจุบันตำราดังกล่าวได้สูญหายไปแล้ว แต่จำได้ว่าสูตรการสร้างเรือนจะมีแบบหรือแบบรูปเป็นตัวอย่างของช่างแบบอ่างทองและช่างแบบอยุธยา คือ บ้านทรง “โสด” ด้านสกัดแคบตัวเรือนสูง เป็นแบบอยุธยา แต่ถ้าเป็นแบบอ่างทองจะทรง “แป้น” คือความสูงเท่ากันกับแบบอยุธยา แต่ด้านสกัดจะกว้างกว่า

เริ่มทำงานช่างไม้มาพร้อม ๆ กับการแพทย์แผนโบราณ เพราะตาเป็นทั้งช่างไม้และแพทย์แผนโบราณด้วย จึงมีความชำนาญ และรับจ้างสร้างบ้านเรือนอยู่ในระแวกบ้านนี้ จนเป็นที่รู้จักกันดี เมื่อเกษียณอายุจากงานแพทย์แล้ว ก็เข้ามาช่วยเหลือวัด ซ่อมแซมกุฏิ ศาลาการเปรียญ และศาสนสถานภายในวัด

กล่าวว่าบ้านเรือนไทยนั้นแบ่งโครงสร้างหลักออกเป็นสามส่วนคือ

1. เดี่ยวล่าง จากพื้นดินถึงหลังรอด จะประกอบไปด้วย เสา อะเส และรอด
2. เดี่ยวเสา จากหลังรอดถึงหลังซื่อ จะประกอบไปด้วย เสาเรือน เสาตั้ง พื้น พริงซื่อ
3. เดี่ยวบน จากหลังซื่อขึ้นไปถึงอกไก่ จะประกอบไปด้วย ใบดั่ง แป้วเสา แผงจั่ว แปลาน กลอน ระแนง อกไก่

นำสังเกตที่ซื่อ 2 ตำราบ้านไทยกล่าวไว้ว่า สัดส่วนของเรือนช่วงนี้คือ เดี่ยวบน แต่ที่นี้เรียกเป็นเดี่ยวเสา แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนออกมา

การเรียกชื่อฝากก็เหมือนกับตำราโบราณเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีแปลกอยู่ที่เรียกฝาด้านยาวว่า “เรียง”

- ความสอบของเรือนมีสูตรว่า สอกละ 1 นิ้ว คือ ถ้าเสาสูง 5 สอก ก็สอบเข้าไป 5 นิ้ว

- ใช้พริงวางผังหลุม อันนี้ตำราเดียวกับโบราณทั่วไป

- เค้าจะต้องยาว 70 เซนติเมตร แต่ยื่นออกไปรับเชิงชาย 50 เซนติเมตร

ข้อห้ามบางประการ

1. ห้ามใช้ไม้ตะเคียน ไม้มะค่า ปลุกเรือน
2. ห้ามหันจั่วทางตะวันตก
3. ห้ามใส่ไม้พื้น ความจริงบ้านเรือนไทยสมัยโบราณก็ไม่ใส่ไม้กันอยู่แล้ว

แถวอำเภอโพธิ์ทอง – อ่างทอง ไม่มีป่าไม้ที่พอจะปลุกเรือนได้ เขาเอาไม้จากที่ไหนดมาสร้างบ้านกัน แม่น้ำน้อยเป็นแม่น้ำสายใหญ่พอ ๆ กับแม่น้ำเจ้าพระยา หรือแม่น้ำใหญ่มี

ผู้ตั้งถิ่นฐานมาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน เมื่อมีคนที่ต้องมีบ้าน และคงไม่แปลกที่จะขนไม้ร่องแพมาจากเมืองเหนือ จึงมีโรงเลื่อยอยู่ที่อำเภอโพธิ์ทองและอำเภวิเศษชัยชาญ หาซื้อไม้กัน ได้มาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว

2. นายณรงค์ งามสม อายุ 61 ปี







เกิดที่บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 33/2 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จบการศึกษา ป.4

เริ่มอาชีพช่างไม้เมื่ออายุได้ 17 ปี โดยเป็นคนงานมาก่อน เป็นการหาประสบการณ์ และศึกษาด้วยตนเอง จดจำจากแบบเก่า ๆ

ปัจจุบันมีอาชีพรับจ้างปลูกบ้าน โดยตั้งเป็นห้างหุ้นส่วน สุมณฑาการช่าง อยู่ที่ บ้านปัจจุบัน

รับจ้างสร้างบ้านทรงไทยมาไม่น้อยกว่าร้อยหลัง ในเขตภาคกลาง และภาคเหนือตอนล่าง เช่น

1. บ้านนายโก ไม่ทราบนามสกุล อยู่ที่บ้านท้องคั้ง ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบ้านเรือนแฝด
2. บ้านนายประพัฒน์ ไม่ทราบนามสกุล อยู่ที่บ้านพุทเลา ตำบลพุทเลา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบ้านเรือนหมู่
3. บ้านนายชาติรี ไม่ทราบนามสกุล ตำบลท่ามะเฟือง อำเภอทุ่งทราย จังหวัดพิษณุโลก
4. บ้านนามิ ไม่ทราบนามสกุล ตำบลบางบาล อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ราคาเรือน

1. บ้านเรือนเดี่ยวหรือบ้านครอบครัวเดี่ยว เสาไม้เต็ง ส่วนประกอบเรือนไม้สัก ตัวเรือนประกอบด้วย เรือนแม่ ระเบียบ และนอกชาน เหนารวมราคาประมาณ 1,800,000.- บาท (หนึ่งล้านแปดแสนบาทถ้วน) ใช้เวลา 45 วัน ประจุส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักก่อนประมาณ 15 วัน ใช้เวลาปลูกอีก 30 วัน

2. บ้านเรือนหมู่ ประกอบไปด้วย เรือนประธานพร้อมระเบียบ เรือนขวาง 2 หลัง พร้อมระเบียบ เรือนครัว และชานเล่น ราคาประมาณ 7,200,000.- บาท (เจ็ดล้านสองแสนบาทถ้วน)

เป็นราคากลาง ๆ ขึ้นลงแล้วแต่วัสดุก่อสร้าง เช่น ไม้

สูตรเรือน

1. เดี่ยวล่าง จากพื้นดินถึงหลังรอด 2.50 เมตร
2. เดี่ยวบน จากหลังรอดถึงหลังช่อ 3.50 เมตร

3. เครื่องบน จากหลังข้อถึงหลังอกไก่ 2.10 เมตร หรือ 2.40 เมตร แล้วแต่ขนาดความกว้างของเรือนด้วย แต่สมัยใหม่จะสูง 3.00 เมตร

แรงงาน

ช่วยปลูกเรือนอย่างน้อย 6 คน

ฝาเรือน

ส่วนมากจะทำฝาเพื่ยมกับฝายายบัวลูกฟัก ฝายะกนไม่ได้ทำ ยิ่งฝายสำรวจไม่มีคนสั่งถ้ามีคนสั่งทำคิดว่าทำได้

การประกอบพริ้ง

วางพริ้งด้านยาวก่อนแล้วเอาด้านสกัดปะกบที่หลัง ด้านยาวมีเดือยเรียกพริ้งตัวผู้ ด้านสกัดมีรูเจาะเรียกพริ้งตัวเมีย การเข้าพริ้งในลักษณะนี้ถอดออกง่ายหากมีการแก้ไข เพราะพริ้งด้านสกัดสั้นกว่า

การประกอบฝาย

เช่นเดียวกัน จะขึ้นฝายด้านยาวก่อน แล้วกบทับด้วยฝายด้านสกัดภายหลัง

ขั้นตอนการปลูกเรือน

1. เจ้าของบ้านและช่างจะช่วยกันกำหนดทิศทางการวางผังเรือนให้เป็นไปตามประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ทิศทางที่ช่างโบราณยึดถือ ไม่ปลูกเรือนขวางแม่น้ำคือ ให้ด้านยาวขนานไปกับลำน้ำ ซึ่งยึดสายน้ำเป็นหลัก และต้องไม่แทงตะวันตกคือ ไม่เอาด้านสกัดเข้าหาตะวันตก

2. เตรียมองค์ประกอบของเรือนให้ครบ เสาทุกต้นต้องทำหัวเทียนไว้ก่อน ความสูงของเสาจะต้องเท่ากันทุกต้น

3. นำเอาพริ้งมาวางเป็นผังเพื่อกำหนดหลุมเสา แล้วใช้ไม้ปักตรงมุมพริ้งทั้ง 4 ด้านกับตำแหน่งเสาทุกต้น โดยให้ระยะห่างจากพริ้งประมาณข้างละ 5 นิ้ว จะได้ขนาดพอดีกับเสาเรือน เพราะเสาเรือนโดยทั่วไปจะมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 10"

4. ขุดหลุมเสากว้างประมาณ 40 เซนติเมตร แลบนานี้ก็จะโย้เสาให้ได้ทิศทางลำบาก หากกว้างกว่านี้เสาก็จะเอนออกจากศูนย์กลางมาก จะต้องใช้ไม้ค้ำยันหลุมคือ ระเบิดต้องเท่ากันทุกหลุม จะทำให้องค์ประกอบในแนวระนาบได้ระดับกัน

5. ยกเสาหลุมตามพิธีหรือตามฤกษ์ยาม โดยยกเสาเอกก่อน การยกเสาเอก โต ช่างจะเป็นผู้ประกอบพิธีเอง และจะต้องตั้งเสาเรียงกันตามเข็มนาฬิกาหรือเวียนประทักษิณ

6. เมื่อยกเสาหลุมจะใช้เชือก ซึ่งเรียกว่า เชือก “หนดพราหมณ์” สามเส้นดึงยอดหัวเทียนของเสาไว้
7. แล้วไต่รอดและเสาดั้ง โดยไม่ต้องตรึงให้แน่น เพราะจะขยับปรับได้ตามต้องการ
8. วางข้อลงบนหัวเทียน โดยข้อจะเจาะรูไว้ ข้อจะเป็นตัวกำหนดความกว้างของเดีวบนแล้ววางแปหัวเสาขนาด 3"x4" และสอดเด้าเข้ารู และจัดเสาให้เข้าที่ก่อน
9. ยกพริงขึ้นประกอบ โดยยกพริงด้านยาวขึ้นก่อนกบด้วยพริงด้านสกัด พริงนี้จะเป็นส่วนที่รับฝาเรือนและกำหนดความกว้างของพื้นเรือนด้วย
10. ขึ้นฝาด้านยาวก่อนแล้วกบด้วยด้านสกัด ฝาจะถูกบังคับด้วยพริงกับเด้า
11. จากนั้นก็ยกเครื่องบนโดยคนรับจะขึ้นไปนั่งอยู่บนเด้าคอยรับส่วนที่จะประกอบเครื่องบน
12. ตั้งใบตั้ง จั่ว หัวท้าย และจันทันพร้อมกันกับการเสียบอกไก่คือ ปลายใบตั้งจะเป็นเดือยเสียบเข้าที่รูที่เจาะทะลุอกไก่ขึ้นไป ที่เจาะให้ทะลุก็เพราะจะได้ดอกสลักให้แน่นได้
13. การวางแผงจั่วจะวางชิดข้อด้านใน มุมปลายของแผงจั่วจะเป็นบ่าเพื่อรวมเข้ากับแปหัวเสาและชนกับหลังข้อ ส่วนบนก็จะวางให้ห่างจากใบตั้งออกไปประมาณ 5 นิ้ว แผงจั่วนี้ส่วนบนจะทำเป็นเดือยเพื่อเสียบเข้ากับรูที่เจาะไว้กับอกไก่อีกรูหนึ่ง รูนี้ไม่ต้องทะลุอกไก่เป็นการบังคับไม่ให้แผงจั่วล้ม
14. อกไก่จะแอ่นกลางต่ำกว่าระดับหัวท้ายประมาณ 5 เซนติเมตร จะทำให้สันหลังคาสูงม จะนั่นตั้งแขวนจะมีความสูงน้อยกว่าใบตั้งประมาณ 5 เซนติเมตร จึงจะสวมเข้ากับอกไก่ได้พอดี ด้านข้างอกไก่จะทำเป็นร่องหางเหยี่ยวเพื่อวางกลอนหรือไม้ก็เจาะรูเพื่อเสียบกลอน ใช้ลูกสลักไม้เนื้อแข็ง ขนาดของอกไก่ 4"x5"
15. วางแปลน ซึ่งใช้ขนาด 1 1/2"x4" แบ่งออกเป็น 4 แถว ห่างกันประมาณแถวละ 50-55 เซนติเมตร วางบนร่องของจันทันและแผงจั่ว ร่องแปลนจันทันจะต้องได้ขนาดพอดีกับแป ถ้ากว้างไปจะทำให้หลังคาไม่แน่น ต้องเจาะให้พอดีหรือเกือบพอดี แล้วนำลิ่วติดตัวขึ้นไปปรับในเวลาวางแป
16. การติดแปกับจันทันเคยเห็นตะปูจันและตะปูขนาด 3"
17. ติดเชิงชาย ขนาด 1 1/2"x8" หน้าขนาดนี้จะทำให้ไม้ไม่บิดตัว โดยยกขึ้นไปเจาะเสียบกับเดือยเด้าข้างบน ไม่ได้เจาะไว้ก่อนข้างล่าง เพราะถ้าเจาะก่อนอาจจะไม่ได้พอดีกับเดือยเด้า หากมุงด้วยกระเบื้องเกล็ดจะต้องใส่สะพานหนุบนหลังเชิงชายกันไม่ให้หางกระเบื้องทิ่มลง
18. เค้ายังไม่ต้องทำให้แน่นเพื่อเตรียมขยับในเวลาใส่ปิ่นลม เพราะเชิงปิ่นลมจะต้องได้กันกับปลายเด้า
19. วางปิ่นลมที่ปลายแปทุกตัว แล้วตีตะปูยึดจากท้องแปขึ้นไป
20. วางกลอนบนร่องหลังอกไก่ กลอนของจะมีขนาด 1 1/2"x2"-3" ถ้าเป็นกลอนแบบมีขนาด 2"x2 1/2"

21. วางระแนงขนาด 1"x1" วางระยะห่างไม่เกิน 8 เซนติเมตร อย่างโบราณ แต่สมัยใหม่กระเบื้องยาวขึ้นกว่าเดิมอาจวางระแนงห่างกัน 10 เซนติเมตร

22. ต่อกันสาด วางเท้าแขน เพื่อใช้เป็นนั่งร้าน การมุงหลังคาไปในตัว ฉะนั้นจะต้องติดกันสาดก่อนมุงกระเบื้อง การต่อกันสาดใช้ปลายจันทันปาดเฉียงแนบกับเด้า และเจาะรูร้อยน๊อต เชิงชายของกันสาดตีปิดหัวจันทันกันสาด วางสะพานหนูในกรณีที่มุงกระเบื้องเกล็ดดินเผา

23. มุงหลังคาเริ่มจากกลางหลังคาก่อนแล้วขยายออกข้างจะจัดกระเบื้องง่ายแล้วหลบหลังคาและปูนทับข้าง

24. จากนั้นก็ปูพื้น ความจริงไม้พื้นนั้นขึ้นวางไว้ก่อนแล้ว แต่ยังไม่ยึดให้แน่น ใช้เป็นที่ยืนทำงานต่อเมื่อมุงหลังคาแล้ว จึงปูพื้นจัดส่วนประกอบต่าง ๆ ให้แน่น

25. เมื่อเรือนแม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ต่อระเบียบต่อไป เสาร์ระเบียบจะสั้นกว่าเสาเรือน เพราะระเบียบจะลาดเอียงลงมา การต่อระเบียบใช้ไม้หน้า 1"x3" ทำเป็นตัวค้ำคาวเจาะร้อยด้วยไม้ไผ่แก่ ๆ ซึ่งเหนียวและทนมาก ปลายจันทันจะไปทาบที่ข้างหัวเสาด้านนอก จากนั้นก็วางแป กลอน ระแนง แล้วมุงหลังคา

26. ขั้นตอนสุดท้ายกลมหลุมให้แน่น ในกรณีของช่างโบราณจะทำเป็นเสาต่อหม้อคอนกรีต แล้วจึงดึงเสาร้อยด้วยน๊อต ยืนยันได้ว่าแข็งแรงทนทาน เสาไม่ผุ

จบขั้นตอนของการปลูกเรือน รายละเอียดของการทำแต่ละส่วนจะมีมากกว่านี้ ที่กล่าวมานี้ เฉพาะตอนสำคัญ ๆ

บรรณานุกรม

- โชติ กัลยาณมิตร ศาสตราจารย์
- พจนานุกรม สถาปัตยกรรมและศิลปะเกี่ยวเนื่อง
พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์เมืองโบราณ พิมพ์ที่ด้าน
สุทธาการพิมพ์ 2548
- น. ณ ปากน้ำ
- พจนานุกรมศิลป์ พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์เมือง
โบราณ พิมพ์ที่ด้านสุทธาการพิมพ์ 2530
- แบบแผนบ้านเรือนไทยในสยาม พิมพ์ครั้งที่ 2
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ พิมพ์ที่ด้านสุทธาการพิมพ์
2548
- พระมหาราชครู
- ประเพณีไทย พิมพ์ที่ ร.พ. ลูก ส. ธรรมภักดี ถนน
ข้าวสารฯ นายสุรพันธ์ พ่วงภักดี ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา
2511
- ราชบัณฑิตยสถาน
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525
พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2526
- ศิลปกรรมไทย : พระพุทธปฏิมา พระมหาราชวัง วัด
เรือนไทยภาคกลาง พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
อรุณการพิมพ์ ถนนพระสุเมรุ เขตพระนคร กทม.
10200 โทร. 2816533
- ไทยในจดหมายเหตุแกมปีเฟอร์ – พิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ นายเลื่อน ชัยนาม (พระยา
อุทัยพิพากสา พ.ศ. 2487 เอกสารสำเนา)
- ศิลปากร กรม
- สถาปัตยกรรมไทย เนื่องในคล้ายวันราชสมภพ
สมเด็จพระเทพรัตนสุทาสยามบรมราชกุมารี พิมพ์ที่
โรงพิมพ์ อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด
(มหาชน) 2538
- วัดคงหวาย ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา พิมพ์ที่ บริษัท สำนักพิมพ์
สมาพันธ์ จำกัด 305/1 ถนนพิชัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ
10300 โทร 0-2243-4148
- โครงการจัดทำองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเพื่อ
การอนุรักษ์โบราณสถาน (อาคารเรือนทรงไทย)

- เอกสารตำเนาของสำนักศิลปากรที่ 3
พระนครศรีอยุธยา 2551
- สันต์ ท. โกมลบุตร - จดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ ฉบับแปล
สำนักพิมพ์ก้าวหน้า พิมพ์ที่ โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน
2510
- สมใจ นิ่มเล็ก ราชบัณฑิต ร.ศ. - เครื่องประดับและกระเบื้องกาปู โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546
- เครื่องบนและงานประดับสถาปัตยกรรมไทย Thai
Architecture : Roof structure and Ornaments พิมพ์
ครั้งที่ 2 พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับ
ลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) 2539
- สมภพ ภิรมย์ ร.น. นอ. ราชบัณฑิต ศาสตราจารย์
- บ้านเรือนไทยปวิณคดีหมายเลข 13 พิมพ์ครั้งที่ 3
องค์การตำครุสภาจัดพิมพ์ จำหน่าย 2538
- เสถียร โกเศศ (นามแฝง) - ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ปลุกเรื้อน พิมพ์ที่โรงพิมพ์
“ภาพพิมพ์” โทร 4330026-7
- เสนอ นิลเดช - เรื้อนเครื่องผูก พิมพ์ครั้งที่ 2 พิมพ์ที่ตำนสุทธากา
รพิมพ์ 2547

ภาคผนวก

ช่างและหมู่บ้านที่ปรุงเรือนไทย

1. ห้างหุ้นส่วน สุมณฑาการช่าง บ้านเลขที่ 33/12 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ช่างณรงค์ งามสม)
2. ช่างอุดม ทองปัก บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ช่างนุ ไม่ทราบนามสกุล ช่างวัดจุฬามณี บ้านกุ่ม ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ช่างมานอบ ไม่ทราบนามสกุล บ้านใหม่ หมู่ 4 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. กลุ่มช่างบ้านหัวหาด ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. นางลำรวย ไม่ทราบนามสกุล ตำบลบางปะหัน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. บ้านพุทเลา ตำบลพุทเลา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
8. บ้านทองบ่อ (มอญเสากระโดง) ตำบลขนอนหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
9. บ้านมหาพราหมณ์ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
10. บ้านพระขาว ตำบลสีกก อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
11. บ้านบางปลากรด ตำบลสระแก้ว อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง
12. บริษัท ส.รวยเจริญ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง